

Diagnoza służąca delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie gminy Adamów

Niniejsza diagnoza została sporządzona zgodnie z przepisami ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz. U.2021 poz. 485), w szczególności z art. 4 ust 1, art. 8 ust 1, art. 9 oraz art. 10. Ustawy. Zgodnie z art. 11 ust 2. ww. ustawy potwierdza spełnienie przez obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji ustawowych przesłanek ich wyznaczenia.

SPIS TREŚCI

1. Wprowadzenie	3
2. Metodologia opracowania dokumentu	4
2.1 Słowniczek pojęć	4
2.2 objaśnienia metodyczne	6
2.3 Struktura dokumentu	7
2.4 Zakres terytorialny i merytoryczny	8
3. Delimitacja obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji	9
3.1 Wyznaczenie jednostek analitycznych -referencyjnych	9
3.2 Metodologia delimitacji obszaru zdegradowanego	12
4. Diagnoza stanu istniejącego	17
4.1 Położenie administracyjne i geograficzne gminy	17
4.2 Sfera społeczna	19
4.2.1 Zmiana liczby mieszkańców i ruchy naturalne	19
4.2.2 Struktura wieku mieszkańców	28
4.2.3 Bezrobocie	31
4.2.4 Ubóstwo, wykluczenie społeczne i uzależnienia	47
4.2.5 Zły stan zdrowia mieszkańców i niepełnosprawność	66
4.2.6 Poziom edukacji	74
4.2.7 Niski poziom uczestnictwa w życiu społecznym i obywatelskim	80
4.2.8 Niski poziom bezpieczeństwa publicznego	86
4.3 Syntetyczny wskaźnik zjawiska społecznych	92
4.4 Analiza niekorzystnych zjawisk w pozostałych sferach	100
4.4.1 Sfera gospodarcza	100
4.4.2 SFERA ŚRODOWISKOWA	106
4.4.3 Sfera techniczna	112
4.4.4 Sfera przestrzenno-funkcjonalna	121
4.4.5 Podsumowanie analizy pozostałych sfer	130
4.5 Analiza jakościowa	134
5. Wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji	140

1. Wprowadzenie

Pierwszym dokumentem odnoszącym się do kwestii niezbędności prowadzenia procesu rewitalizacji na terenie gminy Adamów był przyjęty na podstawie Uchwały XIX/176/17 Rady Gminy Adamów z dnia 31 maja 2017 r. w sprawie przyjęcia Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Adamów na lata 2017-2023”. Dokument został opracowany na podstawie „Wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014–2020 zatwierdzonych w dniu 3 lipca 2015 r. przez Ministra Infrastruktury”. Program rewitalizacji został wpisany do Wykazu gminnych programów rewitalizacji województwa lubelskiego Uchwałą Nr CXCVI/3938/2017 Zarządu Województwa Lubelskiego z dnia 10 lipca 2017 r. W ww. wykazie znajdują się programy rewitalizacji, które zostały uchwalone w gminach województwa lubelskiego, przedłożone do oceny w Departamencie Zarządzania Regionalnym Programem Operacyjnym UMWL, a następnie pozytywnie zweryfikowane przez członków Zespołu do spraw rewitalizacji. Umieszczenie projektu w wykazie stanowiło warunek ubiegania się o środki na projekty rewitalizacyjne w ramach RPO WL 2014-2020. Program rewitalizacji stanowił podstawę do podjęcia kompleksowych działań rewitalizacyjnych na zdegradowanym obszarze gminy Adamów wymagających szczególnego wsparcia. Ponadto umożliwił efektywne pozyskiwanie dofinansowania do projektów ze środków Unii Europejskiej w perspektywie finansowej 2014–2020.

W świetle art. 52 ww. ustawy o rewitalizacji włącznie do dnia 31 grudnia 2023 r. dopuszcza się realizację przedsięwzięć wynikających z programu zawierającego działania służące wyprowadzeniu obszaru zdegradowanego ze stanu kryzysowego, przyjmowanego uchwałą rady gminy, bez uchwalania gminnego programu rewitalizacji. Ustawa uznaje przygotowanie, koordynowanie i tworzenie warunków do prowadzenia rewitalizacji, a także jej prowadzenie w zakresie właściwości gminy za zadanie własne gminy. Należy jednak podkreślić, że jest ona zadaniem fakultatywnym, co oznacza, że nie każda gmina ma obowiązek jego wykonywania, lecz decyzja o jego podjęciu zależy od występowania na obszarze gminy specyficznych problemów zdefiniowanych w ustawie.

Mając na uwadze fakt zbliżającego się zakończenia obowiązywania ww. dokumentu oraz założenie, iż to właśnie Gminny Program Rewitalizacji (dalej GPR) będzie stanowił podstawę ubiegania się o środki w nowej perspektywie finansowej UE w ramach „Funduszy Europejskich dla Lubelskiego na lata 2021-2027”, Władze gminy Adamów podjęły starania w celu opracowania diagnozy pozwalającej na wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji.

Niniejsza diagnoza ma na celu wyznaczenie (delimitację) obszaru zdegradowanego oraz obszaru rewitalizacji w gminie Adamów. Zgodnie z ustawą z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji, obszar rewitalizacji to fragment gminy, który cechuje się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, przede wszystkim ze sfery społecznej, ale także: gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej. Dodatkowo powinien to być obszar, na którym z uwagi na istotne jego znaczenie dla rozwoju

lokalnego, gmina zamierza realizować przedsięwzięcia rewitalizacyjne. Może on obejmować całość lub część obszaru zdegradowanego.

Proces delimitacji obszaru rewitalizacji wymaga określenia uprzednio obszarów gminy charakteryzujących się kumulacją zjawisk kryzysowych. Obszar z kumulacją zjawisk kryzysowych to część gminy znajdująca się w stanie kryzysowym ze względu na szczególne nagromadzenie negatywnych zjawisk społecznych, wskazanych w ustawie o rewitalizacji, w tym przede wszystkim: bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, wysokiej liczby mieszkańców będących osobami ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym. Tereny w granicach obszaru znajdującego się w stanie kryzysowym, na których występują ponadto negatywne zjawiska (jedno lub kilka) ze sfer: gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej można wyznaczyć jako obszar zdegradowany.

2. Metodologia opracowania dokumentu

2.1 Słowniczek pojęć

Rewitalizacja

Proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie gminnego programu rewitalizacji.

Interesariusze

Interesariuszami rewitalizacji są w szczególności:

- 1) mieszkańcy obszaru rewitalizacji oraz właściciele, użytkownicy wieczystości nieruchomości i podmioty zarządzające nieruchomościami znajdującymi się na tym obszarze, w tym spółdzielnie mieszkaniowe, wspólnoty mieszkaniowe, społeczne inicjatywy mieszkaniowe i towarzystwa budownictwa społecznego;
- 2) mieszkańcy gminy inni niż wymienieni w pkt 1;
- 3) podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić na obszarze gminy działalność gospodarczą;
- 4) podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić na obszarze gminy działalność społeczną, w tym organizacje pozarządowe i grupy nieformalne;
- 5) jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne;
- 6) organy władzy publicznej;
- 7) podmioty, inne niż wymienione w pkt 6, realizujące na obszarze rewitalizacji uprawnienia Skarbu Państwa.

Stan kryzysowy

Stan spowodowany koncentracją negatywnych zjawisk społecznych, w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, wysokiej liczby mieszkańców będących osobami ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (Dz. U. z 2020 r. poz. 1062), niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym, współwystępujących z negatywnymi zjawiskami, w co najmniej jednej z następujących sfer:

- 1) gospodarczej – w szczególności niskiego stopnia przedsiębiorczości, słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw lub
- 2) środowiskowej – w szczególności przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska, lub
- 3) przestrzenno-funkcjonalnej – w szczególności niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej złego stanu technicznego, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niedostosowania infrastruktury do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, niedoboru lub niskiej jakości terenów publicznych, lub
- 4) technicznej – w szczególności degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym, oraz niefunkcjonowaniu rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności, ochrony środowiska i zapewniania dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.

Obszar zdegradowany

Obszar, na którym zidentyfikowano stan kryzysowy. Obszar zdegradowany może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic pod warunkiem stwierdzenia stanu kryzysowego na każdym z podobszarów.

Obszar rewitalizacji

Obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechujący się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, na którym, z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego, zamierza się prowadzić rewitalizację. Obszar rewitalizacji nie może być większy niż 20% powierzchni gminy oraz zamieszkały przez więcej niż 30% liczby mieszkańców gminy. Obszar rewitalizacji może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic.

Niezamieszkałe tereny poprzemysłowe, w tym poportowe i powydobywcze, tereny powojenne albo pokolejowe, na których występują negatywne zjawiska, mogą wejść w skład obszaru rewitalizacji wyłącznie w przypadku, gdy działania możliwe do przeprowadzenia na tych terenach przyczynią się do przeciwdziałania negatywnym zjawiskom społecznym.

2.2 Objaśnienia metodyczne

Zgodnie z art. 4 ust. 1 pkt 1 ustawy o rewitalizacji z dnia 9 października 2015 r., celem niniejszej diagnozy jest przeanalizowanie przestrzenne wskazanych w ustawie negatywnych zjawisk społecznych na terenie gminy oraz współwystępowania w obszarach ich koncentracji pozostałych negatywnych zjawisk określonych w ustawie, a w rezultacie zidentyfikowanie obszaru zdegradowanego i w jego ramach obszaru rewitalizacji.

Ustawa wprowadza obowiązkowy tryb uchwalania gminnego programu rewitalizacji, na który składają się następujące etapy:

- 1) Wyznaczenie obszarów zdegradowanego i rewitalizacji, co następuje uchwałą Rady Gminy na wniosek Wójta, do którego załącznikiem jest niniejsza diagnoza;
- 2) Sporządzenie dla wyznaczonego obszaru rewitalizacji – Gminnego Programu Rewitalizacji. Etap ten zaczyna się uchwałą Rady Gminy o przystąpieniu do sporządzenia Programu Rewitalizacji, a kończy uchwałą o jego przyjęciu.
- 3) Ewentualne przyjęcie uchwał będących aktami prawa miejscowego, które są następstwem przyjęcia programu: o wyznaczeniu Specjalnej Strefy Rewitalizacji, o zmianie Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego lub Miejscowych Planów Zagospodarowania Przestrzennego, o zmianie uchwał definiujących politykę mieszkaniową gminy.

Przyjęta w niniejszej diagnozie procedura delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji składa się z następujących etapów:

- 1) podział gminy na jednostki analityczne - referencyjne, które należy rozumieć jako najmniejsze, niepodzielne na kolejnych etapach procedury, obszary gminy, dla których możliwe jest pozyskanie danych niezbędnych do przeprowadzenia analiz w określonych ustawowo sferach zagadnień;
- 2) określenie listy weryfikowalnych i obiektywnych wskaźników dostosowanych do lokalnych uwarunkowań i obrazujących zjawiska kryzysowe w poszczególnych sferach;
- 3) zgromadzenie i przygotowanie danych do analiz wskaźnikowych;
- 4) przeprowadzenie analiz wskaźnikowych obszaru gminy w układzie jednostek analitycznych i poszczególnych sfer zagadnień;
- 5) określenie obszarów z kumulacją zjawisk kryzysowych, w których zidentyfikowane nagromadzenie negatywnych zjawisk społecznych;
- 6) delimitacja obszaru zdegradowanego, w którym zidentyfikowano, obok nagromadzenia negatywnych zjawisk społecznych, występowanie negatywnych zjawisk w sferach: gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej;

- 7) delimitacja obszaru rewitalizacji cechującego się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, na którym z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego gmina zamierza prowadzić rewitalizację, o powierzchni nie większej niż 20% powierzchni gminy i zamieszkałego przez nie więcej niż 30% liczby mieszkańców gminy;
- 8) podjęcie uchwały o wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji przez Radę Gminy.

Rysunek 1 Etapy wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji

Źródło: Opracowanie własne

2.3 Struktura dokumentu

Zakres diagnozy służącej delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji został określony wprost w art. 9. ustawie o rewitalizacji¹. Przedmiotowy artykuł w sposób jednoznaczny wskazuje jakie elementy należy poddać weryfikacji w celu wyznaczenia obszaru rewitalizacja.

Zakres niniejszego opracowania obejmuje zagadnienia odnoszące się do pięciu obowiązkowych sfer:

- a) społecznej;
- b) gospodarczej;
- c) środowiskowej;
- d) technicznej;
- e) przestrzenno-funkcjonalnej.

W ramach ww. sfer wykonano szczegółową, wieloaspektową diagnozę obszaru Gminy Adamów pod kątem występowania zjawisk kryzysowych.

¹ustawa z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz. U.2021 poz. 485)

2.4 Zakres terytorialny i merytoryczny

Jedną z głównych zasad procesu rewitalizacji jest konieczność koncentracji terytorialnej podejmowanych działań. Ustawa o rewitalizacji² jednoznacznie wskazuje na terytorialny wymiar rewitalizacji, tj. konieczność realizacji projektów na ściśle wskazanym obszarze. Terytorialne ograniczenie zakresu rewitalizacji związane jest z koniecznością zapewnienia przemyślanego i kompleksowego procesu skupiającego zakres interwencji na obszarze najbardziej tego potrzebującym. Wpływ również na ograniczenie rozproszenia działań rewitalizacyjnych, których realizacji w efekcie nie przynosiłaby oczekiwanych rezultatów. Wobec tego, o wyborze obszaru rewitalizacji decydować ma zdiagnozowana koncentracja negatywnych zjawisk przy jednoczesnym istotnym znaczeniu tego obszaru dla rozwoju lokalnego.

Zakres terenowy opracowania obejmuje obszar gminy Adamów o powierzchni 110,6 km². Analizę mającą na celu ustalenie zasięgu obszaru zdegradowanego oraz obszaru rewitalizacji przeprowadzono dla obszaru całej gminy. Na terenie gminy znajduje się 16 miejscowości.

Niezwykle istotnym elementem procesu rewitalizacji jest włączenie lokalnej społeczności, organizacji pozarządowych oraz innych podmiotów zarówno w sam etap diagnozowania obszaru gminy, jak również późniejszego przygotowania działań rewitalizacyjnych. Takie podejście wpływa na zapewnienie dogłębnej analizy oraz jej trafność, jak również zapewnienie akceptacji planowanych przedsięwzięć. Rewitalizacja stanowi odpowiedź na wieloaspektowy kryzys w konkretnej społeczności zajmującej zdefiniowany obszar.

² ustawa z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz. U.2021 poz. 485)

3. Delimitacja obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji

3.1 Wyznaczenie jednostek analitycznych -referencyjnych

Pierwszy etap prac w ramach niniejszej diagnozy obejmował wyznaczenie podstawowych jednostek analitycznych - referencyjnych, tj. przestrzennych jednostek, do których odnoszone były wszystkie zbierane dane. W obrębie wyznaczonych pól przeprowadzono następnie szczegółową analizę wskaźnikową w zakresie poszczególnych sfer mającą na celu wskazanie obszarów wymagających podjęcia działań rewitalizacyjnych. Przeprowadzona diagnoza objęła swoim zasięgiem teren gminy Adamów przy uwzględnieniu podziału na wyznaczone jednostki referencyjne. Diagnoza została przeprowadzona w oparciu o obiektywne i weryfikowalne mierniki oraz metody badawcze, które odpowiednio dostosowano do lokalnych uwarunkowań. Analiza wskaźnikowa uzupełniona została o analizę jakościową.

Zgodnie z rekomendacjami³ analizie poddano dwa rodzaje pól podstawowych – jednostki modularne (sztuczne) oraz jednostki pseudonaturalne (istniejące oraz wyznaczone na potrzeby rewitalizacji). Ze względu na liczne problemy związane z pozyskaniem danych (m.in. niezgodność z działkami ewidencyjnymi, konieczność przyporządkowania danych z jednej ulicy do kilku pól, kwestie ochrony danych osobowych), które odzwierciedliłyby aktualny stan, zrezygnowano z analizy prowadzonej na poziomie jednostek modularnych. Analizie poddano jednostki pseudonaturalne.

Na podkreślenie zasługuje fakt, iż jednostki analityczne stanowią obszary spójne, dające się wyodrębnić jako pewne całości pod względem społecznym, morfologicznym, funkcjonalnym i przestrzennym. Ponadto, podział gminy na jednostki analityczne powinien uwzględniać strukturę funkcjonalno-przestrzenną i sytuację demograficzną gminy. Dodatkowo wymogi ustawowe nakazują, iż granice jednostek powinny być poprowadzone zgodnie z granicami ewidencyjnymi działek, za wyjątkiem sytuacji, w których granice jednostek dzielą działki, przez które np. przepływają rzeki. Ustawa umożliwia zastosowanie specjalnych narzędzi wspierających proces rewitalizacji, np. Specjalną Strefę Rewitalizacji, które muszą być przypisane ściśle do określonych działek ewidencyjnych.

Przyjęto założenie o zachowaniu ciągłości procesów rewitalizacyjnych. Punktem wyjścia stał się podział na jednostki pomocnicze- sołectwa. Jednak ze względu na niemożliwość pozyskania dużej ilości danych w taki układzie (m.in. dane pozyskiwane z PUP czy Komendy Miejskiej Policji w Zamościu) oraz problemy związane z precyzyjnym wyznaczeniem granic takich jednostek (głównie w zakresie miejscowości Boża Wola oraz Suchowola) zrezygnowano z takiego wyznaczenia jednostek. W następnej

³ „Delimitacja krok po kroku. Metoda wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na potrzeby Gminnych Programów Rewitalizacji”

kolejności analizowano podział na poszczególne miejscowości gminy. Na obszarze gminy Adamów widoczne jest znaczne zróżnicowanie poszczególnych miejscowości. Z jednej strony są to miejscowości o dużej liczbie mieszkańców takie jak np. Suchowola, którą zamieszkuje 954 mieszkańców. Na przeciwstawnym biegunie znajdują się natomiast miejscowości, które zamieszkiwane są przez bardzo małą liczbę osób, takie jak: Czarnowoda -11 mieszkańców, Grabnik – 5 mieszkańców, Malinówka- 10 mieszkańców. Wobec tego, analiza i porównywanie tak różnorodnych jednostek nie znajduje uzasadnienia. Analiza prowadzona w obrębie jednostek o bardzo małej liczbie ludności (np. 5 czy 10 osób) wpływa na zaburzenie rzeczywistego obrazu obszaru kryzysowego. Ostatecznie zdecydowano, iż trzy ww. miejscowości o znikomej liczbie mieszkańców zostaną połączone z większymi jednostkami funkcjonalne powiązanymi (m.in. zgrupowane są w obrębie jednego sołectwa). Miejscowość Czarnowoda została poddana analizie łącznie z Szewnią Górną. Miejscowość Grabnik łącznie z Suchowolą. Natomiast miejscowość Malinówka z Suchowolą Kolonią. Przyjęty podział na jednostki analityczne w sposób najbardziej adekwatny odzwierciedla podział terytorialny gminy wynikający z uwarunkowań historycznych, przestrzennych i społecznych. Finalny podział gminy na jednostki analityczne został skonsultowany i zatwierdzony przez Władze gminy Adamów.

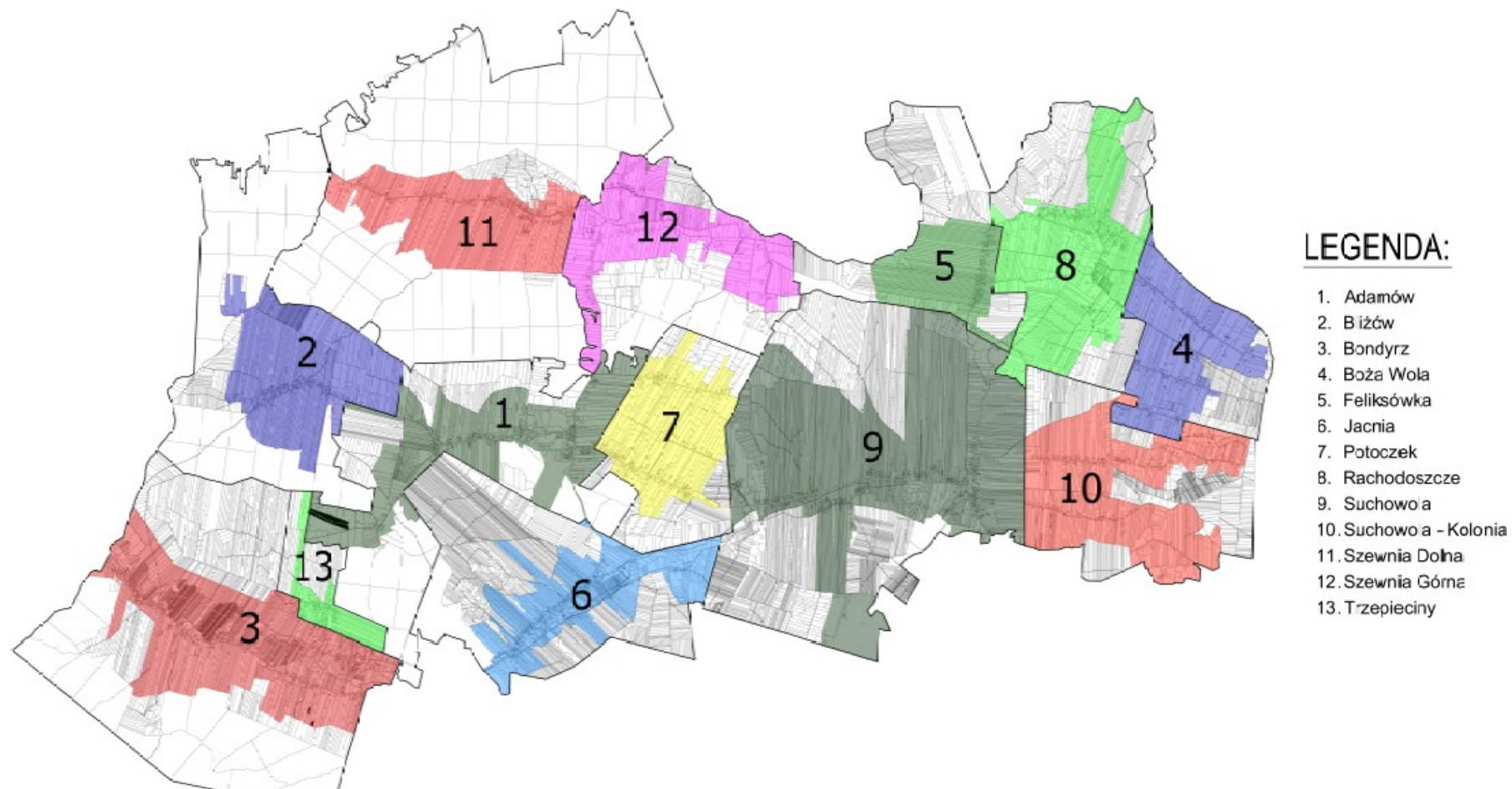
Wyodrębniono następujące jednostki referencyjne:

- 1) Adamów,
- 2) Bliżów,
- 3) Bondyż,
- 4) Boża Wola,
- 5) Feliksówka,
- 6) Jacnia,
- 7) Potoczek,
- 8) Rachodoszcze,
- 9) Suchowola,
- 10) Suchowola-Kolonia,
- 11) Szewnia Dolna,
- 12) Szewnia Górna,
- 13) Trzepieciny.

Z zakresu opracowania, tj. wyznaczony jednostek referencyjnych, wyłączono fragmenty gminy, które zgodnie z metodologią przyjętą przez ustawę o rewitalizacji nie powinny być brane pod uwagę na etapie delimitacji obszaru zdegradowanego. Wyłączenia te wynikają z charakterystyki tychże terenów – są to tereny (niezurbanizowane), rolne, przeznaczone dla potrzeb prowadzenia działalności rolniczej oraz

leśne. Granice wyznaczonych jednostek referencyjnych prowadzone były zgodnie z działkami ewidencyjnymi.

Mapa 1 Podział gminy Adamów na wyznaczone jednostki analityczne (referencyjne)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UG w Adamów (mapa zasadnicza gminy)

W ramach niniejszego opracowania analizie poddano 13 wyznaczonych jednostek analitycznych (referencyjnych). Ich szczegółową charakterystykę przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 1 Wyznaczone obszary referencyjne (analityczne) na terenieminy gminy Adamów

Lp.	Nazwa obszaru analitycznego	Miejscowości (sołectwa)	Powierzchnia jednostki analitycznej [ha]	Liczba ludności w 2021 r. [osoby]
1.	Adamów	Adamów (Adamów)	429,4963	375
2.	Bliżów	Bliżów (Bliżów)	385,2851	198
3.	Bondyrz	Bondyrz (Bondyrz)	559,8089	659
4.	Boża Wola	Boża Wola (Boża Wola A i Boża Wola B)	310,4687	256
5.	Feliksówka	Feliksówka (Feliksówka)	199,3200	238
6.	Jacnia	Jacnia (Jacnia)	300,7853	493
7.	Potoczek	Potoczek (Potoczek)	297,6911	192
8.	Rachodoszcze	Rachodoszcze (Rachodoszcze)	450,3343	271
9.	Suchowola	Suchowola, Grabnik (Suchowola A i Suchowola B)	1 020,5532	954
10.	Suchowola - Kolonia	Suchowola –Kolonia, Malinówka (Suchowola-Kolonia)	460,8788	354
11.	Szewnia Dolna	Szewnia Dolna (Szewnia Dolna)	347,1438	353
12.	Szewnia Górna	Szewnia Górna, Czarnowoda (Szewnia Górna)	357,5325	236
13.	Trzepieciny	Trzepieciny (Trzepieciny)	68,0448	84
SUMA:			5 187,3429	4 663

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Adamów

3.2 Metodologia delimitacji obszaru zdegradowanego

Wyznaczenie obszaru zdegradowanego na terenie gminy Adamów zostało przeprowadzone przy pomocy analizy wskaźnikowej wspartej analizą jakościową. Kluczową metodą prowadzącą do wyznaczenia obszaru zdegradowanego była analiza wskaźnikowa (wielokryterialna), obejmująca obszar gminy i prowadzona w podziale na wyznaczone jednostki referencyjne.

Analiza jakościowa obejmowała interpretację wyników otrzymanych w poszczególnych obszarach analizy wielokryterialnej i formułowania na tej bazie wniosków w analizowanych sferach społecznej,

gospodarczej, środowiskowej i przestrzenno-funkcjonalnej, a także w formie wniosków z badania ankietowego przeprowadzonego wśród mieszkańców Gminy Adamów.

Zgodnie z ustawą o rewitalizacji kryzys w sferze społecznej związany jest z koncentracją negatywnych zjawisk społecznych, szczególnie zaś bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji i kapitału społecznego oraz niskiej aktywności w życiu publicznym i kulturalnym (art. 9 ust. 1). Analizę w sferze społecznej przeprowadzono w oparciu o budowanie wskaźnika syntetycznego. W tym celu przelizowano 23 wskaźniki obrazujące w najpełniejszy sposób natężenie problemów w sferze społecznej z zakresu bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, edukacji lub kapitału społecznego, a także aktywności społecznej i obywatelskiej. Wykorzystanie większej liczby wskaźników pozwoliło na zdiagnozowanie w sposób bardziej precyzyjny. Wskaźniki budowano na podstawie zgromadzonych danych ilościowych. Dane liczbowe gromadzono przy założeniu, że udostępniane przez współpracujące instytucje i komórki organizacyjne Urzędu Gminy w Adamowie dane, powinny odzwierciedlać najaktualniejszy stan danego zjawiska i przedstawiać jego wartość liczbową na dzień udostępnienia danych (o ile rejestr, w którym te dane są gromadzone to umożliwił).

Tabela 2 Lista wskaźników delimitacyjnych w sferze społecznej

Nr wskaźnika	Badane zjawisko	Nazwa wskaźnika
1.	Trendy demograficzne	Zmiana liczby mieszkańców w latach 2017-2021
2.		Liczba osób, które się wymeldowały z obszaru przypadająca na 100 mieszkańców w 2021 r.
3.		Liczba osób w wieku poprodukcyjnym przypadająca na 100 mieszkańców w 2021 r.
4.	Bezrobocie	Liczba osób bezrobotnych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2021 r.
5.		Liczba osób długotrwale bezrobotnych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2021 r.
6.		Liczba osób bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2021 r.
7.	Ubóstwo, wykluczenie społeczne, uzależnienia	Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy GOPS przypadających na 100 mieszkańców w 2021 r.
8.		Liczba osób korzystających ze świadczeń GOSP z tytułu ubóstwa na przypadających 100 mieszkańców w 2021 r.
9.		Liczba osób korzystających ze świadczeń GOSP z tytułu bezrobocia przypadających na 100 mieszkańców w 2021 r.
10.		Liczba osób, które posiadały założoną Niebieską Kartę przypadających na 100 mieszkańców w 2021 r.
11.		Liczba dzieci i młodzieży korzystającej z dożywiania przypadającej na 100 mieszkańców do 17 roku życia w 2021 r.
12.		Liczba osób zgłoszonych do GKRPA przypadająca na 100 mieszkańców w 2021 r.
13.	Stan zdrowia mieszkańców i niepełnosprawność	Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy GOPS z tytułu niepełnosprawności przypadająca na 100 mieszkańców w 2021 r.

Nr wskaźnika	Badane zjawisko	Nazwa wskaźnika
14.		Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy GOPS z tytułu długotrwałej lub ciężkiej choroby przypadająca na 100 mieszkańców w 2021 r.
15.		Liczba osób chorujących na choroby układu krążenia przypadająca na 100 mieszkańców w 2021 r.
16.	Poziom edukacji	Udział dzieci posiadających specjalne potrzeby edukacyjne w roku szkolnym 2019/2020 w ogólnej liczbie uczniów
17.		Udział dzieci posiadających specjalne potrzeby edukacyjne w roku szkolnym 2020/2021 w ogólnej liczbie uczniów
18.		Frekwencja w wyborach prezydenckich w 2020 r.
19.	Poziom uczestnictwa w życiu publicznym i obywatelskim	Liczba organizacji społecznych przypadających na 100 mieszkańców w 2021 r.
20.		Liczba mieszkańców korzystających z biblioteki przypadająca na 100 mieszkańców w 2021 r.
21.	Poziom bezpieczeństwa	Liczba odnotowanych przestępstw przypadających na 100 mieszkańców w 2021 r.
22.		Liczba odnotowanych wykroczeń przypadających na 100 mieszkańców w 2021 r.
23.		Liczba przeprowadzonych przez Policję interwencji przypadających na 100 mieszkańców w 2021 r.

Źródło: Opracowanie własne

Dla porównania stopnia natężenia zjawisk kryzysowych w wyznaczonych jednostkach referencyjnych (analitycznych) konieczne było opracowanie porównywalnego wskaźnika syntetycznego dla wszystkich jednostek. Wyznaczenia wskaźnika syntetycznego dokonano zgodnie z metodą Perkala.

Kolejnym krokiem w procedurze delimitacji była analiza negatywnych zjawisk w pozostałych sferach: gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej (art. 9 ust. 1 pkt 1-4). Obszar zdegradowany klasyfikowany jest jako teren cechujący się występowaniem negatywnych zjawisk sfery społecznej oraz przynajmniej jednego z negatywnych zjawisk określających pozostałe sfery. Analizę wskaźnikową dla tych czterech sfer przeprowadzono dla wszystkich wyznaczonych obszarów referencyjnych. Analiza zjawisk kryzysowych w pozostałych 4 sferach przeprowadzona była zarówno na metodach ilościowych, jak i jakościowych, mierzalnych oraz opisowych.

Tabela 3 Lista wskaźników delimitacyjnych w pozostałych sferach

Nr wskaźnika	Sfera	Nazwa wskaźnika
1.	Gospodarcza	Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2021 r.
2.		Zmiana liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym w latach 2017-2021
3.	Środowiskowa	Udział powierzchni, na której odnotowano przekroczenie jakości powietrza w 2020 r.
4.		Masa azbestu pozostałego do unieszkodliwienia w kg przypadająca na 100 mieszkańców w 2021 r.
5.	Techniczna	Udział budynków mieszkalnych podłączonych do sieci wodociągowej w ogólnej liczbie budynków mieszkalnych w 2021 r.
6.		Udział budynków mieszkalnych korzystających z odnawialnych źródeł energii w ogólnej liczbie budynków mieszkalnych w 2021 r.
7.		Udział budynków mieszkalnych wykorzystujących przestarzałe źródła ciepła w ogólnej liczbie budynków mieszkalnych w 2021 r.
8.		Udział budynków użyteczności publicznej wymagających prac termomodernizacyjnych w 2021 r.
9.		Udział budynków użyteczności publicznej wymagających dostosowania do potrzeb osób z niepełnosprawnościami w 2021 r.
10.		Udział dróg lokalnych (gminnych i powiatowych) wymagających interwencji w 2021 r.
11.		Przestrzenno-funkcjonalna
12.	Udział punktów świetlnych wymagających modernizacji i wymiany na energooszczędne w 2021 r.	
13.	Udział powierzchni terenów publicznych wymagających podjęcia interwencji w 2021 r.	

Źródło: Opracowanie własne

W celu przeprowadzenia analiz pozyskano szereg danych udostępnionych przez: Urząd Gminy w Adamowie, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Adamowie, Powiatowy Urząd Pracy w Zamościu, Posterunek Policji w Krasnobrodzie, placówki oświatowe z terenu gminy, Główny Inspektorat Ochrony Środowiska w Lublinie. Wykorzystano również dane statystyczne Banku Danych Lokalnych GUS.

Niezwykle istotnym elementem delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji były konsultacje społeczne z mieszkańcami gminy Adamów. Konsultacje prowadzone były dwuetapowo. W pierwszej kolejności zaangażowano mieszkańców w przeprowadzoną w ramach procesu delimitacji analizę jakościową - poproszono ich o wypełnienie ankiety, w której wypowiedzieli się na temat zauważanych przez siebie problemów w sferach społecznej, gospodarczej, środowiskowej i przestrzenno-funkcjonalnej. W drugim etapie mieszkańców zaproszono do konsultacji społecznych niniejszego dokumentu. Ankietyzacja prowadzona była w dniach 15-31.12.2022 r. Badanie ankietowe zostało przeprowadzone w formie elektronicznej za pośrednictwem strony internetowej gminy Adamów.

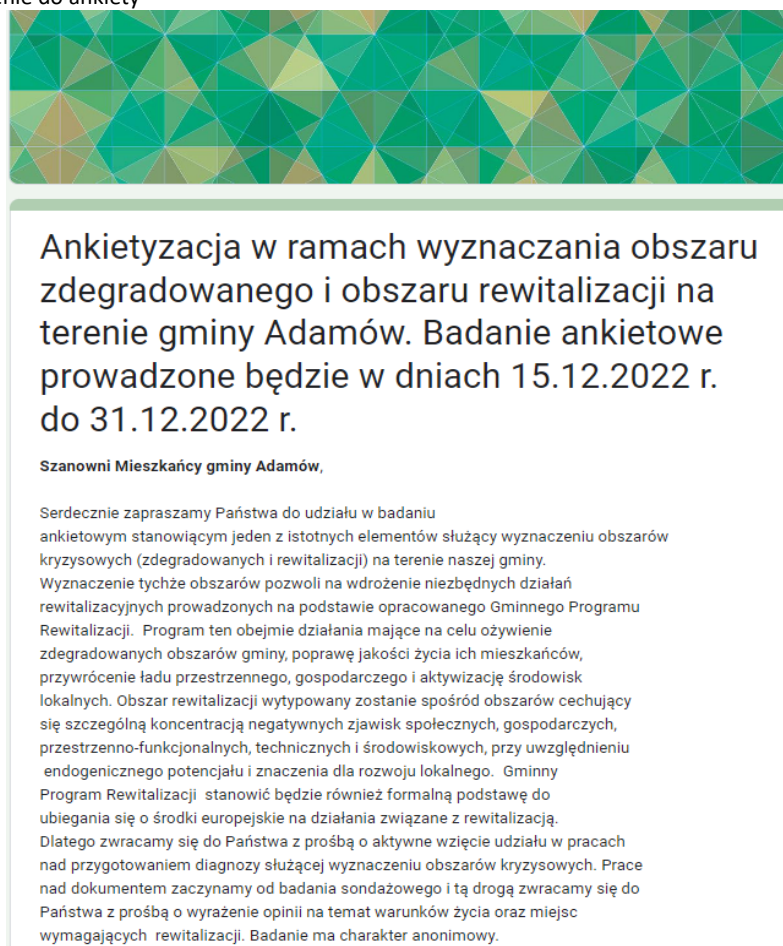
Rysunek 2 Informacja na stronie internetowej gminy Adamów w zakresie prowadzonej ankietyzacji

The screenshot shows the homepage of the Gmina Adamów website. At the top, there are logos for the Polish coat of arms, the European Union flag, and the Gmina Adamów logo. Below the logos is a navigation menu with buttons for 'O GMINIE', 'MIESZKANIEC', 'GALERIA', and 'KONTAKT'. A search bar is located on the right side of the menu. The main content area features a news article titled 'GMINNY PROGRAM REWITALIZACJI DLA GMINY ADAMÓW'. The article text includes: 'Szanowni Państwo, zapraszamy bardzo serdecznie do wzięcia udziału w badaniu ankietowym. Ankieta została przygotowana na potrzeby opracowania Programu Rewitalizacji gminy Adamów. Jej wyniki mają pomóc określić w obrębie naszej gminy obszary zdegradowane, które powinny zostać objęte rewitalizacją. Link do ankiety: <https://forms.gle/VM1H28jQJNqodtz5>. Ankieta jest anonimowa, jej wyniki posłużą wyłącznie do celów opracowania Programu Rewitalizacji gminy Adamów. Dziękujemy za poświęcony czas, Państwa zaangażowanie pomoże nam trafnie zdiagnozować potrzeby gminy.' On the right side of the article, there is a photo of the Mayor, Dariusz Szukala, with the text 'Wójt Gminy Adamów Dariusz Szukala W sprawach skarg i'.

Źródło: <https://www.adamow.gmina.pl/art,1171,gminny-program-rewitalizacji-dla-gminy-adamow.html>

Rysunek 3 Wprowadzenie do ankiety

The screenshot shows the introduction page for the survey. The page has a green and blue geometric pattern header. The main text reads: 'Ankietyzacja w ramach wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na terenie gminy Adamów. Badanie ankietowe prowadzone będzie w dniach 15.12.2022 r. do 31.12.2022 r. Szanowni Mieszkańcy gminy Adamów, Serdecznie zapraszamy Państwa do udziału w badaniu ankietowym stanowiącym jeden z istotnych elementów służący wyznaczeniu obszarów kryzysowych (zdegradowanych i rewitalizacji) na terenie naszej gminy. Wyznaczenie tychże obszarów pozwoli na wdrożenie niezbędnych działań rewitalizacyjnych prowadzonych na podstawie opracowanego Gminnego Programu Rewitalizacji. Program ten obejmie działania mające na celu ożywienie zdegradowanych obszarów gminy, poprawę jakości życia ich mieszkańców, przywrócenie ład przestrzennego, gospodarczego i aktywizację środowisk lokalnych. Obszar rewitalizacji wytypowany zostanie spośród obszarów cechujący się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk społecznych, gospodarczych, przestrzenno-funkcjonalnych, technicznych i środowiskowych, przy uwzględnieniu endogenicznego potencjału i znaczenia dla rozwoju lokalnego. Gminny Program Rewitalizacji stanowić będzie również formalną podstawę do ubiegania się o środki europejskie na działania związane z rewitalizacją. Dlatego zwracamy się do Państwa z prośbą o aktywne wzięcie udziału w pracach nad przygotowaniem diagnozy służącej wyznaczeniu obszarów kryzysowych. Prace nad dokumentem zaczynamy od badania sondażowego i tą drogą zwracamy się do Państwa z prośbą o wyrażenie opinii na temat warunków życia oraz miejsc wymagających rewitalizacji. Badanie ma charakter anonimowy.'

Źródło: <https://www.adamow.gmina.pl/art,1171,gminny-program-rewitalizacji-dla-gminy-adamow.html>

Drugi etap obejmować będzie konsultacje społeczne uchwały o wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. Obszar kwalifikujący się jak zdegradowany i rewitalizacji został wyznaczony na podstawie analiz prowadzonych w ramach niniejszego dokumentu.

4. Diagnoza stanu istniejącego

4.1 Położenie administracyjne i geograficzne gminy

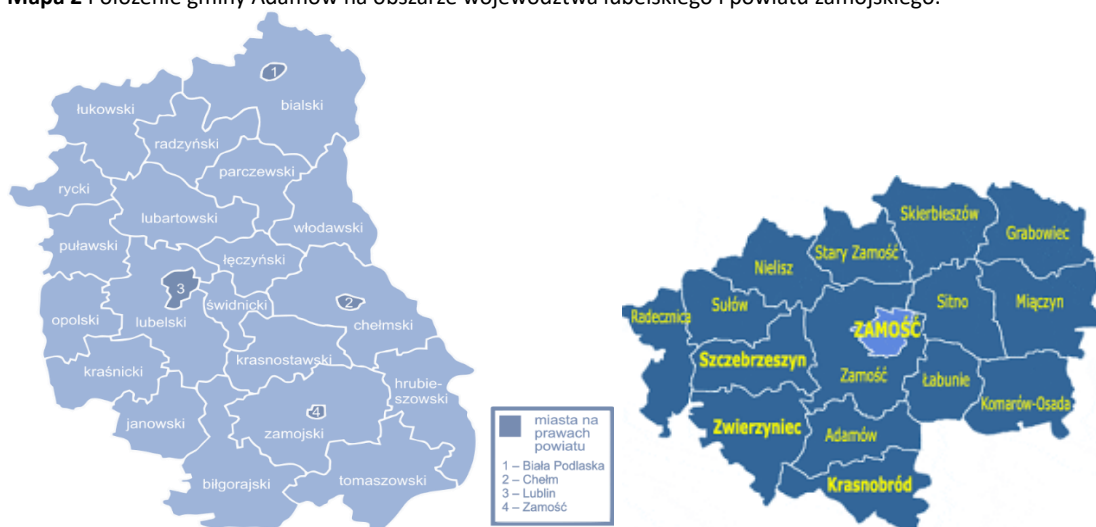
Gmina Adamów jest jedną ze 170 gmin wiejskich położonych na terenie województwa lubelskiego, w powiecie zamojskim. Znajduje się w południowej części województwa lubelskiego. Z gminą Adamów bezpośrednio sąsiadują:

- gmina Zamość (powiat zamojski) – od strony północnej
- gmina Łabunie (powiat zamojski) – od strony północno – wschodniej
- gmina Krynice (powiat tomaszowski) – od strony wschodniej
- gmina Krasnobród (powiat zamojski) – od strony południowej
- gmina Zwierzyniec (powiat zamojski) – od strony zachodniej

W skład gminy Adamów wchodzi 16 miejscowości zgrupowanych w 15-tu sołectwach: Adamów, Bliżów, Bondyryz, Boża Wola A, Boża Wola B, Feliksówka, Jacnia, Potoczek, Rachodoszcze, Suchowola A, Suchowola B, Suchowola – Kolonia, Szewnia Dolna, Szewnia Górna, Trzepieciny. Miejscowości wchodzące w skład gminy Adamów cechuje duże zróżnicowanie. Do najliczniejszych miejscowości należą Suchowola (949 mieszkańców w 2021 r.), Bondyryz (659 mieszkańców w 2021 r.) oraz Jacnia (593 mieszkańców w 2021 r.). Najmniej liczna miejscowość to Trzepieciny, z 84 mieszkańcami w 2021r.

Gmina Adamów zajmuje obszar 110,6 km² , co stanowi 5,9% powierzchni powiatu zamojskiego i 0,44% powierzchni całego województwa lubelskiego. Gmina Adamów jest jedną z dwunastu jednostek gminnych (Adamów, Grabowiec, Komarów Osada, Łabunie, Miączyn, Nielisz, Sitno, Skierbieszów, Stary Zamość, Radecznicza, Sułów, Zamość), które wraz z trzema jednostkami miejsko-gminnymi (Krasnobród, Szczepieszyn, Zwierzyniec) wchodzi w skład powiatu zamojskiego.

Mapa 2 Położenie gminy Adamów na obszarze województwa lubelskiego i powiatu zamojskiego.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: <http://www.gminy.pl/powiaty/78.html> oraz <https://pl.wikipedia.org/>

Siedzibą gminy jest miejscowość Adamów, oddalona o 21 km od Zamościa - siedziby powiatu, o 110 km od Lublina - stolicy województwa oraz o 286 km od Warszawy. Najbliżej zlokalizowanymi portami lotniczymi są Lublin – Świdnik (w odległości 103 km), Warszawa – Okęcie (w odległości 290 km) oraz Warszawa – Modlin (w odległości 340 km). Najbliższe przejścia graniczne to polsko – białoruskie przejście graniczne w Terespolu (oddalone o 191 km) oraz polsko – ukraińskie przejście graniczne w Zosinie (oddalone o 86 km), Dołhobyczowie (oddalone o 70 km) oraz Hrebennem (oddalone o 52 km).

Zdjęcie 1, Zdjęcie 2 Widok na miejscowości: Adamów i Jacnia

Źródło: Dane Urzędu Gminy w Adamowie

4.2 Sfera społeczna

4.2.1 Zmiana liczby mieszkańców i ruchy naturalne

Na koniec 2021 roku teren gminy Adamów zamieszkiwało łącznie 4 663 osób (około 4,2% ludności powiatu zamojskiego). Wśród ogólnej liczby mieszkańców kobiety stanowiły 49,7%, mężczyźni zaś 50,3% (wskaźnik procentowego udziału kobiet dla województwa lubelskiego wynosi 51,6%, dla Polski 51,7%).

Gęstość zaludnienia w 2021 r. w gminie Adamów wynosiła 43 osoby na km². Średnia wartość tego wskaźnika dla gmin wiejskich z terenu województwa lubelskiego wynosi 47 osób na km², a dla powiatu zamojskiego 56 osób na km². Gęstość zaludnienia gminy Adamów wykazuje dość niską wartość zarówno w stosunku do gęstości zaludnienia powiatu jak i gmin wiejskich na terenie całego województwa.

Przeprowadzona diagnoza wykazała szereg niekorzystnych procesów demograficznych zachodzących na obszarze gminy Adamów. Jednym z nich jest zjawisko systematycznego wyludniania się obszaru. W analizowanym okresie (lata 2017-2021) z terenu gminy Adamów ubyło łącznie 161 osób. Ogólna liczba mieszkańców w analizowanym okresie spadła więc o 3,34% (średnia dla całej gminy). Uwzględniając populację poszczególnych jednostek referencyjnych możemy zaobserwować, że w większości jednostek analitycznych odnotowano spadek liczby ludności w latach 2017-2021. Najwyższy w: Suchowola (spadek o 26 mieszkańców w), Jacnia (spadek o 25 mieszkańców) oraz Szewnia Dolna (spadek o 23 mieszkańców). Jedynie w Szewni Górnej liczba mieszkańców na koniec 2021 roku była analogiczna do danych za rok 2017. Pozytywny trend wzrostu liczby mieszkańców w latach 2017 – 2021 zanotowano jedynie w jednym z trzynastu analizowanych obszarów. Jedyną jednostką, gdzie liczba mieszkańców wzrosła była Feliksówka (wzrost o 5 mieszkańców).

Tabela 4 Liczba ludności gminy Adamów w latach 2017 – 2021 wg podziału na jednostki referencyjne

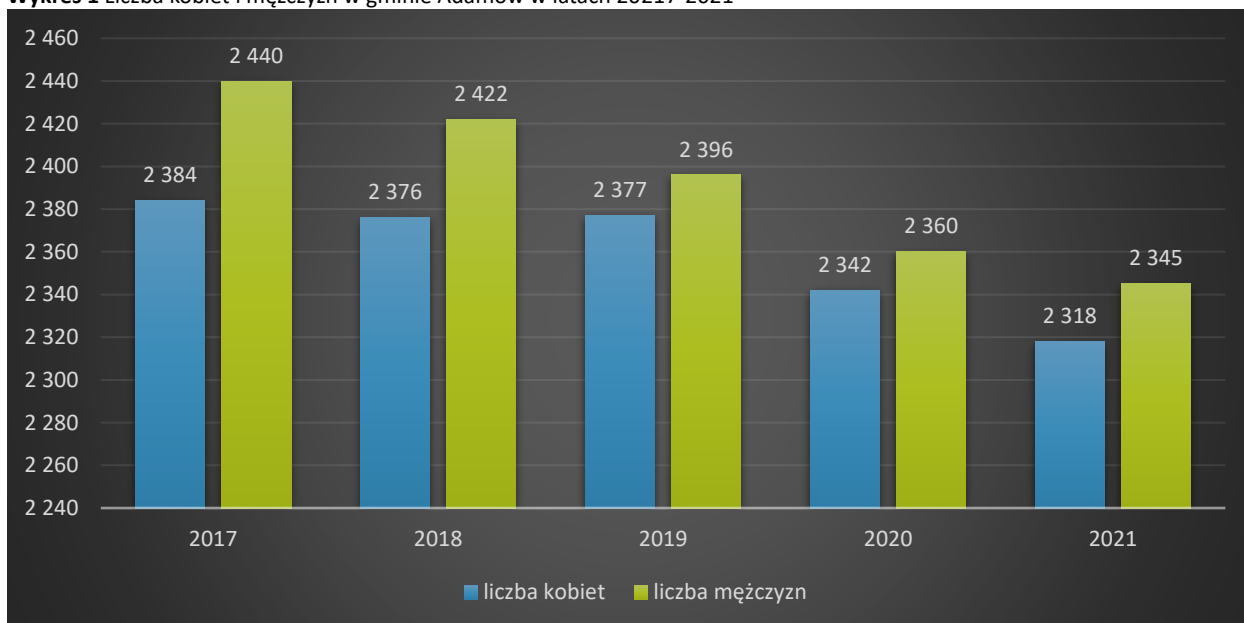
Jednostka referencyjna	Liczba ludności				
	2017	2018	2019	2020	2021
Adamów	381	386	378	376	375
Bliżów	217	213	210	207	198
Bondyryz	671	670	677	667	659
Boża Wola	267	265	260	260	256
Feliksówka	233	234	236	236	238

Jednostka referencyjna	Liczba ludności				
	2017	2018	2019	2020	2021
Jacnia	518	516	507	501	493
Potoczek	198	204	200	191	192
Rachodoszcze	283	275	276	266	271
Suchowola	980	973	968	952	954
Suchowola Kolonia	368	364	362	354	354
Szewnia Górna	376	372	371	367	353
Szewnia Dolna	236	235	238	238	236
Trzepieciny	96	91	90	87	84
Suma	4 824	4 798	4 773	4 702	4 663

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Adamowie

Współczynnik feminizacji na terenie gminy w ciągu ostatnich pięciu lat utrzymywał się na zbliżonym poziomie. W 2017 roku kobiety stanowiły 49,42% populacji, w 2018 roku 49,52%, w 2019 roku 49,80%, w 2020 roku 49,81, natomiast w 2021 roku kobiety stanowiły 49,71% ogólnej liczby mieszkańców gminy.

Wykres 1 Liczba kobiet i mężczyzn w gminie Adamów w latach 2017-2021

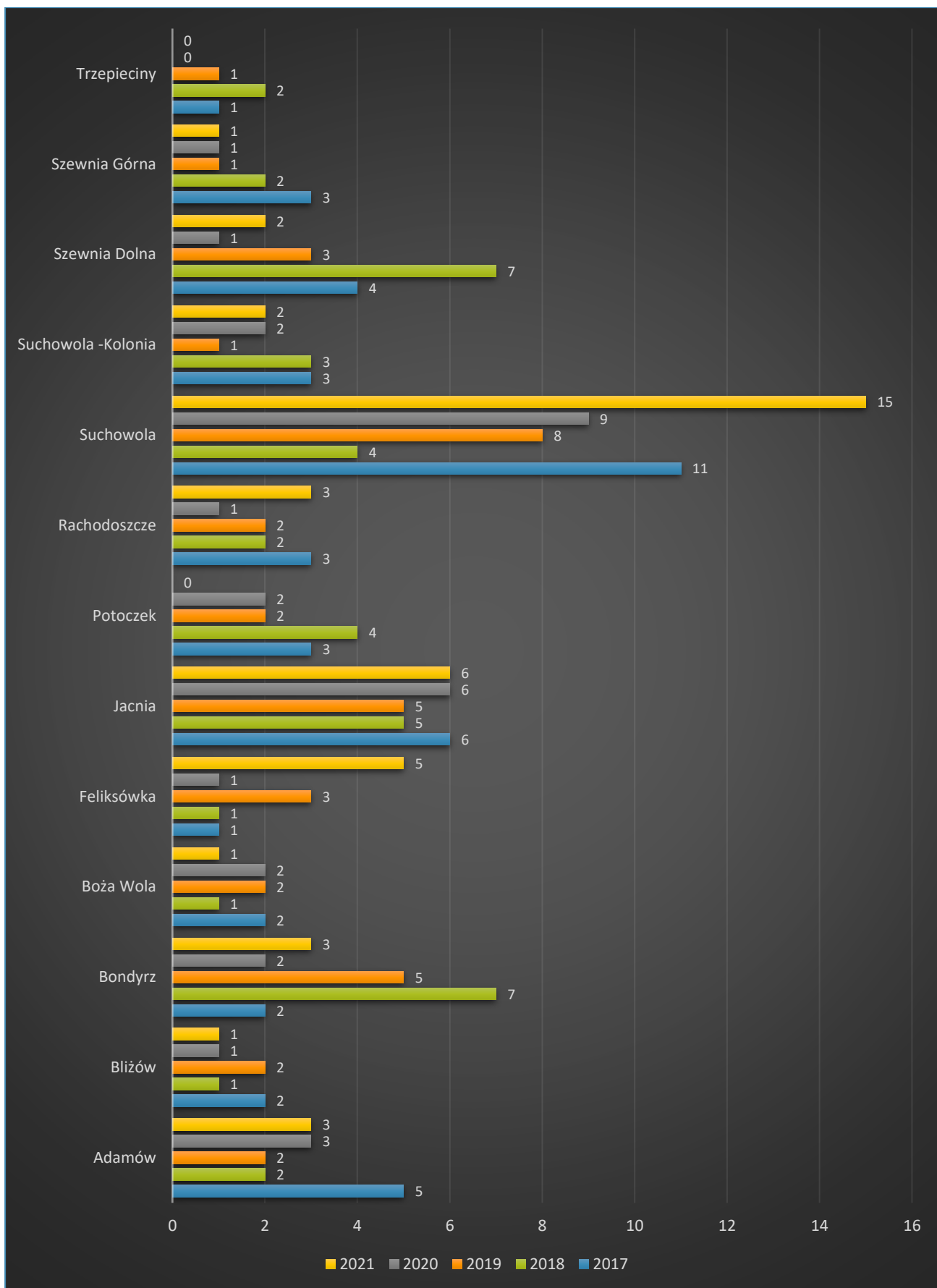

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Adamowie

Na przestrzeni lat 2021-2021 zanotowano spadek urodzeń w gminie Adamów. W 2017 roku liczba urodzeń wyniosła 46, zaś w roku 2021 – 42. Jest to spadek o 8,69%. Najwyższy spadek odnotowano na terenie jednostek: Potoczek (o 3 urodzenia), Adamów, Szewnia Górna i Szewnia Dolna (o 2 urodzenia). W jednostce Trzepieciny w latach 2020 i 2021 nie odnotowano żadnego

urodzenia. Wzrost liczby urodzeń w latach 2017 – 2021 odnotowano w trzech jednostkach: Bondyrz (o 1 urodzenie), Feliksówka (o 4 urodzenia) oraz Suchowola (o 4 urodzenia).

Wykres 2 Liczba urodzeń na terenie gminy Adamów w latach 2017-2021

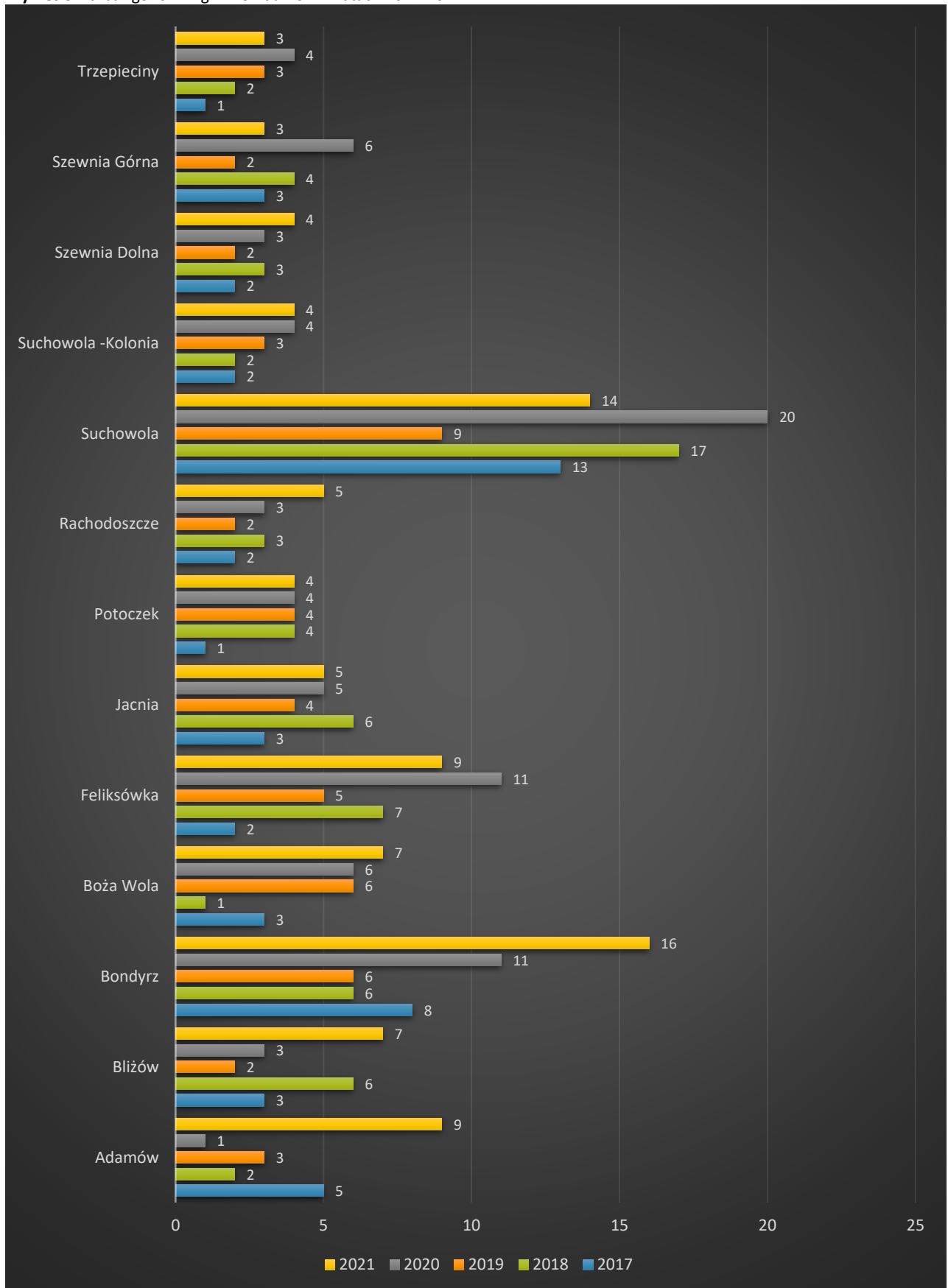
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Adamowie

W badanym okresie zanotowano wysoki wzrost liczby zgonów. W 2017 roku wyniósł on 48, w 2021 natomiast aż 90. Jest to wzrost o 87,5%. Niewątpliwie na taki stan rzeczy miała również wpływ panująca od marca 2020 r. pandemia COVID-19 – nie tylko przez wzrost zgonów spowodowanych jedynie zachorowalnością w efekcie wirusa SARS-CoV-2, ale również powodując znaczne zmniejszenie dostępności usług medycznych. W świetle danych GUS w latach 2020 i 2021 według struktury wieku zanotowano wzrost niemal we wszystkich grupach wieku. Największe przyrosty (11%) odnotowano wśród osób w grupie 65-74 lata. Zmiany w umieralności pozostają w ścisłym związku ze zmianami w strukturze przyczyn zgonów. Według wstępnych danych o zgonach za 2021 rok – podobnie jak w latach ubiegłych – głównymi przyczynami zgonów były choroby układu krążenia i choroby nowotworowe, ale obie grupy odpowiadały już jedynie za nieco ponad połowę wszystkich zgonów. W stosunku do 2020 r. udział ten obniżył się o prawie 6%. Spadki obserwujemy niemal we wszystkich klasach przyczyn zgonów. Zmiany te są pochodną pandemii, w wyniku której w 2021 r. zmarło w Polsce ponad 91 tys. osób, co oznacza, że zgony z powodu COVID-19 stanowiły blisko 18% wszystkich zgonów. Zwiększona w 2021 r. umieralność miała bez wątpienia związek z pojawieniem się kolejnych fal pandemii wywołanej wirusem SARS-CoV2. Udział bezpośrednich ofiar COVID-19 w ogólnej liczbie zgonów był jedynie o 1% niższy niż zgonów z powodu chorób nowotworowych.⁴

Najwyższy wzrost liczby zgonów zauważamy w jednostce Bondyrz (o 8 zgonów), Feliksówka (o 7 zgonów) oraz Adamów, Bliżów i Boża Wola (o 4 zgony). Nie odnotowano spadku liczby zgonów w żadnej z zanalizowanych jednostek. Jedynie w Szewni Górnej liczby te w latach 2017 i 2021 są równe.

⁴ Źródło danych GUS - *Umieralność w 2021 roku -Zgony według przyczyn – dane wstępne*

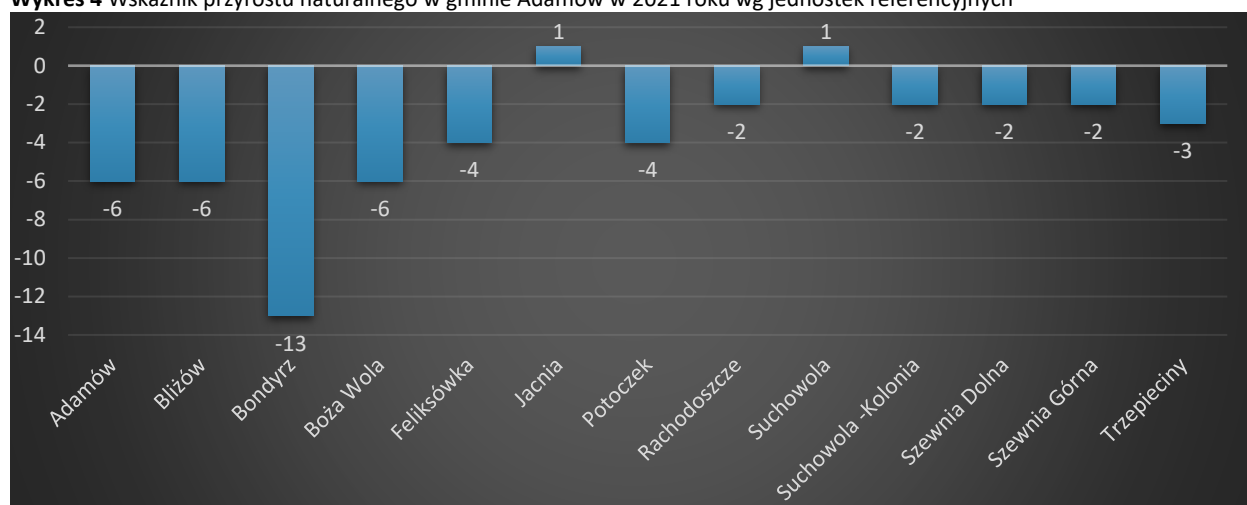
Wykres 3 Liczba zgonów w gminie Adamów w latach 2017-2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Adamów

Najważniejszym czynnikiem wpływającym na zmiany liczby ludności jest przyrost naturalny. W Gminie Adamów w 2021 roku zanotowano ujemny przyrost naturalny równy – 48. Odpowiada to przyrostowi naturalnemu równemu -10,70 na 1000 mieszkańców gminy Adamów. Dla porównania w 2017 roku przyrost naturalny wyniósł -2. Na przestrzeni lat 2017 – 2021 obserwujemy utrzymywanie się ujemnego przyrostu naturalnego. Najniższy wskaźnik przyrostu naturalnego w 2021 roku zanotowały jednostki referencyjne Bondyrz (-13) oraz Adamów, Bliżów i Boża Wola (po -6).

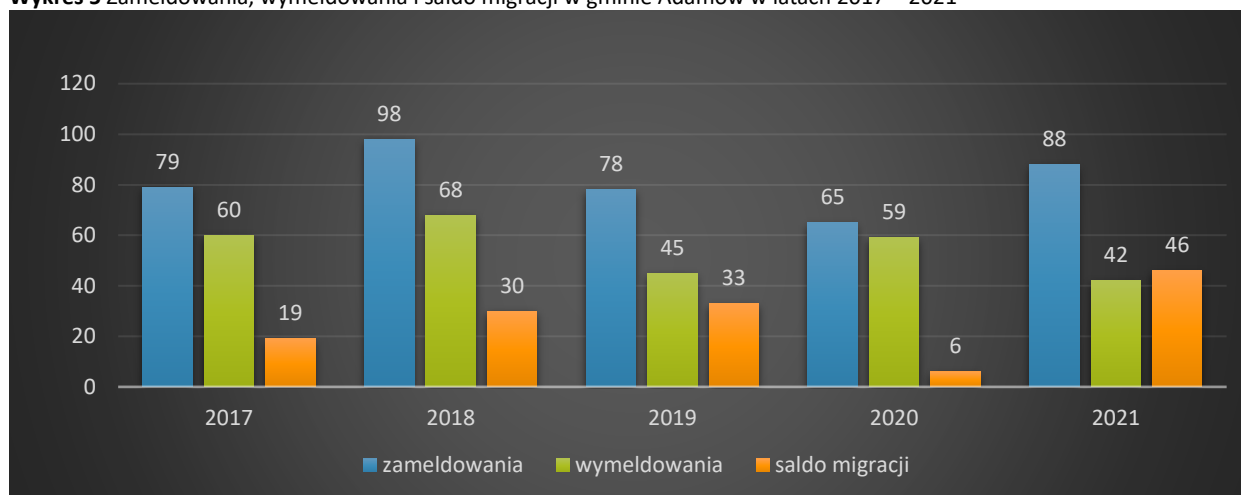
Wykres 4 Wskaźnik przyrostu naturalnego w gminie Adamów w 2021 roku wg jednostek referencyjnych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Adamowie

Kolejny element wpływający na ludność obszaru to saldo migracji. Procesy migracyjne odgrywają decydującą rolę nie tylko w zakresie ogólnej liczby mieszkańców, lecz również wpływają na przemiany struktury wiekowej ludności. Na obszarze gminy Adamów w latach 2017-2021 notuje się tendencję wzrostową w zakresie salda migracji. W 2021 roku wskaźnik ten osiągnął najwyższą wartość w analizowanym okresie – wyniósł 46. Porównując saldo migracji w powiecie zamojskim (w 2021 r. wskaźnik wyniósł -65), w gminie Adamów wyraźnie zaobserwować można wysokie wartości salda migracji w analizowanym okresie. Najwyższy poziom wskaźnika salda migracji osiągnął w 2021 r. w obszarach referencyjnych: Bondyrz, gdzie wartość wskaźnika wyniosła +11, Suchowola, gdzie wyniosła ona +9, Feliksówka z wartością wskaźnika +8 oraz Rachodoszcze – wskaźnik równy +7. Z najmniej korzystną sytuacją mamy do czynienia w obszarze referencyjnym Trzepieciny, tam wskaźnik osiągnął wartość -5 oraz Szewnia Dolna z wartością -1.

Wykres 5 Zameldowania, wymeldowania i saldo migracji w gminie Adamów w latach 2017 – 2021

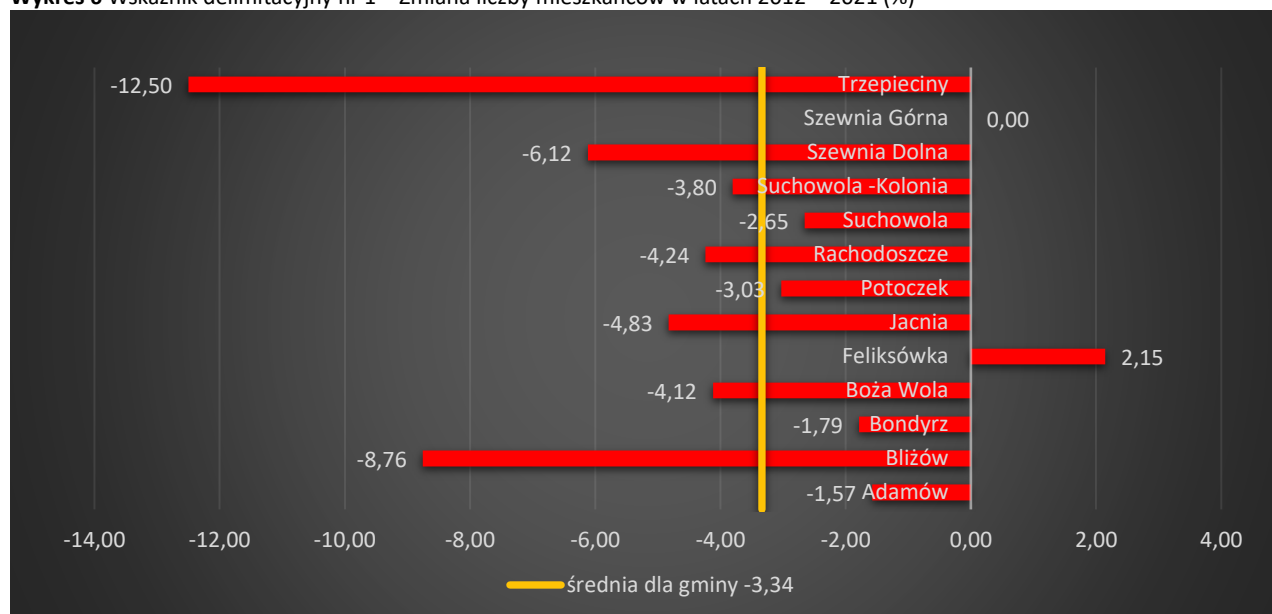

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Adamowie

W celu zbudowania syntetycznego wskaźnika problemów społecznych, w pierwszej kolejności badaniu poddano kwestie negatywnych trendów demograficznych. Wzięto pod uwagę zagadnienia dotyczące zmiany liczby mieszkańców i czynników wpływających na te zmiany. Analizie poddano dwa zagadnienia: zmianę liczby ludności gminy na przestrzeni lat 2017-2021 oraz liczbę osób, które wymeldowały się z terenu gminy przypadającą na 100 mieszkańców w 2021 r. Uznano, iż ww. kwestie stanowią najistotniejsze wyznaczniki pozwalające na zdiagnozowanie obszarów charakteryzujących się największą koncentracją negatywnych zjawisk społecznych.

Pierwszy z badanych wskaźników obrazuje procentową zmianę liczby mieszkańców w latach 2017-2021. Na przestrzeni badanego okresu zauważalny jest systematyczny ubytek liczby mieszkańców (w 2017 r. liczba mieszkańców gminy wynosiła 4 824 osoby, w 2021 liczba ta zmalała do 4 663). Przedmiotowy wskaźnik obrazuje w sposób najbardziej trafny niekorzystne trendy demograficzne zauważalne w większości jednostek analitycznych wchodzących w skład gminy. Na podstawie danych udostępnionych przez Urząd Gminy Adamów oszacowano, iż średnia wartość wskaźnika (dot. całej gminy) kształtuje się na poziomie -3,34. W jednostce Szewnia Górna wskaźnik ten wyniósł 0,00, gdyż liczba mieszkańców w 2017 i 2021 roku była tak sama (236 mieszkańców). W jedenastu jednostkach badany wskaźnik przyjął wartości ujemne. Najgorzej sytuacja prezentuje się w analizowanym okresie w jednostce Trzepieciny, gdzie nastąpił największy spadek liczby ludności w porównaniu z pozostałymi jednostkami w gminie -12,50 oraz Bliżów – tam wskaźnik wyniósł -8,76. Wzrost liczby mieszkańców w przeliczeniu na 100 osób odnotowano w badanym okresie jedynie w Feliksówce. Wskaźnik przyjął tutaj wartość 2,15.

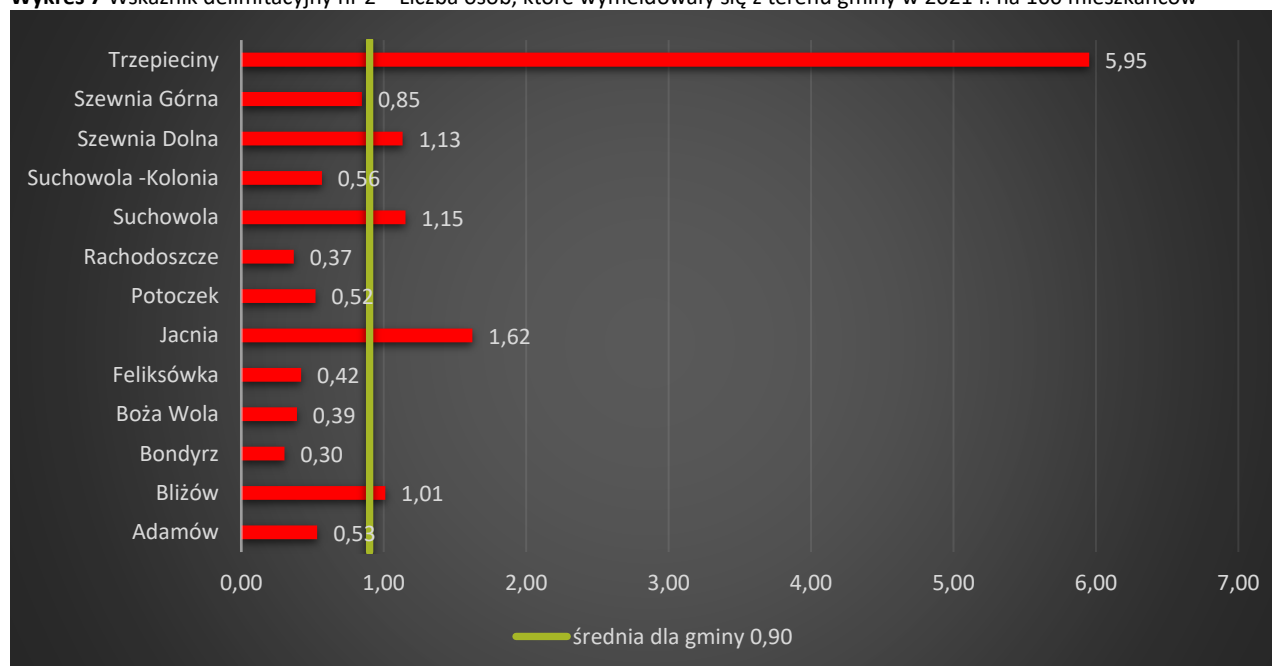
Wykres 6 Wskaźnik delimitacyjny nr 1 – Zmiana liczby mieszkańców w latach 2012 – 2021 (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Adamowie

Drugim wskaźnikiem w obrębie zmiany liczby mieszkańców gminy, który wzięto pod uwagę na potrzeby niniejszego opracowania, była liczba osób, które się wymeldowały z terenu gminy w 2021 r. w przeliczeniu na 100 mieszkańców. Średnia wartość wskaźnika dla obszaru gminy wyniosła w 2021 r. 0,90. W pięciu jednostkach (Trzepieciny, Szewnia Dolna, Suchowola, Jacnia oraz Bliżów) wskaźnik ten kształtował się na poziomie wyższym niż średnia gminna, z najwyższą wartością w jednostce Trzepieciny (5,95). Ponadto w każdej z jednostek zanotowano pewne ruchy ludności, w żadnym wartości wskaźnika nie była równa 0.

Wykres 7 Wskaźnik delimitacyjny nr 2 – Liczba osób, które wymeldowały się z terenu gminy w 2021 r. na 100 mieszkańców

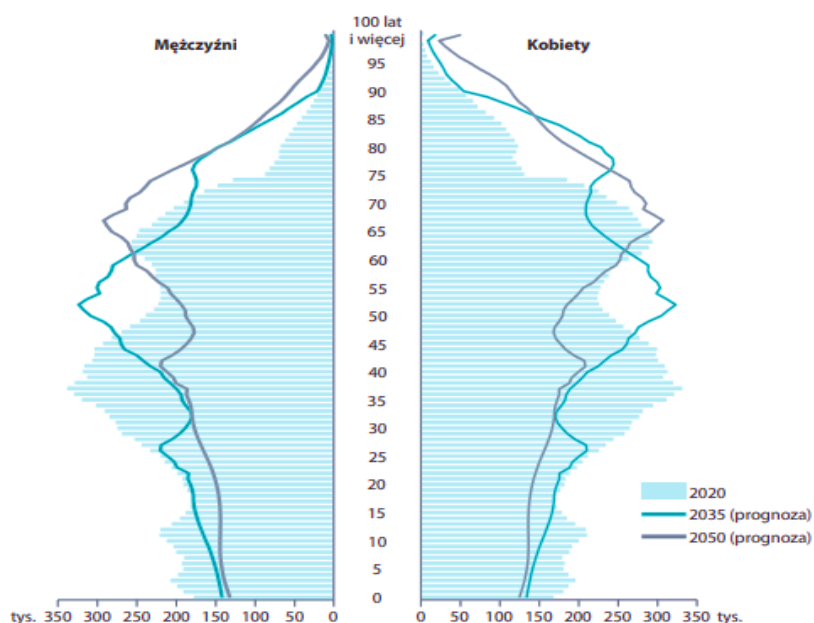

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Adamowie

4.2.2 Struktura wieku mieszkańców

Struktura wieku mieszkańców stanowi istotny element decydujący zarówno o możliwościach rozwojowych danej jednostki, jak również wpływający na kształtowanie systemu polityki społecznej. Liczne opracowania i prognozy demograficzne (w tym m.in. GUS) wskazują, iż zjawisko starzenia się społeczeństwa będzie przybierać na sile. Jak wskazują publikacje, w ostatnich latach obserwowany jest w Polsce nasilający się proces starzenia się populacji mieszkańców. Udział osób starszych w populacji mieszkańców Polski systematycznie rośnie. Na koniec 2020 r. liczba osób w wieku 60 lat i więcej wyniosła 9,8 mln i w stosunku do roku poprzedniego zwiększyła się o 1,0%. Odsetek osób starszych w populacji Polski osiągnął poziom 25,6%. Według prognozy GUS liczba ludności w wieku 60 lat i więcej w Polsce w roku 2030 ma wzrosnąć do poziomu 10,8 mln, a w 2050 r. wyniesie 13,7 mln. Osoby te będą stanowiły około 40% ogółu ludności Polski. W 2020 r. wskaźnik obciążenia demograficznego osobami starszymi wzrósł do poziomu 28,2 (z 27,2 w roku 2019). Wskaźnik ludności w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym ukształtował się na poziomie 37,5, podczas gdy rok wcześniej wynosił 36,5. Według prognozy demograficznej w perspektywie do roku 2050 populacja Polski będzie stawała się coraz starsza. Równoległe do przewidywanego spadku liczby ludności o 4,3 mln osób do roku 2050, spodziewany jest stały wzrost liczby ludności w wieku senioralnym.⁵

Wykres 8 Ludność wg płci i wieku. Stan w dniu 31 grudnia 2020 r., 2035 r. i 2050 r.

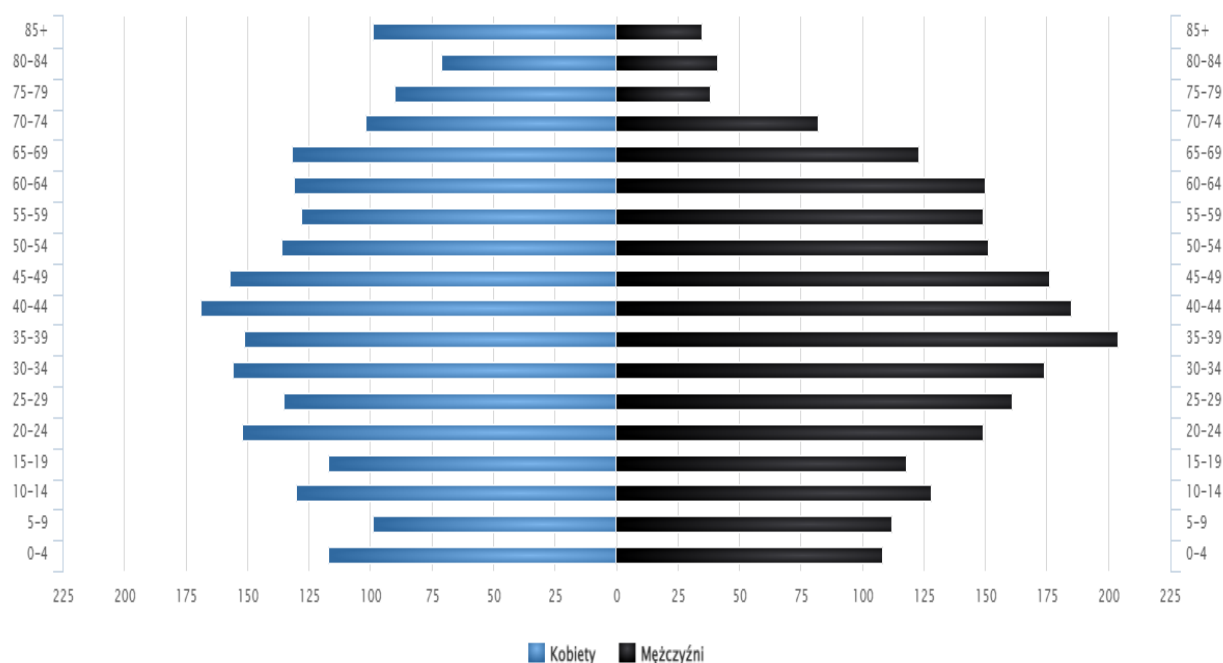
Źródło: „Sytuacja osób starszych w Polsce w 2020 r.” GUS, Warszawa, Białystok 2021

⁵ Zaczepnięte z: „Sytuacja osób starszych w Polsce w 2020 r.” GUS, Warszawa, Białystok 2021

Stopniowe starzenie się społeczeństwa generuje szereg problemów (m.in. zmniejszanie zasobu siły roboczej, osłabienie lokalnego kapitału ludzkiego czy pogarszanie struktury rynku pracy). Zjawisko starzenia się populacji ma również skutki ekonomiczne dla systemu finansów publicznych w postaci wzrostu kosztów opieki zdrowotnej i opieki nad ludźmi starszymi.

Analiza danych dotyczących wieku mieszkańców gminy Adamów wskazuje także na występowanie negatywnych zjawisk, charakterystycznych dla całej Polski. Zauważalny jest trend stopniowego starzenia się populacji ludności gminy. Wskazuje na to poniższa piramida wieku i płci (dane GUS 2021 r.; portal: Polska w liczbach), której kształt ma charakter regresywny (zbliżony do kształtu piramidy dla mieszkańców całego kraju w 2020 r.). Zgodnie z danymi GUS średni wiek mieszkańców gminy Adamów w 2021 r. wynosi: 41,1 lat (dla kobiet 42,6, a dla mężczyzn 39,7). Jest to wartość niższa od średniej wojewódzkiej, która kształtowała się na poziomie 42,6 lata i średniej krajowej – 42,2 lata. Jednocześnie zaznaczyć należy, iż spora część młodych mieszkańców gminy przebywa na stałe poza jej obszarem. Jednocześnie osoby te, nie decydują się zmianę adresu zameldowania. Stąd figurują one ciągle w ewidencji gminy i wpływają na wartość wskaźnika obrazującego średni wiek mieszkańców gminy.

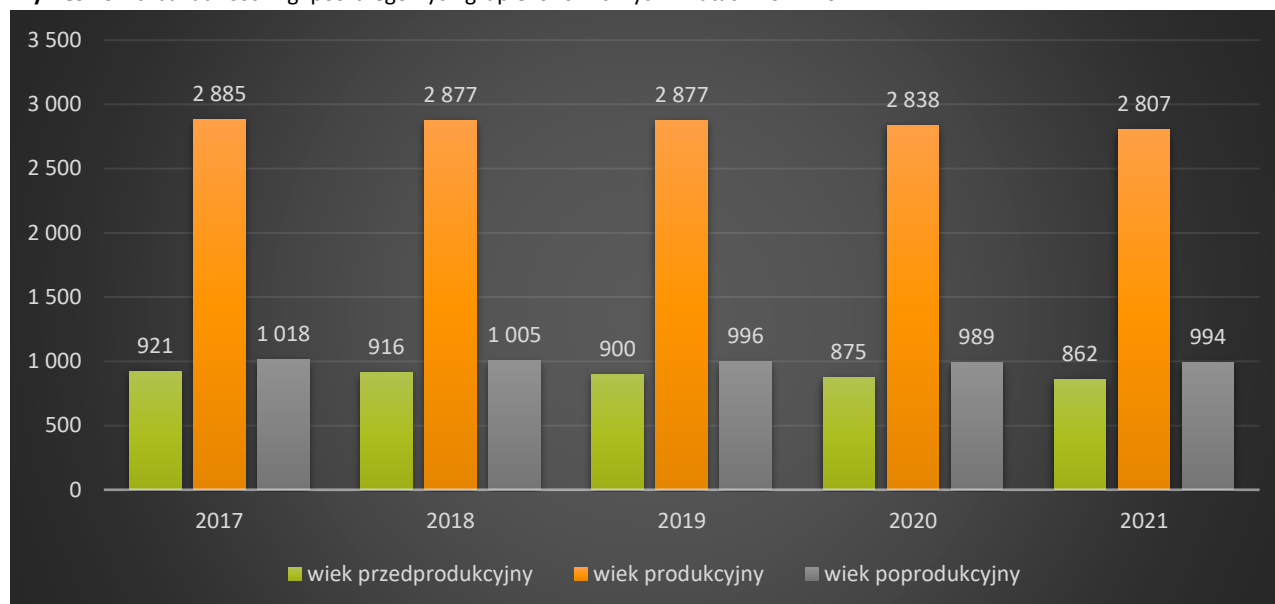
Wykres 9 Piramida wieku i płci mieszkańców gminy Adamów w 2021 r.

Źródło: https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Adamów

Na kolejnym wykresie zaprezentowano liczbę mieszkańców gminy Adamów w latach 2017-2021 w podziale według ekonomicznych grup wieku.

Wykres 10 Liczba ludności wg. poszczególnych grup ekonomicznych w latach 2017-2021

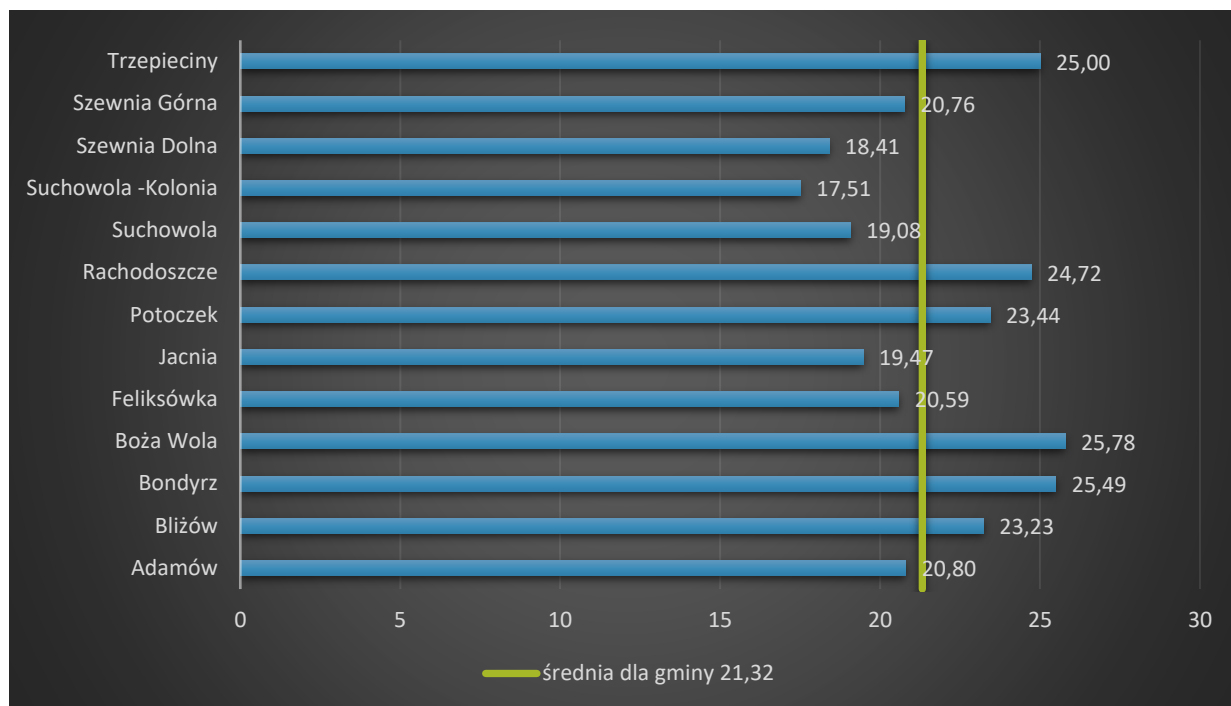
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Adamowie

Na koniec 2021 r. udział osób wg. poszczególnych ekonomicznych grup na terenie gminy kształtował się w następujących sposób: osoby w wieku przedprodukcyjnym - 18,48%, osoby w wieku produkcyjnym - 60,20%, osoby w wieku poprodukcyjnym - 21,32%. Dane te są zbliżone do średnich wartości dla powiatu zamojskiego. W 2021 r. 16,40% mieszkańców powiatu stanowiły osoby w wieku przedprodukcyjnym, 61,10% mieszkańców to osoby w wieku produkcyjnym, zaś mieszkańcy w wieku poprodukcyjnym stanowili 22,40% ogółu. Dostępne dane pozwalają zaobserwować, iż w gminie Adamów na przestrzeni lat 2017-2021 nieznacznie wzrósł odsetek ludności w wieku produkcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców, z 59,80% w 2017 r. do 60,20% w 2021r. Wzrósł też procentowy udział osób w wieku poprodukcyjnym z 21,10%, w 2017 r. do 21,32% w 2021 r. Zmalał natomiast odsetek mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym, z 19,09% w 2017 r. do 18,48% w 2021r.

W zakresie kwestii dotyczących struktury wiekowej mieszkańców, tworząc syntetyczny wskaźnik problemów społecznych, analizie poddano zagadnienie liczby osób w wieku poprodukcyjnym przypadającą na 100 mieszkańców gminy Adamów w 2021 r. W żadnej z jednostek wskaźnik ten nie przyjął wartości ujemnej; zatem we wszystkich odnotowano wzrost liczby ludności w wieku poprodukcyjnym. W sześciu jednostkach wskaźnik ten osiągnął wartości powyżej średniej dla gminy. Są to jednostki: Boża Wola (4,46 powyżej średniej dla gminy), Bondyrz (4,17 powyżej średniej dla gminy), Trzepieciny (3,68 powyżej średniej dla gminy), Rachodoszcze (3,40% powyżej średniej dla gminy), Potoczek (2,12 powyżej średniej dla gminy) oraz Bliżów (1,91

powyżej średniej dla gminy). W pozostałych jednostkach referencyjnych wartości te plasują się poniżej średniej dla gminy, jednak wszędzie są stosunkowo wysokie. Najniższą wartość wskaźnika zaobserwować można w jednostce Suchowola – Kolonia, gdzie wynosi on 17,51.

Wykres 11 Wskaźnik delimitacyjny nr3 – Liczba osób w wieku poprodukcyjnym na 100 mieszkańców w 2021 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Adamowie

4.2.3 Bezrobocie

Bezrobocie jest zjawiskiem złożonym o wymiarze ekonomicznym i społecznym, a jego konsekwencje są odczuwane przez jednostki, ich rodziny i całego społeczeństwa. Poziom bezrobocia jest jednym z najważniejszych wskaźników, który pozwala ocenić sytuację społeczną w danej jednostce. Bezrobocie stanowi bowiem jedno z głównych zjawisk kryzysowych zachodzących w sferze społecznej, które dodatkowo jest silnie skorelowane z innymi negatywnymi procesami zachodzącymi na obszarze danej jednostki (np. długotrwałe bezrobocie zwiększa ryzyko ubóstwa, wykluczenia społecznego).

Zjawisko bezrobocia, w szczególności długotrwałego (przekraczającego 12 miesięcy), jest bardzo niekorzystne społecznie, gdyż wpływa negatywnie zarówno na warunki bytowe jednostki lub rodziny (długotrwały brak stałego wynagrodzenia, uzależnienie od wsparcia z systemu pomocy społecznej), jak również kondycję psychofizyczną (zaburzenia zdrowia psychicznego, dolegliwości psychosomatyczne) oraz społeczną (pogłębiająca się izolacja społeczna, spadek

aktywności osoby pozostającej bez pracy). Czynniki te bardzo często skutkują wzrostem ubóstwa, pogłębiają stan wykluczenia zawodowego i społecznego (np. zanik posiadanych kwalifikacji zawodowych i trudności w przystosowaniu się do zmieniających się zasad funkcjonowania rynku pracy), a także mogą prowadzić do pojawienia się patologicznych zjawisk takich jak: nadużywanie alkoholu, przestępczość. Negatywne skutki bezrobocia odciskają również piętno na funkcjonowaniu rodziny osoby pozostającej bez pracy. W szczególności dotyczy to dzieci osoby bezrobotnej, które odczuwając własną sytuację materialną jako gorszą, w porównaniu do swoich rówieśników, stopniowo mogą izolować się, co jest dotkliwym ograniczeniem naturalnych potrzeb związanych z rozwojem intelektualnym i społecznym.

Zgodnie z danymi udostępnionymi przez Powiatowy Urząd Pracy w Zamościu na przestrzeni lat 2017-2021 zauważalne są wahania liczby osób bezrobotnych z terenu gminy Adamów, jednak porównując lata 2017 i 2021 widoczny jest spadek tej liczby. W kolejnych latach liczba ta wynosiła: 2017 r. - 167, 2018 r. – 168, 2019 r. – 143, 2020 r. – 192, 2021 r. – 142 (spadek o 14,97%). Sytuacja ta nie świadczy niestety o znacznej poprawie sytuacji na lokalnym rynku pracy. Biorąc pod uwagę wysokość wypłacanych świadczeń, część z osób rezygnuje z rejestracji w PUP.

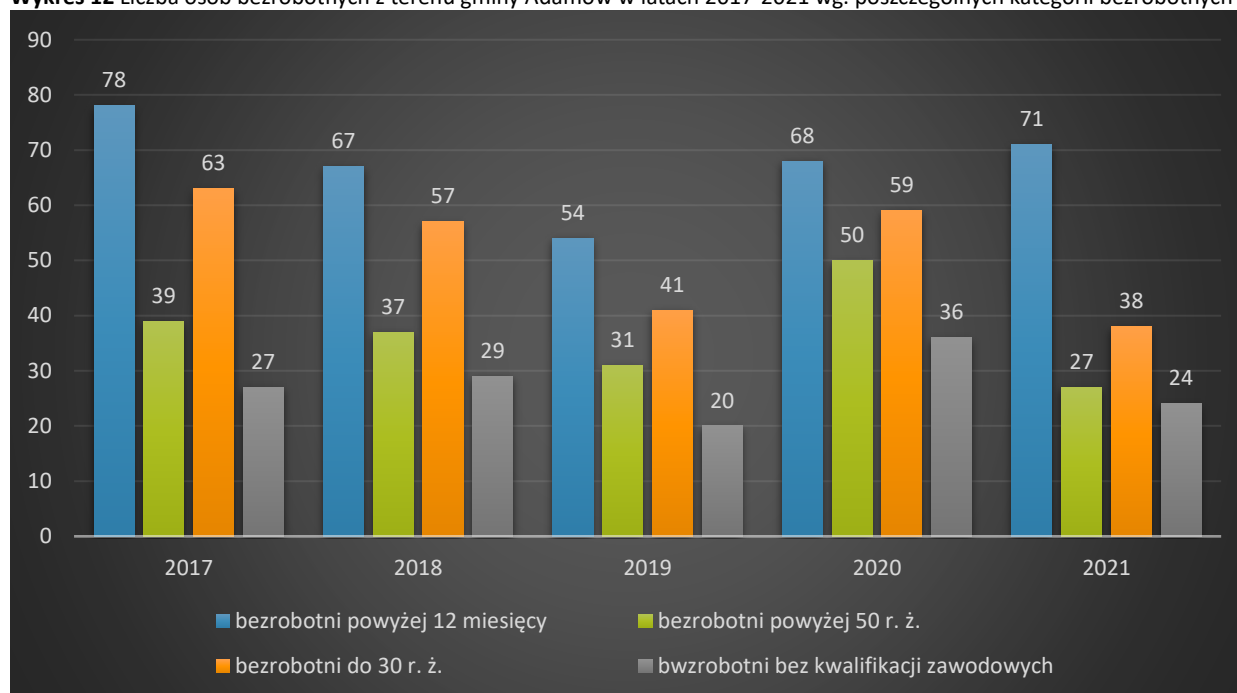
Tabela 5 Charakterystyka osób bezrobotnych z terenu gminy Adamów w 2021 r. wg poszczególnych kategorii.

Kategoria bezrobotnych	Razem	Kobiety
Zamieszkali na wsi	142	69
W tym: posiadający gospodarstwo rolne	7	3
Osoby w okresie do 12 miesięcy od dnia ukończenia nauki	7	1
Cudzoziemcy	1	1
Bez kwalifikacji zawodowych	24	14
Bez doświadczenia zawodowego	32	14
Kobiety, które nie podjęły zatrudnienia po urodzeniu dziecka	26	26
Osoby będące w szczególnej sytuacji na rynku pracy	118	61
Do 30 roku życia	38	15
W tym: do 25 roku życia	19	7
Długotrwale bezrobotne	85	47
Powyżej 50 roku życia	27	7
Korzystające ze świadczeń pomocy społecznej	0	0
Posiadające co najmniej jedno dziecko do 6 roku życia	28	25
Posiadające co najmniej jedno dziecko niepełnosprawne do 18 roku życia	1	1
Niepełnosprawni	8	3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Zamościu

W analizowanym okresie zmalała liczba osób długotrwale bezrobotnych, czyli powyżej 12 miesięcy. W 2017 wyniosła ona 78, a w 2021 już 71 (spadek o 8,97%). Spadła także liczba osób bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych (z 27 osób w 2017 r. do 24 w 2021 r., a więc o 11,11%), bezrobotnych powyżej 50 roku życia (spadek o 12 – 30,77%) oraz bezrobotnych do 30 roku życia (spadek o 25 osób, czyli o 39,68%). Na przestrzeni badanych lat 2017-2021 największą grupę mieszkańców zarejestrowanych w PUP stanowiły osoby długotrwale bezrobotne, odpowiednio: 46,71%, 39,88%, 37,76%, 35,41% i 50%.

Wykres 12 Liczba osób bezrobotnych z terenu gminy Adamów w latach 2017-2021 wg. poszczególnych kategorii bezrobotnych

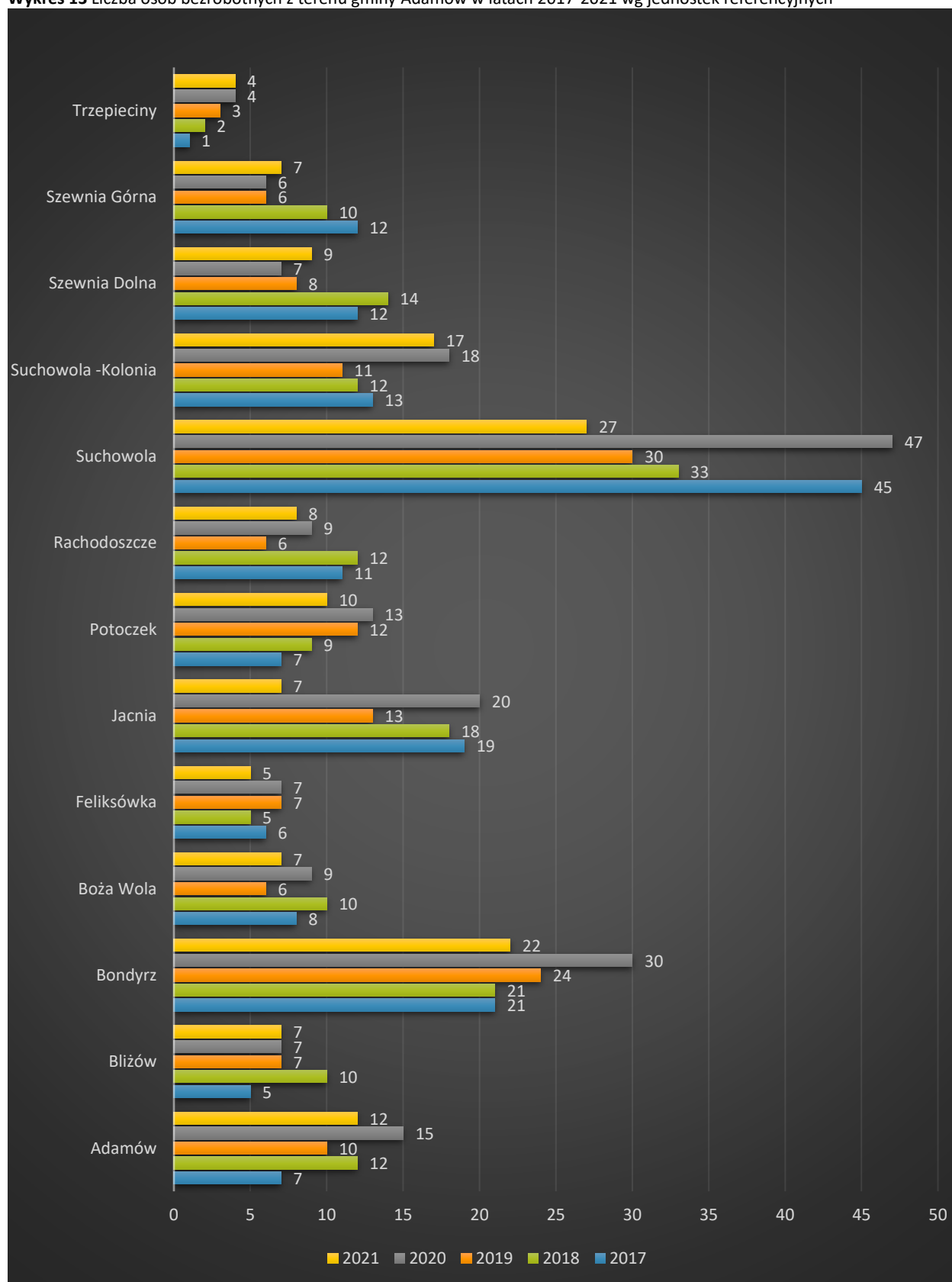

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Zamościu

W analizowanym okresie największą liczbę osób bezrobotnych zarejestrowanych w PUP stanowili mieszkańcy jednostki analitycznej Suchowola, gdzie w latach 2017-2021 ich udział w ogólnej liczbie bezrobotnych mieszkańców całej gminy kształtował się odpowiednio na poziomie: 26,95%, 19,64%, 20,98%, 24,48% oraz 19,01%. Na drugim miejscu pod względem liczebności osób bezrobotnych plasuje się jednostka Bondyrz (udział na poziomie: 12,57% w 2017 r., 12,50% w 2018 r., 16,78% w 2019 r., 15,62% w 2020 r. oraz 15,49% w 2021 r.). Najmniejszą liczbę osób bezrobotnych w porównaniu z ogólną liczbą bezrobotnych z terenu gminy odnotowuje się w jednostce Trzepieciny. Procentowy udział w latach 2017 – 2021 wynosi tu odpowiednio: 0,59%, 1,19%, 2,10%, 2,08% oraz 2,78%. W jednostkach: Boża Wola, Feliksówka, Rachodoszcze,

Szewnia Dolna oraz Szewnia Górna, Suchowola w latach 2017 – 2021 zmniejsza się liczbą osób bezrobotnych.

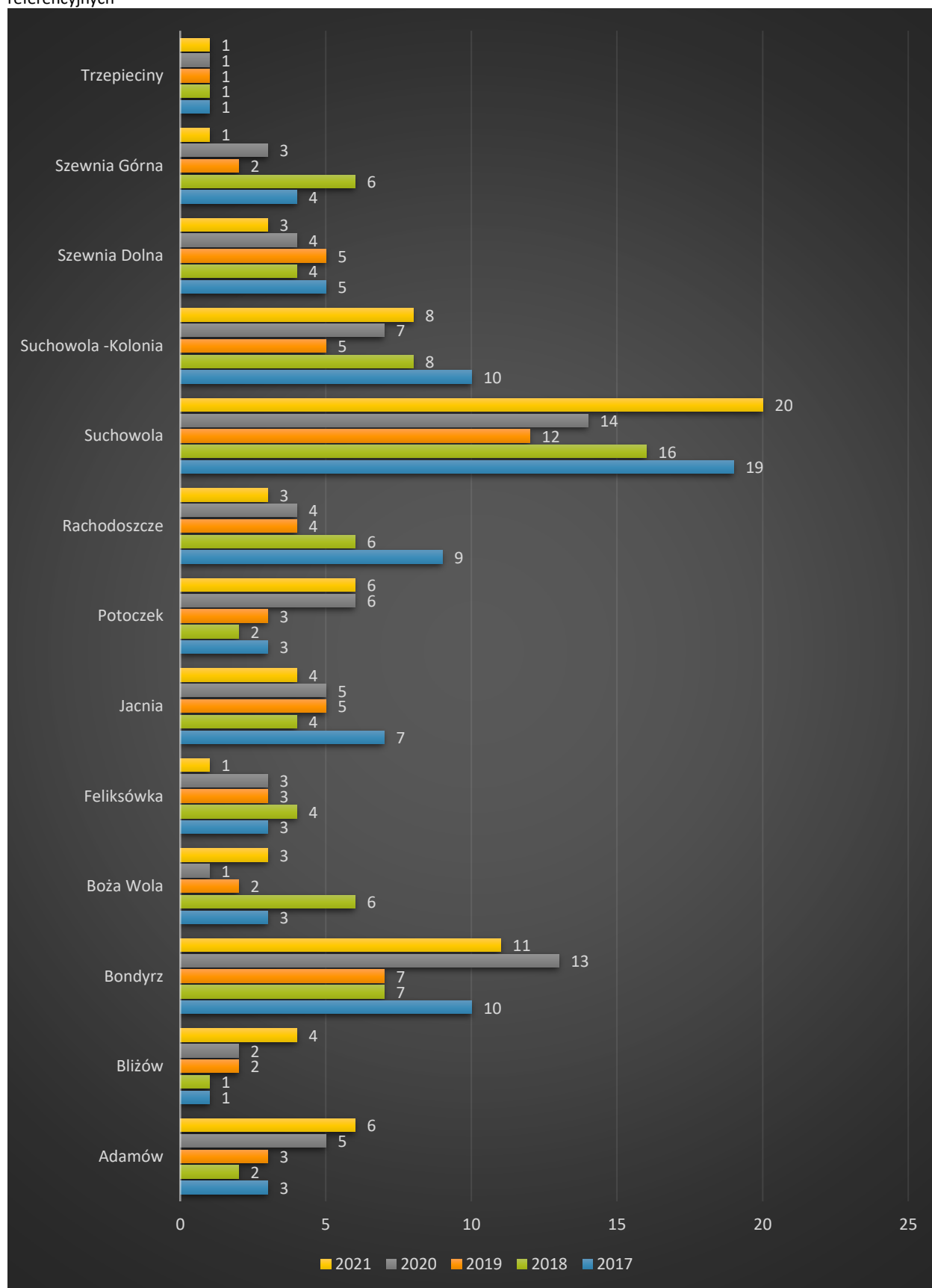
Wykres 13 Liczba osób bezrobotnych z terenu gminy Adamów w latach 2017-2021 wg jednostek referencyjnych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Zamościu

Szczególnie niepokoi fakt, iż w latach 2017-2021 notowany jest bardzo duży udział długotrwale bezrobotnych (tj. pozostających bez zatrudnienia powyżej 12 m-cy) w ogólnej liczbie zarejestrowanych osób bezrobotnych – kształtuje się on na poziomie: 2017 r. – 46,71%, 2018 r. – 39,88%, 2019 r. – 37,76%, 2020 r. – 35,42%, 2021r. – 50,00%. Najliczniejsza grupa ww. osób zamieszkuje obszar jednostki Suchowola. Następne w kolejności są Bondyrz oraz Suchowola – Kolonia. Możemy zaobserwować, że w analizowanym okresie w sześciu jednostkach referencyjnych odnotowano tendencję spadkową liczby osób długotrwale bezrobotnych: Feliksówka, Jacnia, Rachodoszcze, Suchowola - Kolonia, Szewnia Dolna oraz Szewnia Górna. W pięciu jednostkach zanotowano wzrost liczby długotrwale bezrobotnych: Adamów , Bliżów, Bondyrz, Potoczek oraz Suchowola. Dwie jednostki na przestrzeni lat 2017 – 2021 utrzymały ten samo poziom liczebności osób długotrwale bezrobotnych: Boża Wola i Trzepieciny.

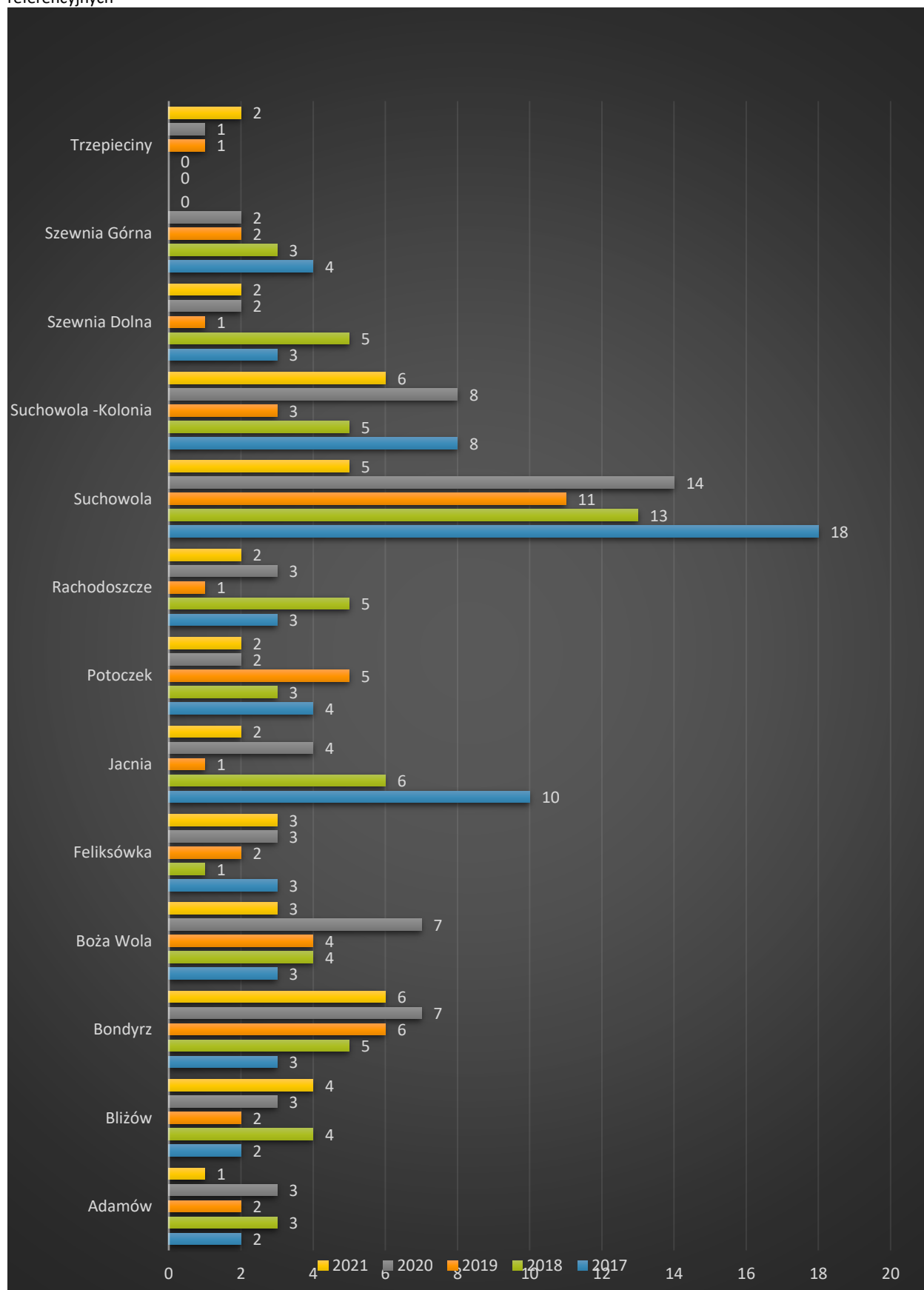
Wykres 14 Liczba osób długotrwale bezrobotnych (powyżej 12 m-cy) z terenu gminy Adamów w latach 2017-2021 wg jednostek referencyjnych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Zamościu

Wśród szczególnych kategorii bezrobotnych znajdują się osoby w określonym przedziale wiekowym, tj. do 30 roku życia oraz osoby powyżej 50 roku życia. W zakresie pierwszej z analizowanych grup liczba osób bezrobotnych spadła ze 63 osób w 2017 r. do 38 osób w 2021 r., czyli o 39,62%. Jednocześnie zanotowano także spadek udziału tej grupy bezrobotnych w ogólnej liczbie bezrobotnych (z 37,72% do 26,76%). W latach 2017-2021 największa liczba osób bezrobotnych poniżej 30 roku życia zamieszkiwała jednostkę Suchowola (2017 r.: 22,81%, 2019 r.: 26,83%, 2020 r.: 23,73%, 2021 r.: 13,16%). W następnej kolejności plasują się jednostki: Bondyryz (2017 r.: 8,77%, 2019 r.: 14,63%, 2020 r.: 11,86%, 2021 r.: 15,79%) oraz Boża Wola (2017 r.: 7,02%, 2019 r.: 9,76%, 2020 r.: 11,86%, 2021 r.: 7,89%).

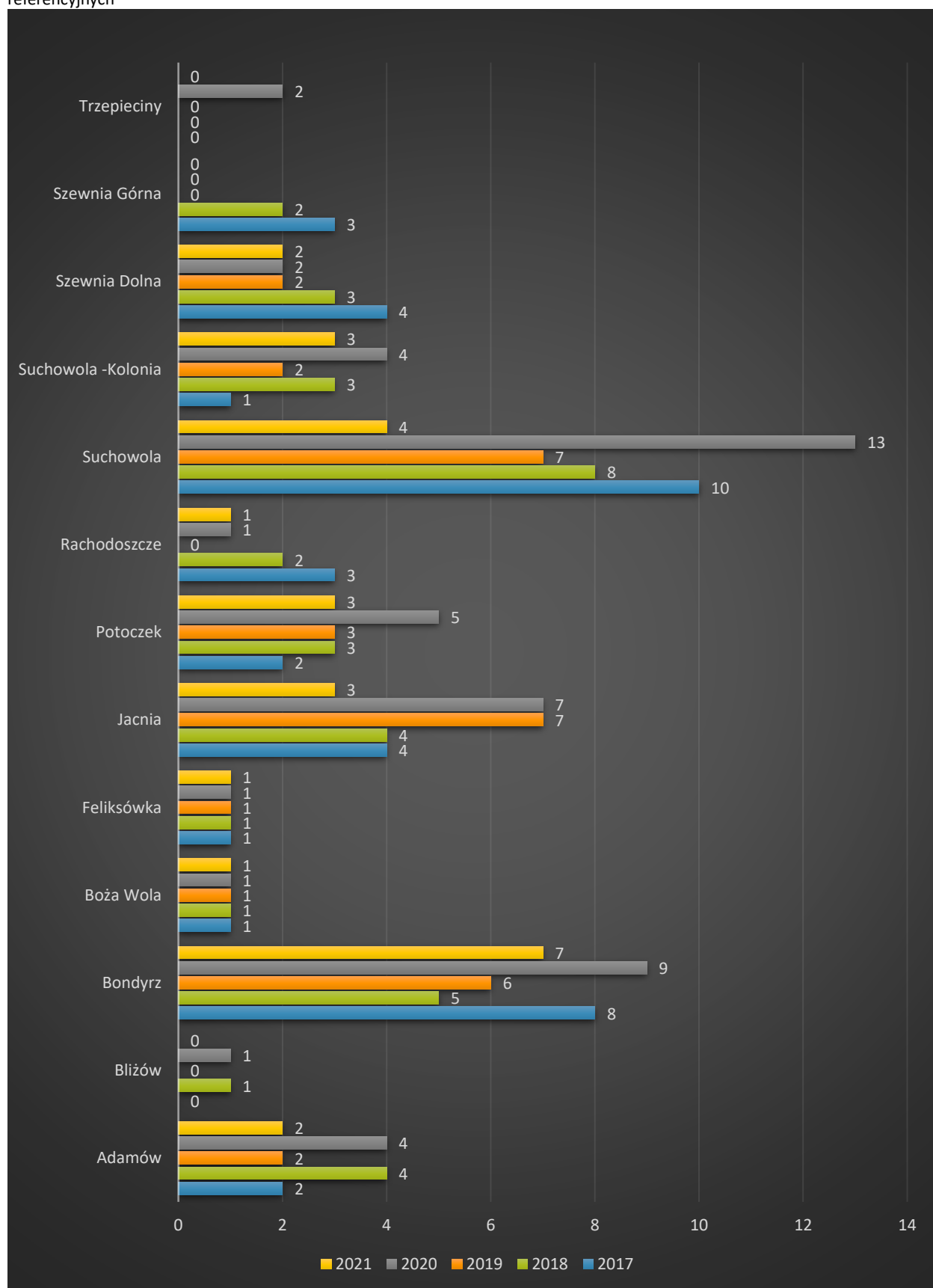
Wykres 15 Liczba osób bezrobotnych poniżej 30 roku życia z terenu gminy Adamów w latach 2017-2021 wg jednostek referencyjnych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Zamościu

Analogicznie sytuacja kształtuje się w zakresie bezrobotnych powyżej 50 roku życia, gdzie zanotowano spadek z 39 osób w 2017 r. do 27 osób w 2021 r., czyli o 30,76%. Zauważalny jest również spadek udziału tej grupy w ogólnej liczbie osób bezrobotnych na terenie gminy (z 23,35% do 19,01%). Podobnie jak w przypadku bezrobotnych zaliczanych do innych grup również w przypadku bezrobotnych powyżej 50 roku życia największa ich liczba zamieszkuje jednostki Suchowola. W kolejnych latach badania udział analizowanej grupy bezrobotnych zamieszkujących jednostkę Suchowola w ogólnej liczbie tychże bezrobotnych kształtował się w następujący sposób: 2017 r.: 25,64%, 2018 r.: 21,62%, 2019 r.: 22,58%, 2020 r.: 26,00%, 2021 r.: 14,81%. Równie wysoki udział zanotowano w zakresie jednostki oraz Bondyryz: 2017 r.: 20,51%, 2018 r.: 13,51%, 2019 r.: 19,35%, 2020 r.: 18,00%, 2021 r.: 25,93%. Następne w kolejności plasują się jednostki: Jacnia (2017 r.: 10,26%, 2018 r.: 10,81%, 2019 r.: 22,58%, 2020 r.: 14,00%, 2021 r.: 11,11%), Adamów (2017 r.: 5,13%, 2018 r.: 10,81%, 2019 r.: 6,45%, 2020 r.: 8,00%, 2021 r.: 7,41%), Suchowola-Kolonia (2017 r.: 2,56%, 2018 r.: 8,11%, 2019 r.: 6,45%, 2020 r.: 8,00%, 2021 r.: 11,11%) i Szewnia Dolna (2017 r.: 10,26%, 2018 r.: 8,11%, 2019 r.: 6,45%, 2020 r.: 4,00%, 2021 r.: 7,41%).

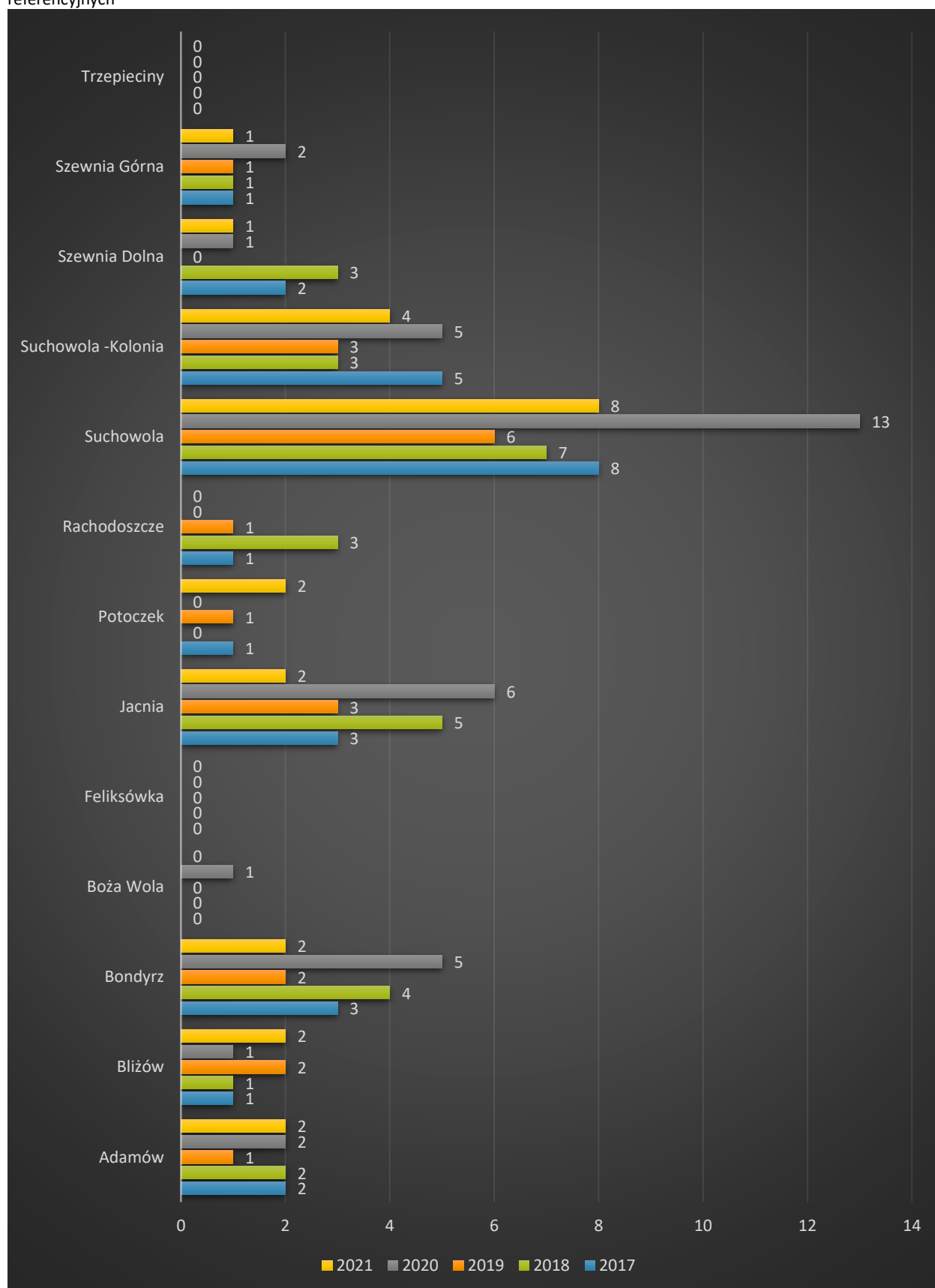
Wykres 16 Liczba osób bezrobotnych powyżej 50 roku życia z terenu gminy Adamów w latach 2017-2021 wg jednostek referencyjnych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Zamościu

Ostatnią ze szczególnych grup bezrobotnych stanowią osoby bez kwalifikacji zawodowych. Ich liczba w latach 2017-2021 kształtowała się odpowiednio na poziomie: 27, 29, 20, 36 oraz 24. W tym okresie zanotowano nieznaczny wzrost udziału tejże grupy bezrobotnych (z 16,17% w 2017 r. do 16,90% w 2021 r.) w ogólnej liczbie bezrobotnych z terenu gminy, zarejestrowanych w PUP. Dane te dodatkowo wskazują, iż większość mieszkańców gminy (mniej więcej 4/5), pozostających bez pracy, posiada kwalifikacje zawodowe. Jednakże należy mieć na uwadze, że nie zawsze charakter i rodzaj posiadanych kwalifikacji jest zgodny z potrzebami rynku pracy. Podobnie, jak w zakresie wyżej zaprezentowanych W przypadku osób bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych pochodzących z terenu gminy Adamów najczęściej zamieszkiwało w latach 2017-2021 jednostkę: Suchowola (2017 r.: 29,63%, 2018 r.: 24,14%; 2019 r.: 30,00%; 2020 r.: 36,11%, 2021 r.: 33,33%). Następne w kolejności są jednostki: Suchowola-Kolonia (2017 r.: 18,52%, 2018r.: 10,34%; 2019 r.: 15,00%; 2020 r.: 13,89%, 2021 r.: 16,67%), Jacnia (2017 r.: 11,11%, 2018 r.: 17,24%; 2019 r.: 15,00%; 2020 r.: 16,67%, 2021 r.: 8,33%) oraz Bondyryz (2017 r.: 11,11%, 2018 r.: 13,79%; 2019 r.: 10,00%; 2020 r.: 13,89%, 2021 r.: 8,33%). W Feliksówce i Trzepiecinach w badanym okresie nie odnotowano ani jednej osoby bezrobotnej bez kwalifikacji zawodowych.

Wykres 17 Liczba osób bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych z terenu gminy Adamów w latach 2017-2021 wg jednostek referencyjnych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Zamościu

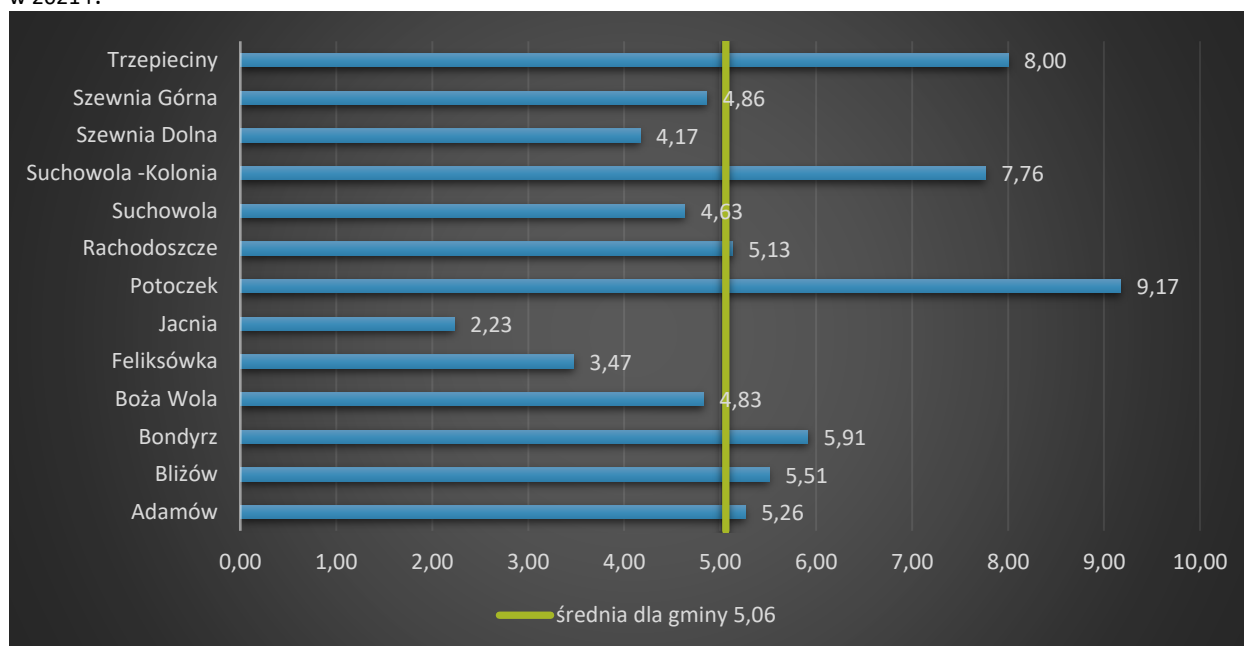
W trakcie prowadzonych badań przeanalizowano poszczególne grupy bezrobotnych mieszkańców w ramach wyodrębnionych jednostek analitycznych przy uwzględnieniu ich potencjału ludnościowego. Ze względu na specyfikę analizowanego zagadnienia dokonano porównania w stosunku do grupy mieszkańców zaliczanych do osób w wieku produkcyjnym (tj. kobiety w wieku 18-54 oraz mężczyźni w wieku 18-64). Podkreślenia wymaga fakt, iż analiza zjawiska bezrobocia za sprawą wyłącznie jednego wskaźnika obrazującego udział zarejestrowanych bezrobotnych wśród mieszkańców w wieku produkcyjnym byłaby niewystarczająca. Ze względu na fakt, że zjawisko bezrobocia jest dość zróżnicowane wewnątrz, przydatność ww. wskaźnika bywa niejednokrotnie ograniczona. Nie pozwala on bowiem na odpowiednio precyzyjną identyfikację obszarów szczególnie dotkniętych pewnymi specyficznymi typami bezrobocia i wskazanie, gdzie bezrobocie ma charakter incydentalny (tj. krótkookresowy) czy ciągły. Dopiero korelacja różnych wskaźników (dotyczących m.in. okresu bezrobocia czy ich kwalifikacji zawodowych) pozwala na zdiagnozowanie problemów w sposób bardziej precyzyjny.

W związku z tym, że zjawisko bezrobocia jest niezwykle istotne, przy dokonywaniu oceny analizę przeprowadzono w ramach wyznaczonych jednostek referencyjnych w oparciu o następujące wskaźniki:

- liczba osób bezrobotnych przypadająca na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2021r.;
- liczba osób długotrwale bezrobotnych przypadająca na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2021 r.;
- liczba osób bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych przypadająca na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2021 r.

W zakresie pierwszego z analizowanych wskaźników dotyczącego liczby osób bezrobotnych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2021 r. średnia wartość wskaźnika dla gminy wyniosła 5,06. Wartość ww. wskaźnika została przekroczona w siedmiu jednostkach referencyjnych: Adamów, Bliźów Bondyrz, Potoczek (tu wskaźnik osiągnął najwyższą wartość równą 9,17), Rachodoszcze, Suchowola – Kolonia oraz Trzepieciny. Najniższa wartość wskaźnika odnotowana została w miejscowości Jacnia – 2,23.

Wykres 18 Wskaźnik delimitacyjny nr 4 - Liczba osób bezrobotnych przypadająca na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2021 r.

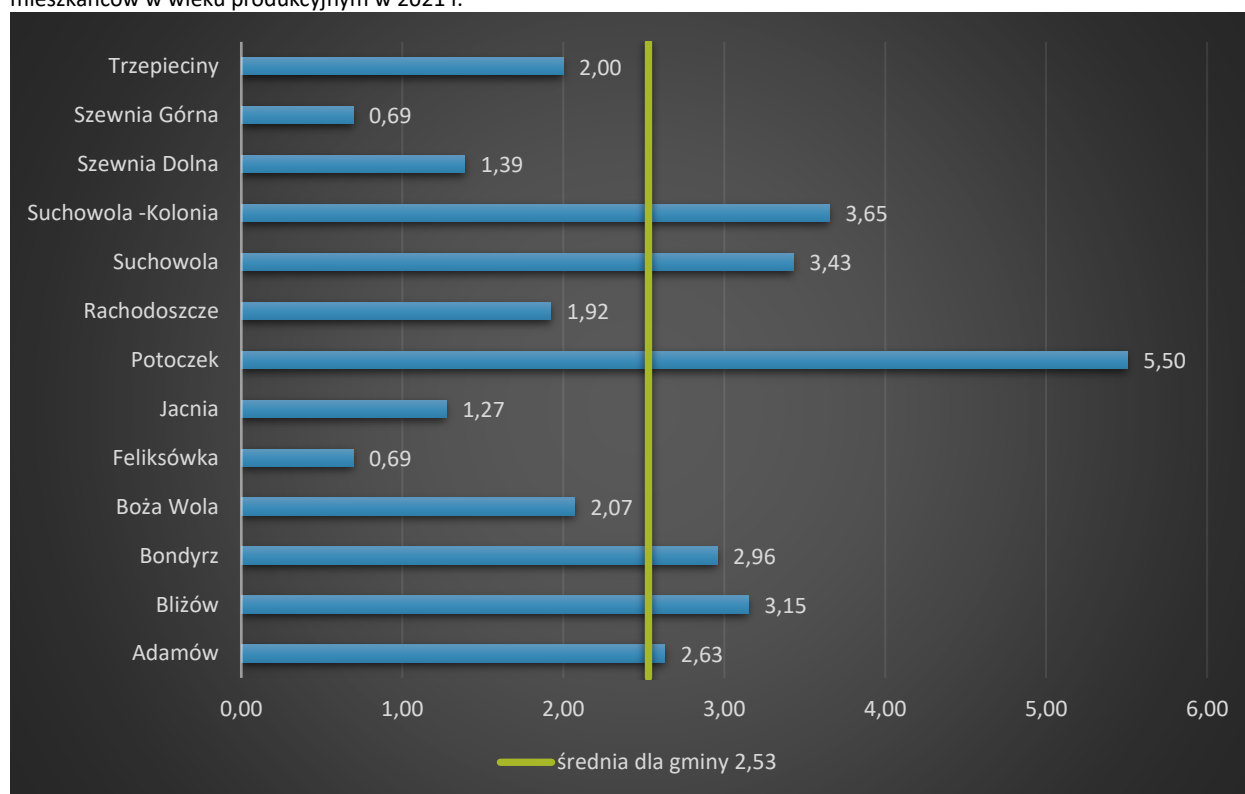
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Zamościu

Kolejny ze wskaźników dotyczy kwestii długotrwałego (powyżej 12 m-cy) bezrobocia. Pozostawanie bez pracy to szczególnie trudny czas, nie tylko z uwagi na aspekt finansowy, ale także psychologiczny i społeczny. Im dłuższy jest ten okres, tym cięższy jest powrót i adaptacja do wymagań rynku pracy. Przedłużenie okresu pozostawania bez stałych środków finansowych ogranicza w sposób znaczny możliwości włączenia się w życie społeczne. Brak dochodów, inna organizacja czasu wolnego, czy też większa dyspozycyjność wpływa na zwiększenie polaryzacji dwóch grup - bezrobotnych oraz pracujących. Osoby pozostające bez zatrudnienia nie mogą aktywnie uczestniczyć w życiu społecznym. Odczuwają też niechęć i silną presję ze strony osób, które podejmują aktywnie pracę zawodową. Poza tym w ich otoczeniu zaczynają dominować inni bezrobotni, co dodatkowo zmniejsza szansę znalezienia pracy i powoduje izolację społeczną. Po pewnym okresie nieudanych prób znalezienia zatrudnienia następuje adaptacja do zaistniałej sytuacji. Uznaje się, że po 12 m-cach bezskutecznych poszukiwań pracy następuje już tylko pogłębienie i stabilizacja negatywnych konsekwencji. Współistnieje postępujący proces dezaktywacji, obniżenia aktywności życiowej, pogarszających się problemów psychicznych (depresja, rezygnacja, apatia) i fizycznych. Konsekwencje przedłużającego się bezrobocia prowadzą do kolejnych problemów i niepowodzeń w poszukiwaniu pracy, następuje osłabienie motywacji, zmniejszenie intensywności poszukiwań, a zarazem zwiększa się poczucie

bezczelowości. W konsekwencji niepowodzenia osłabiają poczucie sprawstwa, co przyczynia się do zjawiska wyuczonej bezradności, które osłabia szukanie lub gotowość podjęcia zatrudnienia, aż w końcu prowadzi do akceptacji stanu bezrobocia.

Zgodnie z danymi udostępnionymi przez Powiatowy Urząd Pracy w Zamościu w 2021 r. liczba osób długotrwale bezrobotnych wynosiła 71 osób. W związku z tym, wartość wskaźnika obrazującego liczbę osób długotrwale bezrobotnych przypadająca na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym, dla obszaru całej gminy, kształtuje się na poziomie 2,53. Wartość powyżej średniej dla gminy odnotowano w sześciu obszarach referencyjnych: Adamów (2,63), Bliżów (3,15), Bondyż (2,96), Potoczek (z najwyższą wartością wskaźnika 5,50), Suchowola (3,43) oraz Suchowola – Kolonia (3,65). Najniższą wartość wskaźnik przybrał dla jednostek: Feliksówka i Szewnia Górna (0,69).

Wykres 19 Wskaźnik delimitacyjny nr 5 - Liczba osób długotrwale bezrobotnych (powyżej 12 m-cy) przypadająca na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2021 r.

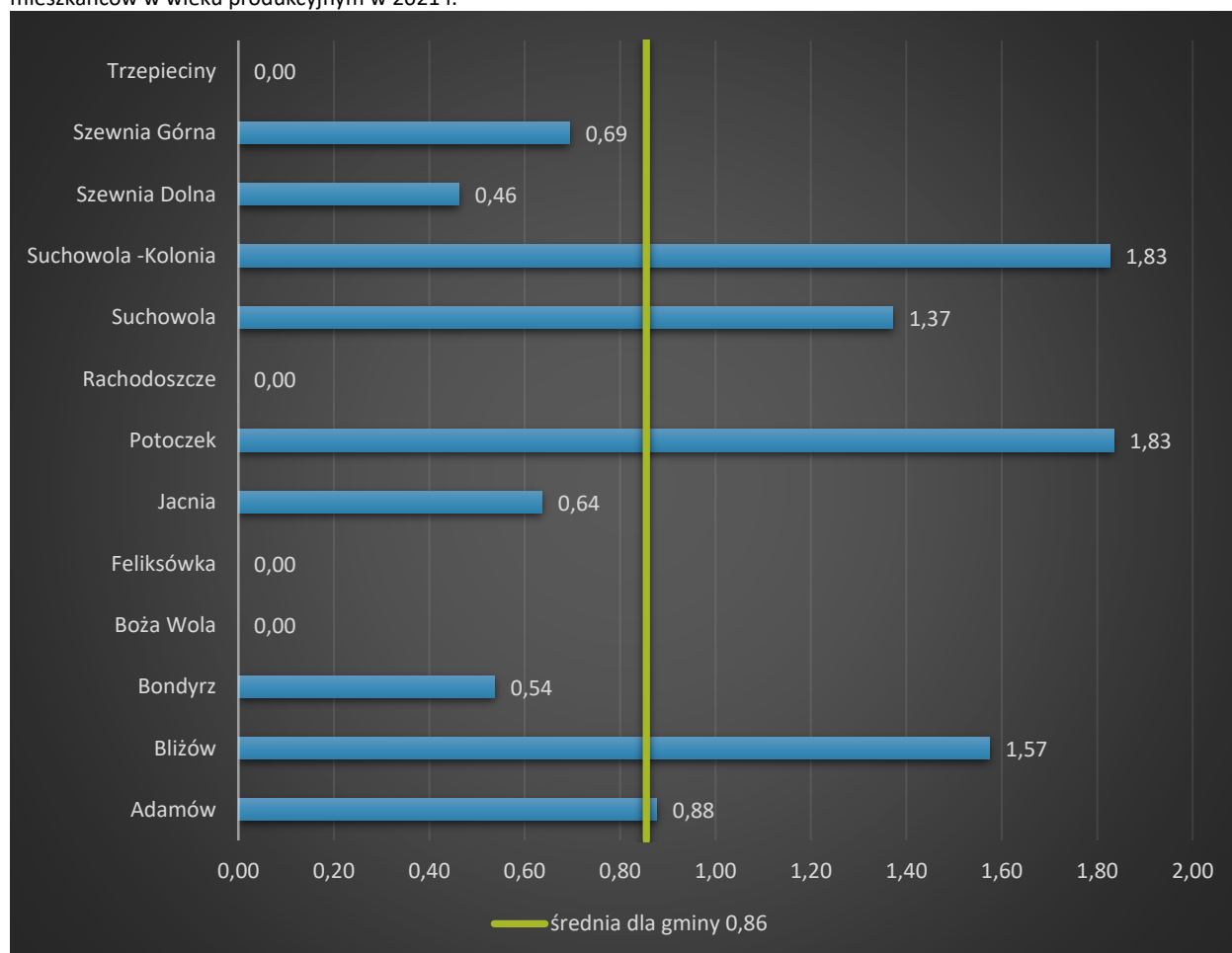

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Zamościu

Ostatnim z badanych zagadnień jest silna korelacja pomiędzy bezrobociem a brakiem odpowiednich kwalifikacji i wykształcenia. Na ogół im wyższe wykształcenie, tym więcej uniwersalnych umiejętności, większy wybór ról zawodowych, możliwości przystosowania się do nowych warunków. Poza tym obserwowana jest duża gotowość do podjęcia zatrudnienia i szerszy

repertuar metod poszukiwań. Dobre wykształcenie to również większy wachlarz ofert pracy, proporcjonalnie lepsze możliwości finansowe, krótszy czas poszukiwań i mniejsze koszty starania się o zatrudnienie. Wobec powyższego, kolejny ze wskaźników obrazował liczbę osób bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym. W 2021 r. średnia tego wskaźnika dla gminy Adamów wynosi 0,86. Poniższy wykres pokazuje, że obszarem, w którym odnotowano najwyższą wartość wskaźnika, są jednostki Suchowola – Kolonia i Potoczek (ze wskaźnikami 1,83, czyli ponad dwukrotnie wyższymi niż średnia w gminie). Pozostałymi obszarami, w których badany wskaźnik przekroczył średnią dla gminy są: Bliżów (1,57) oraz Suchowola (1,37). W jednostkach: Boża Wola, Feliksówka, Rachodoszcze i Trzepieciny wskaźnik ten jest równy 0,00, czyli nie mieszkają w nich osoby bezrobotne zaliczane do kategorii bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych.

Wykres 20 Wskaźnik delimitacyjny nr 6 - Liczba osób bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych przypadająca na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2021 r.

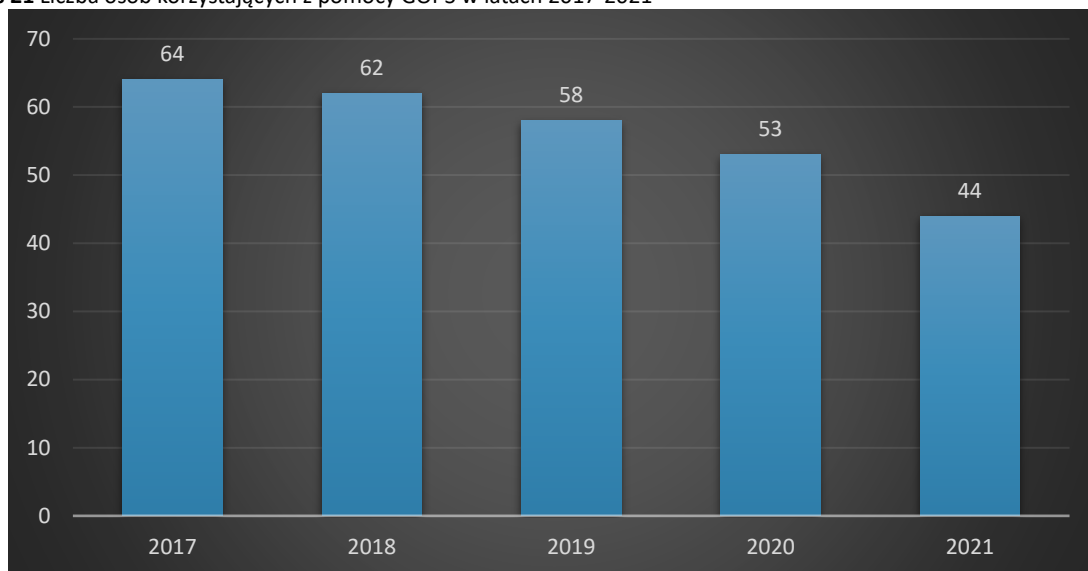
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Zamościu

4.2.4 Ubóstwo, wykluczenie społeczne i uzależnienia

Następne z obszarów zainteresowań dotyczyły kwestii: ubóstwo, wykluczenia społecznego oraz różnego rodzaju uzależnień. Uznano, że najbardziej praktyczną i właściwą metodą, za pomocą której można zbadać ww. zjawiska, jest analiza zapotrzebowania mieszkańców gminy oraz poszczególnych jednostek referencyjnych na różne formy pomocy społecznej. W tym celu zbadano udział osób zamieszkujących teren poszczególnych jednostek referencyjnych, które z powodu indywidualnej sytuacji życiowej są uprawnione do korzystania z dostępnych form pomocy społecznej. Diagnozy w zakresie poziomu ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz stanu uzależnień mieszkańców na obszarze gminy dokonano na podstawie danych statystycznych dotyczących liczby beneficjentów pomocy społecznej oraz powodów przyznania pomocy społecznej, udostępnionych przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Adamowie. Ich zakres umożliwił opis stanu najbardziej aktualnego (status quo), odpowiadającego stanowi na koniec 2021 roku. Prowadzone rozważania rozszerzono również o wskazanie dynamiki zachodzących procesów poprzez porównanie zmian w latach 2017-2021. W pierwszej kolejności zweryfikowano powody przyznawania świadczeń przez GOPS oraz wyselekcjonowano te, które stanowią najczęstszą przyczynę udzielanego wsparcia i jednocześnie są największym problemem dla mieszkańców. Na tej podstawie wybrano zagadnienia dotyczące: ubóstwa, bezrobocia oraz problemu niedożywienia dzieci i młodzieży. Kolejny blok tematyczny dotyczył kwestii uzależnień mieszkańców. Dostępne dane świadczą o tym, iż głównym problemem w tym zakresie jest alkoholizm. W 2021 r. liczba mieszkańców pobierających świadczenia GOPS z tego tytułu jest bardzo mała i wynosi 3. Wobec tego zakresem badania objęto liczbę osób zgłoszonych do Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (GKRPA). Brak jest dostępnych danych dotyczących kwestii narkomanii w gminie Adamów. W latach 2017-2021 nie odnotowano również żadnego przypadku mieszkańca pobierającego świadczenia z tego tytułu. Ostatni blok tematyczny obejmował kwestię dotyczącą przemocy w rodzinie. Z uwagi na fakt, iż w świetle danych GOPS, liczba mieszkańców pobierających świadczenia z tytułu przemocy w rodzinie w 2021 r. była znikoma (2 osoby), zdecydowano się na zbadanie analizowanej kwestii przez pryzmat osób, które posiadały założoną Niebieską Kartę. Taka szeroka i wielowątkowa analiza zjawisk pozwoliła na dokonanie obserwacji zarówno w wymiarze terytorialnym, jak i jakościowym. Dzięki temu możliwe było określenie zjawisk stanowiących największy problem w skali całej gminy Adamów, jak i wyznaczonych jednostek analitycznych.

Dane źródłowe, które zostały przekazane przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Adamowie pokazują, że ogólna liczba mieszkańców wymagających wsparcia organizowanego w ramach pomocy społecznej ulegała systematycznemu spadkowi na przestrzeni lat 2017-2021. Liczba mieszkańców korzystających z różnych form pomocy społecznej w gminie Adamów spadła o 20 na przestrzeni lat 2017-2021 (z 64 do 44 osób), co oznacza spadek na poziomie 31,25%

Wykres 21 Liczba osób korzystających z pomocy GOPS w latach 2017-2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Adamowie

Wyżej zaprezentowana tendencja jest charakterystyczna nie tylko dla gminy Adamów, czy powiatu zamojskiego, lecz regionu i całego kraju. Zgodnie z informacjami Najwyższej Izby Kontroli w ostatnich latach w Polsce systematycznie ubywało osób korzystających z pomocy społecznej - w 2015 r. państwo wspierało ok. 3,2 mln osób, w 2018 r. - ok. 2,4 mln, to spadek o 25%. W jeszcze większym stopniu zmniejszała się liczba tych, którzy otrzymywali wsparcie z powodu ubóstwa (spełniających kryteria dochodowe) - z niemal 1,8 mln osób w 2015 r. do ponad 1 mln w 2018 r. - to mniej o prawie 39%. Na spadek liczby osób będących pod opieką państwa niewątpliwie miały wpływ korzystne w tym okresie zmiany warunków ekonomiczno-społecznych - między 2015 a 2018 rokiem o 50% spadło w Polsce bezrobocie, przeciętne oraz minimalne wynagrodzenie wzrosło o ponad 15%, a dzięki obniżeniu wieku emerytalnego część osób korzystających wcześniej ze wsparcia uzyskała świadczenia emerytalne. Na poprawę sytuacji rodzin miało także wpływ uruchomienie programu Rodzina 500 plus.⁶

Na przestrzeni lat 2017-2021 największą liczbę mieszkańców korzystających ze wsparcia Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Adamowie odnotowano w jednostkach: Suchowola,

⁶ <https://www.nik.gov.pl/>

Bondyryz i Adamów. Mimo, że w tych jednostkach referencyjnych obserwujemy największą liczbę osób korzystających z GOPS, porównując do innych jednostek, widzimy w większości spadek liczby beneficjentów pomocy społecznej na przestrzeni lat 2017-2021. W jednostkach Feliksówka, Jacnia i Potoczek liczba osób korzystających z pomocy GOPS wzrosła o 1 osobę, w Rachodoszczu natomiast o 2 osoby. Najwyższy liczbowo spadek odnotowano w jednostkach:

- Suchowola – Kolonia – spadek o 7 osób (o 87,50%)
- Suchowola – spadek o 5 osób (o 27,78%);
- Adamów - spadek o 4 osoby (o 50,00%)
- Bondyryz – spadek o 3 osoby (o 33,33%)
- Bliżów – spadek o 3 osoby (o 60,00%)
- Szewnia Dolna – spadek o 3 osoby (o 60,00%).

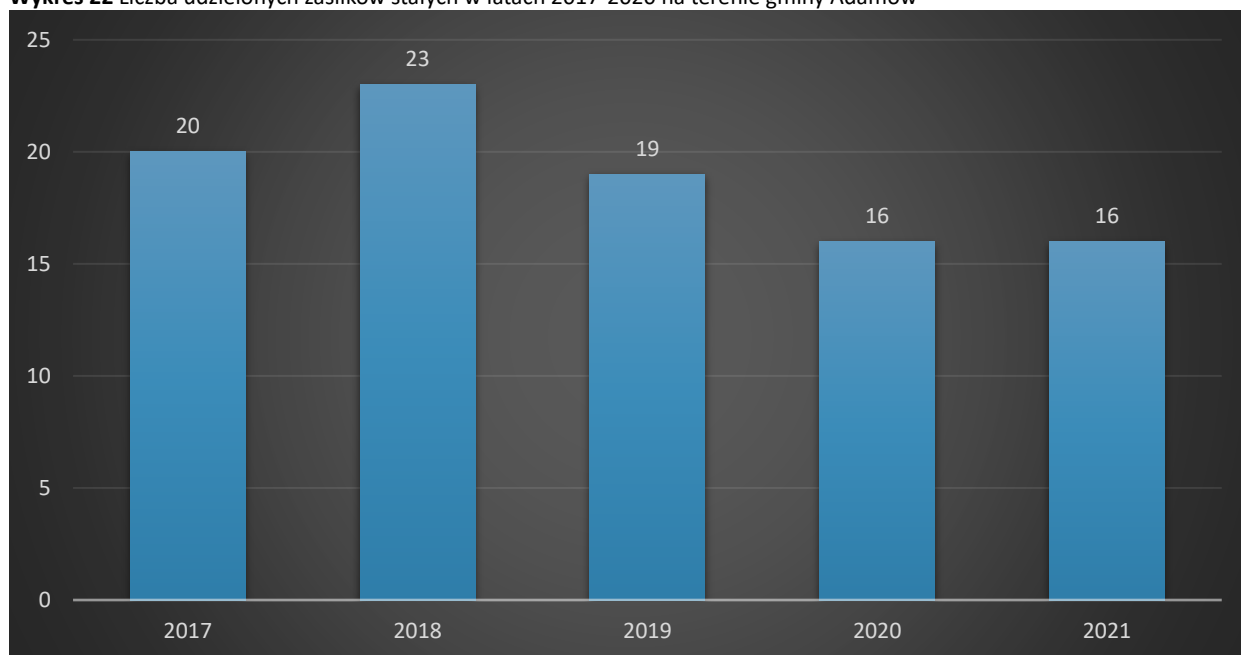
Tabela 6 Liczba osób korzystających z pomocy społecznej wg poszczególnych jednostek referencyjnych w latach 2017-2021

NAZWA OBSZARU REFERENCYJNEGO	Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej				
	2017	2018	2019	2020	2021
Adamów	8	8	6	6	4
Bliżów	5	3	3	2	2
Bondyryz	9	6	8	7	6
Boża Wola	3	2	1	1	3
Feliksówka	2	5	4	4	3
Jacnia	3	5	4	4	4
Potoczek	1	1	1	2	2
Rachodoszcze	1	2	3	3	3
Suchowola	18	16	19	20	13
Suchowola -Kolonia	8	5	5	1	1
Szewnia Dolna	5	7	3	3	2
Szewnia Górna	1	2	1	0	1
Trzepieciny	0	0	0	0	0
SUMA	64	62	58	53	44

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Adamowie

W badanym okresie spadła liczba zasiłków stałych udzielonych mieszkańcom gminy Adamów z 20 (2017) do 16 (2021), czyli o 20%. Zasiłek stały przysługuje: a) pełnoletniej osobie samotnie gospodarującej, całkowicie niezdolnej do pracy z powodu wieku lub niepełnosprawności, jeżeli jej dochód jest niższy od kryterium dochodowego osoby samotnie gospodarującej, lub b) pełnoletniej osobie pozostającej w rodzinie, całkowicie niezdolnej do pracy z powodu wieku lub niepełnosprawności, jeżeli jej dochód, jak również dochód na osobę w rodzinie są niższe od kryterium dochodowego na osobę w rodzinie.

Wykres 22 Liczba udzielonych zasiłków stałych w latach 2017-2020 na terenie gminy Adamów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Adamowie

Najwyższą liczbę zasiłków w okresie 2017-2021 udzielono w jednostkach: Suchowola i Adamów.

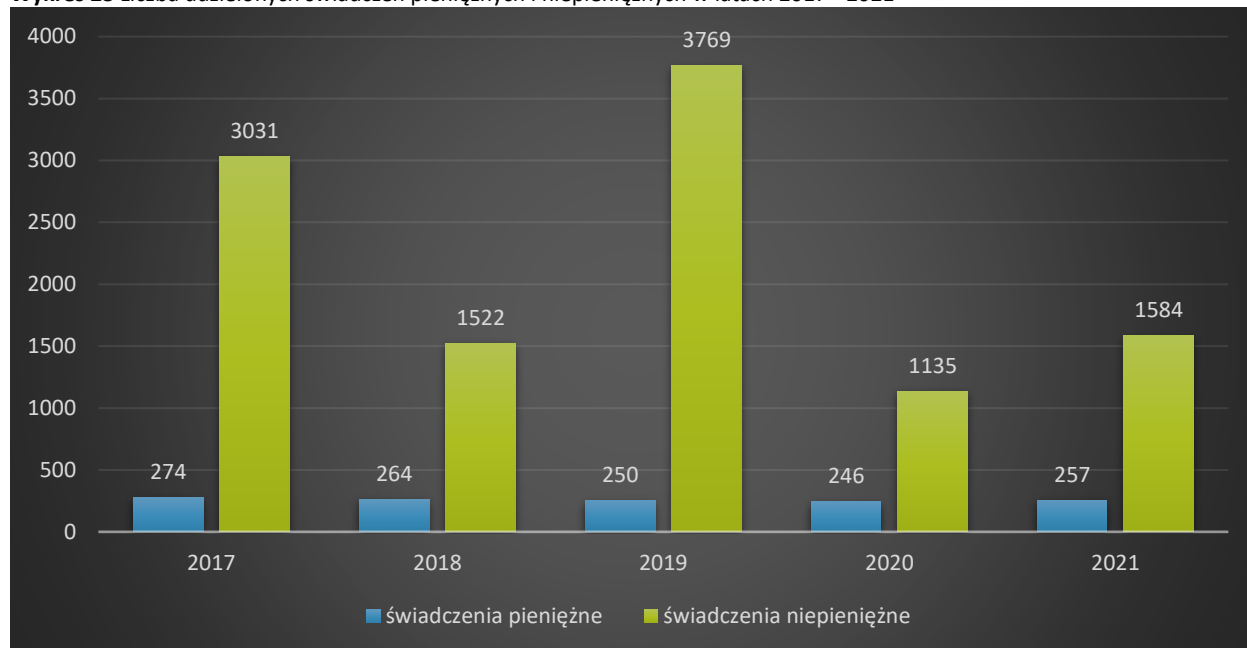
Tabela 7 Liczba udzielonych zasiłków stałych wg obszarów referencyjnych w latach 2017-2021

NAZWA OBSZARU REFERENCYJNEGO	Liczba udzielonych zasiłków stałych				
	2017	2018	2019	2020	2021
Adamów	4	5	3	3	2
Bliżów	3	2	1	1	2
Bondyryz	2	1	1	1	1
Boża Wola	0	0	0	0	0
Feliksówka	0	1	1	1	1
Jacnia	1	2	3	1	1
Potoczek	0	0	0	0	0
Rachodoszcze	1	1	2	2	2
Suchowola	5	6	6	6	7
Suchowola -Kolonia	2	2	2	1	0
Szewnia Dolna	2	2	0	0	0
Szewnia Górna	0	1	0	0	0
Trzepieciny	0	0	0	0	0
SUMA	20	23	19	16	16

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Adamowie

W latach 2017-2021 spadła liczba udzielonych w gminie świadczeń pieniężnych z 274 w 2017 r. do 257 w 2021 r. (o 6,20%). Liczba świadczeń niepieniężnych udzielonych w badanym okresie również spadła, z 3 031 w 2017 r. do 1 584 w 2021 r. (spadek o 47,74%).

Wykres 23 Liczba udzielonych świadczeń pieniężnych i niepieniężnych w latach 2017 - 2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Adamowie

Najwyższą liczbę świadczeń pieniężnych udzielono w latach 2017-2021 w jednostkach: Suchowola (odpowiednio 59, 79, 90 92, 79), Adamów (62, 42, 40, 31, 34) i Bondyryz (26, 16, 23, 24, 22).

Tabela 8 Liczba udzielonych świadczeń pieniężnych wg obszarów referencyjnych w latach 2017-2021

NAZWA OBSZARU REFERENCYJNEGO	Liczba udzielonych świadczeń pieniężnych				
	2017	2018	2019	2020	2021
Adamów	62	42	40	31	34
Bliżów	23	21	6	5	15
Bondyryz	26	16	23	24	22
Boża Wola	4	4	2	17	22
Feliksówka	1	12	13	16	14
Jacnia	12	17	22	17	25
Potoczek	3	2	1	3	2
Rachodoszcze	15	15	22	18	26

NAZWA OBSZARU REFERENCYJNEGO	Liczba udzielonych świadczeń pieniężnych				
	2017	2018	2019	2020	2021
Suchowola	59	79	90	92	79
Suchowola -Kolonia	44	28	17	9	2
Szewnia Dolna	24	22	11	14	16
Szewnia Górna	1	6	3	0	0
Trzepieciny	0	0	0	0	0
SUMA	274	264	250	246	257

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Adamowie

Z kolei najwięcej liczbowo świadczeń niepieniężnych przyznano w jednostkach: Suchowola (odpowiednio 923, 301, 1 746, 220, 260) oraz Bondyż (odpowiednio 884, 317, 508, 297, 452).

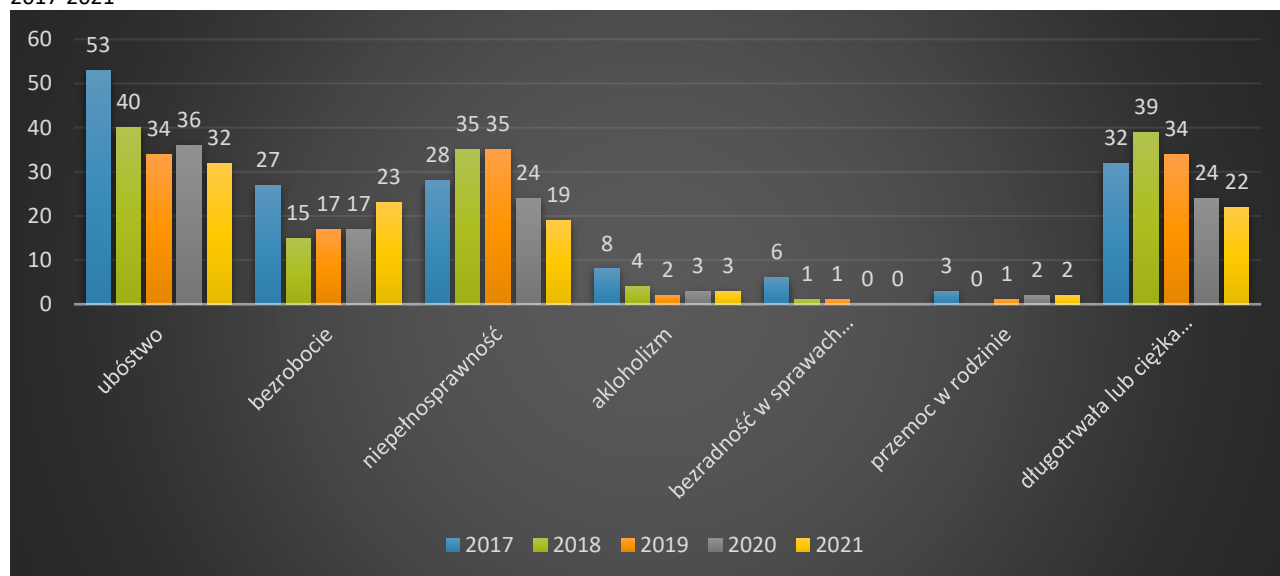
Tabela 9 Liczba udzielonych świadczeń niepieniężnych wg obszarów referencyjnych w latach 2017-2021

NAZWA OBSZARU REFERENCYJNEGO	Liczba udzielonych świadczeń niepieniężnych				
	2017	2018	2019	2020	2021
Adamów	69	1	134	62	260
Bliżów	304	304	0	0	117
Bondyż	884	317	508	297	452
Boża Wola	1	0	0	0	32
Feliksówka	0	560	397	414	228
Jacnia	1	39	78	0	0
Potoczek	0	0	0	0	0
Rachodoszcze	404	0	0	0	0
Suchowola	923	301	1746	220	260
Suchowola -Kolonia	244	0	0	0	0
Szewnia Dolna	201	0	675	142	207
Szewnia Górna	0	0	231	0	28
Trzepieciny	0	0	0	0	0
SUMA	3031	1522	3769	1135	1584

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Adamowie

Analiza przyczyn przyznawania pomocy społecznej osobom zamieszkałym na terenie gminy Adamów wskazuje, że na przestrzeni lat 2017-2021 głównym powodem trudnej sytuacji mieszkańców gminy korzystających ze świadczeń GOPS było ubóstwo, długotrwała lub ciężka choroba, niepełnosprawność oraz bezrobocie. Badając powody korzystania mieszkańców gminy ze świadczeń pomocy społecznej należy mieć na uwadze, że wśród osób objętych pomocą nie występuje tylko jeden rodzaj dysfunkcji. Najczęściej jest ich kilka i są ze sobą skorelowane, np. istnieje wyraźna zależność pomiędzy bezrobociem a zagrożeniem ubóstwem. Ubóstwo i wykluczenie społeczne bardzo często współwystępują z innymi problemami społecznymi, takimi jak: niepełnosprawność, długotrwała lub ciężka choroba, problemy opiekuńczo-wychowawcze w rodzinach, brak wspierania wysiłków edukacyjnych dzieci przez rodziców, wypadanie dzieci i młodzieży z systemu kształcenia oraz uzależnienia. W związku z powyższym przeważająca większość beneficjentów pomocy społecznej występuje o kilka rodzajów świadczeń, podając różne przyczyny uprawniające do przyznania konkretnego świadczenia.

Wykres 24 Liczba osób korzystających z pomocy społecznej wg powodów przyznawania świadczeń w gminie Adamów w latach 2017-2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Adamowie

Zarówno w latach ubiegłych, tak również w 2021 r., wśród wiodących powodów przyznawania świadczeń pomocy społecznej w gminie Adamów znajduje się ubóstwo. Pojęcie to z jednej strony określa warunki życia jednostki, a z drugiej strony wskazuje na nierówności i sprzeczności występujące w społeczeństwie. Z uwagi na swoje socjologiczne czy psychologiczne aspekty, zjawisko ubóstwa stanowi niezwykle złożony problem społeczny związany nie tylko z kwestiami ekonomicznymi. Zgodnie z dostępnymi publikacjami w 2021 roku 1,6 mln osób żyło w Polsce

poniżej minimum egzystencji, czyli w skrajnym ubóstwie, w tym 333 tys. dzieci i 246 tys. seniorów. Bez wątplenia jedną z grup w największym stopniu zagrożoną ubóstwem są mieszkańcy wsi. Niemal co dwunasty żyje poniżej progu ubóstwa skrajnego. Jest to o tyle niepokojące, że wieś zamieszkuje 15,3 mln mieszkańców Polski. Samo ubóstwo wiejskie jest zróżnicowane, a mieszkańcy wsi borykają się z innymi problemami w zależności od województwa (na wschodzie Polski główną bolączką jest starzenie się społeczeństwa oraz ucieczka młodych osób do miast, na północy – wciąż trudna sytuacja po likwidacji PGR-ów) czy też stopnia oddalenia od dużych aglomeracji. Ubóstwo na terenach wiejski ma inny charakter niż na obszarach miejskich – wiąże się zwykle z ograniczonym zaspokojeniem potrzeb kulturalnych i oświatowych, czy z ograniczonymi możliwościami komunikacyjnymi. Starsi mieszkańcy wsi, ze względu na wykluczenie transportowe, mają utrudnioną możliwość korzystania ze służby zdrowia, młodszy utrudniony dostęp do wyższej jakości usług edukacyjnych, a to ogranicza ich szanse rozwoju. Likwidacja połączeń komunikacji autobusowej zredukowała również dostęp do rynków pracy. Do tego dochodzi wykluczenie cyfrowe, szczególnie widoczne podczas pandemii COVID-19. Wpływ biedy na zdrowie może mieć charakter bezpośredni, związany niejednokrotnie z gorszym stanem zdrowia w wyniku wadliwego odżywiania, braku aktywności fizycznej, złych warunków mieszkaniowych, braku dbałości, złego stanu higieny itp., ale też pośredni, przejawiający się barierą dostępności do opieki medycznej, wykupu leków, dostępności pewnych procedur leczniczych.⁷

Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w gminie Adamów z powodu ubóstwa na przestrzeni lat 2017-2021 zmalała z 53 do 32, czyli o 39,62%. Jednostkami referencyjnymi, w których odnotowano największą liczbę beneficjentów GOPS z tytułu ubóstwa w badanym okresie są: Suchowola, Adamów i Bondyrz. Zanotowany spadek w mniejszym stopniu jest wynikiem polepszenia sytuacji życiowej beneficjentów GOPS. Przyczyn należy również upatrywać w zmianach zachodzących w rodzajach oraz wysokości świadczeń udzielanych przez instytucje pomocy społecznej (pojawienie się programów społecznych, m.in. 500+, Dobry Start, różnego rodzaju dodatków np. osłonowych, itd.).

⁷ „Raport o Biedzie 2022”; szlachetnapaczka.pl

Tabela 10 Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w gminie Adamów z powodu ubóstwa wg obszarów referencyjnych w latach 2017-2021

NAZWA OBSZARU REFERENCYJNEGO	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa				
	2017	2018	2019	2020	2021
Adamów	7	7	4	4	2
Bliżów	4	3	2	2	2
Bondyryz	7	4	5	3	4
Boża Wola	1	1	1	1	2
Feliksówka	1	2	1	2	2
Jacnia	2	2	3	4	4
Potoczek	1	1	0	2	2
Rachodoszcze	1	2	3	3	3
Suchowola	16	10	9	12	10
Suchowola -Kolonja	7	4	4	1	0
Szewnia Dolna	5	3	2	2	1
Szewnia Górna	1	1	0	0	0
Trzepieciny	0	0	0	0	0
SUMA	53	40	34	36	32

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Adamowie

Wśród głównych powodów przyznawania świadczeń społecznych w gminie znajduje się również bezrobocie. W latach 2017-2021, podobnie jak w przypadku ubóstwa, długotrwałej lub ciężkiej choroby i niepełnosprawności, odnotowano spadek liczby mieszkańców korzystających ze świadczeń z tytułu bezrobocia. W 2017 r. 27 mieszkańców korzystało z pomocy w związku z analizowaną przyczyną. Natomiast w 2021 r. liczba ta wynosiła 23 osoby, co oznacza spadek na poziomie 14,81%. Największy odsetek beneficjentów GOPS z korzystających ze świadczeń z tytułu bezrobocia zamieszkiwała jednostkę Suchowola (2021 r.). Z najlepszą sytuacją mamy do czynienia w jednostkach Suchowola – Kolonia, Szewnia Górna i Trzepieciny, gdzie w 2021 r. nie odnotowano żadnej osoby bezrobotnej.

Tabela 11 Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w gminie Adamów z powodu bezrobocia wg obszarów referencyjnych w latach 2017-2021

NAZWA OBSZARU REFERENCYJNEGO	Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu bezrobocia				
	2017	2018	2019	2020	2021
Adamów	2	3	1	1	1
Bliżów	1	0	2	1	1
Bondyryz	3	0	3	1	3
Boża Wola	1	1	1	1	2
Feliksówka	1	2	1	1	2
Jacnia	1	0	0	1	1
Potoczek	1	1	0	2	2
Rachodoszcze	1	1	1	1	2
Suchowola	10	3	5	6	7
Suchowola-Kolonia	4	1	1	0	0
Szewnia Dolna	2	3	2	2	2
Szewnia Górna	0	0	0	0	0
Trzepieciny	0	0	0	0	0
SUMA	27	15	17	17	23

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Adamowie

Na przestrzeni lat 2017-2021 spadła również liczba mieszkańców gminy pobierających świadczenia z GOPS z tytułu alkoholizmu. W 2017 r. wyniosła ona 8 osób, w 2018 – 4, w 2019 – 2, w 2020 – 3, a w 2021 – 3. Spadek ten był dość znaczący, wyniósł ok 62,50%. W dziesięciu jednostkach, w 2021 r., ani jeden beneficjent GOPS nie pobierał świadczeń z tego tytułu. Po jednej osobie zasiłek z tytułu alkoholizmu pobiera w trzech jednostkach (Feliksówka, Jacnia, Rachodoszcze).

Tabela 12 Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w gminie Adamów z tytułu alkoholizmu wg obszarów referencyjnych w latach 2017-2021

NAZWA OBSZARU REFERENCYJNEGO	Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu alkoholizmu				
	2017	2018	2019	2020	2021
Adamów	1	0	0	0	0
Bliżów	0	0	0	0	0
Bondyryz	0	0	0	0	0
Boża Wola	0	0	0	0	0
Feliksówka	1	1	0	1	1
Jacnia	2	0	0	0	1
Potoczek	1	0	0	0	0
Rachodoszcze	1	0	0	0	1
Suchowola	0	2	2	2	0
Suchowola -Kolonja	2	1	0	0	0
Szewnia Dolna	0	0	0	0	0
Szewnia Górna	0	0	0	0	0
Trzepieciny	0	0	0	0	0
SUMA	8	4	2	3	3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Adamowie

W okresie pięciu analizowanych lat liczba mieszkańców gminy Adamów korzystających z pomocy społecznej z powodu przemocy w rodzinie była marginalna i kształtowała się w następujący sposób: 2017 – 3, 2018 – 0, 2019 – 1, 2020 – 2, 2021 r. - 2. Należy tu jednak zaznaczyć, że podobnie jak uzależnienia, zagadnienie przemocy w rodzinie stanowi temat tabu. Stąd niełatwo jest pozyskać dane umożliwiające zbadanie pełnego natężenia tego zjawiska. Mając na względzie jego złożoność i wieloaspektowość, bardzo trudno jest oszacować faktyczną skalę osób, których to zjawisko dotyka. Jest to związane z faktem, że bardzo często przemoc domowa jest ukrywana i spora część osób, które jej doświadczają, nie decyduje się na ujawnienie i zwrócenie się o pomoc do instytucji działających w ramach lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy. Zdecydowanie najpoważniejszą trudnością w diagnozowaniu wielkości zjawiska przemocy w rodzinie jest uzyskanie wiarygodnych i rzeczywistych danych, charakteryzujących rozmiar przemocy, bowiem z wielu przyczyn przemoc w rodzinie jest problemem ukrytym.

W celu przeanalizowania natężenia zjawisk pozyskano informacje w zakresie wydanych na terenie gminy Adamów Niebieskich Kart. Liczba tychże kart w latach 2017-2021 wynosiła odpowiednio: 5, 13, 6, 6, i 7. W jednostkach Bondyryz i Suchowola – Kolonia po 2 osoby miały założoną Niebieską Kartę, w Adamowie, Feliksówce i Rachodoszczach – po 1, natomiast w pozostałych jednostkach brak tego typu kategorii mieszkańców.

Tabela 13 Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w gminie Adamów z tytułu przemocy w rodzinie wg obszarów referencyjnych w latach 2017-2021

NAZWA OBSZARU REFERENCYJNEGO	Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu przemocy w rodzinie				
	2017	2018	2019	2020	2021
Adamów	0	0	0	0	0
Bliżów	0	0	0	0	0
Bondyryz	0	0	0	0	0
Boża Wola	1	0	0	0	0
Feliksówka	0	0	0	0	0
Jacnia	0	0	0	0	0
Potoczek	0	0	0	0	0
Rachodoszcze	0	0	0	0	0
Suchowola	1	0	1	1	1
Suchowola -Kolonia	1	0	0	0	0
Szewnia Dolna	0	0	0	1	1
Szewnia Górna	0	0	0	0	0
Trzepieciny	0	0	0	0	0
SUMA	3	0	1	2	2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Adamowie

W świetle danych GOPS w Adamowie marginalny problemem na terenie gminy stanowi bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych. W roku 2017 beneficjenci pomocy GOPS z tej kategorii to 6 osób, w roku 2018 – 1 osoba, w 2019 również 1 osoba, natomiast w latach 2020 oraz 2021 nie odnotowano tej kategorii beneficjentów pomocy społecznej.

Tabela 14 Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w gminie Adamów z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo - wychowawczych wg obszarów referencyjnych w latach 2017-2021

NAZWA OBSZARU REFERENCYJNEGO	Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawcz				
	2017	2018	2019	2020	2021
Adamów	0	0	0	0	0
Bliżów	0	0	0	0	0
Bondyrz	2	1	0	0	0
Boża Wola	2	0	0	0	0
Feliksówka	0	0	0	0	0
Jacnia	0	0	0	0	0
Potoczek	0	0	0	0	0
Rachodoszcze	0	0	0	0	0
Suchowola	0	0	1	0	0
Suchowola -Kolonia	2	0	0	0	0
Szewnia Dolna	0	0	0	0	0
Szewnia Górna	0	0	0	0	0
Trzepieciny	0	0	0	0	0
SUMA	6	1	1	0	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Adamowie

W okresie 2017-2021 r. na terenie gminy nie odnotowano żadnego mieszkańca pobierającego świadczenia z tytułu narkomanii. Nie można jednak uznać, iż problemy związane z różnego rodzaju uzależnieniami nie dotyczą mieszkańców gminy Adamów. Problem, tak jak w przypadku całego kraju, występuje w stosunkowo dużym nasileniu. Jest on jednak bardzo trudny do zmierzania za pomocą konkretnych danych. Pomimo tego, iż mieszkańcy obszarów wiejskich mają mniejszy dostęp do różnego rodzaju używek, nie oznacza to, że nie mają go wcale. Użytki stają się, głównie wśród młodzieży, czymś coraz bardziej dostępnym i atrakcyjnym. Często osoby borykające się z uzależnieniami nie są kierowane na żadne leczenie stąd brak danych na ich temat. Ze względu na bariery mentalne (głównie strach członków rodzin przed stygmatyzacją) czy utarte schematy i zachowania, otaczające społeczeństwo daje ciche przyzwolenie na kontynuowanie uzależnień. Na terenie gminy Adamów główny problem stanowią uzależnienia od alkoholu. Problem spożywania alkoholu wśród dorosłych mieszkańców jest spory. Ze względu na tradycje i obyczaje odmowa wypicia skutkuje ostracyzmem. Oprócz tego ważnym czynnikiem spowszednienia picia,

decydującym o sięganiu po alkohol jest nuda. Brakuje również świadomości w zakresie skutków nadmiernego spożywania alkoholu. W efekcie dla sporej części mieszkańców spożywanie alkoholu jest zupełnie normalnym elementem ich codziennego życia. Problem choroby alkoholowej jest bagatelizowany. Dorośli, nie widząc problemu w częstym jego spożywaniu, przekazują negatywne wzorce kolejnym pokoleniom. Szczególnie niepokoi fakt, że z roku na rok wzrasta liczba młodzieży sięgającej często po alkohol przed uzyskaniem pełnoletności. Dodatkowo „inicjacja alkoholowa” wśród młodych osób zaczyna się coraz wcześniej. Sięganie po alkohol jest silnie związane z procesem dojrzewania, kiedy nastolatki przechodzą intensywne przemiany fizyczne, psychiczne i społeczne. To okres w życiu młodego człowieka sprzyjający eksperymentowaniu i poszukiwaniu nowych doświadczeń. Młodzież ujawnia wtedy różne zachowania problemowe, tj. picie alkoholu, palenie papierosów, wczesne podejmowanie współżycia, wchodzenie w konflikty z prawem, niekiedy stosowanie narkotyków oraz wiele innych. Mimo że u młodych ludzi bardzo rzadko można zdiagnozować chorobę alkoholową, to samo spożywanie alkoholu stwarza ryzyko uzależnienia od alkoholu w przyszłości. Poza tym wśród młodzieży zauważalny jest problem tzw. picia obyczajowego („dla towarzystwa”).

Ze względu na brak możliwości uzyskania danych w zakresie osób uzależnionych na terenie gminy Adamów posłużono się danymi dotyczącymi osób zgłoszonych do Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Liczba tych mieszkańców w latach 2017-2021 kształtowała się w następujący sposób: 15, 6, 8, 18 oraz 9 osób. Najwięcej osób (3 os.) zostało zgłoszonych w 2021 r. z terenu jednostki Suchowola. W jednostkach Jacnia i Suchowola - Kolonia zgłoszono do Komisji w 2021 r. po dwie osoby, a w jednostkach Adamów i Bondyryz po jednej osobie. W pozostałych jednostkach nie odnotowano takich osób.

Kolejny z elementów świadczących o problemach społecznych występujących na terenie gminy to liczba dzieci do 17 r. ż., korzystających z dożywiania. W latach 2017-2021 liczba tych osób kształtowała się na następującym poziomie: 84, 18, 22, 15 oraz 12. W omawianym okresie zanotowano więc spadek o 85,17%.

Tabela 15 Liczba dzieci (do 17 r.ż włącznie) korzystających z dożywiania

NAZWA OBSZARU REFERENCYJNEGO	Liczba dzieci (do 17 r.ż. włącznie) korzystających z dożywiania				
	2017	2018	2019	2020	2021
Adamów	1	3	3	2	0
Bliżów	0	0	0	0	0
Bondyryz	8	7	3	3	3

NAZWA OBSZARU REFERENCYJNEGO	Liczba dzieci (do 17 r.ż. włącznie) korzystających z dożywiania				
	2017	2018	2019	2020	2021
Boża Wola	5	2	1	1	2
Feliksówka	0	0	1	0	0
Jacnia	0	1	1	0	0
Potoczek	0	0	0	1	1
Rachodoszcze	4	0	0	0	0
Suchowola	14	3	4	1	1
Suchowola -Kolonia	50	1	0	0	0
Szewnia Dolna	2	1	5	7	5
Szewnia Górna	0	0	4	0	0
Trzepieciny	0	0	0	0	0
SUMA	84	18	22	15	12

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Adamowie

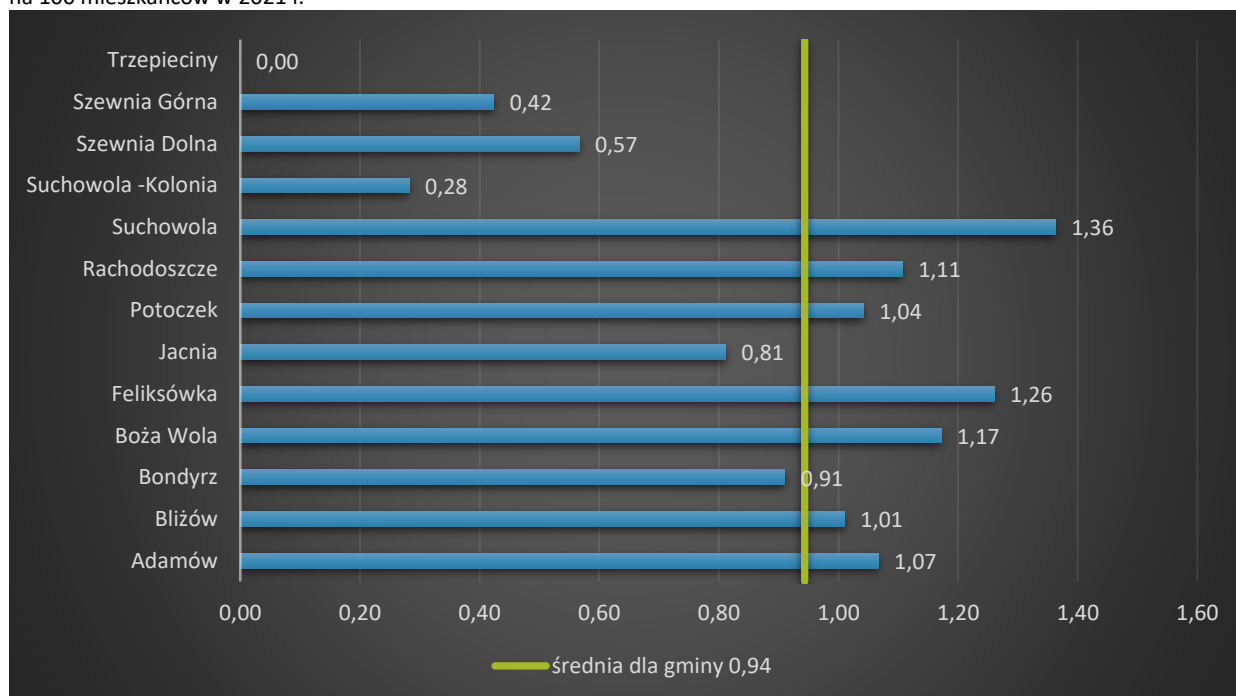
Przedstawione powyżej dane nie pozwalają jednak w sposób wyczerpujący na identyfikację obszarów, w których następuje szczególne natężenie zjawisk kryzysowych. Do przeprowadzenia precyzyjnej identyfikacji tychże obszarów, konieczne jest zastosowanie kryterium uwzględniającego potencjał ludnościowy poszczególnej badanej jednostki analitycznej. Metodą, którą zastosowano, aby określić natężenie problemów ubóstwa i wykluczenia społecznego była analiza zapotrzebowania mieszkańców jednostek referencyjnych na poszczególne formy pomocy społecznej. Przeanalizowano ogólne natężenie terytorialne osób pobierających świadczenia GOPS oraz natężenie obszarowe pod względem problemów, które są najczęstszą przyczyną przyznawania pomocy przez GOPS w Adamowie. Następnie, w poszczególnych jednostkach referencyjnych, zweryfikowano natężenie innych niekorzystnych zjawisk społecznych takich jak: przemoc w rodzinie, niedożywienie czy uzależnienia. W ramach badanych zagadnień analizie poddano łącznie siedem wskaźników:

- Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy GOPS przypadająca na 100 mieszkańców w 2021 r.;
- Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy GOPS z tytułu ubóstwa przypadająca na 100 mieszkańców w 2021 r.;

- Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy GOPS z tytułu bezrobocia przypadająca na 100 mieszkańców w 2021 r.;
- Liczba osób, które miały założoną Niebieską Kartę przypalająca na 100 mieszkańców w 2021r.;
- Liczba dzieci i młodzieży korzystających z dożywiania przypadająca na 100 mieszkańców do 17 r. ż.;
- Liczba osób zgłoszonych do GKRPA przypadająca na 100 mieszkańców w 2021 r.

Pierwszym wskaźnikiem jest liczba osób korzystających z różnego rodzaju świadczeń pomocy GOPS przypadająca na 100 mieszkańców w 2021 r. Średnia dla gminy w zakresie tego wskaźnika wyniosła 0,94. Przy uwzględnieniu potencjału ludnościowego poszczególnych jednostek referencyjnych, w 2021 r. najgorzej sytuacja prezentowała się w obszarach: Suchowola (1,36), Rachodoszcze (1,11), Potoczek (1,04), Feliksówka (1,26), Boża Wola (1,17), Bliżów (1,01) oraz Adamów (1,07). W pozostałych pięciu jednostkach analizowany wskaźnik przyjął wartości poniżej średniej gminnej (0,94). W Trzepiecinie wskaźnik wyniósł 0, gdyż w tym okresie ani jeden mieszkaniec nie korzystał z pomocy społecznej.

Wykres 25 Wskaźnik delimitacyjny nr 7- Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej przypadająca na 100 mieszkańców w 2021 r.

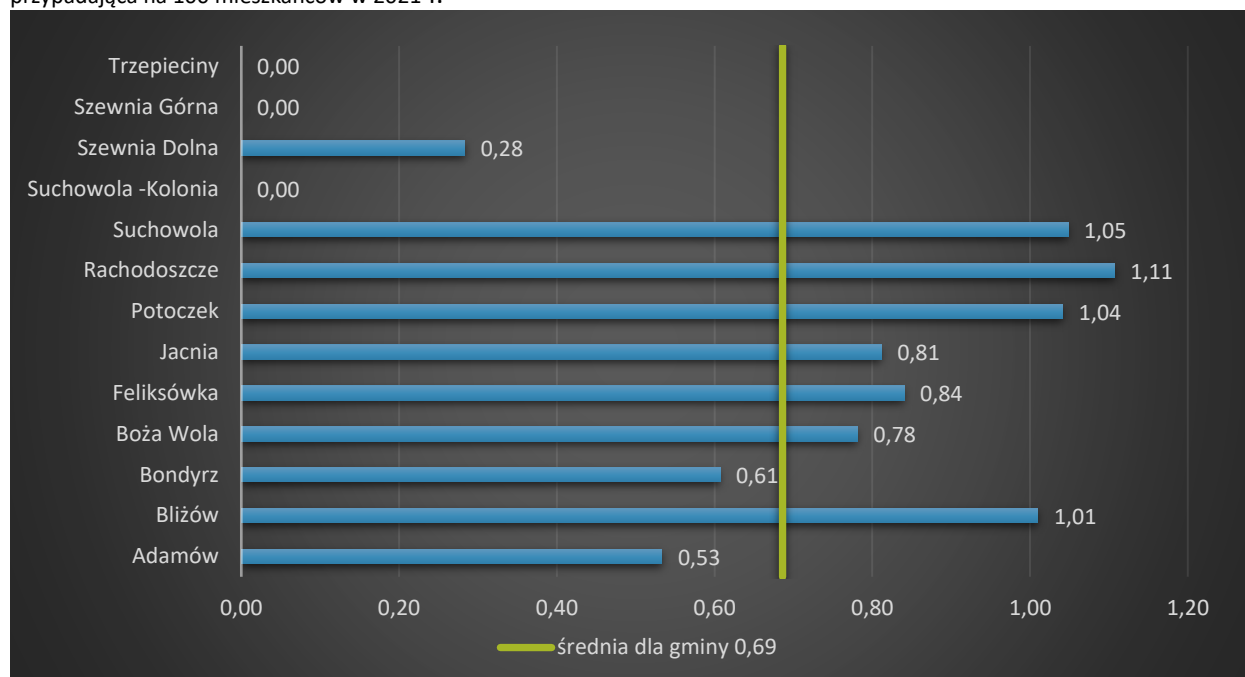

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Adamowie

Kolejny ze wskaźników delimitacyjnych, dotyczący liczby osób korzystających ze świadczeń GOSP z tytułu ubóstwa przypadającej na 100 mieszkańców w 2021 r., dla obszaru całej gminy

osiąga wartość 0,69. Wartość wskaźnika w zakresie siedmiu obszarów referencyjnych kształtuje się na poziomie wyższym niż średnia gmina. Mowa tutaj o jednostkach: Suchowola (1,05), Rachodoszcze (1,11), Potoczek (1,04), Jacnia (0,81), Feliksówka (0,84), Boża Wola (0,78) oraz Bliżów (1,01). W jednostce Trzepieciny, wskaźnik ten wyniósł w 2021 r. 0,00, ponieważ na tym obszarze nie odnotowano żadnych mieszkańców korzystających z pomocy społecznej w 2021 r. W jednostkach Szewnia Górna i Suchowola - Kolonia, na terenie których badany wskaźnik przyjął również wartości 0, żaden z klientów pomocy społecznej nie korzystał z niej z powodów ubóstwa.

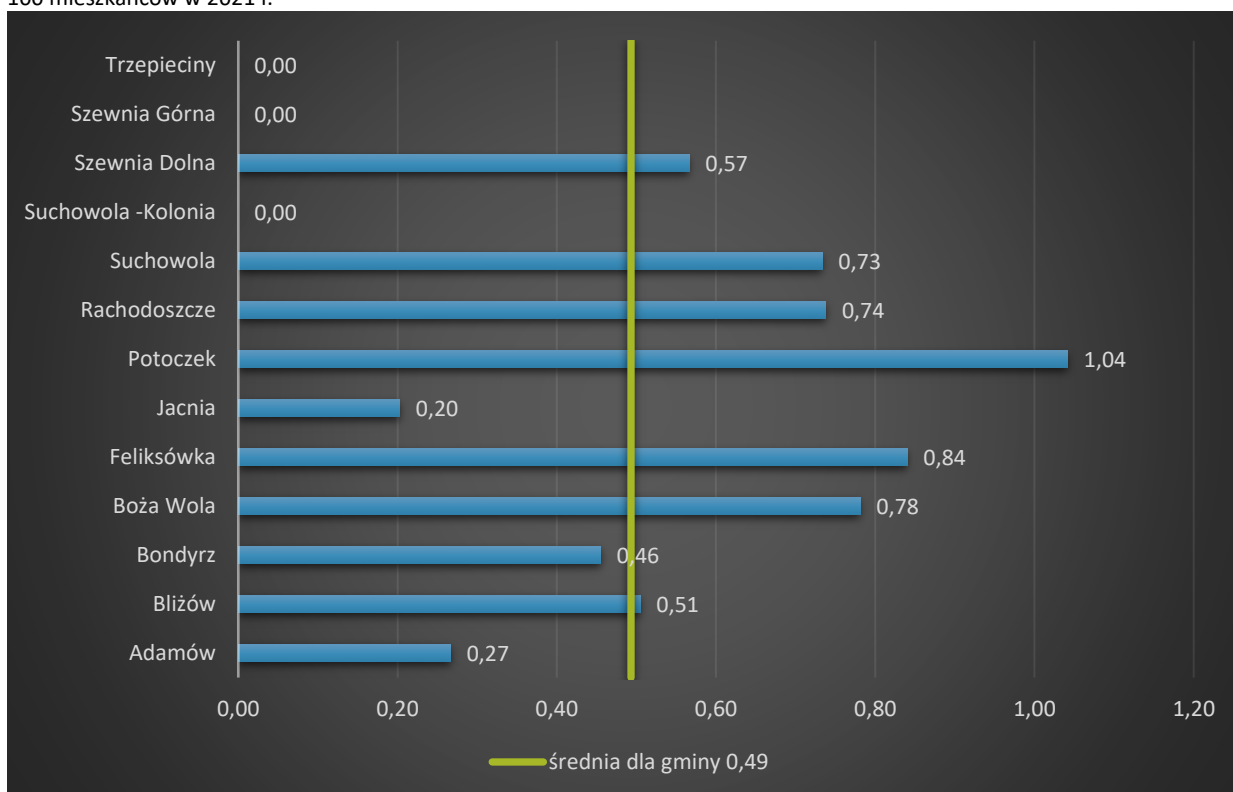
Wykres 26 Wskaźnik delimitacyjny nr 8 - Liczba mieszkańców korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu ubóstwa przypadająca na 100 mieszkańców w 2021 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Adamowie

Wśród wskaźników delimitacyjnych tworzących syntetyczny wskaźnik problemów społecznych znajduje się również ten dotyczący liczby osób korzystających ze świadczeń GOSP z tytułu bezrobocia przypadającej na 100 mieszkańców w 2021 r. W badanym okresie średnia wartość wskaźnika dla całej gminy wyniosła: 0,49. Przy uwzględnieniu potencjału ludnościowego poszczególnych jednostek referencyjnych, w 2021 r. najgorzej sytuacja prezentowała się obszarach referencyjnych, dla których wskaźnik przyjmował wartości powyżej ww. średniej dla gminy. W gronie tym znalazły się następujące jednostki: Potoczek (1,04), Feliksówka (0,84), Boża Wola (0,78), Rachodoszcze (0,74), Suchowola (0,73), Szewnia Dolna (0,57) oraz Bliżów (0,51). W jednostkach Jacnia, Bondyryz i Adamów wskaźnik przyjął wartości poniżej średniej gminnej. W Trzepiecicach, Szewni Górnej oraz Suchowoli – Kolonii wskaźnik przyjął wartość 0,00.

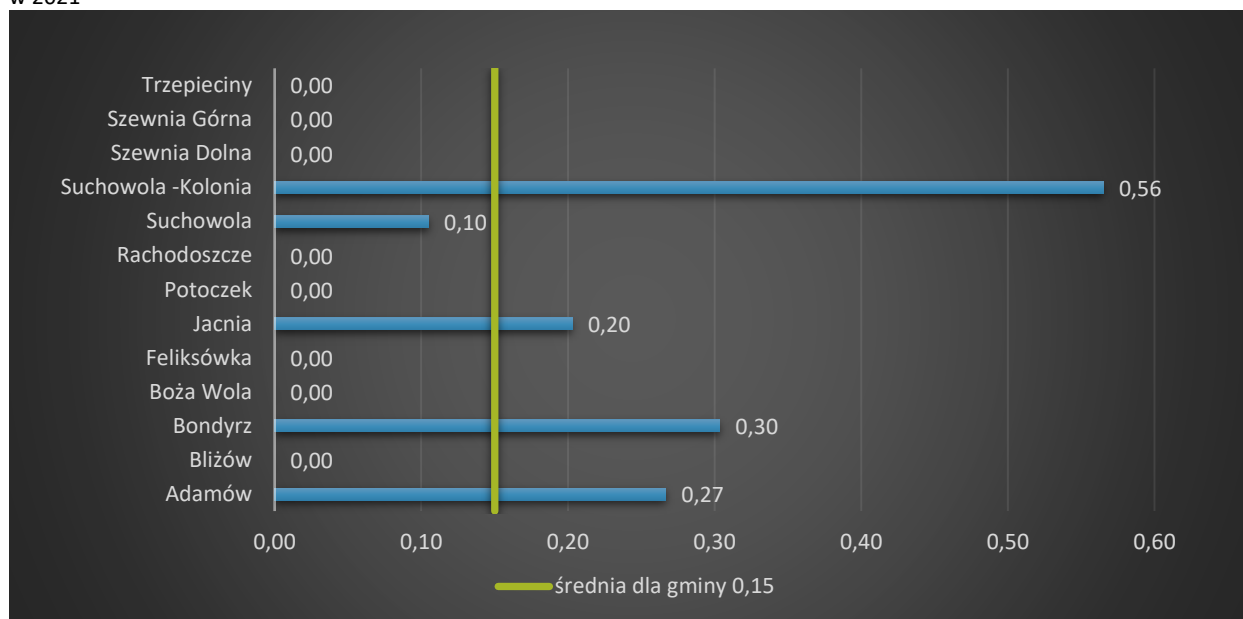
Wykres 27 Wskaźnik delimitacyjny nr 9 - Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z tytułu bezrobocia przypadająca na 100 mieszkańców w 2021 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Adamowie

W dalszej kolejności analizie poddano występujący na terenie gminy Adamów problem przemocy. W tym celu zbadano rozkład terytorialny wskaźnika: liczba mieszkańców, którzy mają założoną Niebieską Kartę przypadająca na 100 mieszkańców w 2021r. Średnia wartość wskaźnika dla gminy ukształtowała się na poziomie: 0,15. Najgorszą sytuację odnotowano w jednostce Suchowola – Kolonia (0,56), na terenie którego wskaźnik przyjął wartość prawie 4 krotnie wyższą od średniej gminnej. W kolejnych trzech jednostkach: Jacnia, Bondyryz i Adamów wskaźnik również przyjął wartości wyższe od średniej gminnej (odpowiednio 0,20, 0,30, 0,27). W jednostce referencyjnej Suchowola wskaźnik miał wartości poniżej średniej gminnej – 0,10. W pozostałych jednostkach żaden z mieszkańców nie miał założonej Niebieskiej Karty, stąd wskaźnik przyjął w nich wartości 0,00.

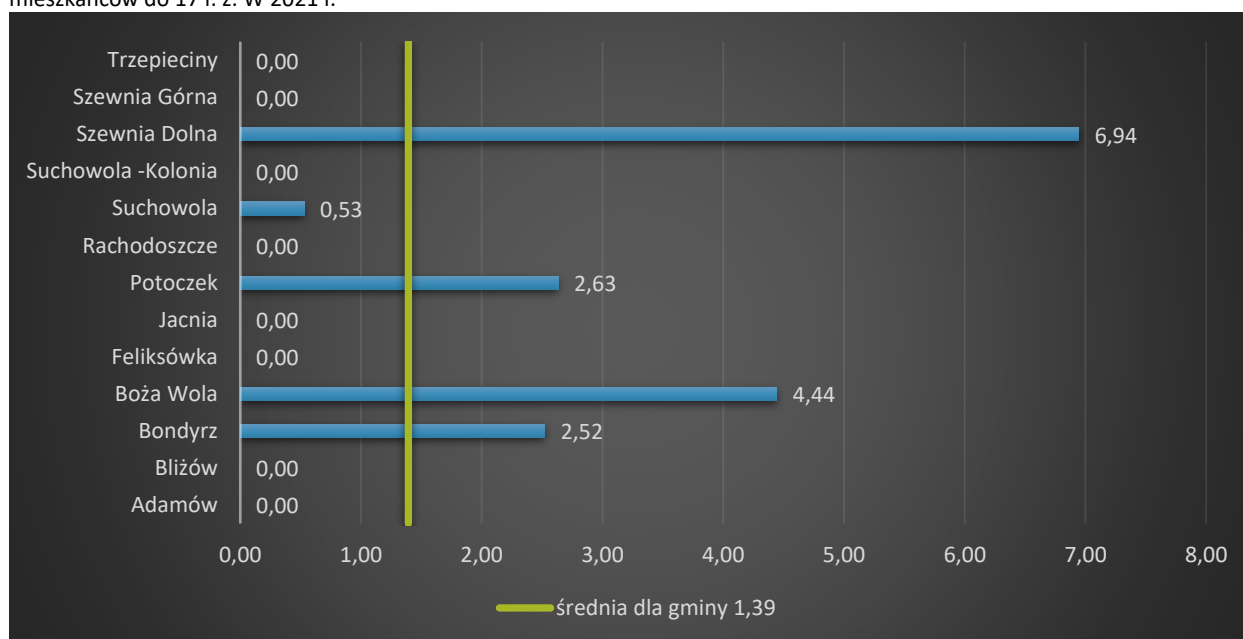
Wykres 28 Wskaźnik delimitacyjny nr 10 - Liczba osób mających założoną Niebieską Kartę przypadająca na 100 mieszkańców w 2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Adamowie

Następnym omawianym zagadnieniem jest liczba dzieci i młodzieży do 17 r. ż. korzystających z dożywiania. Tu średni wskaźnik dla gminy przyjął wartość 1,39. W większości jednostek referencyjnych (8) nie odnotowuje się tej kategorii beneficjentów pomocy. W Suchowoli wskaźnik jest poniżej średniej dla gminy – 0,53. Natomiast w czterech pozostałych obszarach, w których sytuacja prezentuje się najgorzej, wskaźnik jest na wysokim poziomie i znacznie przekracza średnią dla gminy – w jednostce Szewnia Dolna wynosi on 6,94, w jednostce Potoczek - 2,63, w Bożej Woli – 4,44 oraz w Bondyrzu – 2,52.

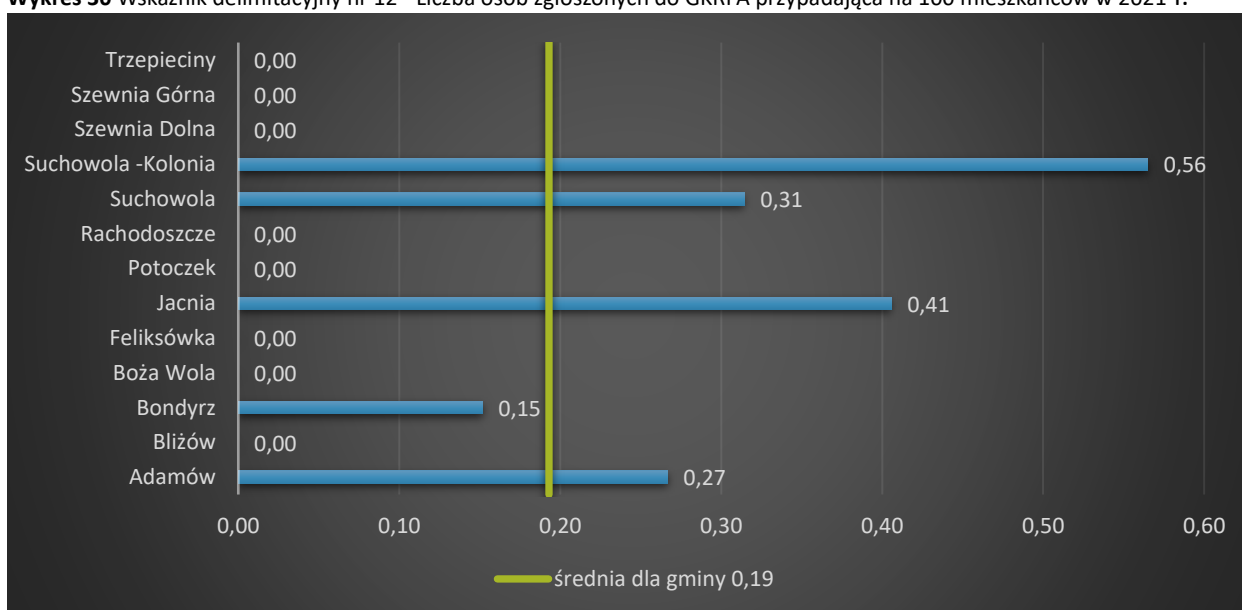
Wykres 29 Wskaźnik delimitacyjny nr 11 – Liczba dzieci i młodzieży korzystających z dożywiania przypadająca na 100 mieszkańców do 17 r. ż. W 2021 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Adamowie

Ostatni wskaźnik zbadany w ramach przedmiotowej części opracowania to liczba osób zgłoszonych do Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na 100 mieszkańców w 2021 r. Średnia dla gminy wynosi tu 0,19. Problem został zdiagnozowany w czterech jednostkach referencyjnych: Suchowola - Kolonia (najwyższa wartość wskaźnika: 0,56), Suchowola (0,31), Jacnia (0,41) oraz Adamów (0,27). W kolejnej jednostce, gdzie występuje omawiany problem, wskaźnik przyjął wartość poniżej średniej dla gminy – Bondyrz (0,15). W pozostałych jednostkach żaden z mieszkańców nie został zgłoszony w 2021 do GKRPA, stąd wskaźnik przyjął w nich wartości 0,00.

Wykres 30 Wskaźnik delimitacyjny nr 12 - Liczba osób zgłoszonych do GKRPA przypadająca na 100 mieszkańców w 2021 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Adamowie

4.2.5 Stan zdrowia mieszkańców i niepełnosprawność

W gronie negatywnych zjawisk w sferze społecznej znajdują się także problemy zdrowotne ludności. Niewątpliwie o istotności tego problemu świadczy fakt, że kłopoty ze zdrowiem odciskają swoje piętno nie tylko na pojedynczych osobach dotkniętych chorobą, ale również na ich rodzinach, otoczeniu, a co za tym idzie, całej społeczności lokalnej. Kwestie stanu zdrowia mieszkańców są nierozzerwalnie związane również z zagadnieniem niepełnosprawności.

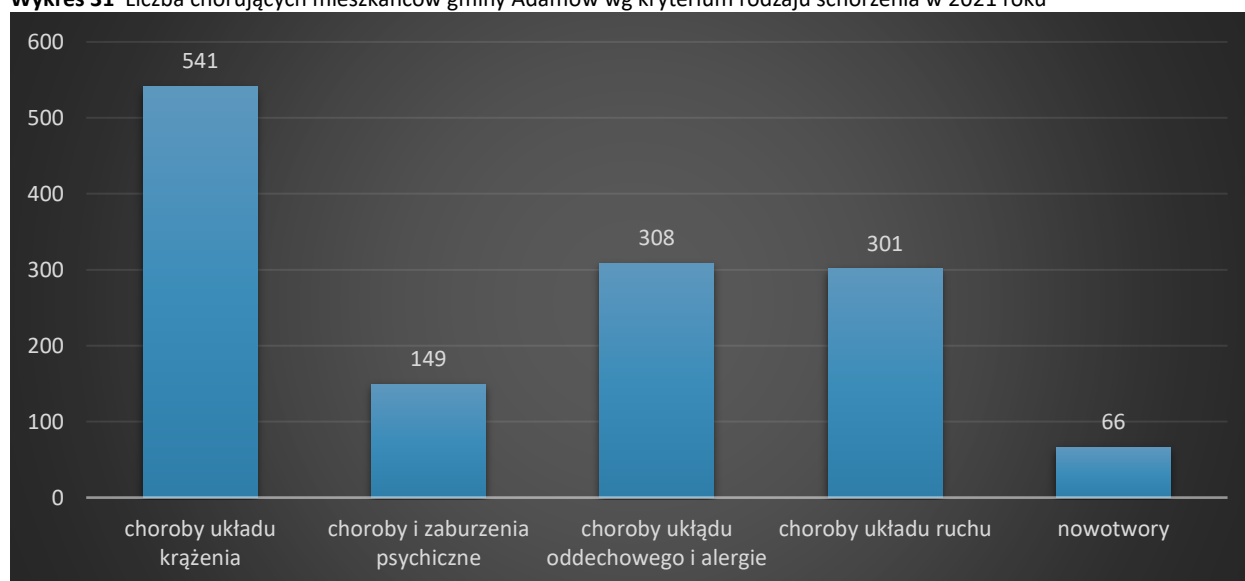
Specjalistyczne wsparcie z zakresu ochrony zdrowia na terenie gminy Adamów w realizują Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Ośrodek Zdrowia w Adamowie, Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Ośrodek Zdrowia w Suchowoli oraz Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej

Ośrodek Zdrowia w Bondyrzu. NZOZ świadczą usługi w ramach podstawowej opieki zdrowotnej; znajdują się tam gabinety lekarzy rodzinnych. Najbliżej usytuowanym względem gminy szpitalem jest Zamojski Szpital Niepubliczny.

Kwestia zebrania danych dotyczących stanu zdrowia mieszkańców, ze względu na ochronę danych osobowych oraz rozproszenie informacji o stanie pacjentów (nie tylko w wyżej wymienionych placówkach ochrony zdrowia, lecz również w placówkach prywatnych - część mieszkańców korzysta z usług ochrony zdrowia w prywatnych gabinetach lekarskich ulokowanych głównie w Zamościu), jest bardzo trudna. W związku z tym, analizę w zakresie badanego obszaru tematycznego przeprowadzono w oparciu o dane, które były możliwe do uzyskania. Są to dane udostępnione przez NZOZ w Adamowie, Suchowoli oraz Bondyrzu, które jako placówki ochrony zdrowia pierwszego kontaktu dysponują najbardziej wiarygodnymi danymi w zakresie stanu zdrowia mieszkańców gminy.

Zgodnie z pozyskanymi danymi w 2021 roku największa liczba mieszkańców gminy Adamów odczuwała dolegliwości związane z chorobami układu krążenia (541 osób) oraz chorobami układu oddechowego i alergiami (308 osób). Kolejną, licznie reprezentowaną grupę mieszkańców stanowią chorujący na choroby układu ruchu (301 osób). Dane rzeczywiste wskazują, iż dość liczną grupę stanowią również mieszkańcy chorujący na choroby i zaburzenia psychiczne (149 osób). W 2021 roku najmniej mieszkańców chorowało na nowotwory (66 osób).

Wykres 31 Liczba chorujących mieszkańców gminy Adamów wg kryterium rodzaju schorzenia w 2021 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych NZOZ z terenu gminy Adamów

W zakresie wszystkich wyżej wymienionych schorzeń najliczniejsza grupa mieszkańców mających problemy zdrowotne zamieszkuje jednostka Suchowola. W dalszej kolejności plasują się Boża Wola, Adamów oraz Bondyrz.

Tabela 16 Liczba mieszkańców gminy Adamów chorujących na poszczególne schorzenia w 2021 r. wg jednostek referencyjnych

NAZWA OBSZARU REFERENCYJNEGO	Liczba mieszkańców gminy Adamów chorujących na poszczególne schorzenia w 2021 r.				
	choroby układu krążenia	choroby i zaburzenia psychiczne	choroby układu oddechowego i alergię	choroby układu ruchu	nowotwory
Adamów	40	10	32	17	8
Bliżów	29	3	11	5	1
Bondyrz	61	17	38	28	12
Boża Wola	55	8	40	31	5
Feliksówka	45	14	20	19	3
Jacnia	40	13	19	30	2
Potoczek	23	9	16	10	2
Rachodoszcze	38	21	31	30	5
Suchowola	125	21	56	48	9
Suchowola - Kolonia	35	12	20	14	1
Szewnia Dolna	32	11	15	47	11
Szewnia Górna	12	6	6	16	6
Trzepieciny	6	4	4	6	1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych NZOZ z terenu gminy Adamów

Analizy ogólnej kondycji zdrowotnej mieszkańców gminy Adamów można również dokonać za pomocą danych dotyczących liczby mieszkańców pobierających świadczenia z tytułu długotrwałej lub ciężkiej choroby. Podobnie jak w zakresie pozostałych analizowanych kwestii, również w tym przypadku na przestrzeni 5-ciu badanych lat zmniejszyła się liczba osób pobierających świadczenia z tego tytułu. Zmalała ona z 32 do 22, czyli o 31,25%. Jednostkami referencyjnymi, w których odnotowano największą liczbę beneficjentów GOPS z tytułu długotrwałej lub ciężkiej choroby były w badanym okresie Suchowola oraz Bondyrz.

Tabela 17 Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w gminie Adamów z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby wg obszarów referencyjnych w latach 2017-2021

NAZWA OBSZARU REFERENCYJNEGO	Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu długotrwałej lub ciężkiej choroby				
	2017	2018	2019	2020	2021
Adamów	3	4	3	3	2
Bliżów	3	2	1	1	2
Bondyż	4	4	6	2	2
Boża Wola	2	2	1	1	2
Feliksówka	1	3	3	2	1
Jacnia	1	3	1	0	0
Potoczek	0	0	1	1	1
Rachodoszcze	1	2	1	2	2
Suchowola	11	12	14	12	10
Suchowola -Kolonia	3	2	3	0	0
Szewnia Dolna	2	5	0	0	0
Szewnia Górna	1	0	0	0	0
Trzepieciny	0	0	0	0	0
SUMA	32	39	34	24	22

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Adamowie

Z zagadnieniem stanu zdrowia mieszkańców związana jest nierozdzielnie kwestia niepełnosprawności, która to stanowi istotny czynnik negatywnie wpływający na stopień aktywności, położenie społeczno-ekonomiczne oraz wynikającą z tego sytuację życiową jednostek. Jednocześnie stanowi „zjawisko”, które nabiera coraz większego znaczenia dla funkcjonowania współczesnych społeczeństw. Zgodnie z badaniami, udział osób niepełnosprawnych w ogólnej populacji ludności poszczególnych krajów, w zależności od zastosowanej definicji terminu „niepełnosprawność”, sięga od kilkunastu procent do jednej piątej ogółu ludności.⁸ W skali globalnej widać wyraźną tendencję wzrostu liczby osób niepełnosprawnych. Wpływ na to mają przede wszystkim zmiany cywilizacyjne, tj. postęp wiedzy i technologii medycznych, systematyczne wydłużanie się ludzkiego życia wskutek wdrożenia

⁸ Polscy niepełnosprawni – od kompleksowej diagnozy do nowego modelu polityki społecznej”, pod red. Barbary Gąciarz i Seweryna Runickiego; Wydawnictwa AGH; Kraków 2014

mechanizmów zarządzania zdrowiem publicznym i ogólnego wzrostu dobrobytu, a także zmiany kulturowe, odnoszące się do kwestii zdrowia, sprawności fizycznej i intelektualnej oraz wzorów pełnienia ról społecznych. Nie trendy demograficzne czy zjawiska statystyczne, związane z systematycznie zwiększającą się liczbą osób niepełnosprawnych, stanowią najistotniejszy aspekt znaczenia tego procesu dla współczesnych społeczeństw. Równie ważny jest jej społeczny czy kulturowy wymiar. W konsekwencji niepełnosprawni, którzy nie dostosują się w wystarczający sposób do funkcjonowania w otoczeniu ogółu społeczeństwa, nie mogą uczestniczyć w zwykłych aktywnościach społecznych i w związku z tym znajdują się poza głównym nurtem aktywności społeczeństwa, wobec czego kompensowane jest to im wyłącznie poprzez świadczenia finansowe i zinstytucjonalizowane formy opieki na rzecz nowego modelu społecznego niepełnosprawności. W kontekście tym niepełnosprawność jest rodzajem dyskryminacji, której przezwycięzenie wymaga przede wszystkim działania społecznego, wysiłku zbiorowego, dokonania zmiany społecznej.

GOSP w Adamowie nie dysponuje dokładnymi danymi dotyczący liczby osób niepełnosprawnych zamieszkujących na terenie gminy. Wobec tego, posłużono się danymi dotyczącymi liczby osób pobierających świadczenia z tytułu niepełnosprawności. Zgodnie z tymi danymi w roku 2021 rzeczywista liczba mieszkańców pobierających świadczenia z ww. tytułu uległa zmniejszeniu z 28 osób w 2017 r. do 19 osób w 2021 r. (32,14%). Jednostkami, w których w 2021 r. odnotowano największą liczbę osób korzystających z pomocy społecznej z tytułu niepełnosprawności były Suchowola (8) i Bondyrz (4). W pięciu jednostkach w ogólnie nie odnotowano tej kategorii podopiecznych GOPS. Po jednej osobie zamieszkuje w miejscowościach Adamów, Jacnia, Rachodoszcze, Szewnia Górna oraz Szewnia Dolna.

Tabela 18 Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w gminie Adamów z powodu niepełnosprawności wg obszarów referencyjnych w latach 2017-2021

NAZWA OBSZARU REFERENCYJNEGO	Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu niepełnosprawności				
	2017	2018	2019	2020	2021
Adamów	5	6	4	4	1
Bliżów	2	2	2	1	2
Bondyrz	2	2	3	4	4
Boża Wola	1	2	1	1	0
Feliksówka	1	3	1	0	0

NAZWA OBSZARU REFERENCYJNEGO	Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu niepełnosprawności				
	2017	2018	2019	2020	2021
Jacnia	2	3	4	0	1
Potoczek	0	0	1	0	0
Rachodoszcze	0	0	1	1	1
Suchowola	8	9	11	11	8
Suchowola -Kolonia	4	3	4	1	0
Szewnia Dolna	3	5	2	1	1
Szewnia Górna	0	0	1	0	1
Trzepieciny	0	0	0	0	0
SUMA	28	35	35	24	19

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Adamowie

W celu wyselekcjonowania obszarów charakteryzujących się największym natężeniem niekorzystnych zjawisk w zakresie stanu zdrowia mieszkańców oraz problemów związanych z niepełnosprawności analizie poddano wskaźniki uwzględniające potencjał ludnościowy poszczególnych obszarów referencyjnych. Podobnie jak w przypadku wyżej zaprezentowanych zagadnień, analizę tę przeprowadzono w oparciu o dane dotyczącej liczby osób pobierających wytypowane świadczenia z GOPS oraz liczbę osób dotkniętych najczęstszym ze schorzeń. Wytypowano najbardziej rozpowszechnione wśród mieszkańców gminy Adamów choroby układu krążenia.

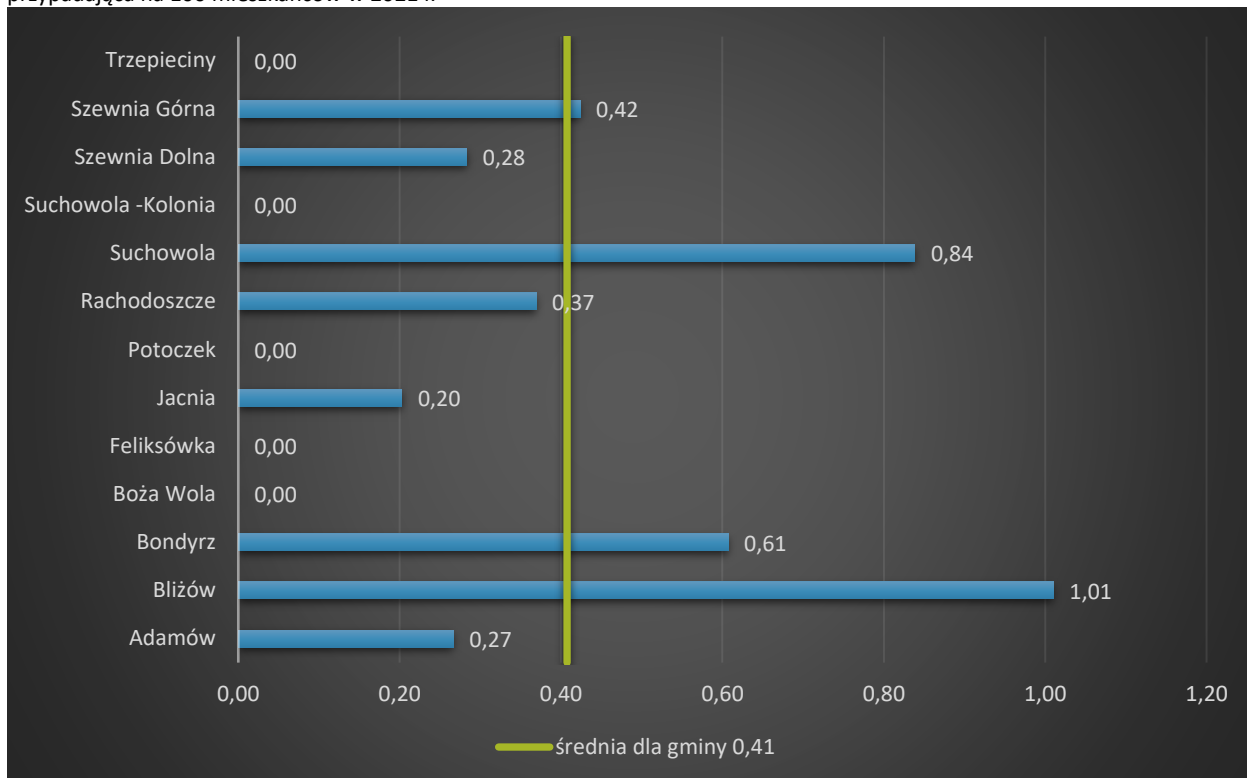
Wobec powyższego, w ramach tworzenia sumarycznego wskaźnika natężenia niekorzystnych zjawisk społecznych w obszarze zdrowia przeanalizowano następujące wskaźniki:

- liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu niepełnosprawności przypadająca na 100 mieszkańców w 2021 r.;
- liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu długotrwałej lub ciężkiej choroby przypadająca na 100 mieszkańców w 2021 r.;
- liczba osób chorujących na choroby układu krążenia przypadająca na 100 mieszkańców w 2021 r.

Pierwszym wskaźnikiem, który wzięto pod uwagę analizując natężenie negatywnych zjawisk w obszarze zdrowia mieszkańców gminy Adamów, była liczba mieszkańców korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu niepełnosprawności w przeliczeniu na 100 mieszkańców. Średnia dla gminy wynosi 0,41. Problem został zdiagnozowany w ośmiu jednostkach

referencyjnych: Bliżów (najwyższa wartość wskaźnika: 1,01), Adamów, Bondyrz, Rachodoszcze, Suchowola, Szewnia Górna, Szewnia Dolna oraz Jacnia (wartość najniższa wskaźnika: 0,20). W pozostałych jednostkach żaden z mieszkańców nie jest beneficjentem pomocy społecznej ze względu na swoją niepełnosprawność.

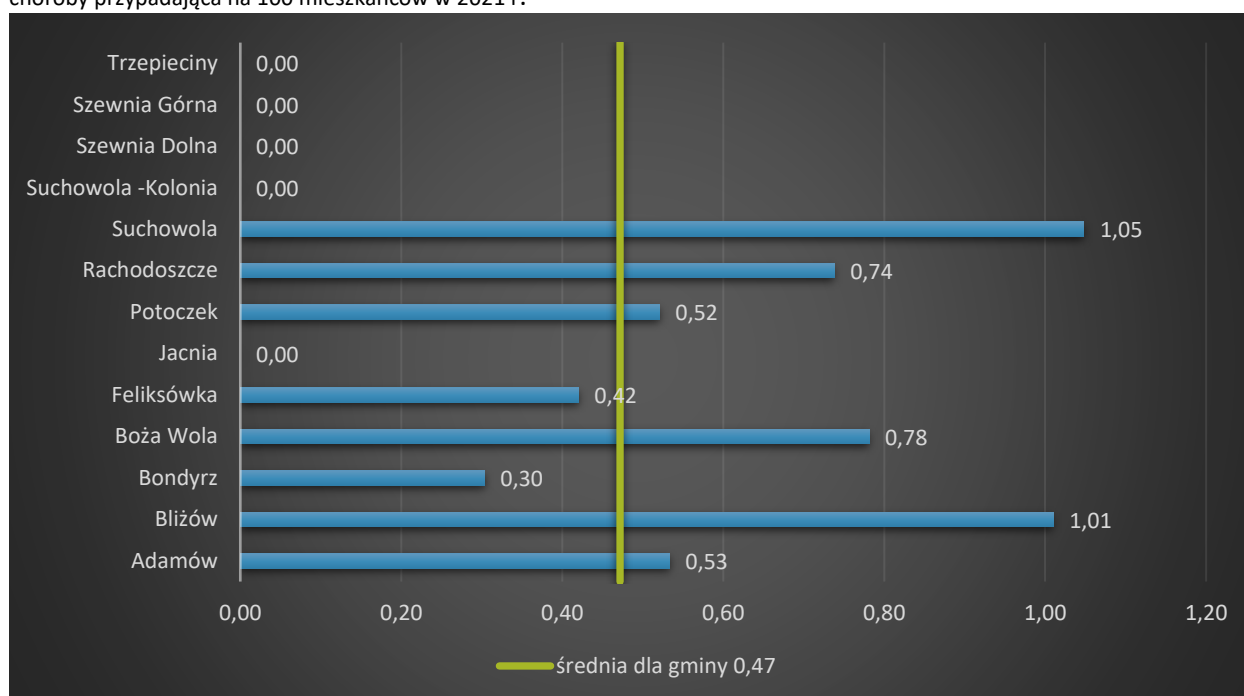
Wykres 32 Wskaźnik delimitacyjny nr 13 - Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z tytułu niepełnosprawności przypadająca na 100 mieszkańców w 2021 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Adamowie

W ramach tworzenia sumarycznego wskaźnika natężenia negatywnych zjawisk społecznych na terenie gminy Adamów badaniu poddano terytorialny rozkład wartości wskaźnika odnoszącego się do liczby osób korzystających z pomocy GOPS z tytułu długotrwałej lub ciężkiej choroby na 100 mieszkańców. Średnia wartość tego wskaźnika wyniosła 0,47. Z najmniej korzystaną sytuacją mamy do czynienia na terenie sześciu jednostek. W Suchowoli odnotowano wskaźnik na poziomie 1,05 punktu, w Bondyrzu 1,01. W jednostkach Rachodoszcze, Potoczek, Boża Wola i Adamów wskaźniki są równe odpowiednio: 0,74, 0,52, 0,78 oraz 0,53. W dwóch jednostkach zjawisko występuje, lecz na znacznie mniejszym poziomie: w Feliksówce wskaźnik ma wartość 0,42, w Bondyrzu – 0,30. Na pozostałych obszarach nie występuje w ogóle.

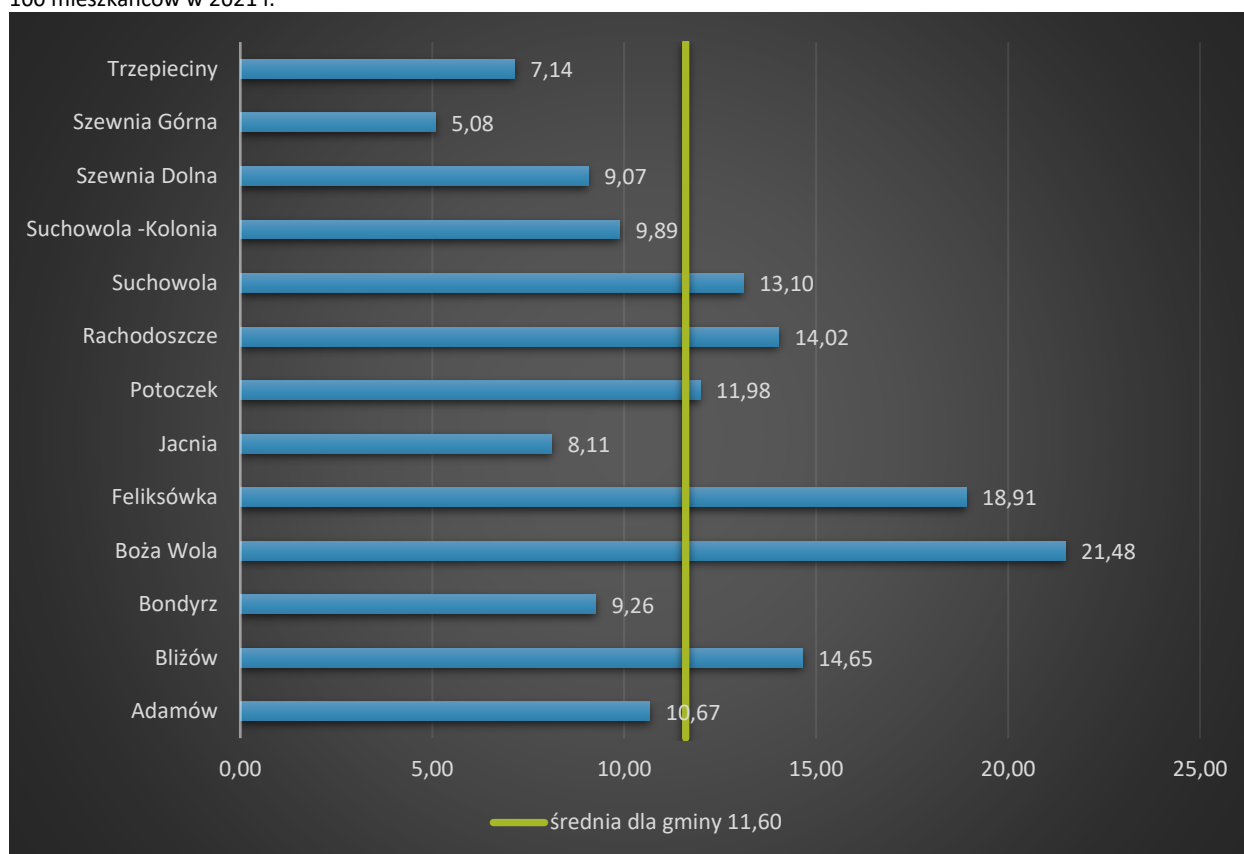
Wykres 33 Wskaźnik delimitacyjny nr 14 - Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z tytułu długotrwałej lub ciężkiej choroby przypadająca na 100 mieszkańców w 2021 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOPS w Adamowie

W przypadku ostatniego wskaźnika dotyczącego liczby osób chorujących na choroby układu krążenia przypadającej na 100 mieszkańców w 2021 r. posłużono się danymi pozyskanymi z NZOZ w Adamowie. Zgodnie z tymi danymi łączna liczba mieszkańców cierpiących na tego rodzaju schorzenia wynosi 541 osób. Na tej podstawie oszacowano średnią wartość wskaźnika dla gminy Adamów, która kształtuje się na poziomie 11,60. Osiągnięta wartość wskaźnika świadczy o dużym natężeniu negatywnego zjawiska i nie napawa optymizmem na przyszłość. Może ona wskazywać, iż coraz większa liczba mieszkańców będzie potrzebowała pomocy w kwestiach zdrowotnych. Alarmująco wyglądają również dane uzyskane w ramach wyznaczonych jednostek referencyjnych. Co prawda średnia wartość badanego wskaźnika została przekroczona w sześciu jednostkach (mniej niż połowa jednostek), to w zdecydowanej większości pozostałych jednostkach wskaźnik ten przyjmuje dość wysokie wartości. Najwyższe wartości zanotowano w obszarach: Boża Wola (21,48) oraz Feliksówka (18,91). Najkorzystniejszą sytuacją prezentuje się w miejscowości Szewnia Dolna, gdzie badany wskaźnik przyjął najniższą wartość: 5,08.

Wykres 34 Wskaźnik delimitacyjny nr 15 - Liczba osób chorujących na choroby układu krążenia przypadająca na 100 mieszkańców w 2021 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych NZOZ z terenu gminy Adamów

4.2.6 Poziom edukacji

Wśród najważniejszych zjawisk sfery społecznej, które zgodnie z zapisami ustawy należy poddać analizie, jest poziom edukacji. Niezwykle trudno jest obiektywnie zmierzyć poziom edukacji i negatywne zjawiska związane z tym zjawiskiem, odnosząc się do poszczególnych części gminy. W związku z ograniczonym zakresem dostępnych danych oraz biorąc pod uwagę cel przeprowadzanego badania, do analizy użyto wskaźniki skonstruowane w oparciu o potencjał ludnościowy dzieci objętych obowiązkiem szkolnym w szkołach podstawowych i posiadających specjalne potrzeby edukacyjne. Pod pojęciem ucznia ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi trzeba rozumieć zarówno dzieci, które posiadają orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, jak i te, które mają trudności w realizacji standardów wymagań programowych, wynikające ze specyfiki ich funkcjonowania poznawczo-percepcyjnego (niższe niż przeciętne możliwości intelektualne, a także dysleksja, dysgrafia, dysortografia, dyskalkulia), zdrowotnego (dzieci

przewlekłe chore) oraz ograniczeń środowiskowych (dzieci emigrantów, dzieci z rodzin niewydolnych wychowawczo).⁹

W ramach prowadzonej analizy nie było możliwe wykorzystanie wskaźników dotyczących wyników z egzaminów ośmioklasistów. W badanym okresie nie we wszystkich jednostkach referencyjnych znajdowały się osoby podchodzące do ww. egzaminu. Wobec czego, uzyskanie wiarygodnych danych w tym zakresie nie było możliwe. Przyjęcie do analizy w jednostkach, gdzie brak osób przystępujących do egzaminu, zarówno danych obrazujących 100% uzyskanych punktów, jak również 0% uzyskanych punktów, uzyskanych punktów, byłoby błędne i wpłynęło na brak możliwości rzetelnej oceny sytuacji.

Wybrano dane dotyczące szkół podstawowych z uwagi na fakt, iż w zakresie edukacji na tymże poziomie, obowiązuje w pierwszej kolejności rejonizacja związana z miejscem zamieszkiwania dziecka. Znikomy udział stanowią dzieci uczęszczające do szkoły na terenie gminy i jednocześnie niebędące jej mieszkańcami. W ramach przedmiotowej analizy nie uwzględniono danych dotyczących dzieci zamieszkujących poza terenem gminy. Zarówno w zakresie edukacji na poziomie przedszkolnym, jak również ponadpodstawowym, tego rodzaju rejonizacja nie występuje. W związku z tym, przydatność wskaźników budowanych na bazie danych dotyczących dwóch ww. poziomów kształcenia, jest bardzo niska. Celem analizy wyżej wymienionego wskaźnika nie jest badanie jakości nauczania w danej placówce, ale weryfikacja tezy, iż dzieci zamieszkujące określony obwód szkolny mogą posiadać gorsze warunki do nauki (np. materialne, rodzinne, mieszkaniowe), które skutkują występowaniem zarówno różnego rodzaju problemów w nauce, jak również osiąganiem gorszych wyników na egzaminach kończących dany etap edukacji. Trudności zauważalne w trakcie prowadzonego procesu nauki mogą wskazywać na to, że istnieją pewne pozaszkolne czynniki, wpływające na efektywność kształcenia (np. czynniki środowiskowe – sytuacja finansowa rodziny, prawidłowość funkcjonowania rodziny, dysfunkcje w rodzinie, warunki do nauki w domu, współpraca rodziców ze szkołą). Potwierdzeniem roli miejsca zamieszkania w procesie edukacyjnym jest korelacja pomiędzy udziałem dzieci posiadających specjalne potrzeby edukacyjne zamieszkujących dany obszar a wskaźnikami dotyczącymi np. ubóstwa i wykluczenia społecznego.

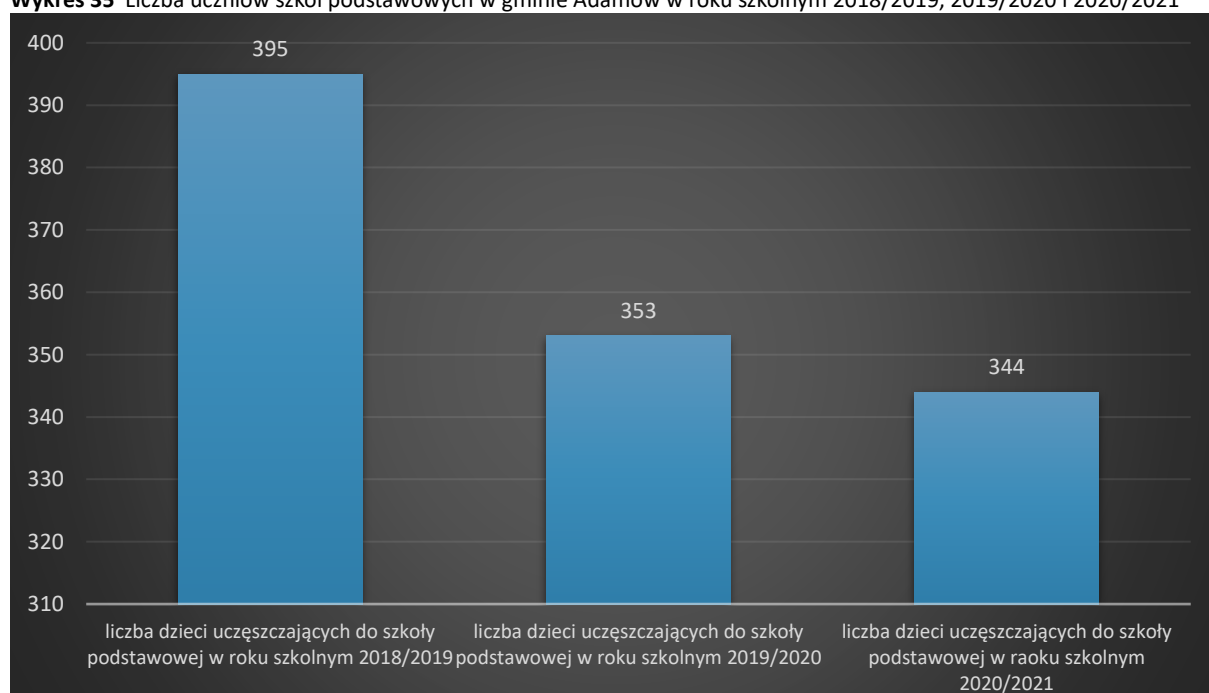
⁹ <https://gliwice.znp.edu.pl/%E2%80%A2uczen-ze-specjalnymi-potrzebami-edukacyjnymi-w-polskim-systemie-oswiaty/>

Na sieć placówek oświatowych zlokalizowanych na terenie gminy Adamów składają się poniższe podmioty:

- Szkoła Podstawowa im. Tadeusza Kościuszki w Suchowoli
- Szkoła Podstawowa im. Batalionów Chłopskich w Szewni Górnej
- Punkt Przedszkolny w Suchowoli

Wraz ze spadkiem liczby mieszkańców gminy, maleje również liczba uczniów szkół podstawowych z terenu gminy Adamów. Liczba uczniów zmalała z 395 w roku szkolnym 2018/2019 do 344 w roku szkolnym 2020/2021. Jest to spadek na poziomie 12,91%.

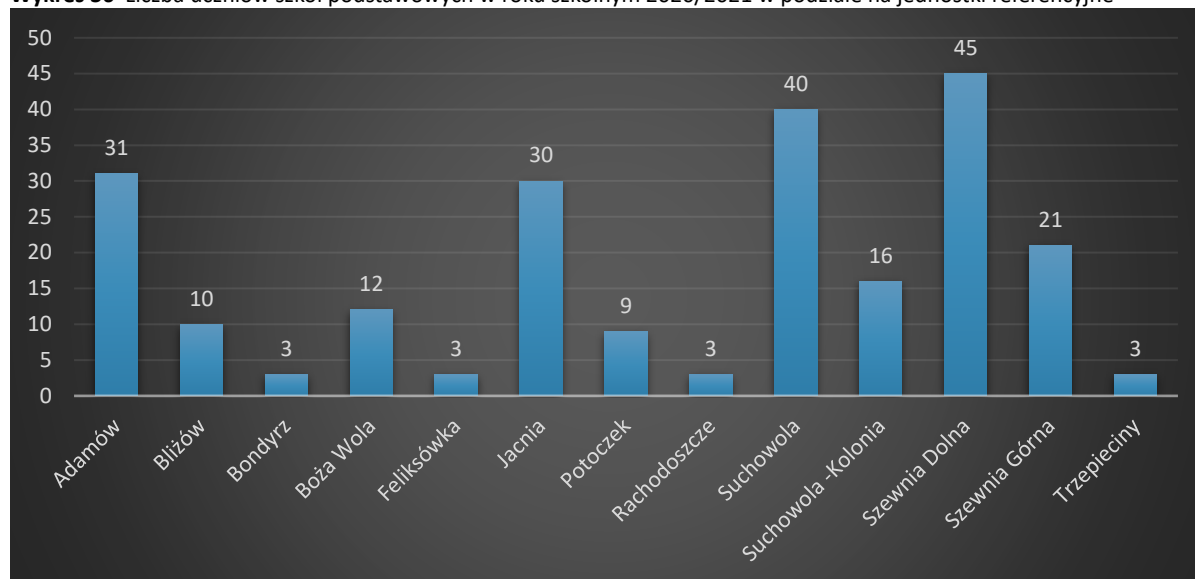
Wykres 35 Liczba uczniów szkół podstawowych w gminie Adamów w roku szkolnym 2018/2019, 2019/2020 i 2020/2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych placówek oświatowych z terenu gminy Adamów

W roku szkolnym 2020/2021 największa liczba uczniów szkół podstawowych zamieszkiwała jednostkach: Szewnia Dolna, Suchowola, Adamów oraz Jacnia.

Wykres 36 Liczba uczniów szkół podstawowych w roku szkolnym 2020/2021 w podziale na jednostki referencyjne

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych placówek oświatowych z terenu gminy Adamów

Liczba dzieci uczęszczających w gminie Adamów do przedszkoli i oddziałów przedszkolnych przy szkołach podstawowych spadła na przestrzeni ostatnich lat. W roku szkolnym 2018/2019 do tych placówek uczęszczało łącznie 65 dzieci z terenu gminy, w roku szkolnym 2019/2020 już 54, a w 2020/2021 –49.

Zgodnie z danymi udostępnionymi przez szkoły podstawowe łączna liczba uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi kształtowała się następująco: w roku szkolnym 2019/2020 wyniosła 122 (40,80% wszystkich uczniów), w roku szkolnym 2020/2021 wyniosła 58 (25,66% wszystkich uczniów). Obserwujemy więc znaczny spadek udziału uczniów, którzy potrzebują wsparcia w procesie edukacji. Najwyższa liczba dzieci ze szczególnymi potrzebami edukacyjnymi zamieszkiwała w roku szkolnym 2019/2020 jednostka Suchowola (60 osób, 49,18% wszystkich uczniów ze specjalnymi potrzebami), Suchowola - Kolonia (16 osób, 13,11%) oraz Feliksówka (15 osób, czyli 12,29%). W roku szkolnym 2020/2021 sytuacja była analogiczna i najwyższa liczba uczniów ze specjalnymi potrzebami w zakresie edukacji mieszkała w jednostce Suchowola (48,27%) i Suchowola - Kolonia (15,52%).

Tabela 19 Ogólna liczba uczniów oraz liczba uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w roku szkolnym 2019/2020 oraz roku szkolnym 2020/2021 wg poszczególnych jednostek referencyjnych

NAZWA OBSZARU REFERENCYJNEGO	Liczba dzieci uczęszczających do szkoły w roku szkolnym 2019-2020	Liczba dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w roku szkolnym 2019-2020	Liczba dzieci uczęszczających do szkoły w roku szkolnym 2020-2021	Liczba dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w roku szkolnym 2020-2021
Adamów	36	2	31	2
Bliżów	13	7	10	5
Bondyż	5	0	3	0
Boża Wola	14	6	12	4
Feliksówka	19	15	3	0
Jacnia	34	2	30	1
Potoczek	11	3	9	3
Rachodoszcze	8	6	3	1
Suchowola	71	60	40	28
Suchowola -Kolonja	24	16	16	9
Szewnia Dolna	40	4	45	1
Szewnia Górna	22	1	21	4
Trzepieciny	2	0	3	0
SUMA	299	122	226	58

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych placówek oświatowych z terenu gminy Adamów

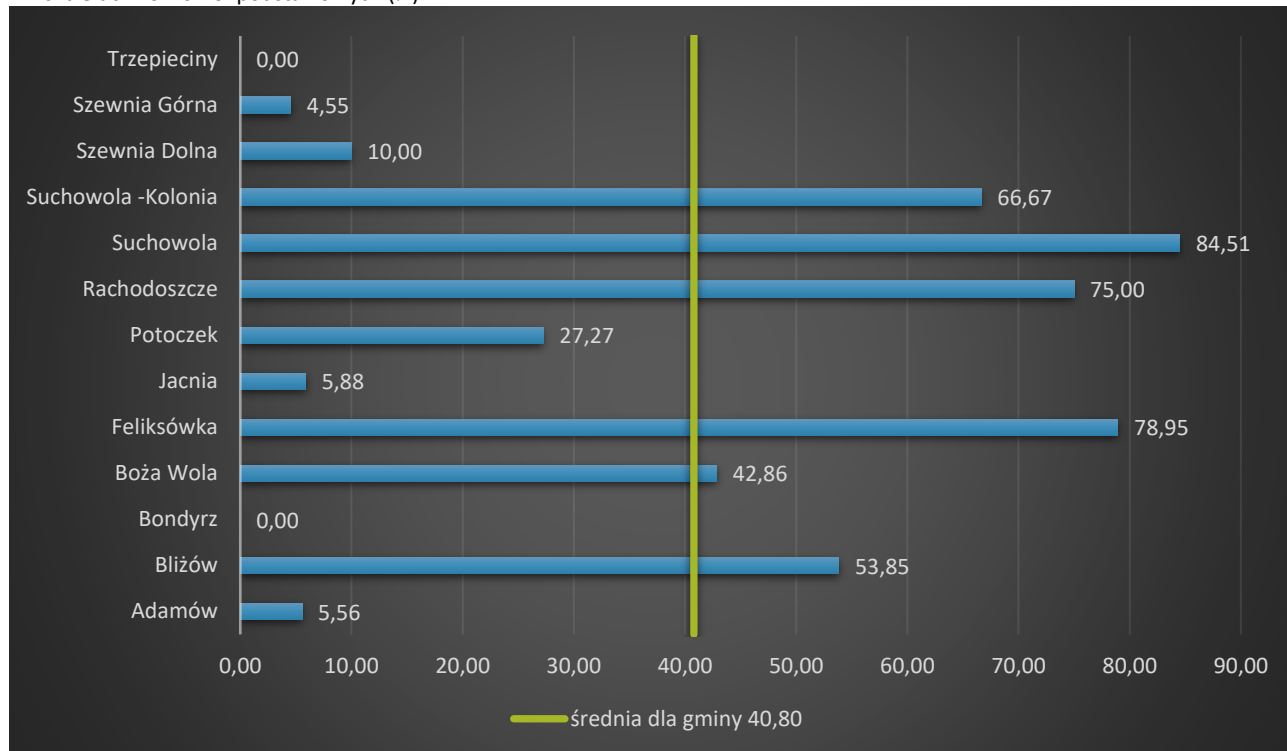
W celu dokonania analizy sfery edukacyjnej w gminie Adamów wybrano wskaźniki:

- udział dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w roku szkolnym 2019/2020 w ogólnej liczbie uczniów szkół podstawowych,
- udział dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w roku szkolnym 2020/2021 w ogólnej liczbie uczniów szkół podstawowych.

W latach 2019/2020 analizowany wskaźnik przyjął średnią wartość dla gminy na stosunkowo wysokim poziomie – 40,80%. Największy procentowy udział dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi odnotowano w Suchowoli – 84,51%. W trzech kolejnych jednostkach wartość wskaźnika jest również bardzo wysoka: w Feliksówce 78,95%, w Rachodoszczu 75,% oraz w Suchowoli – Kolonii 66,67%. W Bliżowie i Bożej Woli także przekroczona jest średnia wartość dla

gminy: odpowiednio 53,85% oraz 42,86%. W pięciu jednostkach wskaźnik przyjmuje wartości poniżej średniej. W jednostkach Bondyrz i Trzepieciny nie stwierdza się dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

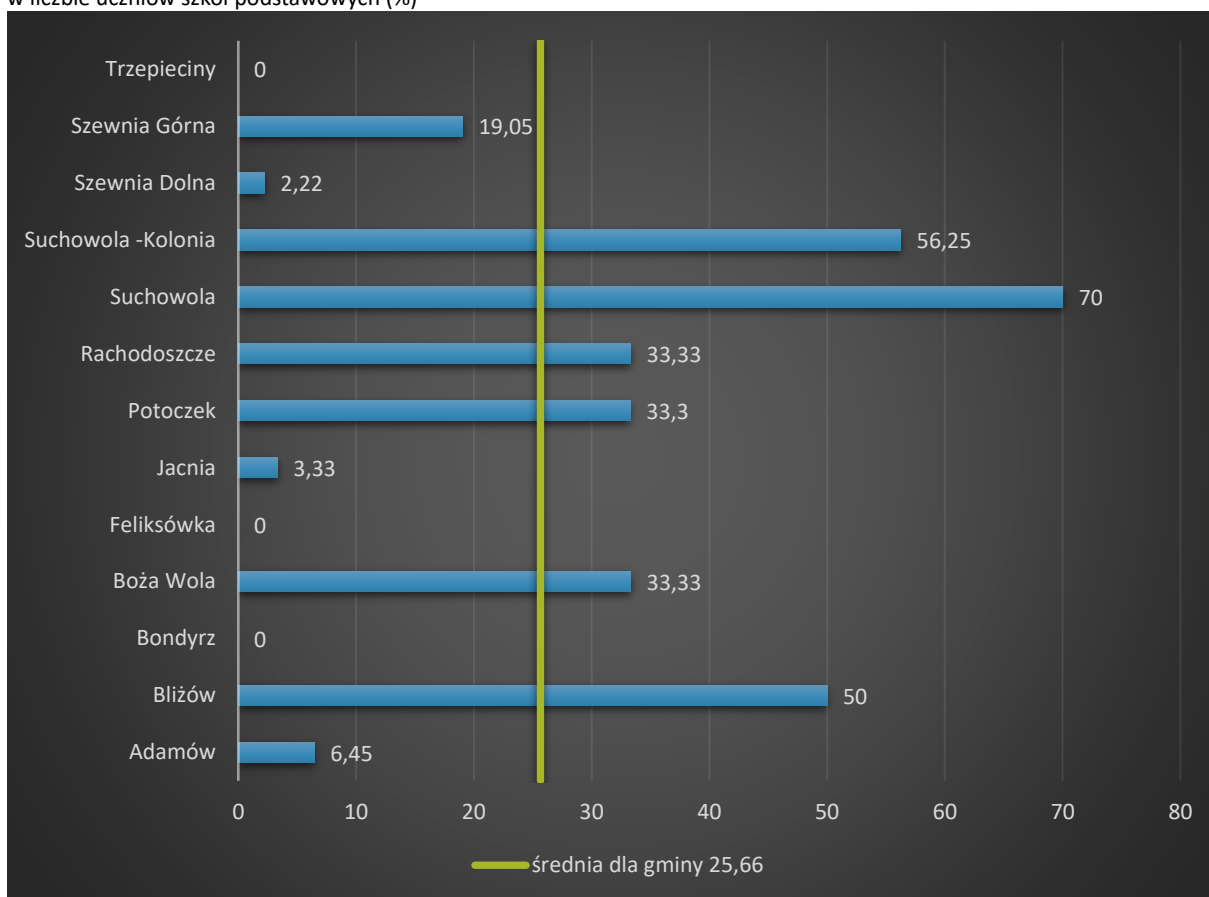
Wykres 37 Wskaźnik delimitacyjny nr 16 - Udział dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w roku szkolnym 2019/2020 w liczbie uczniów szkół podstawowych (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych placówek oświatowych z terenu gminy Adamów

W zakresie analizowanego wskaźnika w latach 2020/2021 średnia jego wartość dla gminy kształtuje się na poziomie 25,66%. Z najbardziej kryzysową sytuacją mamy do czynienia w sześciu jednostkach, w których wskaźnik przyjął wartości powyżej średniej gminnej: Suchowola (najwyższy poziom wskaźnika – 70,00%), Suchowola – Kolonia - 56,25%, Bliżów – 50,00% oraz Rachodoszcze, Potoczek i Boża Wola – po 33,33%. Najlepiej sytuacja prezentuje się w trzech jednostkach na terenie których badany wskaźnik osiągnął 0, gdyż ani jeden uczeń z tych obszarów nie wykazywał specjalnych potrzeb edukacyjnych w roku szkolnym 20120/2021 (Trzepieciny, Feliksówka i Bondyrz). W pozostałych jednostkach wskaźnik jest znacznie niższy niż średnia dla gminy.

Wykres 38 Wskaźnik delimitacyjny nr 17 - Udział dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w roku szkolnym 2020/2021 w liczbie uczniów szkół podstawowych (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych placówek oświatowych z terenu gminy Adamów

4.2.7 Poziom uczestnictwa w życiu społecznym i obywatelskim

Czynnikiem, który wywiera znaczący wpływ na zmiany zachodzące w otoczeniu jest aktywność społeczności lokalnej. W dużej mierze to od niej zależy zakres i tempo wprowadzanych zmian. Analizy przedmiotowej sfery dokonano badając poziom kapitału społecznego (mierzony poprzez intensywność angażowania się mieszkańców w sprawy publiczne) oraz aktywność mieszkańców w zakresie organizowania się w grupy działające w społeczności lokalnej. Na potrzeby niniejszego opracowania przyjęto, że kapitał społeczny to sieć społecznych relacji zaufania, lojalności i solidarności. Wyszczególnić można dwie postaci kapitału społecznego: kapitał spajający (definiowany jako relacje wewnątrz danej społeczności) oraz kapitał pomostowy (rozumiany jako relacje społeczności ze światem zewnętrznym). Najbardziej adekwatnym

miernikiem kapitału pomostowego jest analiza frekwencji w wyborach. Frekwencja wyborcza świadczy o intensywności zaangażowania obywatelskiego, mierzy stopień świadomości demokratycznej obywateli, ich uczestnictwo w rządzeniu oraz ocenę wpływu obywateli na procesy decyzyjne w państwie, regionie czy w środowisku lokalnym. Analiza frekwencji wyborczej przez pryzmat poszczególnych komisji wyborczych pozwala zaobserwować w jakich obszarach może występować problem niskiego kapitału społecznego (pomostowego). Weryfikacji poziomu kapitału spajającego można natomiast dokonać w efekcie badania aktywności mieszkańców w zakresie zrzeszania się i prowadzenia działalności w ramach różnego rodzaju organizacji/stowarzyszeń.

Analizy sytuacji w zakresie jakości kapitału społecznego oraz poziomu uczestnictwa w życiu społecznym i obywatelskim w gminie Adamów dokonano przy wykorzystaniu wskaźników dotyczących następujących zagadnień: liczba organizacji społecznych prowadzących aktywnie działalność na terenie gminy, frekwencja w wyborach na Prezydenta RP w 2020 r. oraz liczba mieszkańców korzystających z biblioteki. Każde z tych zagadnień rozpatrywano w kontekście potencjału ludnościowego poszczególnych obszarów referencyjnych. Zastosowano następujące wskaźniki:

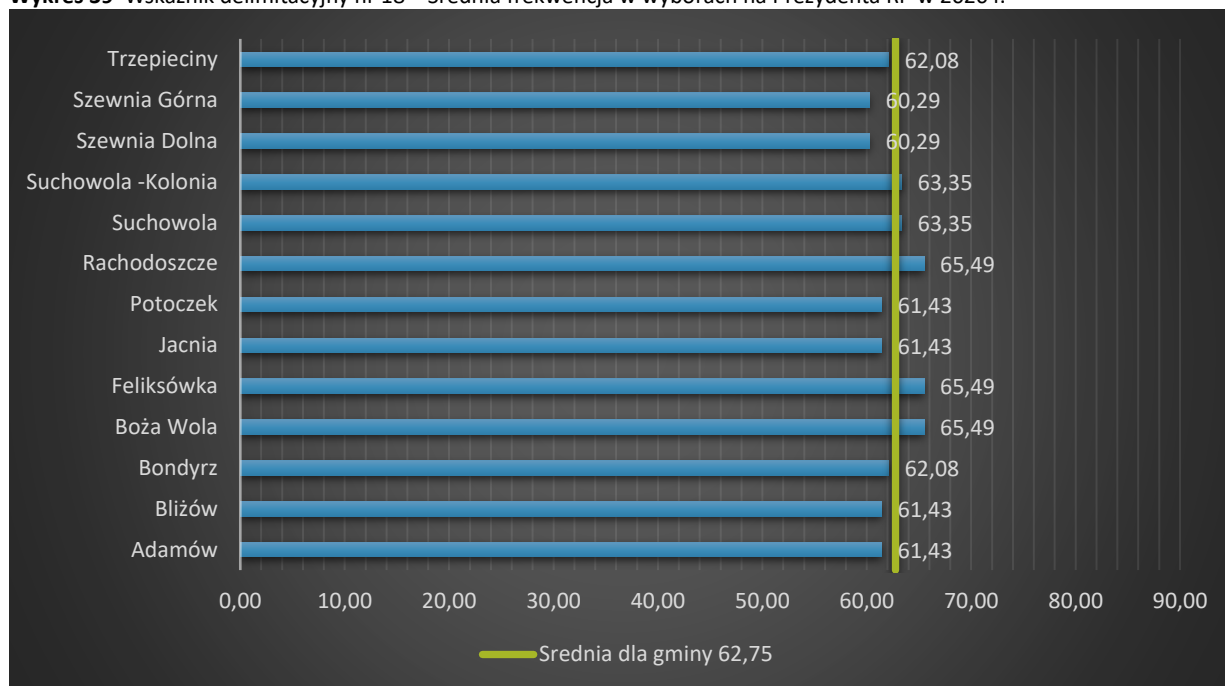
- frekwencja w wyborach prezydenckich w 2020 r.;
- liczba funkcjonujących organizacji społecznych przypadająca na 100 mieszkańców w 2021 r.
- liczba osób korzystających z biblioteki przypadająca na 100 mieszkańców w 2021 r.;

Pierwszym wskaźnikiem, który poddano analizie badając jakość kapitału społecznego i poziomu uczestnictwa w życiu społeczno-obywatelskim mieszkańców gminy Adamów, była frekwencja w wyborach na Prezydenta RP, które odbyły się w 2020 r. (przeanalizowano frekwencje z dwóch tur wyborów prezydenckich). W pierwszej turze wyborów na Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w 2020 r. frekwencja na terenie gminy Adamów wyniosła 60,34%. Była ona wyższa od frekwencji w powiecie zamojskim (59,61%) i niższa od frekwencji województwie lubelskim (62,32%). W drugiej turze analizowanych wyborów frekwencja w gminie była wyższa niż w I turze i wyniosła 64,81%. Frekwencja ta kształtowała się na niższym poziomie w porównaniu z frekwencją w II turze w powiecie zamojskim (64,33%) i woj. lubelskim (66,06%).

Analizując frekwencję w pierwszej i drugiej turze wyborów prezydenckich uzyskano wartość średnią z tych dwóch tur, która wyniosła w gminie Adamów 62,75%. W pięciu jednostkach z terenu gminy badany wskaźnik przyjął wartości wyższe od średniej gminnej. Najkorzystniej

sytuacja wyglądała w Feliksówce, Rachodoszczu oraz Bożej Woli, gdzie frekwencja wyniosła 65,49%. W ośmiu jednostkach (Adamów, Bliżów, Bondyryz, Potoczek, Jacnia, Suchowola, Suchowola - Kolonia oraz Trzepieciny) wartość średniej frekwencji w analizowanych wyborach była tylko nieznacznie poniżej średniej gminnej. W miejscowościach Szewnia Górna i Szewnia Dolna była najniższa i wynosiła 60,29%.

Wykres 39 Wskaźnik delimitacyjny nr 18 – Średnia frekwencja w wyborach na Prezydenta RP w 2020 r.

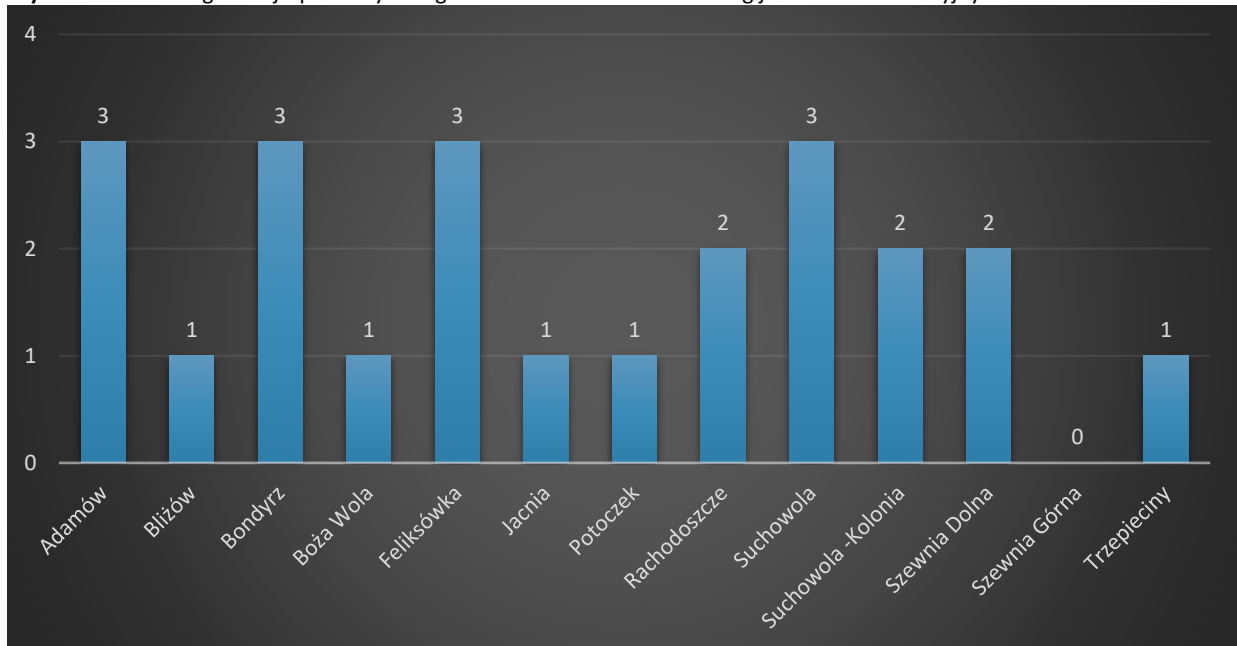

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Państwowej Komisji Wyborczej

Zgodnie z danymi Urzędu Gminy w Adamowie na terenie gminy funkcjonują obecnie 23 organizacje społeczne. Są wśród nich: kapela ludowa „Adamowiaci”, zespół kabaretowo – folklorystyczny „Babeczki w kropeczki” w Bondyryzu, zespół ludowy „Felikowianie” z Feliksówki, zespół ludowy „Roztoczańskie Echo” a Suchowoli, zespół ludowy „Gawęda” z Szewni Dolnej, zespół ludowy „Trzepiecianie” z Trzepieciny, koła gospodyń wiejskich działające w wielu jednostkach (Adamów, Bondyryz, Boża Wola, Feliksówka, Jacnia, Rachodoszcz, Suchowola, Suchowola – Kolonia,), podobnie jak ochotnicze straże pożarne (Adamów, Bliżów, Bondyryz, Feliksówka, Jacnia, Potoczek, Rachodoszcz, Suchowola, Suchowola – Kolonia, Szewnia Dolna).

Poniżej możemy zaobserwować, że największa liczba organizacji społecznych występowała w 2021 r. w jednostkach Adamów, Bondyryz, Feliksówka oraz Suchowola (po 3). Najgorzej sytuacja prezentuje się w jednej jednostce, w której w analizowanym okresie nie funkcjonowała ani jedna organizacja społeczna – Szewnia Górna.

Wykres 40 Liczba organizacji społecznych w gminie Adamów w 2021 roku wg jednostek referencyjnych

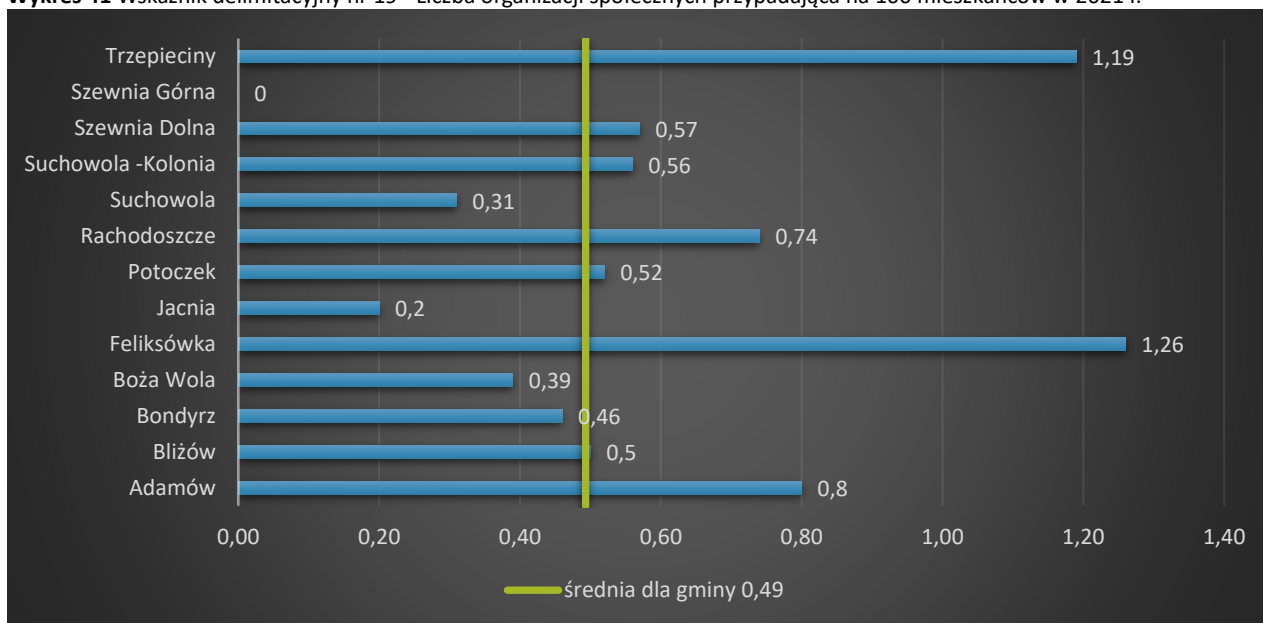
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Adamowie

Liczba działających na terenie gminy organizacji pozarządowych¹⁰ jest istotnym wskaźnikiem informującym o jakości kapitału społecznego. Analizując przedmiotową sferę, warto mieć na uwadze, że trudno jest ocenić zarówno zasięg oddziaływania tych organizacji, jak również efektywność ich działań w skali gminy oraz lokalnej społeczności. W związku z powyższym, wskazanie obszarów, w obrębie których występują deficyty w zakresie aktywności organizacji pozarządowych jest bardzo trudne. Dane odnoszące się do liczby organizacji można jednak przeanalizować przez pryzmat aktywności mieszkańców w zakresie zrzeszania się i prowadzenia różnego rodzaju organizacji społecznych. W tym celu zbadano liczbę organizacji pozarządowych funkcjonujących na terenie gminy przypadającą na 100 mieszkańców. W 2021 r. przedmiotowy wskaźnik dla gminy wyniósł 0,49. Wartość wskaźnika powyżej średniej odnotowano w obszarach referencyjnych: Adamów, Bliżów, Feliksówka (największa wartość wskaźnika 1,26), Potoczek, Rachodoszcze, Suchowola – Kolonia, Szewnia Dolna oraz Trzepieciny. Taki stan rzeczy podyktowany jest prawdopodobnie konkretnym umiejscowieniem ww. obszarów referencyjnych

¹⁰Organizacja pozarządowa (ang. NGO non-governmental-organization) to organizacja obywatelska, założona przez obywateli lub ich organizacje, działająca z własnej inicjatywy w interesie określonego interesu publicznego. Definicja ustawowa organizacji pozarządowej zawarta jest w art. 3 ust. 2 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2003 roku, Nr 96, poz. 873), zgodnie z którym: organizacjami pozarządowymi są, nie będące jednostkami sektora finansów publicznych, w rozumieniu przepisów o finansach publicznych, i nie działające w celu osiągnięcia zysku, osoby prawne lub jednostki nieposiadające osobowości prawnej utworzone na podstawie przepisów ustaw, w tym fundacje i stowarzyszenia

oraz posiadaniem zasobów lokalowych przeznaczonych dla potrzeb realizacji różnego rodzaju usług. W kolejnych jednostkach wskaźnik kształtował się na poziomie niższym od średniej gminnej. Z najgorszą sytuacją mamy do czynienia w jednostce Szewnia Górna, gdyż nie funkcjonowały na tym obszarach żadne organizacje społeczne w 2021 r.

Wykres 41 Wskaźnik delimitacyjny nr 19 - Liczba organizacji społecznych przypadająca na 100 mieszkańców w 2021 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Adamowie

Na terenie gminy Adamów działa Gminna Biblioteka Publiczna w Adamowie z siedzibą w Potoczku. Na przestrzeni lat 2017-2021 wzrosła liczba mieszkańców korzystających z biblioteki, z 277 w 2017 r. do 305 w 2021 r., czyli o 10,10%. W analizowanym okresie najwyższa liczba osób korzystających z biblioteki zamieszkiwała jednostki Adamów, Suchowola oraz Potoczek.

Tabela 20 Liczba mieszkańców korzystających z bibliotek w gminie Adamów w latach 2017-2021 wg jednostek referencyjnych

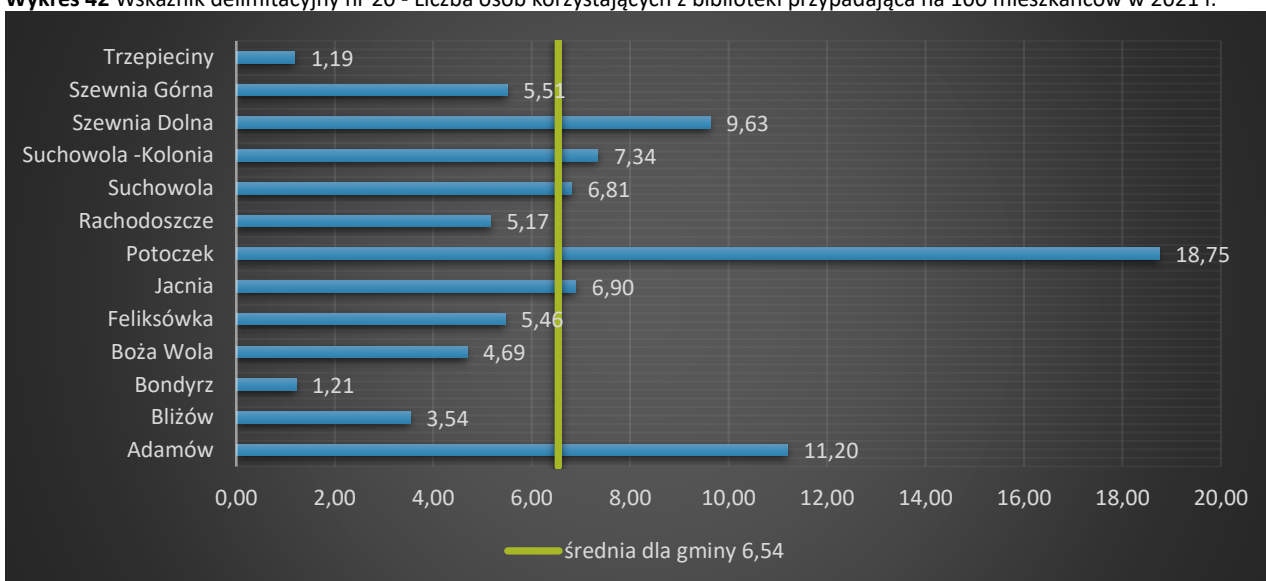
NAZWA OBSZARU REFERENCYJNEGO	Liczba czynnych członków korzystających z zasobów biblioteki				
	2017	2018	2019	2020	2021
Adamów	48	48	39	39	42
Bliżów	17	12	14	8	7
Bondyrz	27	15	12	6	8
Boża Wola	5	6	7	9	12

Czarnowoda	0	0	0	0	0
Feliksówka	12	13	8	6	13
Grabnik	0	0	0	0	0
Jacnia	21	21	21	29	34
Malinówka	0	0	0	0	0
Potoczek	47	46	48	41	36
Rachodoszcze	8	9	12	13	14
Suchowola	48	44	46	57	65
Suchowola -Kolonia	15	17	16	18	26
Szewnia Dolna	24	28	28	29	34
Szewnia Górna	5	5	8	12	13
Trzepieciny	0	0	0	1	1
SUMA	277	264	259	268	305

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Gminnej Biblioteki Publicznej w Adamowie

Dane pozyskane z Gminnej Biblioteki Publicznej wskazują, że liczba osób korzystających z biblioteki przypadająca na 100 mieszkańców gminy wyniosła w 2021 r. 6,54. W sześciu jednostkach referencyjnych wskaźnik ten przyjął wartości powyżej średniej gminnej: Adamów (wskaźnik na poziomie 11,20), Jacnia (6,90), Potoczek (18,75), Suchowola (6,81), Suchowola – Kolonia (7,34) oraz Szewnia Dolna (9,63). Najgorzej sytuacja prezentuje się w jednostce Bondyż, gdzie badany wskaźnik był prawie sześciokrotnie niższy od średniej gminnej (1,19).

Wykres 42 Wskaźnik delimitacyjny nr 20 - Liczba osób korzystających z biblioteki przypadająca na 100 mieszkańców w 2021 r.

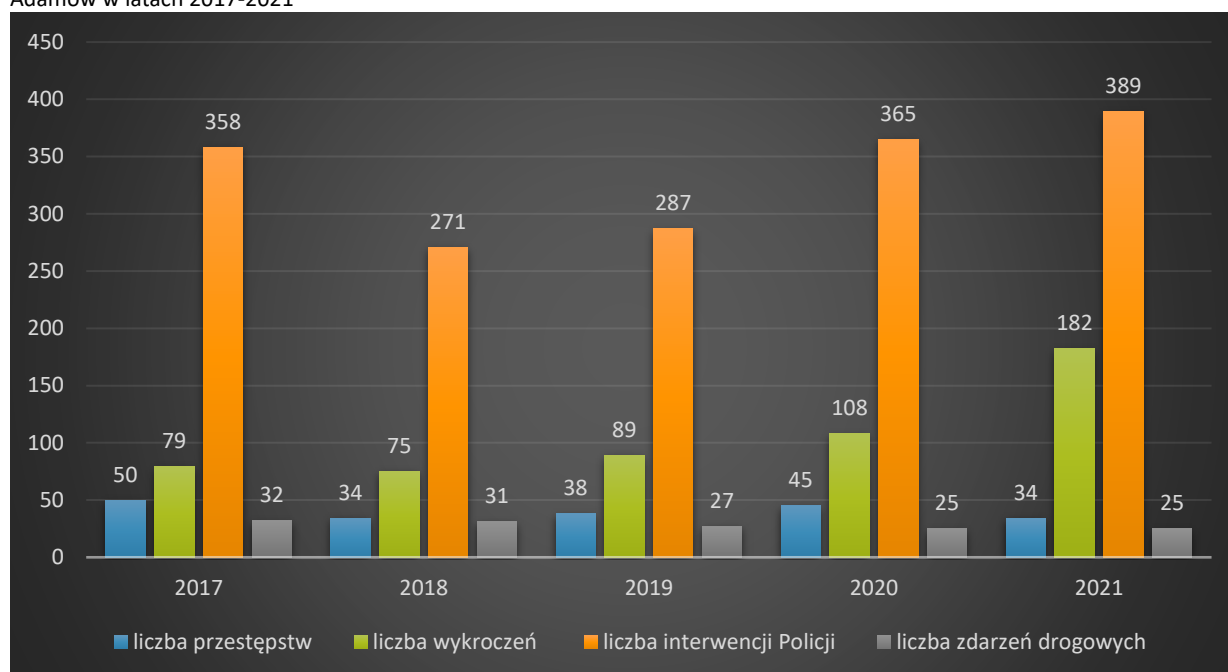
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Gminnej Biblioteki Publicznej w Adamowie

4.2.8 Poziom bezpieczeństwa publicznego

Ostatnie z zagadnień przeanalizowanych w ramach sfery społecznej dotyczy poziomu bezpieczeństwa publicznego, które to jest istotnym elementem wpływającym na jakość życia mieszkańców i rozwój lokalnej społeczności. Na obniżenie poziomu bezpieczeństwa publicznego wpływają w największej mierze zdarzenia, które związane są z łamaniem prawa lub powszechnie przyjętych norm. Przestępczość jest zjawiskiem, które może wywierać bardzo negatywny wpływ na funkcjonowanie lokalnej społeczności. Mimo że problem ten stanowi margines życia społecznego, jednak częstotliwość i intensywność zdarzeń o tym charakterze może wpływać na postawy i zachowania mieszkańców gminy. Warto również mieć na uwadze, że dla wielu osób świadomość życia w bezpiecznej okolicy stanowi istotną wartość, często decydującą o wyborze miejsca do osiedlenia się.

W latach 2017-2021 odnotowano niepokojące trendy związane z poziomem bezpieczeństwa publicznego w gminie. Liczba odnotowanych przestępstw zmalała z 50 w 2017 r. do 34 w 2021 r. (spadek o 32%). Wzrosła natomiast liczba różnego rodzaju interwencji przeprowadzonych na terenie gminy przez Policję. W 2017 r. wyniosła ona 358, a w 2021 r. już 389 (wzrost o 31 interwencji, czyli o 8,66%). Wśród wszystkich typów interwencji wyszczególniono dwa rodzaje: zakłócanie bezpieczeństwa i porządku publicznego oraz interwencje domowe. W pierwszej kategorii interwencji zaobserwować można tendencję wzrostową. W 2017 roku liczba interwencji Policji z powodu zakłócania bezpieczeństwa i porządku publicznego wynosiła 7 (1,8% wszystkich interwencji). W 2021 roku zaś już 18 (4,63% wszystkich interwencji). Odnotowuje się więc wzrost na poziomie 257,14%. Jeżeli chodzi o kategorię interwencji domowych zauważalny jest spadek ilości tego typu zdarzeń. W 2017 roku odnotowano ich 95 (24,42% wszystkich interwencji), w 2021 roku już tylko 40 (10,28% wszystkich interwencji). Jest to spadek w wysokości 57,89%. Spadła liczba zdarzeń drogowych odnotowanych na terenie gminy Adamów. W 2017 roku odnotowano 32 zdarzenia tego typu, natomiast w 2021 było ich 25 (21,87%). Liczba wykroczeń wzrosła najbardziej - z 79 w 2017 r. do 182 w 2021 r. Jest to wzrost na poziomie 230,38%.

Wykres 43 Liczba odnotowanych przestępstw, wykroczeń, interwencji Policji, zdarzeń drogowych ogółem na terenie gminy Adamów w latach 2017-2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Komendy Miejskiej Policji w Zamościu

Analizując kwestie bezpieczeństwa pod kątem poszczególnych jednostek referencyjnych najczęściej niekorzystnych zjawisk w 2021 r. odnotowano zdecydowanie w jednostkach Adamów, Bondyryz, Jacnia, Suchowola oraz Suchowola – Kolonia, gdzie liczba:

- odnotowanych przestępstw wyniosła odpowiednio 7 (20,59% wszystkich odnotowanych przestępstw), 35 (26,47%), 6 (17,67%), 3 (8,82%) oraz 2 (5,88%);
- odnotowanych wykroczeń wyniosła odpowiednio 40 (21,99%), 41 (22,53%), 14 (7,69%), 12 (6,59%) oraz 27 (14,83%) ;
- przeprowadzonych interwencji Policji wyniosła odpowiednio 77 (19,79%), 70 (18%), 55 (14,14%), 40 (10,28%) oraz 45 (11,57%);
- zdarzeń drogowych, które miały miejsce w 2021 r. wyniosła odpowiednio 5 (20%), 2 (8%), 8 (32%), 3 (12%), w jednostce Suchowola – Kolonia w 2021 roku nie odnotowano żadnego zdarzenia drogowego. .

Dane te wynikają niewątpliwie z faktu, iż Bondyryz jest gęsto zaludnionym obszarem gminy. W zakresie interwencji Policji niepokojące są również dane dla obszarów referencyjnych: Adamów (77 interwencji, czyli 19,80% wszystkich interwencji Policji na terenie gminy) oraz Jacnia(55 interwencje, czyli 14,14% wszystkich interwencji Policji na terenie gminy).

Tabela 21 Liczba odnotowanych przestępstw, wykroczeń, interwencji Policji, zdarzeń drogowych ogółem na terenie gminy Adamów w 2021 r wg jednostek referencyjnych

NAZWA OBSZARU REFERENCYJNEGO	Liczba odnotowanych przestępstw	Liczba wykroczeń	Liczba interwencji Policji	Liczba zdarzeń drogowych
Adamów	7	40	77	5
Bliżów	0	3	6	0
Bondyż	9	41	70	2
Boża Wola	2	3	11	0
Feliksówka	1	4	8	0
Jacnia	6	14	55	8
Potoczek	1	7	14	1
Rachodoszcze	2	5	15	2
Suchowola	3	12	40	3
Suchowola -Kolonia	2	27	45	0
Szewnia Dolna	1	19	26	1
Szewnia Górna	0	5	18	3
Trzepieciny	0	2	4	0
SUMA	34	182	389	25

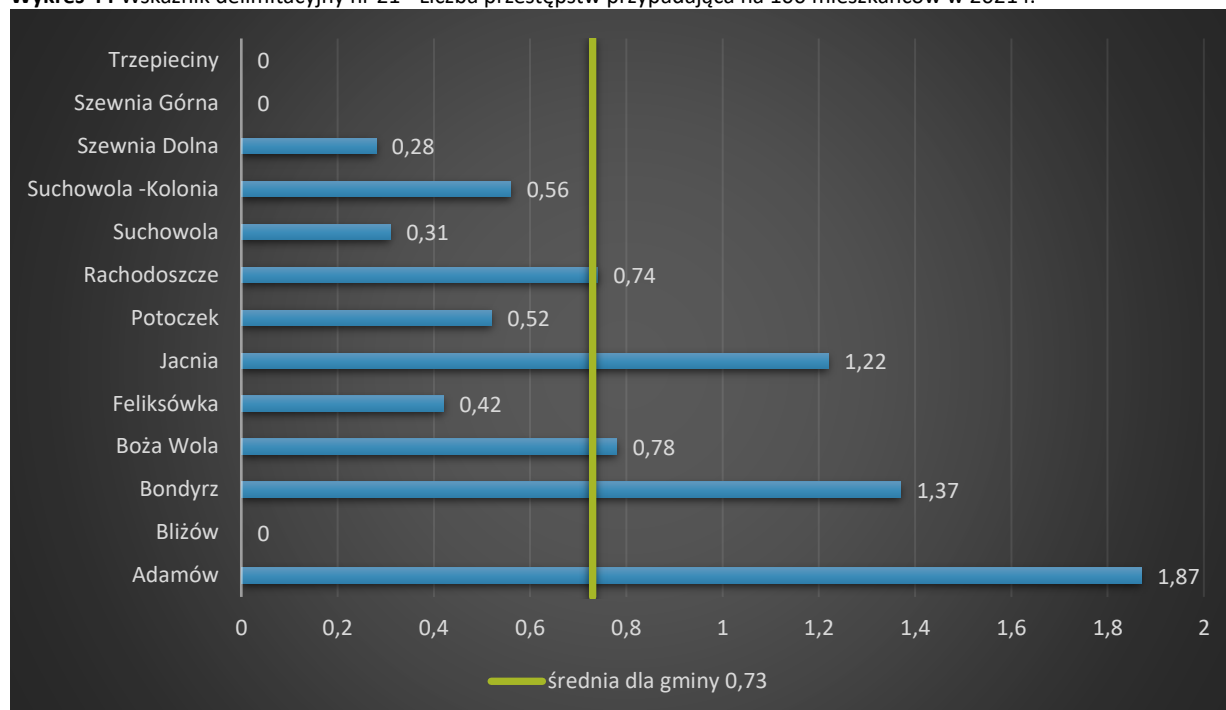
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Komendy Miejskiej Policji w Zamościu

W związku z tym, że problemy związane z poziomem bezpieczeństwa stanowią jeden z podstawowych obszarów kryzysowych sfery społecznej, wymagają zgodnie z ustawą o rewitalizacji, szczegółowej analizy. W ramach niniejszego opracowania zweryfikowano zjawiska wpływające na obniżenie bezpieczeństwa publicznego na terenie gminy Adamów. Dokonując charakterystyki przedmiotowej sfery wzięto pod uwagę dane udostępnione przez Komendę Miejską Policji w Zamościu. Weryfikację przeprowadzono w oparciu o najczęściej występujące rodzaje zdarzeń wpływających na obniżenie bezpieczeństwa publicznego. W efekcie badania poddano liczbę przestępstw oraz przeprowadzonych interwencji Policji. W celu przeprowadzenia analizy zbadano następujące wskaźniki:

- liczbę przestępstw przypadającą na 100 mieszkańców w 2021 r.;
- liczbę wykroczeń przypadającą na 100 mieszkańców w 2021 r.
- liczbę przeprowadzonych przez Policję interwencji przypadającą na 100 mieszkańców w 2021 r.;

Średnia wartość wskaźnika dot. liczby przestępstw w przeliczeniu na 100 mieszkańców w 2021 r. dla całej gminy Adamów wyniosła: 0,73. Obszarami o szczególnie wysokiej intensywności badanego zjawiska z wartością wskaźnika powyżej średniej gminnej są: Adamów (wartość wskaźnika 1,87), Bondyryz (1,37) oraz Jacnia (1,22). W jednostkach Bliżów, Szewnia Górna oraz Trzepieciny badane zjawisko nie występowało.

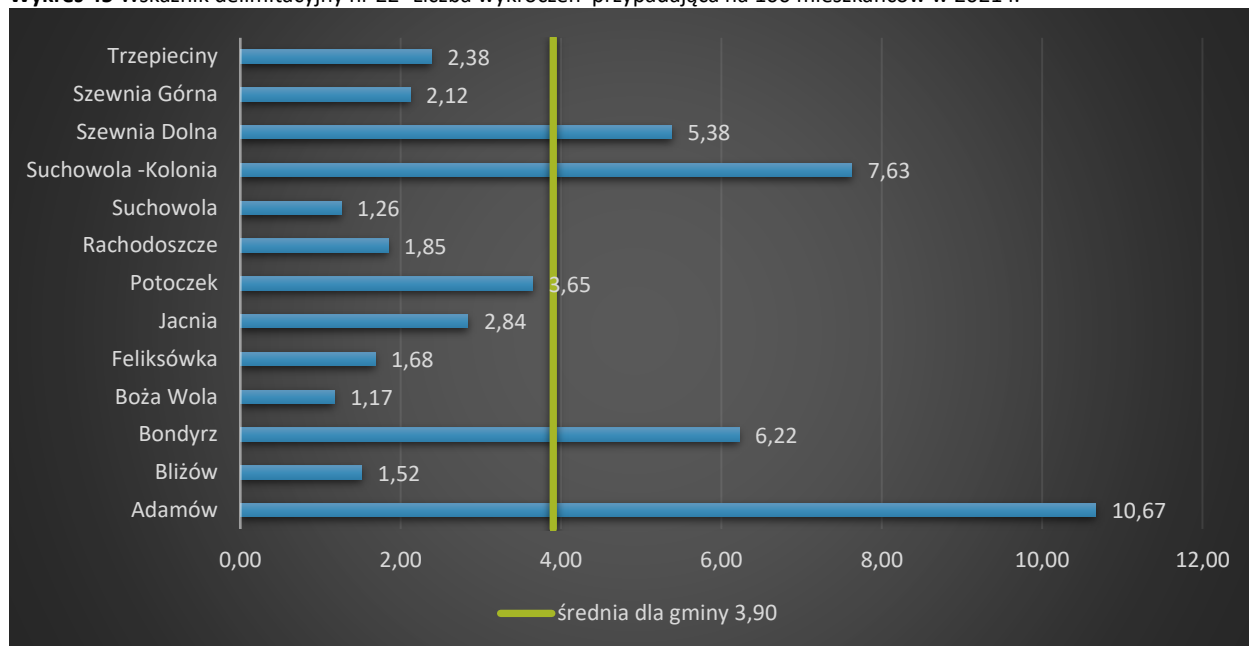
Wykres 44 Wskaźnik delimitacyjny nr 21 - Liczba przestępstw przypadająca na 100 mieszkańców w 2021 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Komendy Miejskiej Policji w Zamościu

Kolejnym wskaźnikiem analizowanym w kontekście bezpieczeństwa i porządku publicznego w gminie Adamów i jej poszczególnych jednostek referencyjnych jest liczba wykroczeń, które miały miejsce w 2021 r. w przeliczeniu na 100 mieszkańców. Średnia wartość analizowanego wskaźnika dla gminy Adamów była znacznie wyższa niż w przypadku analizowanych powyżej przestępstw i wyniosła: 3,90. W analizowanej kwestii szczególnie niekorzystnie kształtuje się sytuacja w jednostce referencyjnej Adamów, gdzie wartość wskaźnika jest niemal 3-krotnie wyższa niż średnia dla gminy i wynosi: (10,67). Podobnie jak w przypadku ww. jednostki, z niepokojącą sytuacją mamy do czynienia w pozostałych obszarach, na terenie których badany wskaźnik osiągnął wartości wyższe od średniej gminnej: Suchowola – Kolonia (7,63), Bondyryz (6,22) oraz Szewnia Dolna (5,38). W ośmiu jednostkach wskaźnik przyjął wartość poniżej średniej dla gminy. Najlepiej sytuacja ma się w jednostce Suchowola, tam wskaźnik wyniósł 1,26.

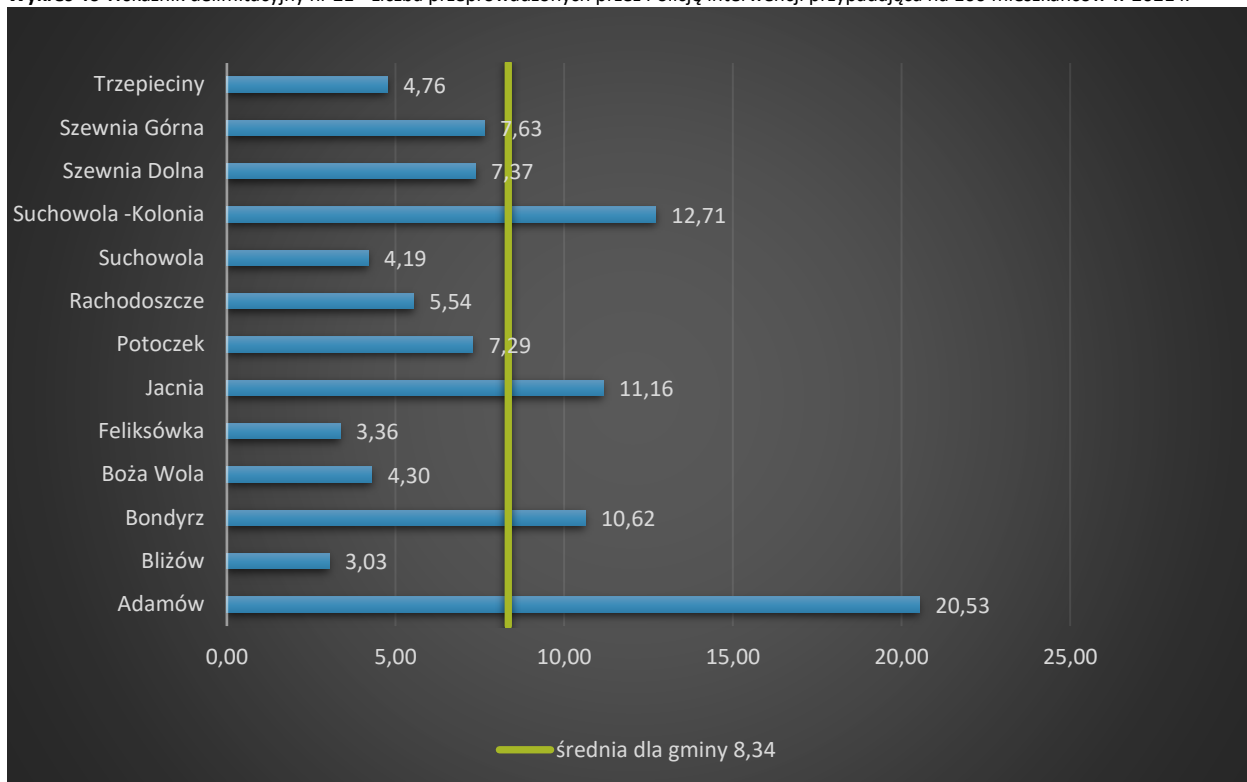
Wykres 45 Wskaźnik delimitacyjny nr 22- Liczba wykroczeń przypadająca na 100 mieszkańców w 2021 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Komendy Miejskiej Policji w Zamościu

Ostatnia z analizowanych kwestii dotyczy liczby interwencji Policji w przeliczeniu na 100 mieszkańców. Średnia wartość dla gminy jest znacznie wyższa niż wartość wskaźnika dla przestępstw i wykroczeń. W 2021 roku wyniosła ona: 8,34. Najwyższą wartość wskaźnik przyjął w jednostce Adamów, ponad dwukrotnie wyższą od średniej gminnej (20,53). Z negatywną sytuacją mamy również do czynienia w trzech jednostkach, w których liczba interwencji Policji przypadająca na 100 mieszkańców była wyższa od średniej dla całej gminy: Suchowola - Kolonia (12,71), Jacnia (11,16) oraz Bondyryz (10,62). W pozostałych dziewięciu jednostkach, czyli zdecydowanej większości jednostek, badany wskaźnik miał wartości wyższe od 0, ale niższe od średniej gminnej. Najmniejsza wartość wskaźnika wystąpiła w jednostce Bliżów (3,03).

Wykres 46 Wskaźnik delimitacyjny nr 21 - Liczba przeprowadzonych przez Policję interwencji przypadająca na 100 mieszkańców w 2021 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Komendy Miejskiej Policji w Zamościu

4.3 Syntetyczny wskaźnik zjawiska społecznych

W ramach prowadzonej analizy wyznaczono wartość wskaźnika syntetycznego, będącego sumą wszystkich wskaźników cząstkowych wykorzystanych do określenia negatywnych zjawisk społecznych. Dla każdego z wyznaczonych obszarów referencyjnych przeanalizowano zakres wybranych wskaźników.

Kolejnymi zjawiskami poddanym analizie są: niekorzystne trendy demograficzne, poziom ubóstwa i wykluczenia społecznego, bezrobocie, stan zdrowia mieszkańców, i niepełnosprawność. W tym celu dokonano analizy struktury świadczeń przyznawanych beneficjentom GOPS w Adamowie, osób zarejestrowanych w PUP w Zamościu oraz zgłoszonych w GKRPA. Ubóstwo i wykluczenie społeczne bardzo często współwystępują z innymi problemami społecznymi, takimi jak: bezrobocie, niepełnosprawność, długotrwała lub ciężka choroba, problemy opiekuńczo-wychowawcze w rodzinach, brak wspierania wysiłków edukacyjnych dzieci przez rodziców, wypadanie dzieci i młodzieży z systemu kształcenia, uzależnienia. Dodatkowo, przeanalizowano kwestie dotyczące jakości kapitału społecznego, poziomu edukacji oraz poziomu bezpieczeństwa publicznego. Zgodnie z informacjami zawartymi w powyższych częściach opracowania analizie poddano 23 wyselekcjonowane wskaźniki obrazujące w sposób najbardziej trafny zdiagnozowane problemy społeczne gminy Adamów. W poniższej tabeli zaprezentowano otrzymane wartości badanych wskaźników dla poszczególnych jednostek referencyjnych.

Tabela 22 Wartości wskaźników delimitacyjnych oraz ich charakter

Badane zjawisko	Niekorzystne trendy demograficzne			Bezrobocie			Ubóstwo, wykluczenie społeczne i uzależnienia					
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Charakter wskaźnika	S	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D
Adamów	-1,57	0,53	20,80	5,26	2,63	0,88	1,07	0,53	0,27	0,27	0,00	0,27
Bliżów	-8,76	1,01	23,23	5,51	3,15	1,57	1,01	1,01	0,51	0,00	0,00	0,00
Bondyryz	-1,79	0,30	25,49	5,91	2,96	0,54	0,91	0,61	0,46	0,30	2,52	0,15
Boża Wola	-4,12	0,39	25,78	4,83	2,07	0,00	1,17	0,78	0,78	0,00	4,44	0,00
Feliksówka	2,15	0,42	20,59	3,47	0,69	0,00	1,26	0,84	0,84	0,00	0,00	0,00
Jacnia	-4,83	1,62	19,47	2,23	1,27	0,64	0,81	0,81	0,20	0,20	0,00	0,41
Potoczek	-3,03	0,52	23,44	9,17	5,50	1,83	1,04	1,04	1,04	0,00	2,63	0,00
Rachodoszcze	-4,24	0,37	24,72	5,13	1,92	0,00	1,11	1,11	0,74	0,00	0,00	0,00
Suchowola	-2,65	1,15	19,08	4,63	3,43	1,37	1,36	1,05	0,73	0,10	0,53	0,31
Suchowola -Kolonja	-3,80	0,56	17,51	7,76	3,65	1,83	0,28	0,00	0,00	0,56	0,00	0,56
Szewnia Dolna	-6,12	1,13	18,41	4,17	1,39	0,46	0,57	0,28	0,57	0,00	6,94	0,00
Szewnia Górna	0,00	0,85	20,76	4,86	0,69	0,69	0,42	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Trzepieciny	-12,50	5,95	25,00	8,00	2,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Średnia wartość wskaźnika	-3,34	0,90	21,32	5,06	2,53	0,86	0,94	0,69	0,49	0,15	1,39	0,19

Badane zjawisko	Niepełnosprawność i zły stan zdrowia mieszkańców			Poziom edukacji		Niski poziom uczestnictwa w życiu społecznym i obywatelskim			Niski poziom bezpieczeństwa publicznego		
	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23
Charakter wskaźnika	D	D	D	D	D	S	S	S	D	D	D
Adamów	0,27	0,53	10,67	5,56	6,45	61,43	0,80	11,20	1,87	10,67	20,53
Bliżów	1,01	1,01	14,65	53,85	50,00	61,43	0,51	3,54	0,00	1,52	3,03
Bondyryz	0,61	0,30	9,26	0,00	0,00	62,08	0,46	1,21	1,37	6,22	10,62
Boża Wola	0,00	0,78	21,48	42,86	33,33	65,49	0,39	4,69	0,78	1,17	4,30
Feliksówka	0,00	0,42	18,91	78,95	0,00	65,49	1,26	5,46	0,42	1,68	3,36
Jacnia	0,20	0,00	8,11	5,88	3,33	61,43	0,20	6,90	1,22	2,84	11,16
Potoczek	0,00	0,52	11,98	27,27	33,33	61,43	0,52	18,75	0,52	3,65	7,29

Badane zjawisko	Niepełnosprawność i zły stan zdrowia mieszkańców			Poziom edukacji		Niski poziom uczestnictwa w życiu społecznym i obywatelskim			Niski poziom bezpieczeństwa publicznego		
	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23
Charakter wskaźnika	D	D	D	D	D	S	S	S	D	D	D
Rachodoszcze	0,37	0,74	14,02	75,00	33,33	65,49	0,74	5,17	0,74	1,85	5,54
Suchowola	0,84	1,05	13,10	84,51	70,00	63,35	0,31	6,81	0,31	1,26	4,19
Suchowola -Kolonia	0,00	0,00	9,89	66,67	56,25	63,35	0,56	7,34	0,56	7,63	12,71
Szewnia Dolna	0,28	0,00	9,07	10,00	2,22	60,29	0,57	9,63	0,28	5,38	7,37
Szewnia Górna	0,42	0,00	5,08	4,55	19,05	60,29	0,00	5,51	0,00	2,12	7,63
Trzepieciny	0,00	0,00	7,14	0,00	0,00	62,08	1,19	1,19	0,00	2,38	4,76
Średnia wartość wskaźnika	0,41	0,47	11,60	40,98	25,66	62,75	0,49	6,54	0,73	3,90	8,34

* D-Desymulanta

*S-Symulanta

Źródło: Opracowanie własne

Dla porównania stopnia natężenia zjawisk kryzysowych w wyznaczonych jednostkach referencyjnych konieczne było opracowanie porównywalnego wskaźnika syntetycznego dla wszystkich jednostek. Wyznaczenia wskaźnika syntetycznego dokonano zgodnie z metodą Perkala. Z uwagi na różne jednostki miary poszczególnych wskaźników oraz szerokie spektrum obszarów problemowych przeprowadzono standaryzację zmiennych, w celu sprowadzenia ich do porównywalnej skali, tzw. skali niemianowanej, czyli niezwiązanej z jednostką miary. Standaryzacja wskaźników polega na odjęciu od nominalnej wartości wskaźnika dla danego obszaru średniej arytmetycznej wartości dla wszystkich obszarów i podzieleniu przez odchylenie standardowe. Jest to zabieg konieczny z punktu widzenia poprawności obliczeń. W wyniku tej procedury wszystkie wystandaryzowane wskaźniki mają rozkład charakteryzujący się jednakową średnią i odchyleniem standardowym, co umożliwia ich logiczną interpretację. Wystandaryzowane wskaźniki oznaczają odchylenie od normy, którą reprezentuje wartość średnia dla gminy i mogą przyjmować wartości dodatnie lub ujemne. Przejście odchylenia od średniej do wartości dodatniej wskazuje, które obszary odznaczają się wskaźnikiem kryzysowym wyższym od średniej dla gminy. Z kolei wartości ujemne odchylenia ukazują obszary o najlepszej sytuacji, w których negatywne zjawiska w porównaniu ze średnią dla gminy odznaczają się mniejszym natężeniem.

$$t_{ij} = \frac{x_{ij} - x_j}{s_j}$$

gdzie:

t_{ij} – wartość znormalizowanego wskaźnika j dla jednostki urbanistycznej i

x_{ij} – wartość wskaźnika j dla jednostki urbanistycznej i

x_j – średnia arytmetyczna wskaźnika j

s_j – odchylenie standardowe wskaźnika j

Kolejnym krokiem standaryzacji zmiennych było oznaczenie dla każdego ze wskaźników odpowiednio destymulanta i stymulanta. Jako destymulanty, na potrzeby wskazania obszarów zdegradowanych, przyjęte zostały zmienne, których wyższa wartość występowała w obszarach kwalifikujących się jako obszary zdegradowane (np. liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na 100 mieszkańców). Natomiast stymulantami są wskaźniki, których wysokie wartości świadczą o występowaniu zjawiska pozytywnego. W przypadku, gdy dany wskaźnik jest destymulantem, otrzymane w procesie normalizacji wartości pozostawiamy bez zmian. Jeśli

wśród wskaźników znajdzie się stymulanta, uzyskane wartości należy przekształcić z odpowiednim wzorem.

$$z_{ij} = x_{ij} * (-1)$$

gdzie:

z_{ij} – wartość wskaźnika (stymulanty) po przekształceniu

x_{ij} – wartość wskaźnika j dla jednostki urbanistycznej i

Ostatnim etapem jest wyznaczenie jednej wartości wskaźnika syntetycznego, którym będzie suma wszystkich wskaźników cząstkowych wykorzystanych do określenia negatywnych zjawisk społecznych. Wartość wskaźnika syntetycznego będzie świadczyć, czy dane pole podstawowe znajduje się w stanie kryzysowym. Wysokie wartości wskaźnika świadczą o dużym kryzysie, natomiast niskie ukazują pozytywny obraz zjawisk społecznych.

$$P_i = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n t_{ij}$$

gdzie:

P_i – syntetyczny wskaźnik negatywnych zjawisk

n – liczba wskaźników (cech)

t_{ij} – wartość wskaźnika j dla jednostki urbanistycznej i

Zgodnie z rekomendacjami w ramach budowania wskaźnika syntetycznego zrezygnowano z nadawania różnych wag poszczególnym zjawiskom społecznym. Prezentowana w niniejszym opracowaniu metodologia wyznaczania obszarów zdegradowanych i obszarów rewitalizacji zakłada, że każde badane zjawisko społeczne ma taką samą wagę w obliczaniu wskaźnika syntetycznego. W poniższej tabeli zaprezentowano wyniki wskaźników delimitacyjnych otrzymane w procesie normalizacji.

Tabela 23 Wartości wskaźników delimitacyjnych po normalizacji

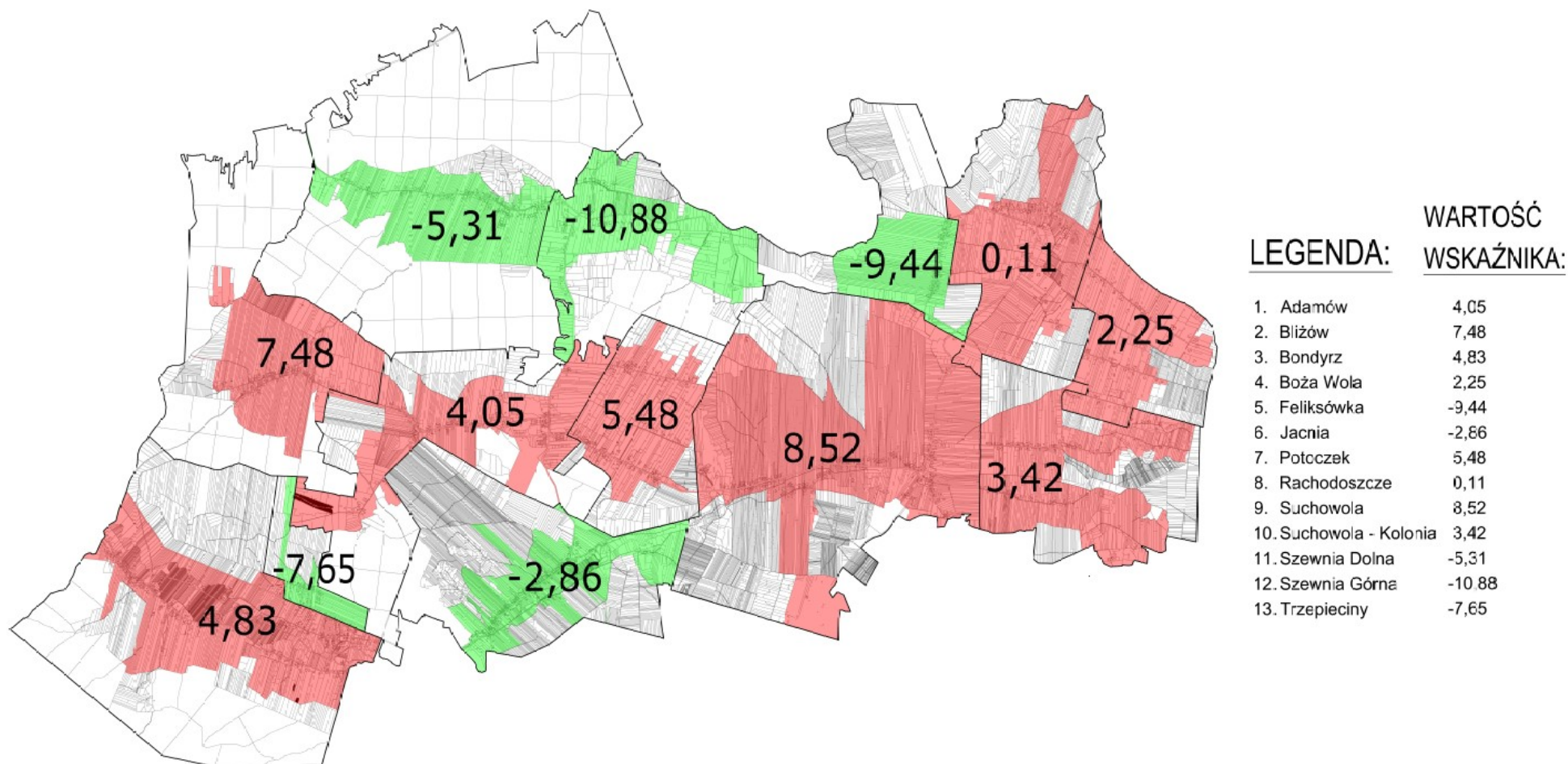
Badane zjawisko	Niekorzystne trendy demograficzne			Bezrobocie			Ubóstwo, wykluczenie społeczne i uzależnienia					
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Charakter wskaźnika	S	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D
Adamów	-0,63	-0,40	-0,37	-0,10	0,16	0,18	0,53	-0,21	-0,58	0,88	-0,59	0,70
Bliżów	1,29	-0,09	0,47	0,03	0,55	1,18	0,40	0,92	0,09	-0,63	-0,59	-0,67
Bondyrz	-0,58	-0,56	1,26	0,24	0,40	-0,31	0,15	-0,03	-0,05	1,09	0,54	0,11
Boża Wola	0,05	-0,50	1,36	-0,33	-0,26	-1,09	0,79	0,38	0,88	-0,63	1,41	-0,67
Feliksówka	-1,63	-0,48	-0,45	-1,04	-1,28	-1,09	1,01	0,52	1,05	-0,63	-0,59	-0,67
Jacnia	0,24	0,32	-0,83	-1,70	-0,85	-0,17	-0,09	0,45	-0,76	0,52	-0,59	1,41
Potoczek	-0,24	-0,41	0,55	1,95	2,29	1,55	0,47	1,00	1,62	-0,63	0,59	-0,67
Rachodoszcze	0,08	-0,51	0,99	-0,17	-0,36	-1,09	0,63	1,15	0,76	-0,63	-0,59	-0,67
Suchowola	-0,35	0,01	-0,97	-0,43	0,75	0,89	1,26	1,01	0,74	-0,03	-0,35	0,94
Suchowola -Kolonja	-0,04	-0,38	-1,51	1,21	0,92	1,54	-1,38	-1,47	-1,34	2,57	-0,59	2,23
Szewnia Dolna	0,58	0,00	-1,20	-0,68	-0,76	-0,42	-0,68	-0,80	0,27	-0,63	2,54	-0,67
Szewnia Górna	-1,06	-0,20	-0,38	-0,31	-1,28	-0,09	-1,03	-1,47	-1,34	-0,63	-0,59	-0,67
Trzepieciny	2,29	3,21	1,09	1,34	-0,31	-1,09	-2,06	-1,47	-1,34	-0,63	-0,59	-0,67

Badane zjawisko	Niepełnosprawność i zły stan zdrowia mieszkańców			Poziom edukacji		Niski poziom uczestnictwa w życiu społecznym i obywatelskim			Niski poziom bezpieczeństwa publicznego			Sumaryczny wskaźnik kryzysu społecznego
	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	
Charakter wskaźnika	D	D	D	D	D	S	S	S	D	D	D	
Adamów	-0,12	0,31	-0,24	-0,89	-0,71	0,61	-0,62	-0,97	2,18	2,37	2,58	4,05
Bliżów	2,08	1,51	0,61	0,57	1,09	0,61	0,20	0,69	-1,09	-0,75	-0,99	7,48
Bondyrz	0,89	-0,27	-0,55	-1,06	-0,98	0,27	0,34	1,20	1,30	0,85	0,56	4,83
Boża Wola	-0,91	0,93	2,09	0,24	0,40	-1,54	0,53	0,44	0,28	-0,87	-0,73	2,25
Feliksówka	-0,91	0,02	1,53	1,33	-0,98	-1,54	-1,92	0,27	-0,35	-0,70	-0,92	-9,44
Jacnia	-0,31	-1,04	-0,79	-0,88	-0,84	0,61	1,05	-0,04	1,04	-0,30	0,67	-2,86
Potoczek	-0,91	0,27	0,04	-0,23	0,40	0,61	0,16	-2,61	-0,18	-0,03	-0,12	5,48
Rachodoszcze	0,18	0,82	0,48	1,21	0,40	-1,54	-0,45	0,34	0,20	-0,64	-0,48	0,11

Badane zjawisko	Niepełnosprawność i zły stan zdrowia mieszkańców			Poziom edukacji		Niski poziom uczestnictwa w życiu społecznym i obywatelskim			Niski poziom bezpieczeństwa publicznego			Sumaryczny wskaźnik kryzysu społecznego
	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	
	D	D	D	D	D	S	S	S	D	D	D	
Suchowola	1,57	1,60	0,28	1,49	1,91	-0,40	0,74	-0,02	-0,54	-0,84	-0,75	8,52
Suchowola -Kolonia	-0,91	-1,04	-0,41	0,96	1,35	-0,40	0,04	-0,14	-0,10	1,34	0,99	3,42
Szewnia Dolna	-0,07	-1,04	-0,59	-0,75	-0,88	1,22	0,03	-0,63	-0,59	0,57	-0,11	-5,31
Szewnia Górna	0,34	-1,04	-1,45	-0,92	-0,19	1,22	1,62	0,26	-1,09	-0,55	-0,05	-10,88
Trzepieciny	-0,91	-1,04	-1,00	-1,06	-0,98	0,27	-1,72	1,20	-1,09	-0,46	-0,64	-7,65

Źródło: Opracowanie własne

Mapa 3 Wartości sumarycznego wskaźnika kryzysu społecznego dla poszczególnych jednostek referencyjnych

Źródło: Opracowanie własne (na podstawie mapy zasadniczej)

Sumaryczny wskaźnik sfery społecznej pozwolił wyznaczyć obszary referencyjne o szczególnej sytuacji kryzysowej, tj. Suchowola, Bliżów i Potoczek

4.4 Analiza niekorzystnych zjawisk w pozostałych sferach

Kolejnym krokiem w procedurze delimitacji była analiza negatywnych zjawisk w pozostałych sferach: gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej (art. 9 ust. 1 pkt 1-4). Obszar zdegradowany klasyfikowany jest jako teren cechujący się występowaniem negatywnych zjawisk sfery społecznej oraz przynajmniej jednego z negatywnych zjawisk określających pozostałe cztery sfery. Analiza zjawisk kryzysowych w ww. sferach przeprowadzona była zarówno na metodach ilościowych (wskaźnikowych), jak i jakościowych, mierzalnych oraz opisowych.

4.4.1 Sfera gospodarcza

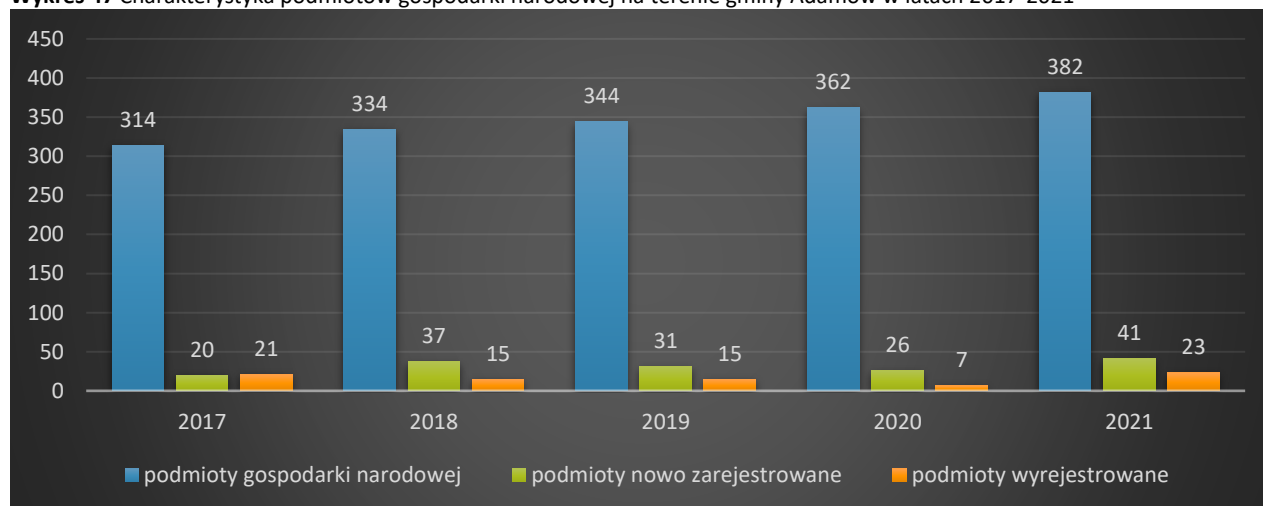
Analiza sfery gospodarczej koncentruje się na zjawiskach związanych z przedsiębiorczością oraz kondycją lokalnych przedsiębiorstw. Dobrze rozwinięta sfera działalności gospodarczej zależy głównie od potencjału kapitału ludzkiego w zakresie działalności indywidualnej, ale również jest wypadkową takich zmiennych jak lokalizacja czy wsparcie władz z sferze rozwoju przedsiębiorczości lokalnej.

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego zakłada, że rolnictwo nadal będzie jednym z głównych kierunków rozwoju województwa, gdzie dominującą formą organizacji produkcji rolnej powinny być efektywne gospodarstwa rodzinne. Gmina Adamów jest gminą o dominującej funkcji rolniczej. Działalność rolnicza stanowi źródło dochodów dla 90% gospodarstw domowych. Dla sporej części mieszkańców rolnictwo nie stanowi jedyne źródła dochodów.

Gmina Adamów należy do obszarów, w których sytuacja społeczno-ekonomiczna mieszkańców jest zdeterminowana gospodarką rolną. Sektor ten stanowi główne źródło utrzymania mieszkańców oraz pełni główną funkcję rozwojową. 70,40% aktywnych zawodowo mieszkańców Gminy Adamów pracuje w sektorze rolniczym (rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo), 12,1% w przemyśle i budownictwie, a 5,6% w sektorze usługowym (handel, naprawa pojazdów, transport, zakwaterowanie i gastronomia, informacja i komunikacja) oraz 0,3% pracuje w sektorze finansowym (działalność finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku nieruchomości). Dlatego też jako podstawowe źródło dochodu mieszkańcy wymieniają pracę w indywidualnych gospodarstwach ale w gminie występuje również zjawisko tzw. dwuetatowców. Pozostałe sektory

gospodarki takie jak usługi czy produkcja zajmują miejsca jedynie pomocnicze. Wskaźnik podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności dla gminy Adamów w 2021 r. wynosił; 852. Dla porównania wskaźnik ten dla powiatu zamojskiego wynosi 779, a dla województwa lubelskiego 797. W ujęciu bezwzględny liczbą podmiotów gospodarki narodowej od 2017 r. do 2021 r. wzrosła o 21,65% - wykres poniżej.

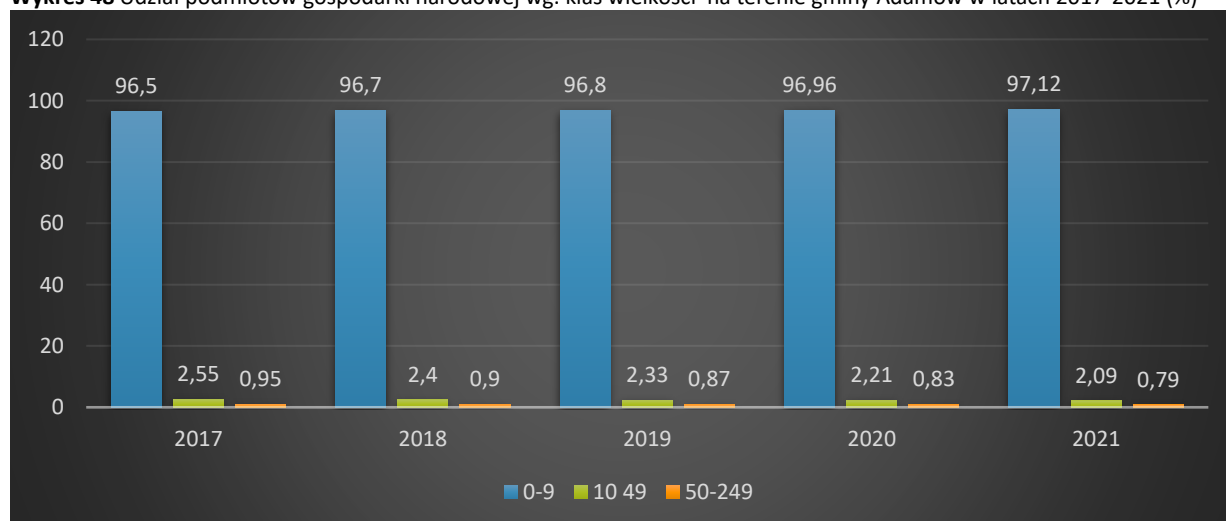
Wykres 47 Charakterystyka podmiotów gospodarki narodowej na terenie gminy Adamów w latach 2017-2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS

W gminie Adamów, podobnie jak w większości gmin województwa lubelskiego i Polski, dominują mikroprzedsiębiorstwa zatrudniające do 9 osób. Zdecydowana większość przedsiębiorstw to mikroprzedsiębiorstwa zatrudniające 0-9 osób, (97,12%) tylko 2,09% przedsiębiorstw zalicza się do grupy małych przedsiębiorstw zatrudniających 10-49 osób, 0,79% to podmioty zatrudniające zaliczane do kategorii dużego przedsiębiorcy (zatrudnienie na poziomie od 50 do 249 osób).

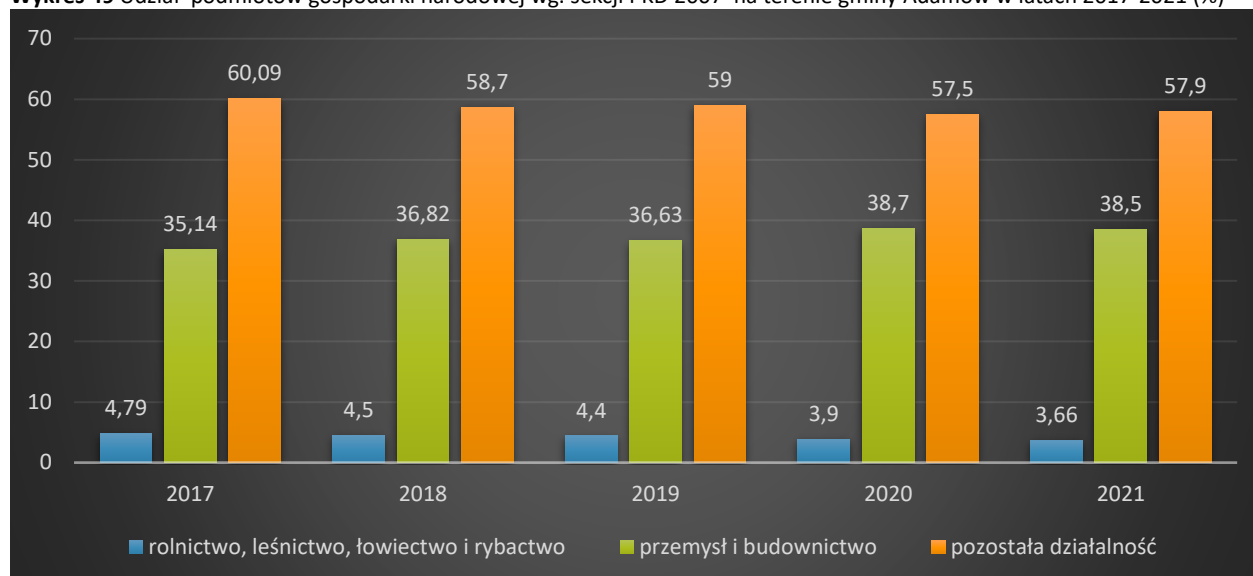
Wykres 48 Udział podmiotów gospodarki narodowej wg. klas wielkości na terenie gminy Adamów w latach 2017-2021 (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS

Wśród podmiotów prowadzących działalność na terenie gminy Adamów, 38,50% stanowią podmioty działające w branży przemysł i budownictwo. Natomiast podmiot prowadzące działalność w branży: rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo stanowią: 3,66%.

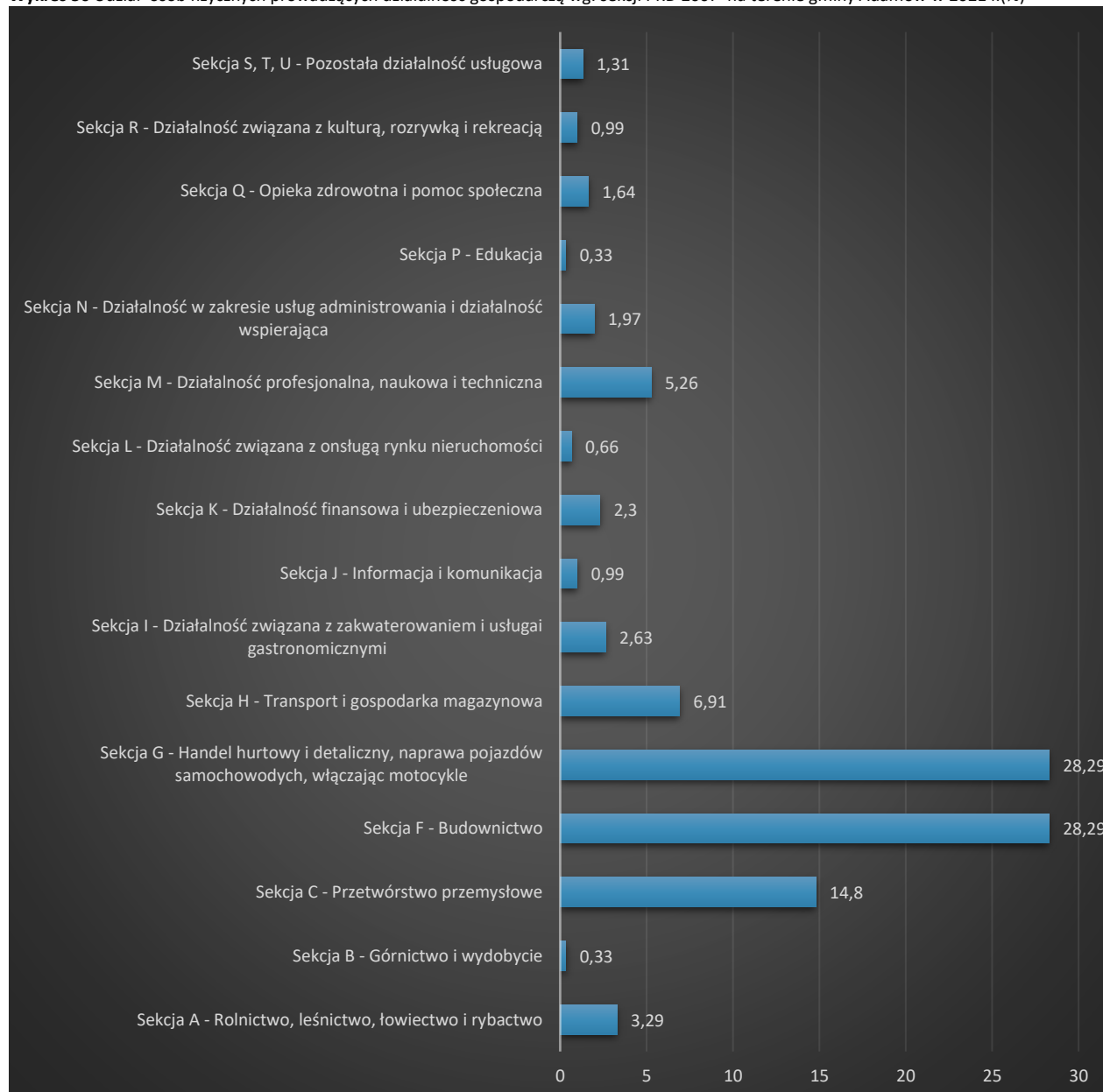
Wykres 49 Udział podmiotów gospodarki narodowej wg. sekcji PKD 2007 na terenie gminy Adamów w latach 2017-2021 (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS

Wśród podmiotów gospodarki narodowej najliczniejszą grupę stanowią osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Stanowią one 79,6% podmiotów. Osoby fizyczne prowadzą głównie działalność w trzech dominujących sektorach: budownictwo – 28,29%, handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle – 128,29% oraz przetwórstwo przemysłowe – 14,8%. Pomiędzy 5% a 6% prowadzi działalność w sekcjach: transport i gospodarka magazynowa oraz działalność profesjonalna, naukowa i techniczna.

Wykres 50 Udział osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą wg. sekcji PKD 2007 na terenie gminy Adamów w 2021 r.(%)

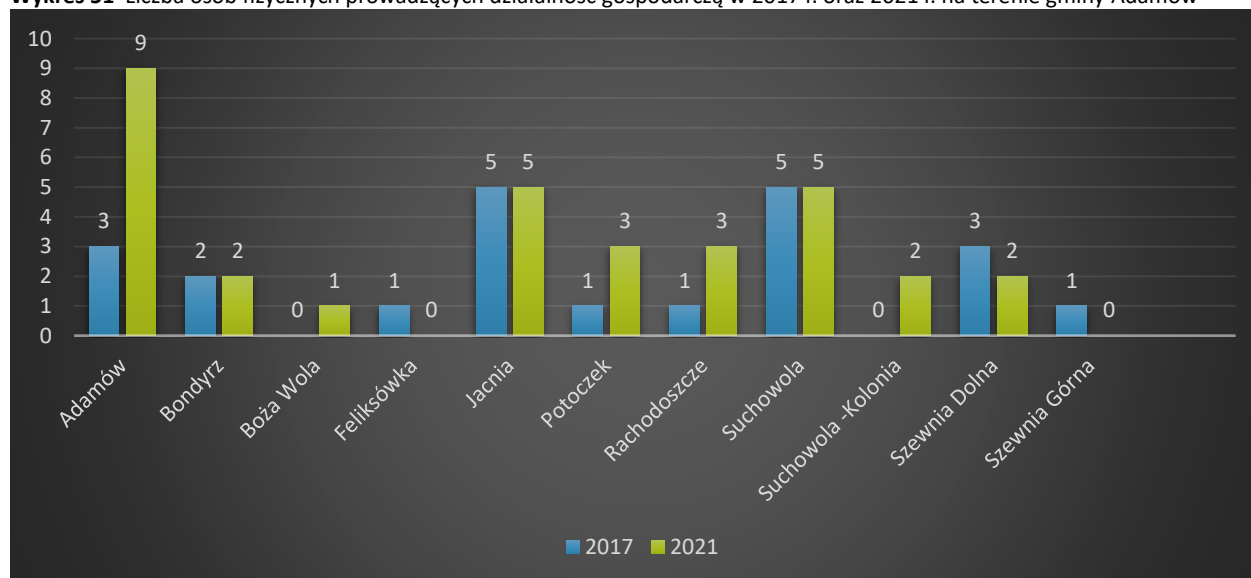
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS

Do największych pracodawców w gminie zaliczają się:

- Meble BONDYRZ Sp. z o. o.
- Zakład Tartaczny Kleniewski Waldemar Sp. j.
- „Profesjonal” przedsiębiorstwo Wielobranżowe Sp. z o. o.
- „EURO – LAS” M. i W. Greszta Sp. j.
- Eugeniusz Węclawik Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Ośrodek Zdrowia Suchowola
- EKO – POL Sp. z o. o.
- Zakład Stolarski „ART. – RAM”
- BETASOAP Sp. z o. o. w Szewni Dolne.

Zgodnie z danymi Urzędu Gminy w Adamów na przestrzeni lat 2017-2021 zanotowano ponad 45%-owy wzrost osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą. W poszczególnych jednostkach referencyjnych sytuacja w sferze gospodarczej kształtuje się w bardzo różny sposób. W czterech spośród badanych trzynastu jednostek odnotowano wzrost liczby osób prowadzących działalność gospodarczą. Największy przyrost odnotowano w jednostce Adamów – o 6 osób. W Potoczku i Rachodoszczu liczba osób prowadzących działalność gospodarczą wzrosła z 1 do 3. W Suchowoli – Kolonii 2 osoby zdecydowały się na rozpoczęci działalności gospodarczej. W trzech jednostkach – Bondyryz, Jacnia oraz Suchowola – na przestrzeni analizowanego okresu liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą nie uległa zmianie. W dwóch jednostkach zanotowano spadek liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą. W pozostałych takowych nie ma.

Wykres 51 Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w 2017 r. oraz 2021 r. na terenie gminy Adamów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Adamowie

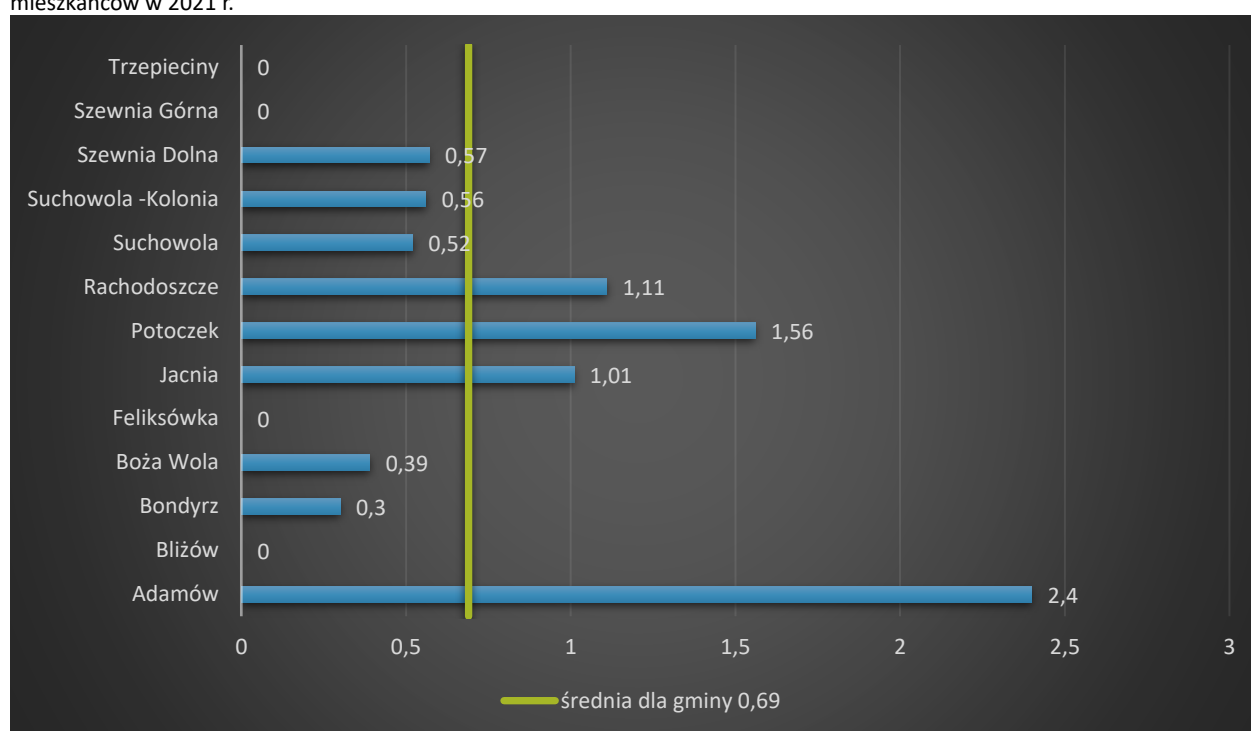
Celem zbadania problemów w sferze gospodarczej przeanalizowano następujące wskaźniki:

- liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 100 mieszkańców w 2021 r.;
- zmiana liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 100 mieszkańców w latach 2017-2021r.;

Inaczej niż w przypadku znacznej części wskaźników dotyczących sfery społecznej, o natężeniu niekorzystnej sytuacji w sferze gospodarczej, w zakresie trzech ww. wskaźników decydują wartości, które są mniejsze niż średnia gminy.

Pierwszy z omawianych wskaźników dotyczy liczby osób prowadzących działalność gospodarczą na 100 mieszkańców. Jego średnia wartość dla obszaru całej gminy w 2021 r. wyniosła 0,69. Najbardziej korzystną sytuację zanotowano w obszarach, gdzie wartość wskaźnika kształtuje się na poziomie powyżej średniej dla całej gminy, czyli w jednostkach: Adamów (2,4), Jacnia (1,01), Potoczek (1,56) oraz Rachodoszcze (1,11). W pięciu jednostkach badany wskaźnik osiągnął wartości niższe od średniej gminnej. Najmniej korzystanie sytuacja prezentuje się w jednostkach Trzepieciny, Szewnia Górna, Feliksówka raz Bliżów, gdzie badany wskaźnik przejmuje wartość 0,00.

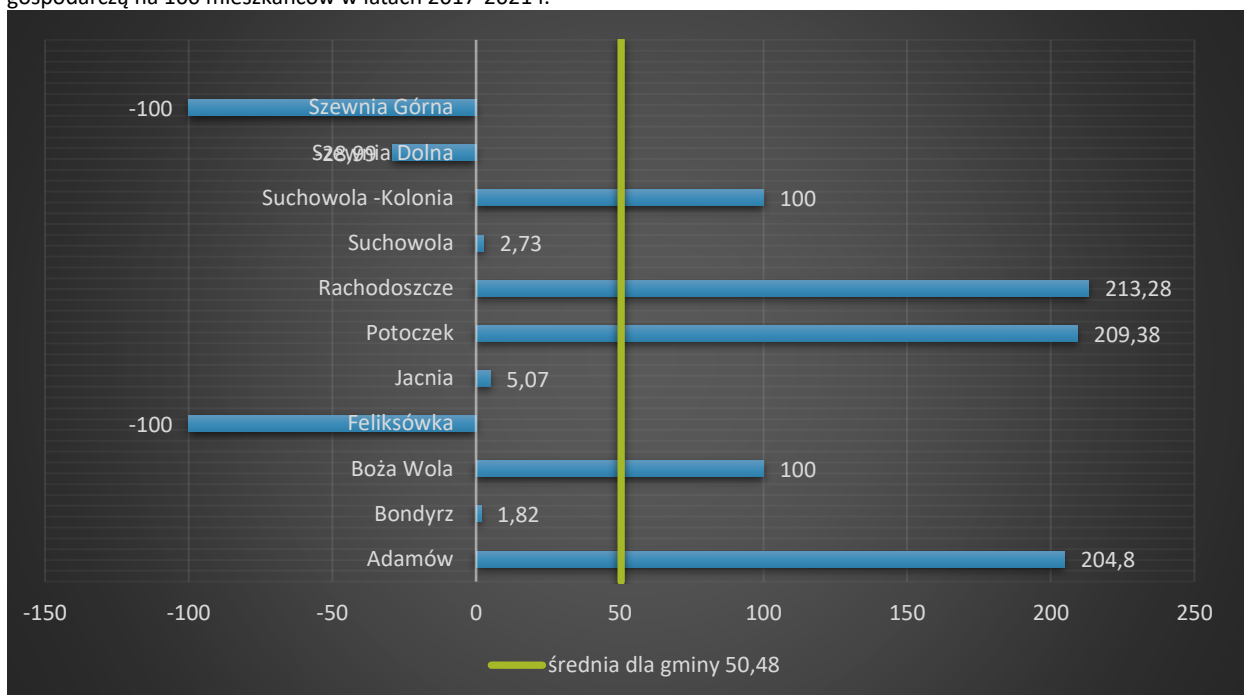
Wykres 52 Wskaźnik delimitacyjny nr 1 – sfera gospodarcza - Liczba osób prowadzących działalność gospodarczą na 100 mieszkańców w 2021 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Adamowie

Kolejny wskaźnik obrazuje zmianę jaka nastąpiła w liczbie osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą przypadających na 100 mieszkańców w latach 2017-2021. Średnia wartość wskaźnika dla całej gminy kształtuje się na poziomie 50,48. W pięciu jednostkach referencyjnych wskaźnik przybiera wartość powyżej ww. średniej. Zdecydowanie największą wartość wskaźnik przybrał w jednostce Rachodoszcze – 213,28. Następne w kolejności plasują się jednostki: Potoczek – 209,38, Adamów – 204,8 oraz Suchowola – Kolonia – 100 i Boża Wola – 100. W trzech jednostkach przybiera wartość poniżej średniej dla gminy: Suchowola – 2,73, Jacnia – 5,07, Bondyrz – 1,82. W pozostałych jednostkach mamy do czynienia w ujemną wartością wskaźnika.

Wykres 53 Wskaźnik delimitacyjny nr 2 – sfera gospodarcza – Zmiana liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 100 mieszkańców w latach 2017-2021 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Adamowie

4.4.2 SFERA ŚRODOWISKOWA

Jakość środowiska na terenie gminy Adamów jest kolejnym z obszarów wymagających, zgodnie z ustawą o rewitalizacji, analizy. Uzyskanie wiarygodnych danych dotyczących jakości środowiska na terenie gminy Adamów jest utrudnione. Na jej obszarze nie ma zainstalowanych urządzeń monitorujących na bieżąco jakość powietrza, stan gleb czy wód. W związku z tym, w celu określenia sytuacji problemowej przeanalizowano dane, które były możliwe do pozyskania i dotyczyły odnotowanych przekroczeń poziomu docelowego benzo/a/pirenu, oraz azbestu, który wymaga utylizacji. Analizę sfery środowiskowej przeprowadzono w oparciu o dwa następujące wskaźniki:

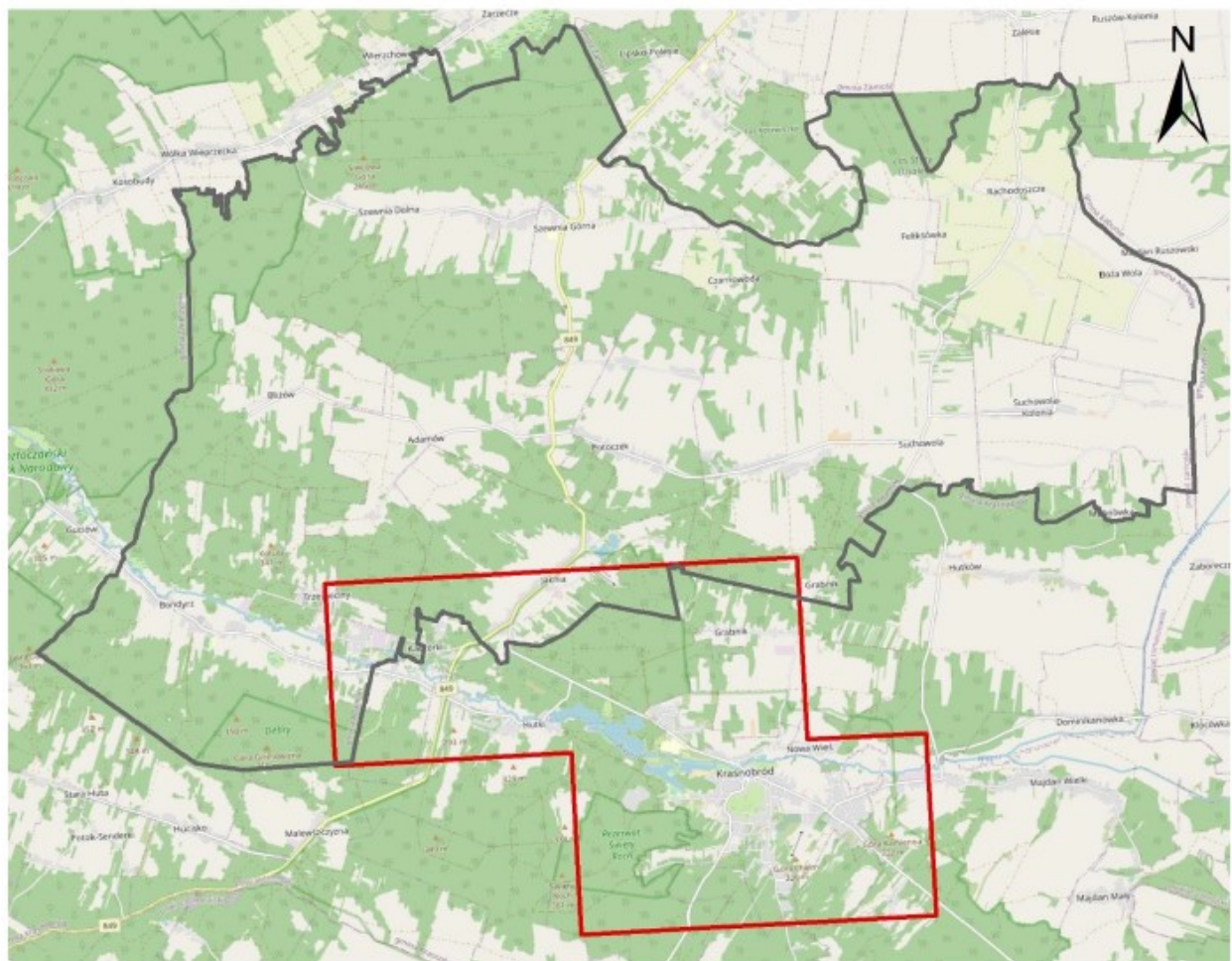
- udział powierzchni, na którym odnotowano przekroczenie jakości powietrza w 2020 r.,
- ilość azbestu pozostałego do unieszkodliwienia (kg) przypadająca na 100 mieszkańców w 2021 r.

W pierwszej kolejności zwrócono się do Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska - Regionalnego Wydziału Monitoringu Środowiska w Lublinie z prośbą o dostarczenie informacji w zakresie odnotowanych przekroczeń jakości powietrza na terenie gminy w latach 2017-2021. Zgodnie z informacją GIOŚ, „Roczna ocena jakości powietrza” za rok 2020, wykazała

przekroczenia norm jakości powietrza na terenie gminy Adamów, powiat zamojski, dla poziomego docelowego benzo(a)pirenu. łączna powierzchnia obszaru przekroczeń na terenie gminy wynosi 6,2 km², liczba ludności narażonej na ponadnormatywne stężenia - 670 osób.

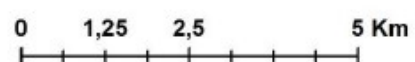
Główną przyczyną przekroczeń było oddziaływanie emisji związanych z indywidualnym ogrzewaniem budynków oraz panujące niekorzystne warunki meteorologiczne głównie w sezonie jesienno - zimowym, które sprzyjały kumulacji zanieczyszczeń. Z tego względu stężenia benzo(a)pirenu charakteryzuje wyraźna sezonowa zmienność i zależność od zapotrzebowania na ciepło do ogrzewania domów.

Mapa 4 Obszar przekroczeń poziomego docelowego benzo/a/pirenu na terenie gminy Adamów

Legenda

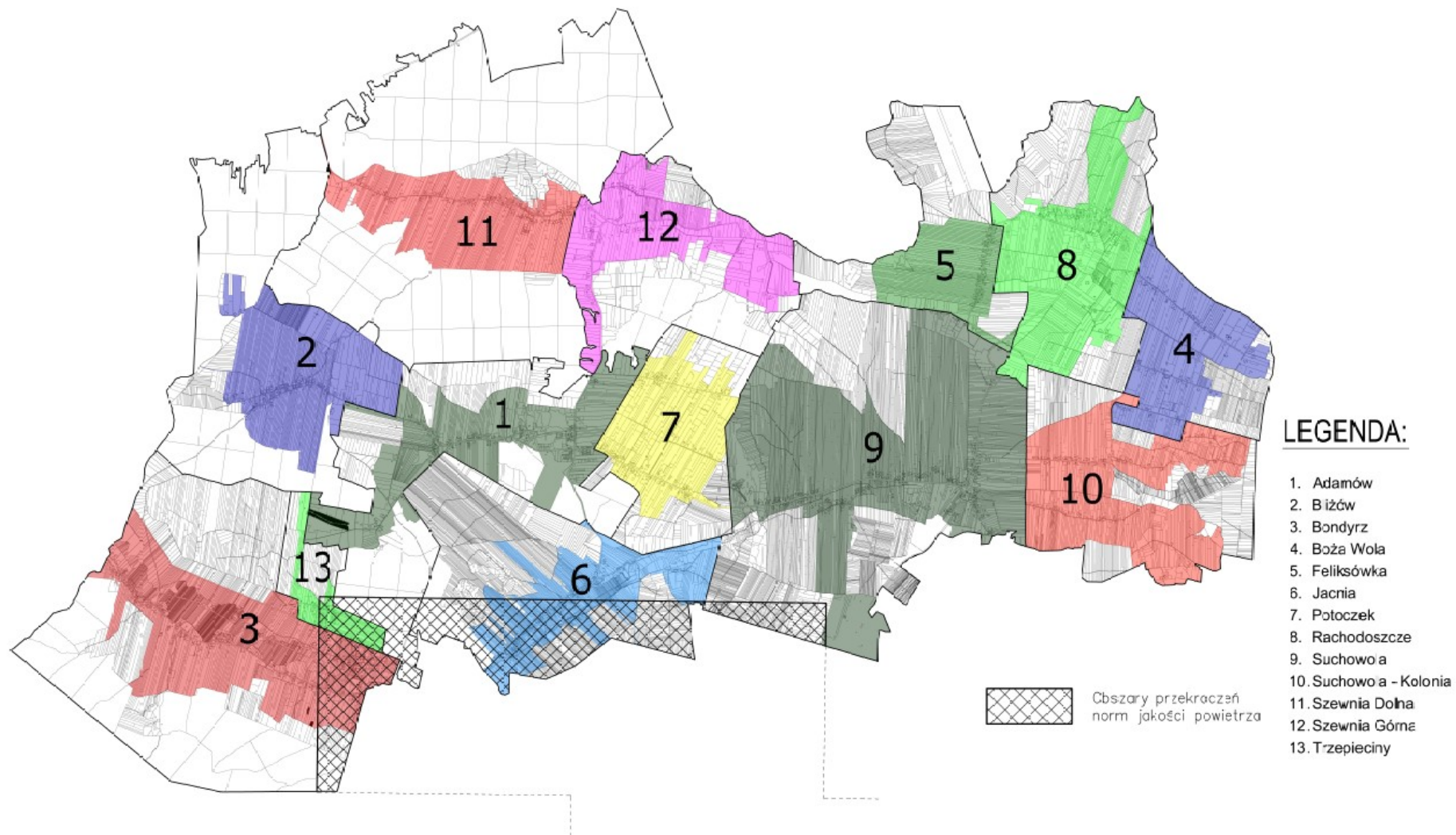
- granica gminy
- obszar przekroczeń B(a)P 2020 r.

Źródło: Główny Inspektorat Ochrony Środowiska - Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Lublinie

Na podstawie danych GIOŚ dokonano mapowania obszarów przekroczeń jakości powietrza w 2020 r. względem wyznaczonych jednostek referencyjnych. W świetle uzyskanych danych przekroczenie dopuszczalnych stężeń odnotowano w następujących jednostkach: Adamów, Bondyrz, Jacnia, Suchowola oraz Trzepieciny. Teren przekroczeń jakości powietrza na terenie gminy wynosi: 619,9976ha. Uwzględniając wyznaczone jednostki referencyjne, przekroczenie jakości powietrza występuje w: Bondyrzu, Jacni, Suchowoli oraz Trzepiecinach. Łączna powierzchnia terenów, w obrębie wyznaczonych jednostek referencyjnych, na których odnotowano przekroczenie jakości powietrza wynosi: 267,8329, co stanowi 13,747% obszaru tychże jednostek.

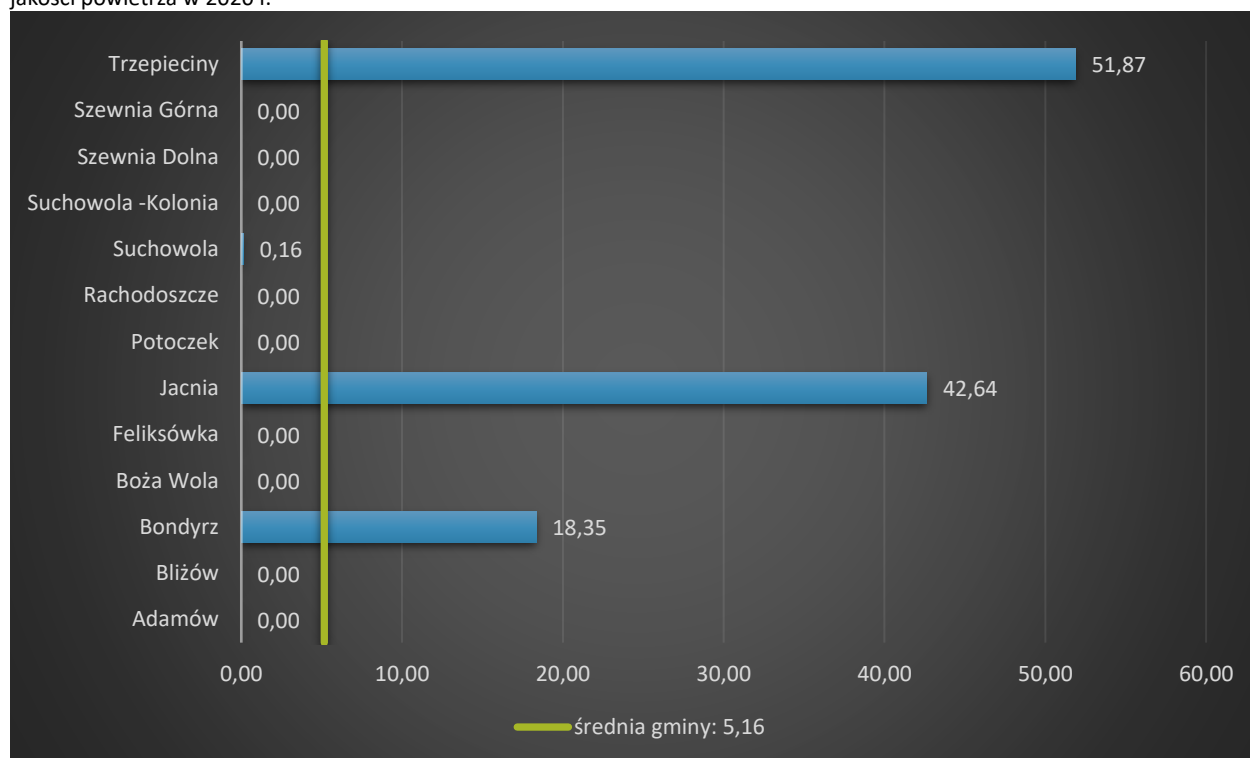
Mapa 5 Obszar przekroczeń poziomu docelowego benzo/a/pirenu w 2020 r. z uwzględnieniem wyznaczonych jednostek referencyjnych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GIOŚ

Średnia wartość wskaźnika obrazującego udział terenów przekroczeń jakości powietrza w stosunku do całkowitej powierzchni jednostki referencyjnej kształtuje się na poziomie 5,16%. Z najgorszą sytuacją mamy bezsprzecznie w zakresie jednostki referencyjne Trzepieciny, gdzie obszar przekroczeń jakości powietrza w 51,87% terenu całej jednostki. Wskaźnik przybiera wartość znacznie powyżej średniej gminy również w zakresie jednostek: Jacnia (42,64%) oraz Bondyrz (18,35%). Poniżej wartości średniej gminy kształtuje się wskaźnik w jednostce Suchowola (0,16%).

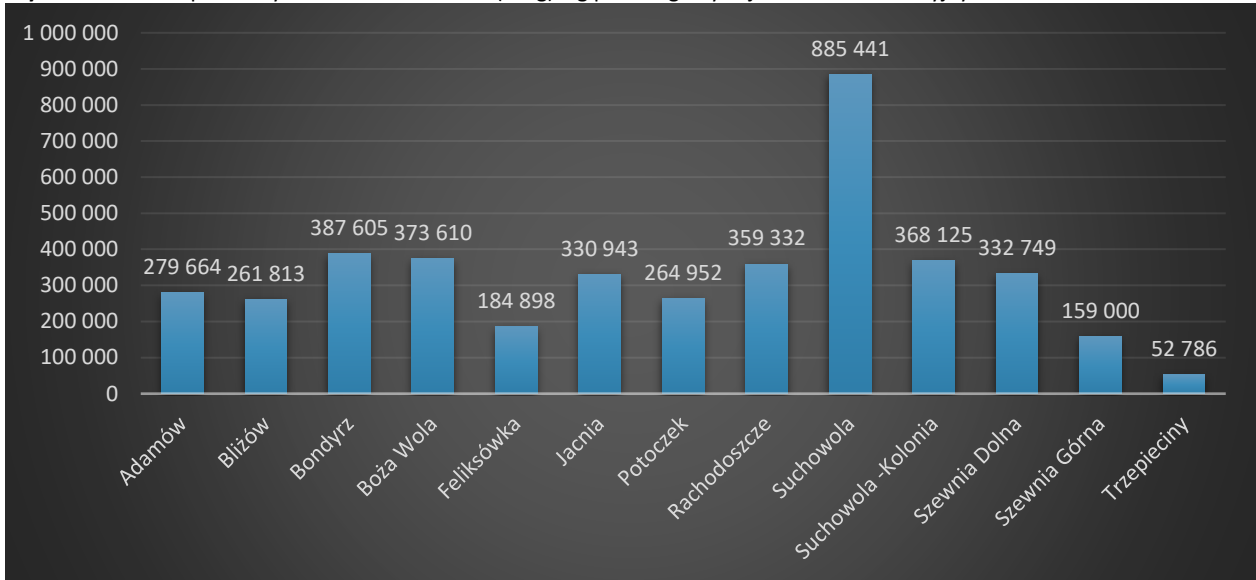
Wykres 54 Wskaźnik delimitacyjny nr 3 sfera środowiskowa – Udział powierzchni obszaru, na którym odnotowano przekroczenie jakości powietrza w 2020 r.

Źródło: Opracowanie własne GIOŚ w Lublinie

Kolejnym zagadnieniem, które poddano analizie na potrzeby niniejszego opracowania było zanieczyszczenie środowiska azbestem. W 2021 na terenie całej gminy Adamów pozostało łącznie 4 240 918 kg azbestu, który wymaga stosownej utylizacji. Najwięcej azbestu znajduje się bezsprzecznie w Suchowoli (20,88% całkowitej masy azbestu w gminie). Na kolejnych miejscach plasują się jednostki: Bondyrz (9,14%), Boża Wola (8,81%), Suchowola-Kolonia (8,68%), Szewnia Dolna (7,85%), Jacnia (7,80%).

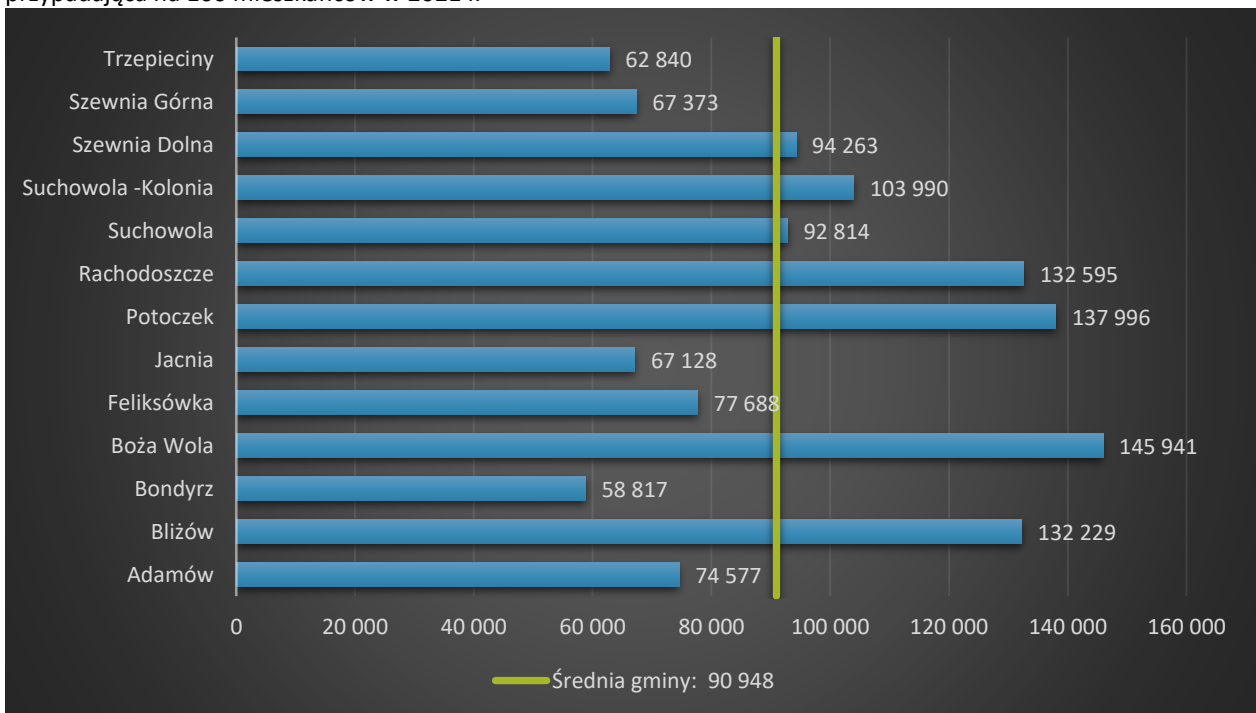
Wykres 55 Azbest pozostały do unieszkodliwienia (w kg) wg poszczególnych jednostek referencyjnych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Adamowie

Analizując sytuację masy pozostałego do unieszkodliwienia azbestu przypadającą na 100 mieszkańców o niekorzystnej sytuacji możemy mówić w zakresie 7 jednostek referencyjnych, gdzie wskaźnik osiąga wartość powyżej średnie dla gminy. Największą wartość wskaźnik osiąga dla jednostki Boża Wola (o 60% większą niż średnia gminy). Następną w kolejności są: Potoczek (52%), Rachodoszcze (46%) oraz Bliżów (45%).

Wykres 56 Wskaźnik delimitacyjny nr 4 - Sfera środowiskowa – Ilość azbestu pozostałego do unieszkodliwienia (w kg) przypadająca na 100 mieszkańców w 2021 r.

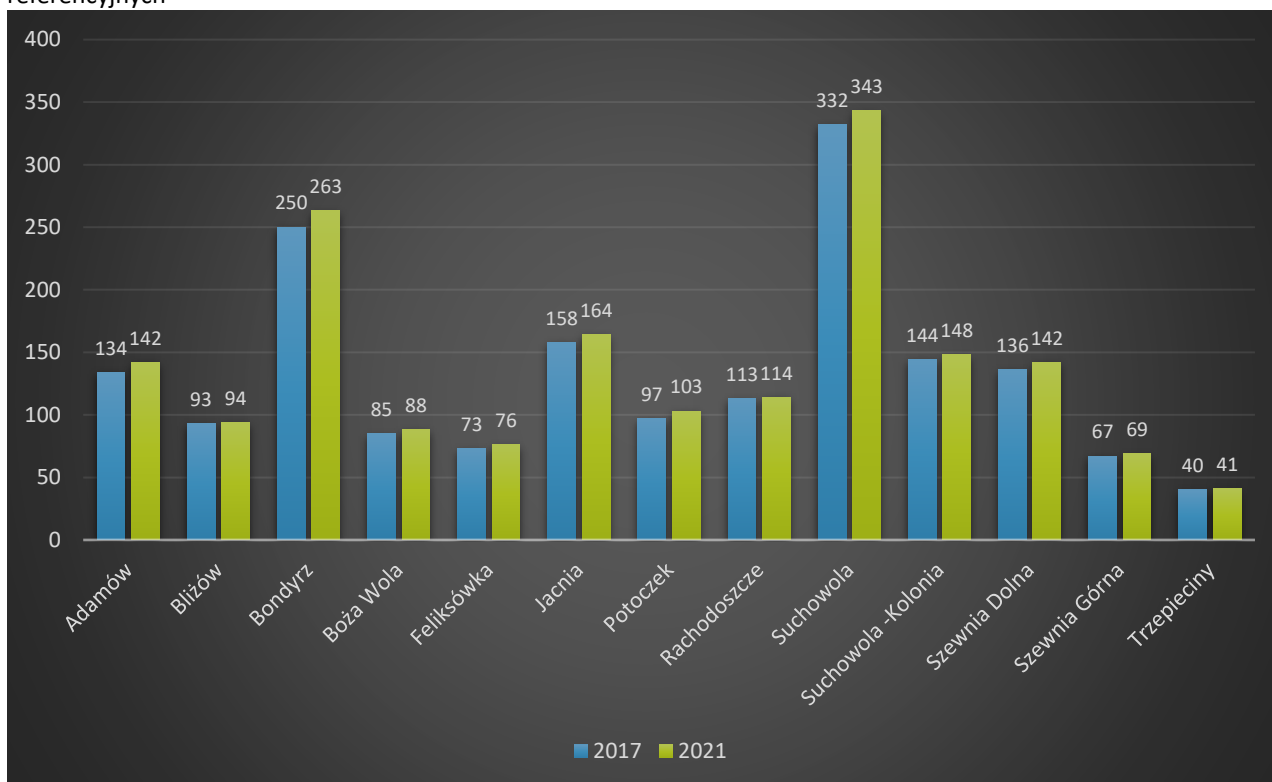
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Adamowie

4.4.3 Sfera techniczna

Obszar gminy znajdujący się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym, można wyznaczyć jako obszar zdegradowany w przypadku występowania na nim ponadto co najmniej dodatkowego jednego negatywnego zjawiska. Wśród katalogu takich zjawisk znalazły się również zagadnienia techniczne. Zgodnie z ustawą o rewitalizacji: zjawiska z zakresu sfery technicznej dotyczą w szczególności degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym, oraz niefunkcjonowaniu rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności, ochrony środowiska i zapewniania dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.

Warunki mieszkaniowe to jeden z najważniejszych czynników świadczących o rozwoju gospodarczym społeczeństwa oraz stopniu jego zamożności. Na przestrzeni lat 2017-2021 na terenie gminy Adamów zanotowano niemal 4%-owy wzrost liczby budynków mieszkalnych. Największym przyrostem tego rodzaju budynków mogą poszczycić się jednostki: Bondyż (13 budynków, co stanowi 20% wszystkich nowo wybudowanych budynków mieszkalnych), Suchowola (11 nowych budynków-17%) oraz Adamów (8 nowych budynków-12%). Po 6 budynków powstało w: Jacni, Potoczku oraz Szewni Dolnej (po 9% wszystkich budynków).

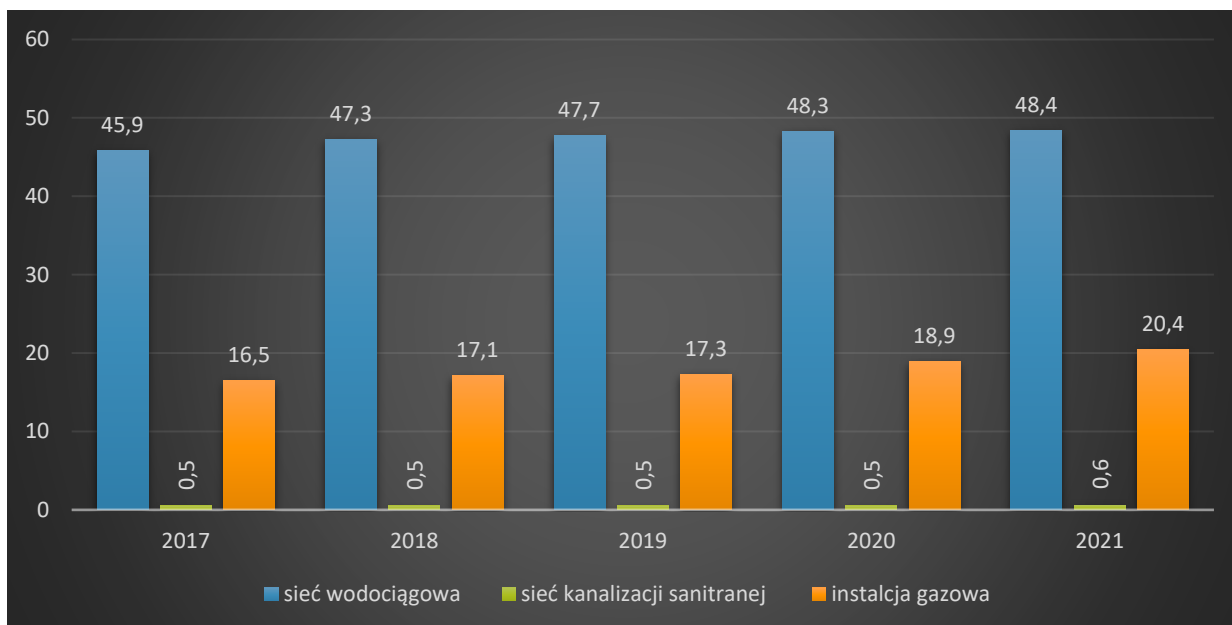
Wykres 57 Liczba budynków mieszkalnych na terenie gminy Adamów w roku 2017 i 2021 wg. jednostek referencyjnych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Adamowie

Na przestrzeni lat widoczna jest systematyczna poprawa warunków socjalno-bytowych mieszkańców gminy. Dzieje się to za sprawą prowadzonych inwestycji mających wpłynąć na poprawę komfortu zamieszkiwania m.in. rozbudowa sieci wodociągowej, modernizacji istniejących stacji uzdatniania wody czy rozwój infrastruktury gazowej. Zgodnie z danymi GUS na przestrzeni 5 analizowanych lat odsetek mieszkańców korzystających z sieci wodociągowej wzrósł z 45,9% do 48,4%. Największy przyrost odnotowano jednak w zakresie odsetka mieszkańców korzystających z infrastruktury gazowej- wzrósł on z 16,9% do 20,4%. Najmniej korzystnie wygląda sytuacja w zakresie infrastruktury kanalizacji sanitarnej. W badanym okresie udział mieszkańców korzystających z tego rodzaju infrastruktury wzrósł z 0,5% do 0,6%.

Wykres 58 Udział mieszkańców (%) korzystających z infrastruktury technicznej w ogólnej liczbie mieszkańców w latach 2017-2021

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych

Uwzględniając powyższe informacje, charakteryzujące zjawisko degradacji technicznej, na potrzeby przedmiotowej analizy wybrano poniższe wskaźniki dotyczące obiektów o przeznaczeniu mieszkalnym oraz użyteczności publicznej. Wyboru przedmiotowych wskaźników dokonano mając na względzie fakt, iż poszczególne rodzaje rozwiązań w budownictwie indywidualnym, stanowią istotny czynnik decydujący o możliwości wysokiej jakości zamieszkiwania. Część z rozpatrywanych wskaźników okazała się bezużyteczna, np. kwestie dotyczące wyposażenia budynków w kanalizację sanitarną. Na koniec 2021 r. jedynie w miejscowości Adamów część z budynków posiadała podłączenie do kanalizacji sanitarnej. W związku z tym, zastosowanie wskaźnika obrazującego udział budynków posiadających tego rodzaju wyposażenie, w stosunku do miejscowości, gdzie jej budowa nie jest uzasadniona ekonomicznie ze względu na rozproszoną zabudowę, nie ma racji bytu. Ze względu na brak dostępnych danych w ramach analizy nie uwzględniono również informacji w zakresie budynków mieszkalnych posiadających dostęp do sieci gazowej.

W ramach badania przeanalizowano poziom degradacji technicznej budynków wchodzących w skład zasobu gminy Adamów. W tym, celu wybrano następujące wskaźniki:

- udział budynków mieszkalnych podłączonych do sieci wodociągowej w ogólnej liczbie budynków mieszkalnych w 2021 r.,
- udział budynków mieszkalnych wykorzystujących odnawialne źródła energii w 2021 r.,
- udział budynków mieszkalnych korzystających z przestarzałych źródeł ciepła w 2021 r.
- udział budynków użyteczności publicznej wymagających podjęcia działań termomodernizacyjnych w 2021r.;

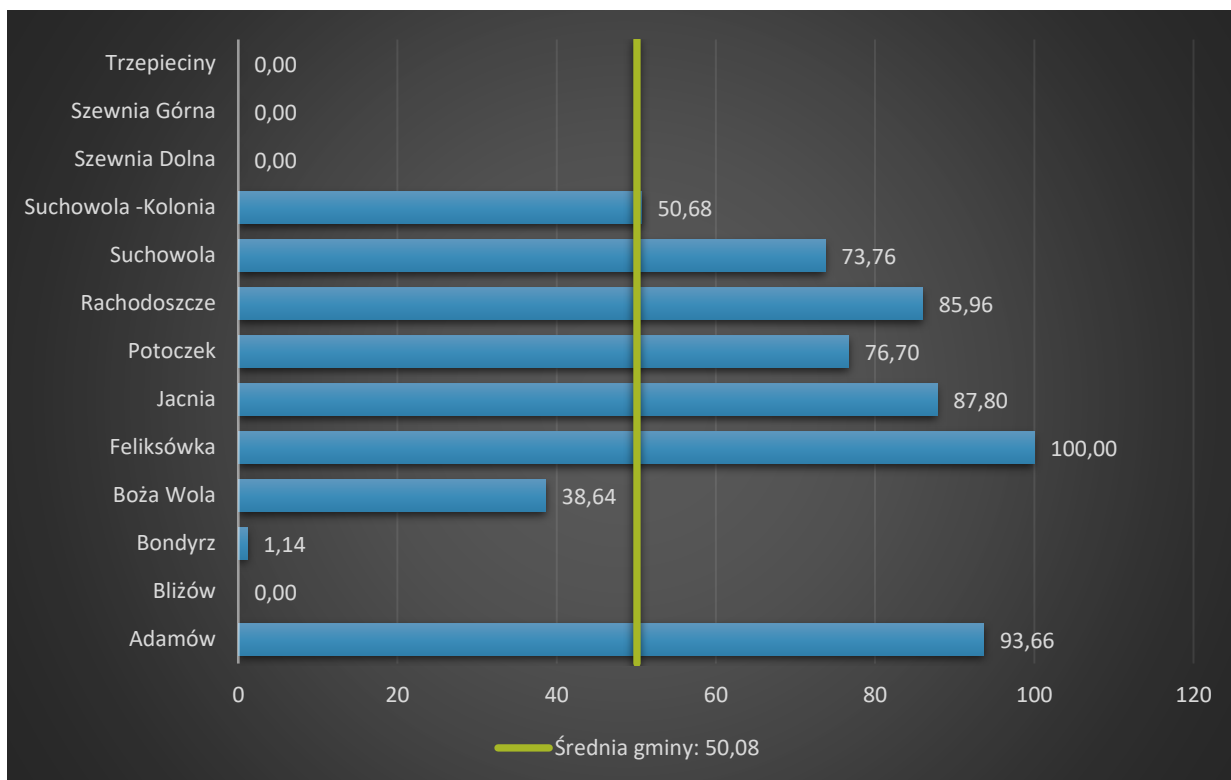
- udział budynków użyteczności publicznej wymagających dostosowania do potrzeb osób z niepełnosprawnościami w 2021 r.

Na przestrzeni lat 2017-2021 zanotowano bardzo duży, bo aż 27%-owy wzrost budynków mieszkalnych korzystających z sieci wodociągowej (z 705 do 895). Gmina obsługiwana jest przez 8 wodociągów w o ogólnej długości 69 km we wsiach: Adamów, Potoczek, Jacnia, Suchowola, Feliksówka, Rachodoszcze, Boża Wola i Suchowola Kolonia¹¹. Na terenie gminy Adamów znajdują się również miejscowości, w których mieszkańcy nie mają dostępu do sieci wodociągowej, tj. Bliźów, część miejscowości Boża Wola, Czarnowoda, Grabnik, Malinówka, Suchowola-Kolonia, Szewnia Dolna, Szewnia Górna oraz Trzepieciny.

Wartość wskaźnika obrazującego udział budynków wyposażonych w sieć wodociągową w ogólnej liczbie budynków mieszkalnych dla obszaru całej gminy Adamów w 2021 r. wyniosła: 50,08%. Z najkorzystniejszą sytuacją mamy do czynienia w obrębie następujących jednostek referencyjnych, gdzie udział budynków mieszkalnych korzystających z bieżącej wody pochodzącej z sieci wodociągowej, kształtuje się na poziomie wyższym niż średnia dla całej gminy: Feliksówka – 100,00%, Adamów – 93,66%, Jacnia – 87,80%, Rachodoszcze – 85,96%, Potoczek- 76,70%, Suchowola – 73,76%, Suchowola-Kolonia- 50,68%. W zakresie 2 pozostałych jednostek referencyjnych (Boża Wola oraz Bondyrz) wartość wskaźnika kształtuje się na poziomie niższym niż średnia gminy.

Wykres 59 Wskaźnik delimitacyjny nr 5 - sfera techniczna –Udział budynków mieszkalnych podłączonych do sieci wodociągowej w ogólnej liczbie budynków mieszkalnych w 2021 r.

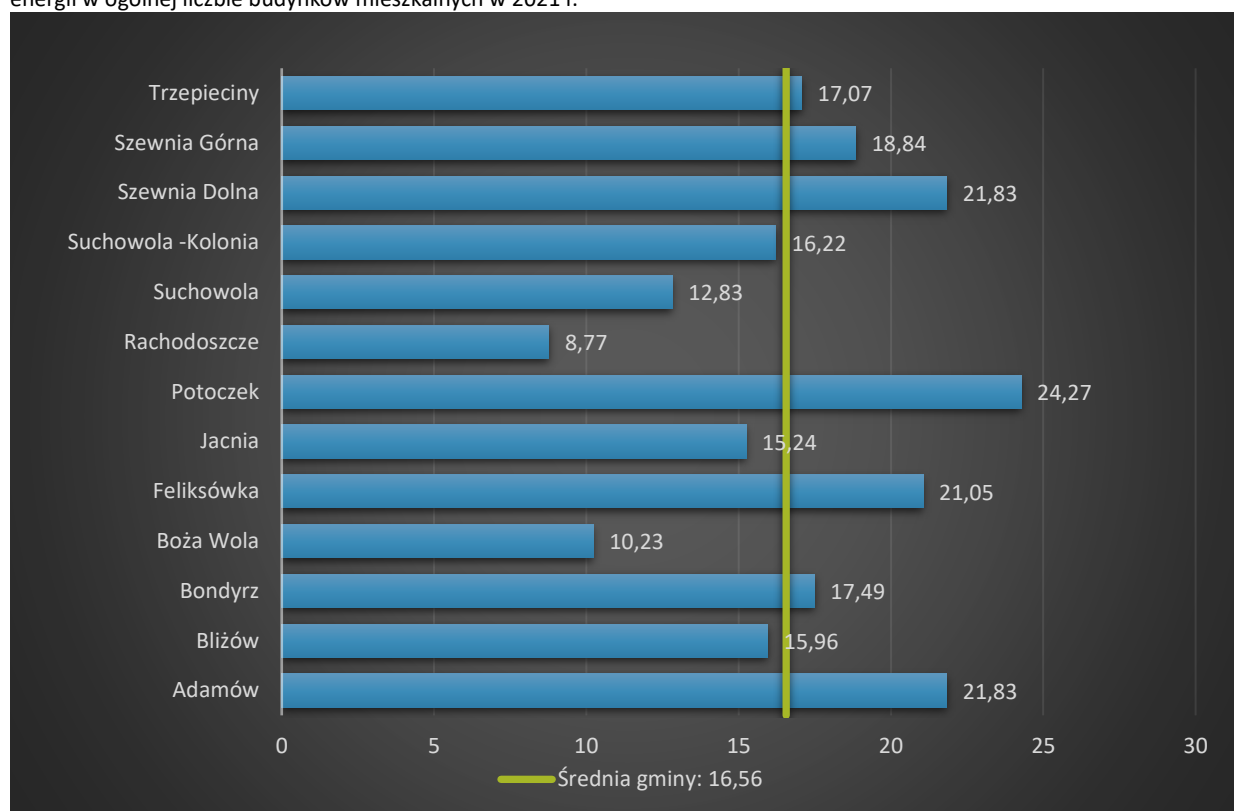
¹¹ „Raport o stanie gminy Adamów za rok 2021 r.”

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Adamowie

W kolejnym kroku analizie poddano sytuację w zakresie budynków mieszkalnych korzystających z odnawialnych źródeł energii. W oparciu o przekazane przez Urząd Gminy w Adamowie oszacowano średnią wartość dla gminy w zakresie udziału budynków mieszkalnych korzystających z tego rodzaju nowoczesnych i sprzyjających ochronie środowiska rozwiązań. W ramach prowadzonej analizy uwzględniono rozwiązania wpływające na zmniejszenie zużycia energii cieplnej (instalacje solarne) produkowanej w konwencjonalny sposób. W świetle uzyskanych danych w latach 2017-2021 liczba budynków mieszkalnych korzystających z OZE nie uległa zmianie i wynosi: 296 budynków. Odsetek budynków mieszkalnych korzystających z OZE w 2021 r. kształtował się na poziomie 16,56% wszystkich budynków mieszkalnych w gminie. W obrębie 7 z 13 jednostek referencyjnych analizowany wskaźnik przybiera wartość powyżej średnie dla gminy. Z najlepszą sytuacją mamy do czynienia w miejscowości Potoczek, gdzie aż 24,27% budynków mieszkalnych korzysta z odnawialnych źródeł energii. Następne w kolejności plasują się miejscowości: Szewnia Dolna (21,83%), Adamów (21,83%) oraz Feliksówka (21,05%). Z najgorszą sytuacją mamy do czynienia w zakresie jednostek: Rachodoszcze- 8,77% oraz Boża Wola – 10,23%.

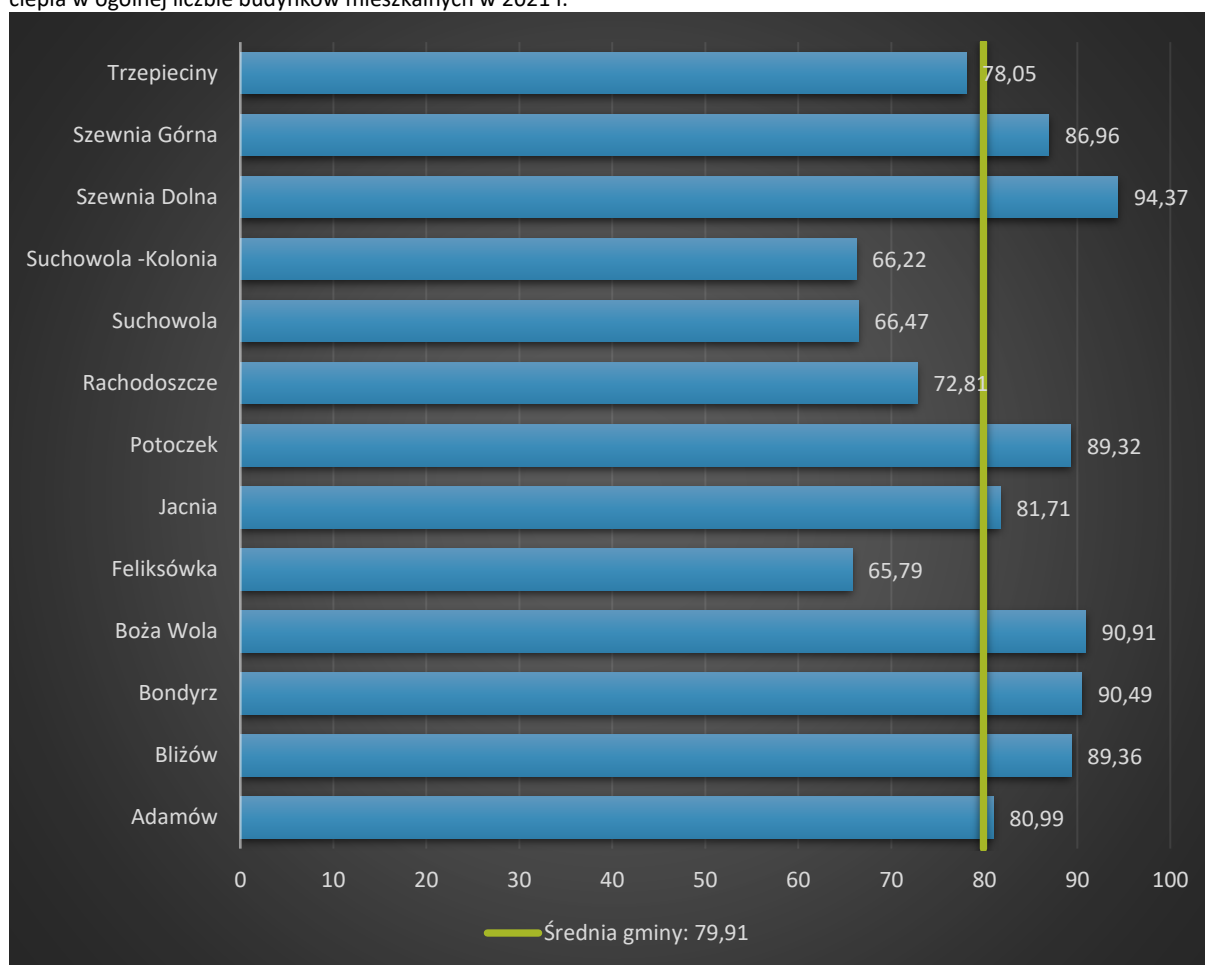
Wykres 60 Wskaźnik delimitacyjny nr 6 - sfera techniczna –Udział budynków mieszkalnych korzystających z odnawialnych źródeł energii w ogólnej liczbie budynków mieszkalnych w 2021 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Adamowie

Ostatnia z rozpatrywanych kwestii w zakresie budynków mieszkalnych dotyczy wykorzystywania przez obiekty przestarzałych źródeł ciepła. W ramach prowadzonej analizy wykorzystano dane Centralnej Ewidencji Emisyjności Budynków. Wzięto pod uwagę dane w zakresie źródeł ciepła poniżej 3 klasy emisyjności, tj. niespełniające norm w zakresie emisji zanieczyszczeń do powietrza.- tzw. „kopciuchy”. W 2021 r. na terenie gminy Adamów znajdował się 1 428 nieefektywnych, przestarzałych i wysokoemisyjnych źródeł ciepła. Oznacza to, że 79,91% wszystkich budynków mieszkalnych w gminie wymaga pilnej wymiany źródeł ciepła. Analizując zagadnienie przez pryzmat poszczególnych jednostek referencyjnych ze szczególnie niekorzystną sytuacją mamy do czynienia w 7 z 13 jednostek. Najwyższą wartość wskaźnik przybiera dla jednostek: Szewnia Dolna- 94,37%, Boża Wola – 90,91%, Bondyrz- 90,49%, Bliżów- 89,99%, Szewnia Górna – 86,96%. Najlepszą sytuację odnotowano w 3 jednostkach referencyjnych: Feliksówka – 65,79%, Suchowola-Kolonja – 66,22%, Suchowola – 66,47%. Na poniższym wykresie zaprezentowano szczegółowo wartości wskaźnika dla wszystkich jednostek referencyjnych.

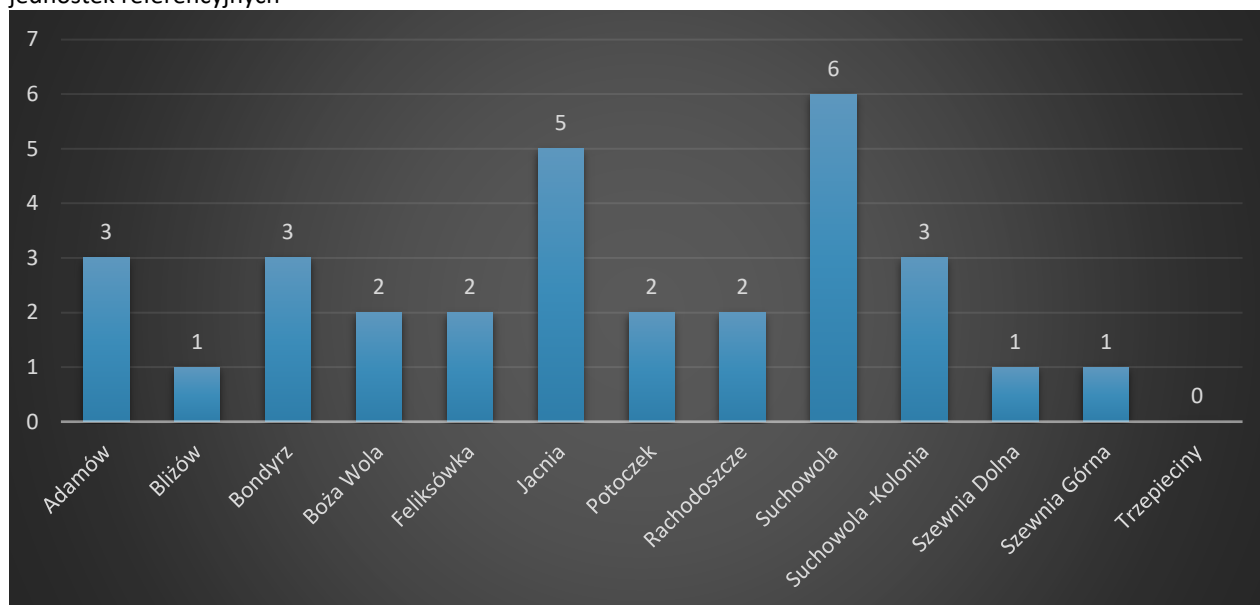
Wykres 61 Wskaźnik delimitacyjny nr 7 - sfera techniczna –Udział budynków mieszkalnych wykorzystujących przestarzałe źródła ciepła w ogólnej liczbie budynków mieszkalnych w 2021 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Adamowie

Kolejna grupa zagadnień dotyczy kwestii degradacji technicznej budynków będących w zasobie gminy. Zgodnie z danymi udostępnionymi przez Urząd Gminy w Adamów na terenie gminy znajduje się łącznie 31 budynków/obiektów użyteczności publicznej. Jedynie w jednostce Trzepieciny nie ma budynku użyteczności publicznej stanowiącego zasób gminy. Najwięcej tego rodzaju budynków znajduje się natomiast w miejscowościach: Suchowola- 6 oraz Jacnia – 5.

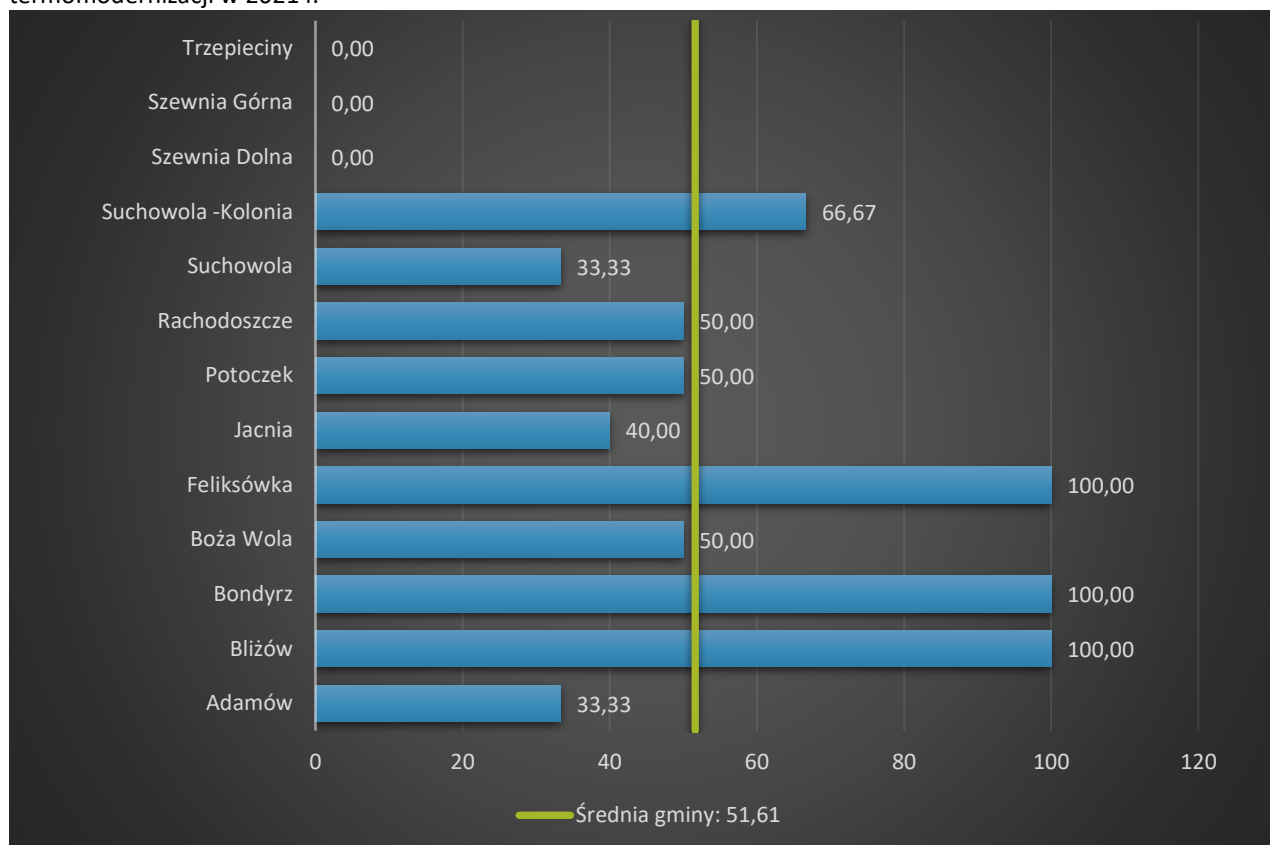
Wykres 62 Liczba budynków użyteczności publicznej wchodzących w zasób gminy Adamów wg. poszczególnych jednostek referencyjnych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Adamowie

Ze względu na niespełnianie aktualnych standardów w zakresie efektywności energetycznej, 16 z wszystkich 31 budynków użyteczności publicznej, wymaga przeprowadzenia pilnych prac termomodernizacyjnych. Oznacza to, iż odsetek takich budynków użyteczności publicznej wynosi 51,61%. Najbardziej niekorzystna sytuacja dotyczy jednostek: Bliżów, Bondyż, Feliksówka, gdzie wszystkie z istniejących i funkcjonujących obiektów wymaga przeprowadzenia prac termomodernizacyjnych. Najkorzystniejszą sytuację odnotowano w jednostkach: Szewnia Dolna i Szewnia Górna, gdzie żaden z budynków nie wymaga interwencji.

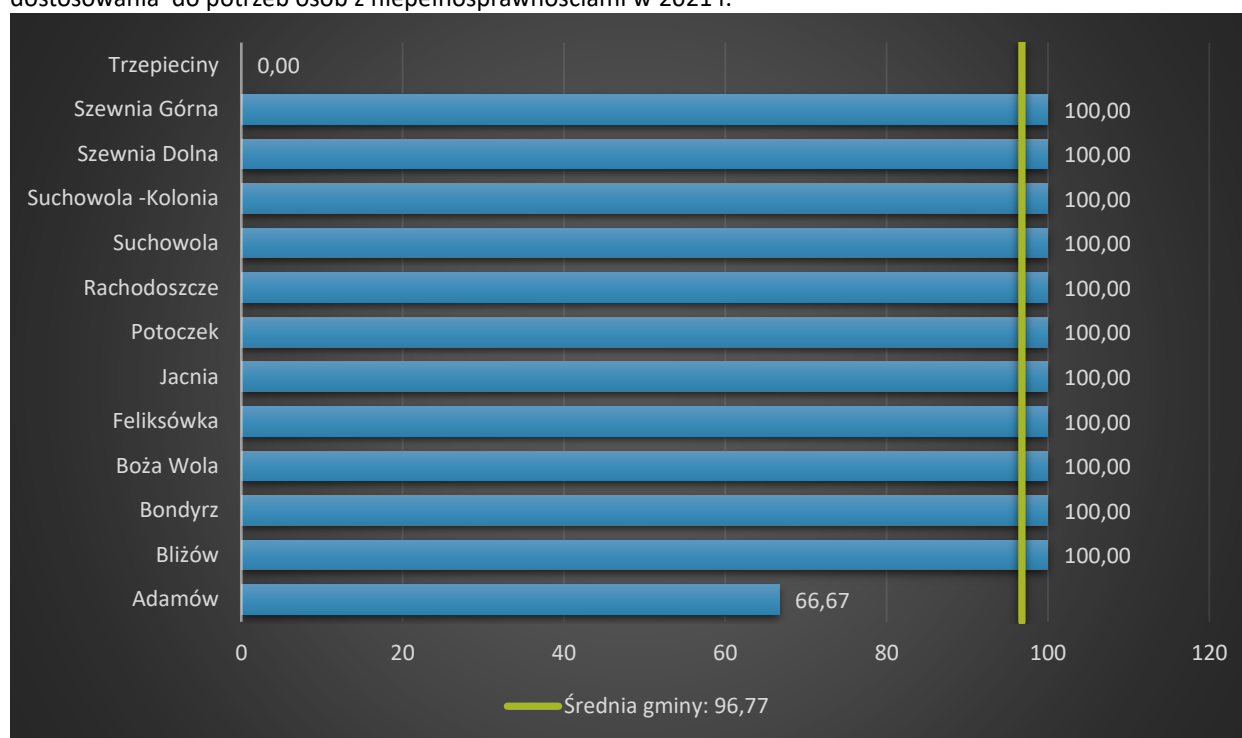
Wykres 63 Wskaźnik delimitacyjny nr 8 - sfera techniczna – Udział budynków użyteczności publicznej wymagających termomodernizacji w 2021 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Adamowie

Ostatnim wskaźnikiem, który badano w sferze technicznej był udział budynków użyteczności publicznej, które wymagają dostosowania do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Sytuacja w zakresie tego wskaźnika kształtuje się w sposób zgoła odmienny niż w przypadku budynków wymagających prac termomodernizacyjnych. Odsetek budynków wymagających dostosowania do potrzeb osób z niepełnosprawnościami wynosi 96,77% (aż 30 z 31 wszystkich budynków użyteczności publicznej).

Wykres 64 Wskaźnik delimitacyjny nr 9 - sfera techniczna – Udział budynków użyteczności publicznej wymagających dostosowania do potrzeb osób z niepełnosprawnościami w 2021 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Adamowie

4.4.4 Sfera przestrzenno-funkcjonalna

Ostatnią grupą problemów wymagających przeprowadzenia analizy na potrzeby niniejszego opracowania są negatywne zjawiska przestrzenno-funkcjonalne, czyli w szczególności: niewystarczający poziom wyposażenia w infrastrukturę społeczną i techniczną lub jej zły stan techniczny, niska jakość podstawowych usług lub brak dostępu do nich, niski poziom obsługi komunikacyjnej, niedobór lub niska jakość terenów publicznych, niedostosowanie rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru.

W celu wyselekcjonowania obszarów charakteryzujących się szczególnie niekorzystną sytuacją w ramach sfery przestrzenno-funkcjonalnej przeanalizowano zagadnienia dotyczące jakości terenów publicznych, poziomu wyposażenia w infrastrukturę gwarantując realizację usług publicznych takich jak np. obowiązek wysokiej jakości dróg publicznych czy zagwarantowania oświetlenia publicznego. W ramach niniejszego opracowania kwestia dróg publicznych została potraktowana dwuaspektowo. Mając na celu wytypowanie obszarów borykających się z największymi problemami z jednej strony przeanalizowano stan tychże dróg i konieczność podjęcia interwencji polegających na modernizacji istniejących odcinków lub budowie nowych. Z drugiej natomiast strony analizie poddano liczbę zdarzeń drogowych mających miejsce na

terenie gminy Adamów w stosunku do długości dróg występujących na danym obszarze. O wystąpieniu konkretnego zdarzenia drogowego decydują nie tylko umiejętności osób prowadzących pojazdy, lecz nierzadko stan dróg po których się poruszają.

Ze względu na specyfikę gminy (gmina typowo wiejska) badanie braku dostępu do niektórych z usług publicznych np. edukacyjnych, opieki zdrowotnej czy opieki nad najmłodszymi członkami lokalnej społeczności, nie znajdują uzasadnienia.

W ramach przedmiotowego rozdziału przeanalizowano następujące kwestie:

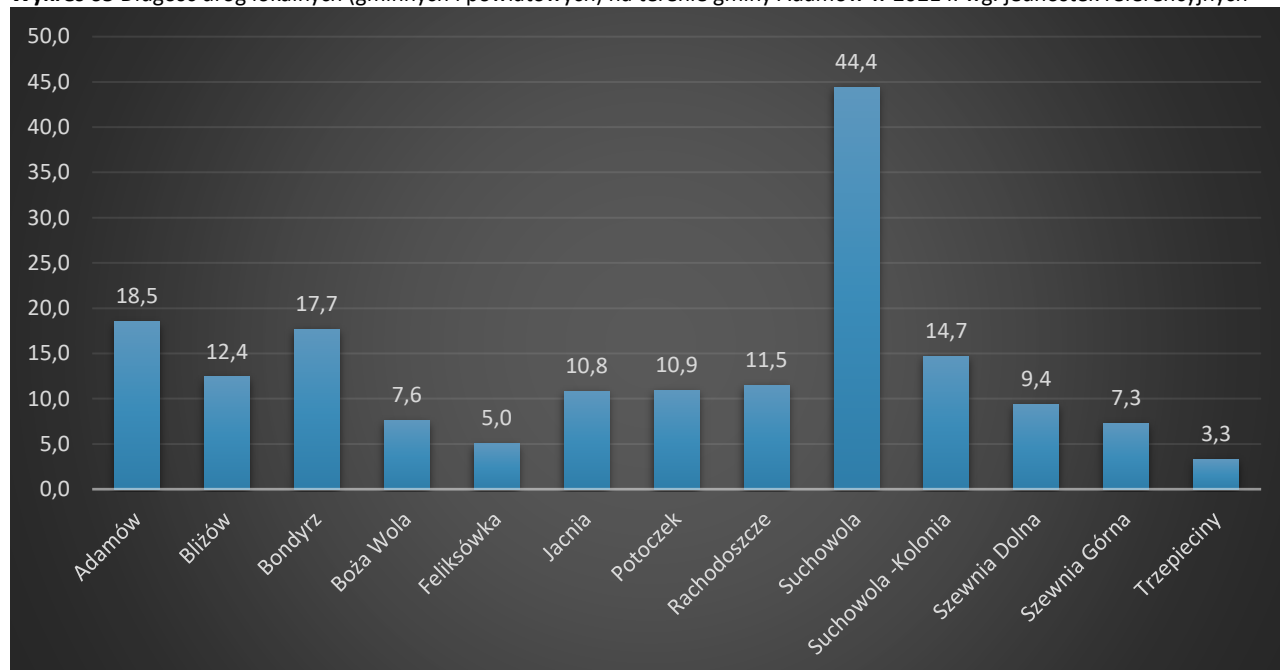
- udział długości dróg lokalnych wymagających podjęcia interwencji w ogólnej długości dróg w danym obszarze w 2021 r.,
- liczba zdarzeń drogowych przypadających na 100 mieszkańców w 2021 r.,
- udział punktów świetlnych wymagających modernizacji i wymiany na energooszczędne w ogólnej liczbie punktów świetlnych w 2021 r.,
- udział powierzchni terenów publicznych wymagających podjęcia interwencji w 2021 r.

Układ komunikacyjny gminy Adamów wyznaczony został przez drogę wojewódzką nr 849 Zamość – Krasnobród - Józefów - Wola Obszańska. Jej długość na obszarze gminy wynosi 6,5 kilometrów. Ważny wpływ na dostępność komunikacyjną gminy ma również sieć dróg powiatowych, które są na obszarze gminy dobrze usytuowane i komunikują większość jednostek osadniczych. Zgodnie z danymi Urzędu Gminy w Adamowie łączna długość dróg powiatowych utwardzonych na terenie gminy wynosi: 33,33 km, w tym 16 km wymaga modernizacji a kolejne 4,4 budowy. Wewnętrzny szkielet dróg gminy Adamów, oprócz dróg powiatowych, stanowią drogi gminne. Łączna ich długość wynosi 135,81 km, z czego zaledwie 26% to drogi utwardzone. Podstawowy układ komunikacyjny uzupełniony jest w poszczególnych miejscowościach przez ogólnodostępne drogi lokalne i wewnętrzne (nie zaliczone do żadnej z ww. kategorii dróg) pełniące rolę dojazdową do gruntów rolnych i leśnych, obsługujące tereny zabudowy mieszkaniowej i usługowo-produkcyjnej. Sieć dróg powiatowych oraz gminnych ma na celu realizację powiązań komunikacyjnych przede wszystkim na terytorium gminy, a także powiązań lokalnych z miejscowościami znajdującymi się w granicach gmin sąsiednich.

Pierwszym wskaźnikiem poddanym analizie jest wskaźnik obrazujący udział długości dróg lokalnych, które wymagają podjęcia interwencji (np. modernizacja istniejących odcinków lub budowa nowych) w ogólnej długości dróg w gminie. W ramach analizy uwzględniono jedynie

drogi gminne i powiatowe. Zgodnie z danymi przekazanymi przez Urząd Gminy w Adamowie łączna długość dróg lokalnych na terenie gminy w 2021 r. wynosiła 173,51 km, w tym: 120,70km to drogi wymagające podjęcia interwencji (utwardzenia, modernizacji lub całkowitej budowy).

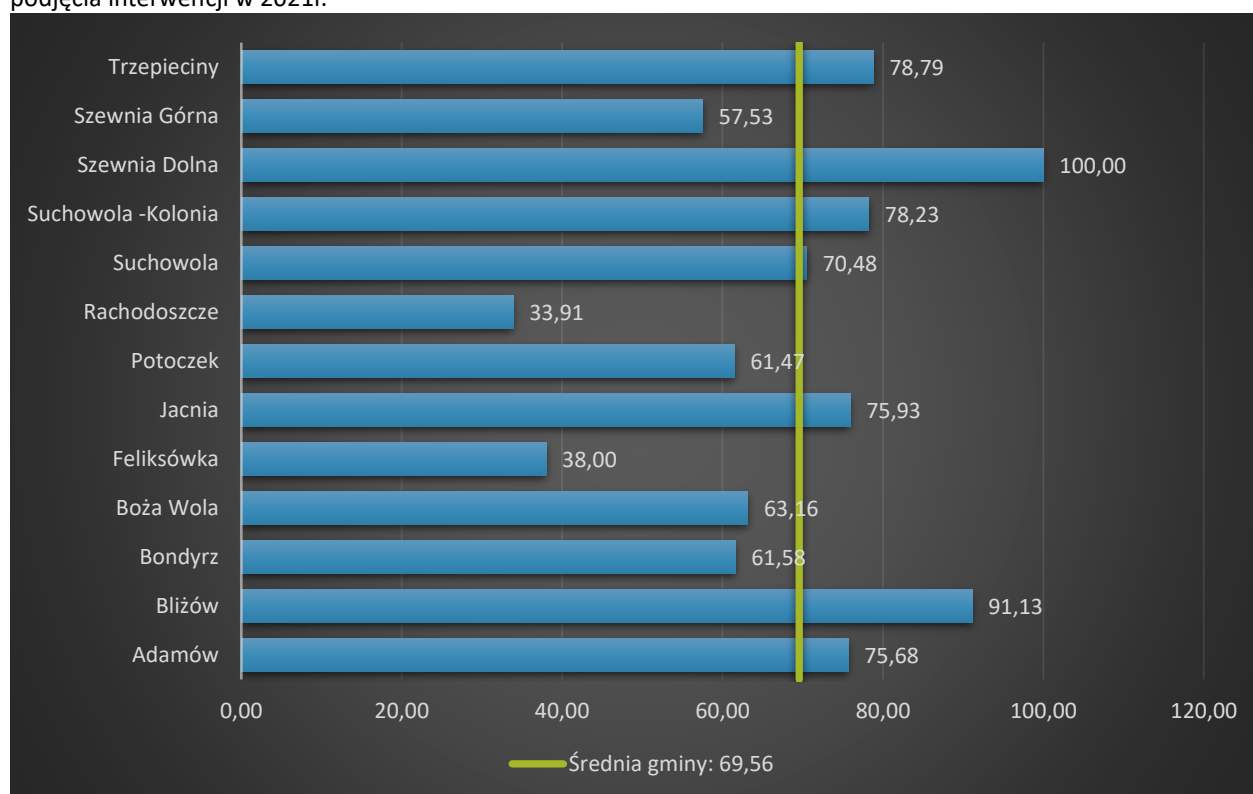
Wykres 65 Długość dróg lokalnych (gminnych i powiatowych) na terenie gminy Adamów w 2021 r. wg. jednostek referencyjnych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Adamów

Odsetek dróg lokalnych będących w niewystarczającym stanie technicznym dla terenu całej gminy kształtuje się na poziomie 69,56%. W sporej części jednostek referencyjnych nad drogami utwardzonymi przeważają drogi nieutwardzone generując wysokie koszty ich regularnego utrzymania, a w konsekwencji potrzebę modernizacji, remontów i napraw. W 7 z 13 analizowanych jednostek referencyjnych wartość wskaźnika obrazującego udział dróg lokalnych wymagających podjęcia interwencji kształtuje się na poziomie znacznie przewyższającym średnią gminy. Najbardziej niekorzystną sytuację możemy zaobserwować w Szewni Dolnej, gdzie 100% dróg wymaga podjęcia interwencji. Niemal równie wysoki udział dróg o niekorzystnej nawierzchni zanotowano w Bliżowie -91,13%.

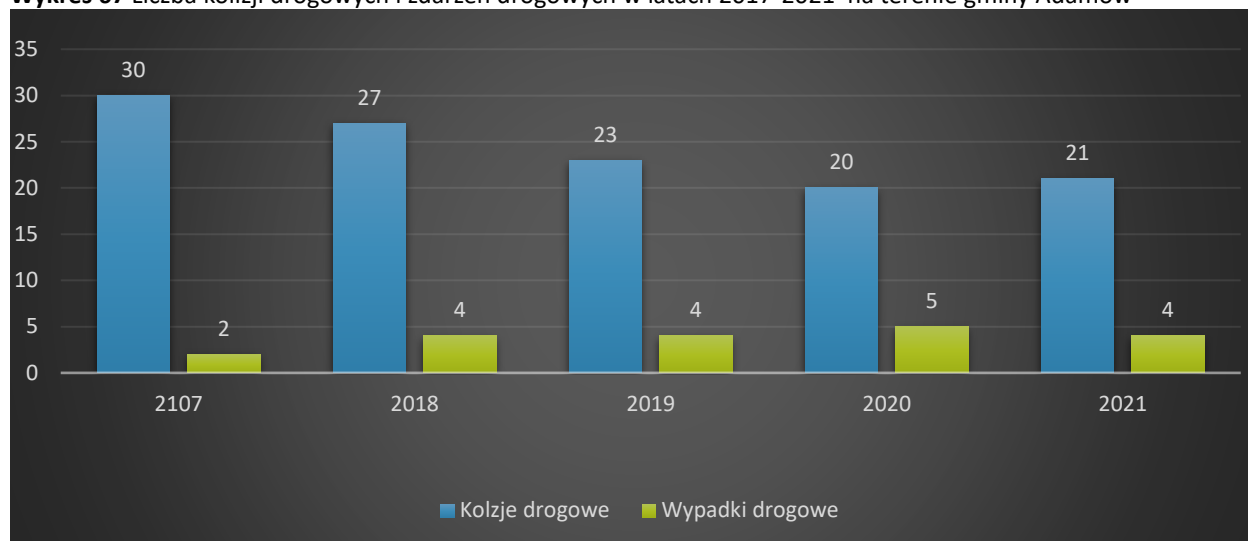
Wykres 66 Wskaźnik delimitacyjny nr 10 - sfera przestrzenno-funkcjonalna – Udział dróg lokalnych wymagających podjęcia interwencji w 2021r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Adamów

Kolejny ze wskaźników dotyczy liczby zdarzeń drogowych (wypadków i kolizji) przypadających na 100 mieszkańców w 2021 r. W świetle danych Policji liczba zdarzeń drogowych, które miały miejsce na terenie gminy Adamów w latach 2017-2021 uległa systematycznemu spadkowi (z 31 w 2017 r do 25 w 2021 r.). Rok rocznie od 40% nawet do 63% stanowiły zdarzenia drogowe z powodu niedostosowania prędkości do warunków panujących na drodze. Kolejną grupę (od 13% do 28% z wyjątkiem 2019 r., gdzie jest 0) stanowiły zdarzenia drogowe spowodowane nieudzieleniem pierwszeństwa przejazdu. Przeważającą część zdarzeń drogowych (80%-94%) stanowiły kolizje drogowe. Wypadki drogowe zdarzały się rzadko, a ich liczba w skali roku wahała się od 2 do 5.

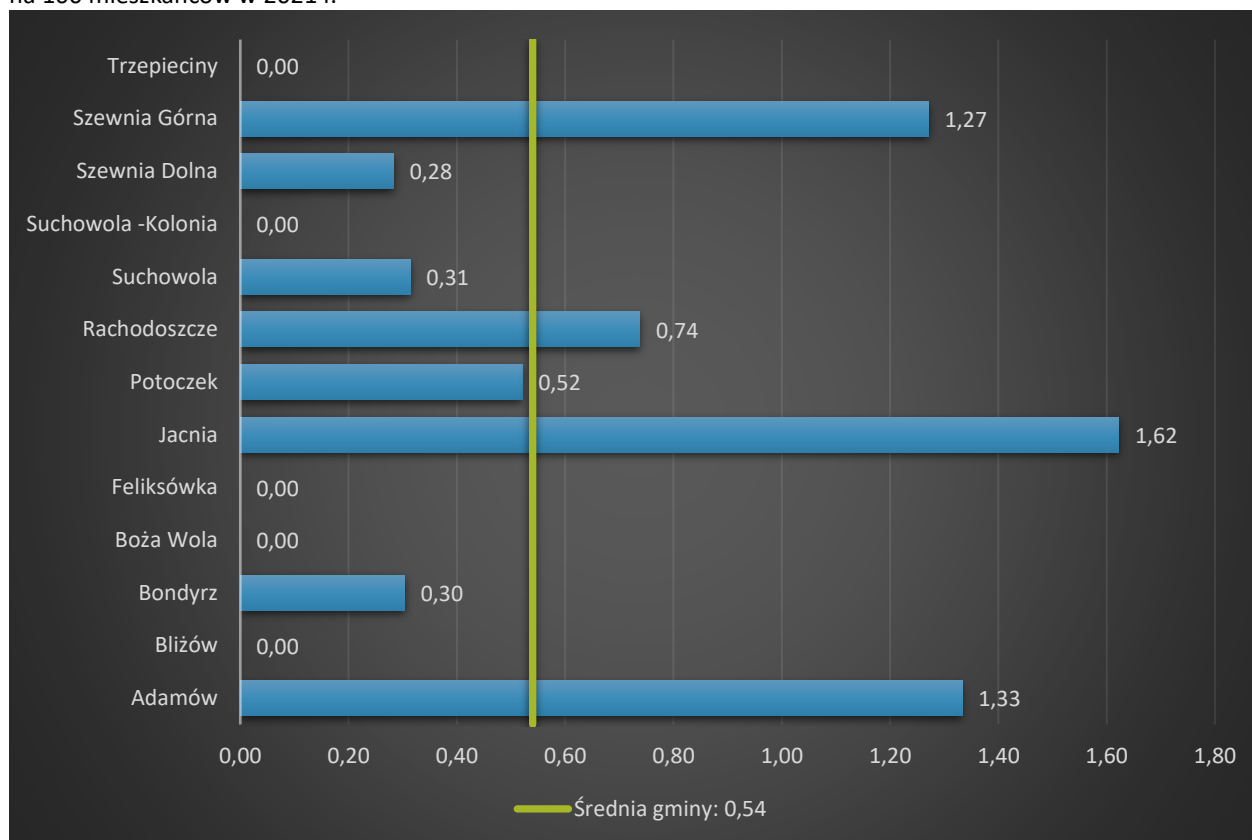
Wykres 67 Liczba kolizji drogowych i zdarzeń drogowych w latach 2017-2021 na terenie gminy Adamów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Komisariatu Policji w Krasnobrodzie

W ramach wskaźnika przeanalizowano liczbę zdarzeń drogowych, które miały miejsce w 2021 r. przypadającą na 100 mieszkańców. Na podstawie dostępnych danych obliczono, iż średnia wartość wskaźnika kształtuje się na poziomie: 0,54. W zakresie 4 jednostek referencyjnych wskaźnik przybiera wartość powyżej średniej dla obszaru całej gminy. Szczególnie niekorzystną sytuację odnotowano w Jacni, gdzie wskaźnik przybiera wartość 3-krotnie wyższą niż ww. średnia. 2,5-krotnie większą wartość przybiera wskaźnik dla jednostki referencyjnej Adamów, a 2,4-krotnie większą wartość dla jednostki Szewnia Górna. Powyżej średniej (1,4-krotnie wyższą) przybiera wartość wskaźnik dla jednostki Rachodoszcze. W pozostałym zakresie jest on niższy niż średnia dla gminy. Najlepiej wypadają jednostki: Boża Wola, Feliksówka, Suchowolo-Kolonia i Trzepieciny, gdzie w 2021 r. nie odnotowano żadnych niekorzystnych zdarzeń drogowych.

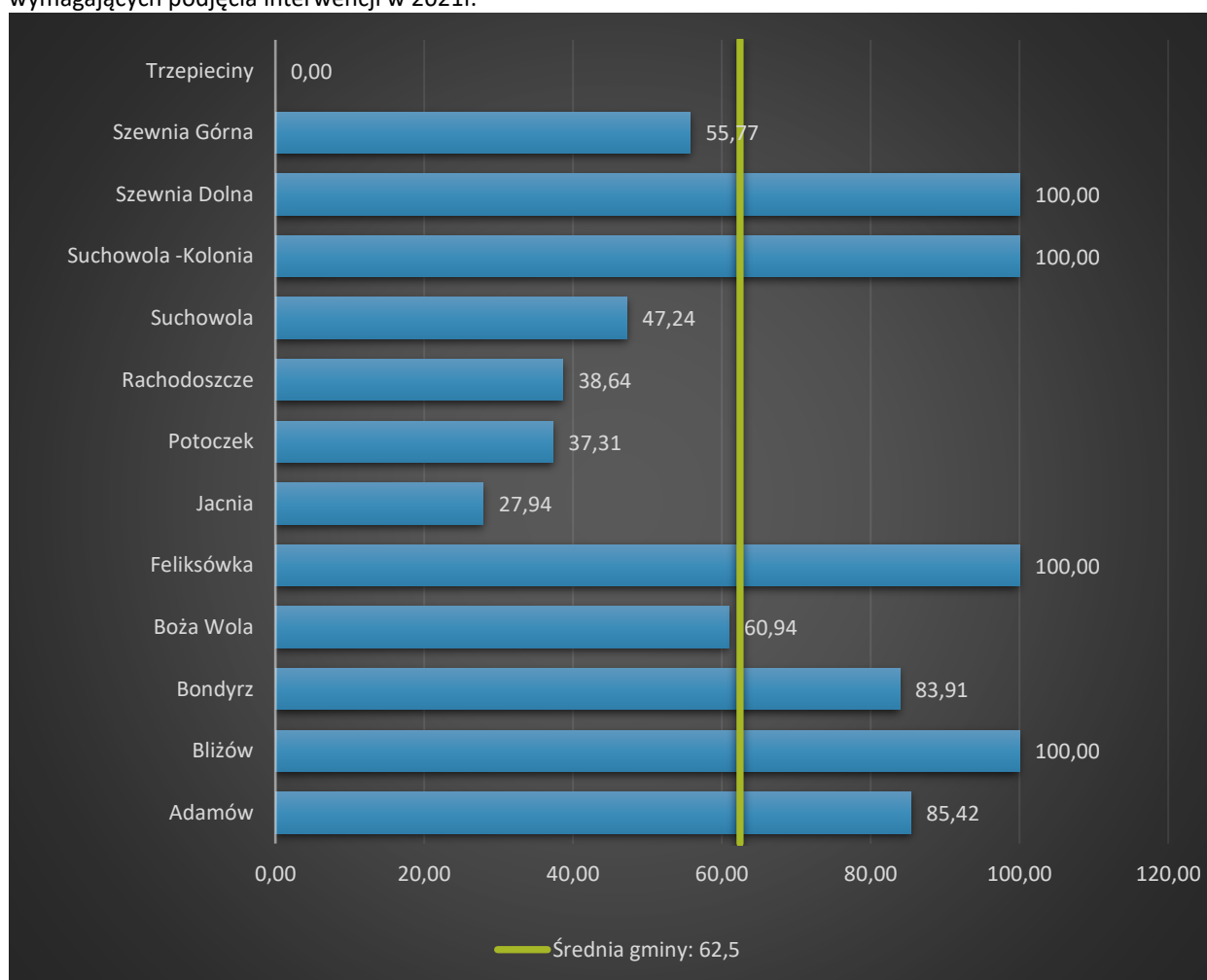
Wykres 68 Wskaźnik delimitacyjny nr 11- sfera przestrzenno-funkcjonalna – Liczba zdarzeń drogowych przypadająca na 100 mieszkańców w 2021 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Adamów

Wśród wielu elementów decydujących o jakości przestrzenno-funkcjonalnej zamieszkiwanego obszaru znajdują się również kwestie oświetlenia. Wpływają one nie tylko na komfort poruszania się po obszarze gminy, lecz przede wszystkim na bezpieczeństwo mieszkańców. Zgodnie z danymi Urzędu Gminy w Adamów łączna liczba punktów świetlnych na terenie gminy wynosi 1 060 szt., z czego 662 szt. wymagają podjęcia prac modernizacyjnych i wymiany na nowe. Oznacza to, iż udział punktów oświetleniowych wymagających interwencji kształtuje się na poziomie 62,45%, czyli większość wymaga wymiany. Najkorzystniejsza sytuacja dotyczy jednostki Trzepieciny, gdzie na 21 funkcjonujących punktów świetlnych żaden nie wymaga wymiany. Korzystnie wygląda również sytuacja w zakresie jednostki Jacnia, gdzie interwencji wymaga niecałe 28% punktów świetlnych. Zdecydowanie najgorzej prezentuje się kwestia oświetlenia ulicznego w miejscowościach: Bliżów, Feliksówka, Suchowola-Kolonia oraz Szewnia Górna, gdzie wszystkie punkty świetlne wymagają wymiany na energooszczędne.

Wykres 69 Wskaźnik delimitacyjny nr 12 - sfera przestrzenno-funkcjonalna – Udział punktów świetlnych wymagających podjęcia interwencji w 2021r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Adamowie

W ramach ostatniego z analizowanych zagadnień zidentyfikowano powierzchnie terenów publicznych znajdujących się na obszarze gminy Adamów i wyselekcjonowano te, które wymagają podjęcia pilnej interwencji. Zgodnie z informacjami Urzędu Gminy w Adamowie łączna powierzchnia terenów publicznych wynosi: 37,7847 ha, w tym 74,26% jest zdegradowanych i wymaga podjęcia interwencji.

W ramach ostatniego z analizowanych zagadnień zidentyfikowano powierzchnie terenów publicznych znajdujących się na obszarze gminy Adamów i wyselekcjonowano te, które wymagają podjęcia pilnej interwencji. Zgodnie z informacjami Urzędu Gminy w Adamowie łączna powierzchnia terenów publicznych wynosi: 15,2183 ha, w tym 91,96% jest zdegradowanych i wymaga podjęcia interwencji.

Tabela 24 Zestawienie powierzchni terenów publicznych na terenie gminy Adamów wg. jednostek referencyjnych

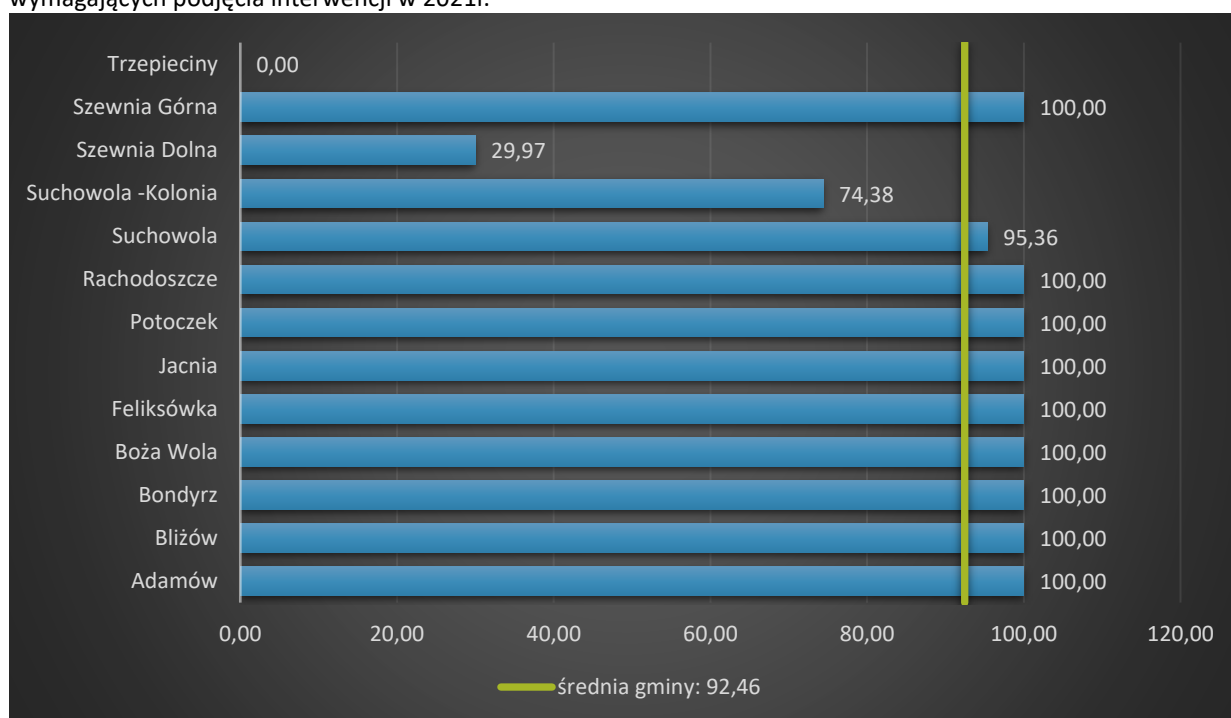
Lp.	NUMER OBSZARU REFERENCYJNEGO	Tereny publiczne	Działki ewidencyjne	Powierzchnia ogółem [ha]	Powierzchnia wymagająca interwencji [ha]
1.	Adamów	Plac zabaw	dz.456,466	0,7076	0,7076
		Boisko sportowe	dz.516/6	0,4419	0,4419
		Teren publiczny	dz. 598,597	0,4496	0,4496
2.	Bliżów	Teren starej świetlicy wiejskiej	dz.407	0,2036	0,2036
3.	Bondyrz	Teren przy starej szkole	dz.1714	0,8826	0,8826
4.	Boża Wola	Teren przy świetlicy wiejskiej	dz. 145/1	0,0389	0,0389
5.	Feliksówka	Teren przy mieszkaniach komunalnych	dz. 572	0,191	0,191
6.	Jacnia	Teren publiczny	dz.1789	0,0846	0,0846
		Teren przy budynku pełniącym funkcję szatni Klubu Piłkarskiego	dz. 1790	0,2777	0,2777
7.	Potoczek	Teren przy mieszkaniach komunalnych	dz. 134/1	0,29	0,29
		Teren przy magazynach byłego kółka rolniczego	dz. 121, 122/9	1,0037	1,0037
8.	Rachodoszcze	Plac zabaw	dz. 754	0,9634	0,9634
		Teren przy byłej szkole podstawowej	dz. 856/2	0,1129	0,1129
9.	Suchowola	Boisko sportowe	dz.2233, dz.2235 , dz.2237, dz.2239, dz.2241, dz. 2243, dz.3525, dz.3526, dz. 3527, dz.3528, dz.3529, dz.3530, dz3531, 3532 , dz3533	2,574	2,574
		Teren magazynów byłego kółka rolniczego	dz.2308, dz. 2310	0,3732	0,3732
		Plac zabaw	dz. 1151/2	0,5345	0,121

		Teren publiczny	dz.2911/1, dz.3534 , dz.2886, dz.2888/1, dz.2889/1, dz.2890/1, dz.2895, dz.2896/1, dz.2900/1, dz.2901/1, dz.2902/5, dz.2903, dz.2904, dz. 2905/1, dz.2906/1, dz. 2907/1, 2908/1, dz.2909/1	5,4213	5,4213
10.	Suchowola -Kolonia	Teren wokół światlicy wiejskiej	dz. 511	0,1895	0,0802
		Teren przy mieszkaniach komunalnych	dz. 544	0,2372	0,2372
11.	Szewnia Dolna	Teren wokół światlicy wiejskiej	dz. 340/1	1,0009	0,3
12.	Szewnia Górna	Plac zabaw przy Szkołe Podstawowej	dz. 296/1	0,2439	0,2439
13.	Trzepieciny	brak	nie dotyczy	nie dotyczy	nie dotyczy
SUMA:				16,222	14,9983

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Adamowie

Z przeprowadzonej weryfikacji wynika, iż w obrębie większości jednostek referencyjnych (9 z 13) całość terenów publicznych należy uznać za zdegradowane i wymaga podjęcia pilnej interwencji. Równie źle kształtuje się sytuacja w Suchowoli, gdzie wartość wskaźnik kształtuje się na poziomie: 95,36%. Wartość poniżej średnie dla gminy przybiera wskaźnik dla jednostek: Szewnia Dolna – 29,97% oraz Suchowola-Kolonia – 74,38%. W miejscowości Trzepieciny nie ma terenów publicznych.

Wykres 70 Wskaźnik delimitacyjny nr 13 - sfera przestrzenno-funkcjonalna – Udział terenów publicznych wymagających podjęcia interwencji w 2021r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Adamowie

4.4.5 Podsumowanie analizy pozostałych sfer

Ustawa o rewitalizacji definiuje obszar zdegradowany jako obszar znajdujący się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym. Wymogiem wyznaczenia obszaru zdegradowanego jest współwystępowanie na nim obok ww. negatywnych zjawisk społecznych także negatywnych zjawisk w co najmniej jednej z następujących sfer:

- gospodarczej,
- środowiskowej,
- technicznej,
- przestrzenno-funkcjonalnej.

Wyselekcjonowano 13 wskaźników dotyczących pozostałych 4 badanych sfer. Zgodnie z przyjętą metodologią w każdej ze sfer dokonano analizy wybranych wskaźników podziale na wyznaczone jednostki referencyjne. W zależności od ich specyfiki (wskaźnik przyjmował wartość poniżej lub powyżej średniej dla całej gminy) dokonano identyfikacji występowania (na zasadzie

0-1) negatywnych zjawisk we wszystkich czterech sferach wskazanych w art. 9 ust. 1 pkt 1-4. W poniższych tabelach zaprezentowano rzeczywiste wartości osiągnięte przez wszystkie wskaźniki oraz ich kwalifikacje w zakresie występowania zjawisk kryzysowych.

Tabela 25 Wartości wskaźników delimitacyjnych pozostałych analizowanych sfer

Sfera	Gospodarcza		Środowiskowa		Techniczna				Przestrzenno-funkcjonalna				
Numer wskaźnika	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Adamów	2,40	204,80	0,00	74 577	93,66	21,83	80,99	33,33	66,67	75,68	1,33	85,42	100,00
Bliżów	0,00	0,00	0,00	132 229	0,00	15,96	89,36	100,00	100,00	91,13	0,00	100,00	100,00
Bondyryz	0,30	1,82	18,35	58 817	1,14	17,49	90,49	100,00	100,00	61,58	0,30	83,91	100,00
Boża Wola	0,39	100,00	0,00	145 941	38,64	10,23	90,91	50,00	100,00	63,16	0,00	60,94	100,00
Feliksówka	0,00	-100,00	0,00	77 688	100,00	21,05	65,79	100,00	100,00	38,00	0,00	100,00	100,00
Jacnia	1,01	5,07	42,64	67 128	87,80	15,24	81,71	40,00	100,00	75,93	1,62	27,94	100,00
Potoczek	1,56	209,38	0,00	137 996	76,70	24,27	89,32	50,00	100,00	61,47	0,52	37,31	100,00
Rachodoszcze	1,11	213,28	0,00	132 595	85,96	8,77	72,81	50,00	100,00	33,91	0,74	38,64	100,00
Suchowola	0,52	2,73	0,16	92 814	73,76	12,83	66,47	33,33	100,00	70,48	0,31	47,24	95,36
Suchowola -Kolonia	0,56	100,00	0,00	103 990	50,68	16,22	66,22	66,67	100,00	78,23	0,00	100,00	74,38
Szewnia Dolna	0,57	-28,99	0,00	94 263	0,00	21,83	94,37	0,00	100,00	100,00	0,28	100,00	29,97
Szewnia Górna	0,00	-100,00	0,00	67 373	0,00	18,84	86,96	0,00	100,00	57,53	1,27	55,77	100,00
Trzepieciny	0,00	0,00	51,87	62 840	0,00	17,07	78,05	0,00	0,00	78,79	0,00	0,00	0,00
Średnia gminy	0,69	50,48	5,16	90 948	50,08	16,56	79,91	51,61	96,77	69,56	0,54	62,45	92,46

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 26 Ocena wskaźników delimitacyjnych pozostałych analizowanych sfer

Sfera	Gospodarcza		Środowiskowa		Techniczna					Przestrzenno-funkcjonalna			
Numer wskaźnika	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Ocena wskaźnika (wartość powyżej/poniżej średniej gminy)													
Adamów	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	1	1	1
Bliżów	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	0	1	1
Bondyryz	1	1	1	0	1	0	1	1	1	1	0	1	1
Boża Wola	1	0	0	1	1	1	1	0	1	0	0	0	1
Feliksówka	1	1	0	0	0	0	0	1	1	0	0	1	1
Jacnia	0	1	1	0	0	1	1	0	1	1	1	0	1
Potoczek	0	0	0	1	0	0	1	0	1	0	0	0	1
Rachodoszcze	0	0	0	1	0	1	0	0	1	0	1	0	1
Suchowola	1	1	0	1	0	1	0	0	1	1	0	0	1
Suchowola - Kolonia	1	0	0	1	1	1	0	1	1	1	0	1	0
Szewnia Dolna	1	1	0	1	1	0	1	0	1	1	0	1	0
Szewnia Górna	1	1	0	0	1	0	1	0	1	0	1	0	1
Trzepieciny	1	1	1	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0

Źródło: Opracowanie własne

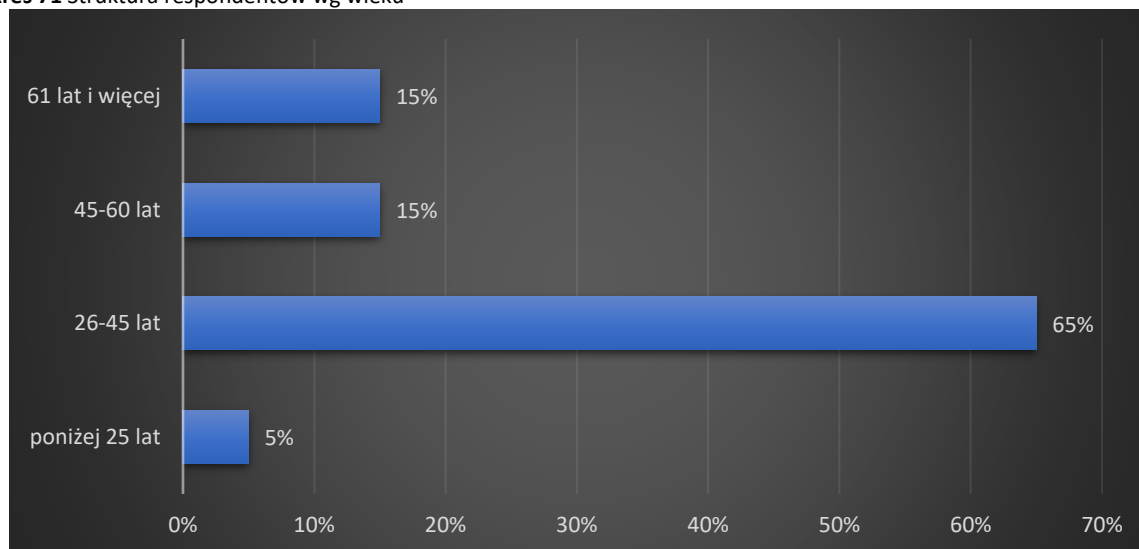
4.5 Analiza jakościowa

Na uwadze należy mieć, że dostępne dane statystyczne nie zawsze oddają sytuację badanego obszaru w pełnym zakresie, w toku prac nad niniejszym dokumentem, analizę wielokryterialną pogłębiono posługując się analizą jakościową.

W tym celu posłużono się badaniem ankietowym, jako jedną ze skuteczniejszych form badania większej grupy respondentów. Badanie ankietowe prowadzono w dniach 15.12.2022 r. - 31.12.2022 r., zostało przeprowadzone w formie elektronicznej za pośrednictwem strony internetowej gminy Adamów (<https://www.adamow.gmina.pl/>). Społeczność lokalna została szeroko poinformowana w sposób zwyczajowo przyjęty o prowadzonym badaniu. Stanowi ono integralną część diagnozy zjawisk społeczno-gospodarczo-przestrzennych służącej delimitacji obszaru zdegradowanego oraz obszaru rewitalizacji

W badaniu ankietowym wzięło udział 20 mieszkańców gminy, z czego 75% stanowiły kobiety, a 25% stanowili mężczyźni. Wiodącą część respondentów to osoby wieku 26-45 lat ok. 65%, strukturę wieku przedstawiono poniżej na wykresie.

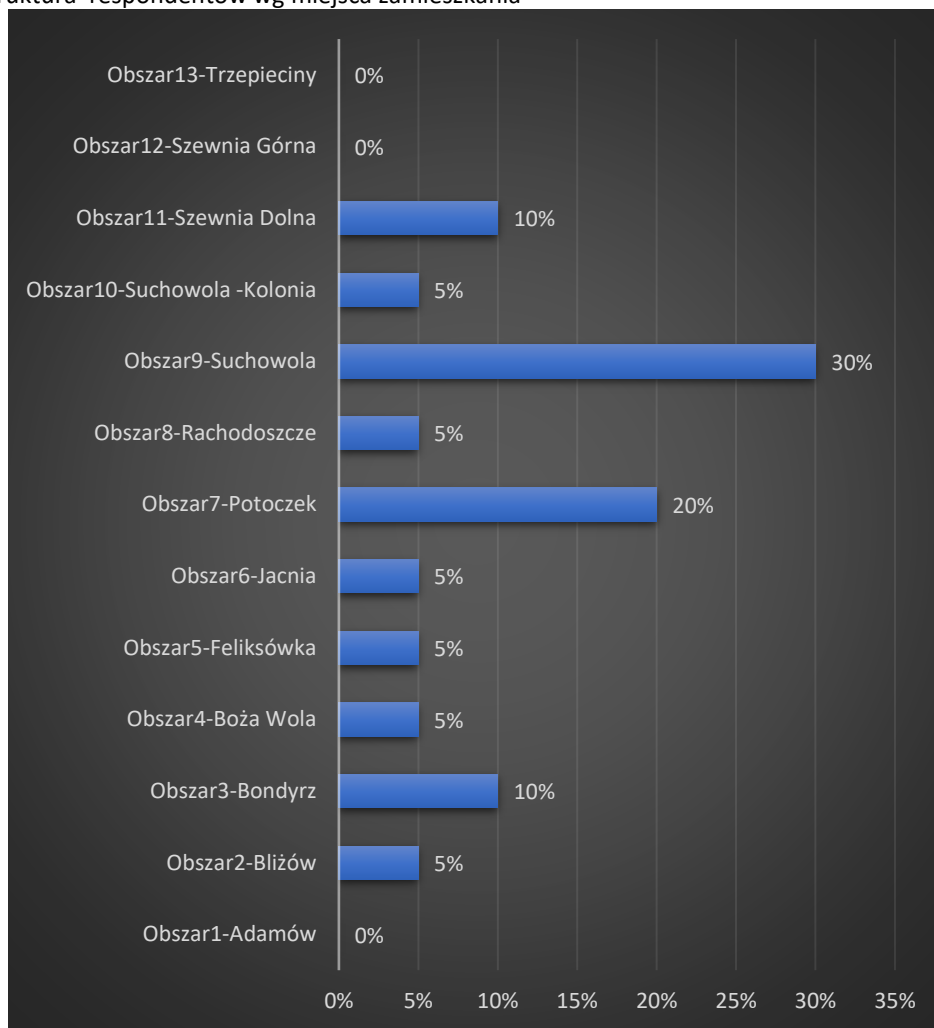
Wykres 71 Struktura respondentów wg wieku

Źródło: Opracowanie własne

Najliczniejszą grupę respondentów stanowili mieszkańcy obszaru referencyjnego nr 9-Suchowola 30%, obszar nr 7-Potoczek uzyskał 20% natomiast obszary nr: 3-Bondyryz, 11-Szewnia Dolna po 10% wskazań.

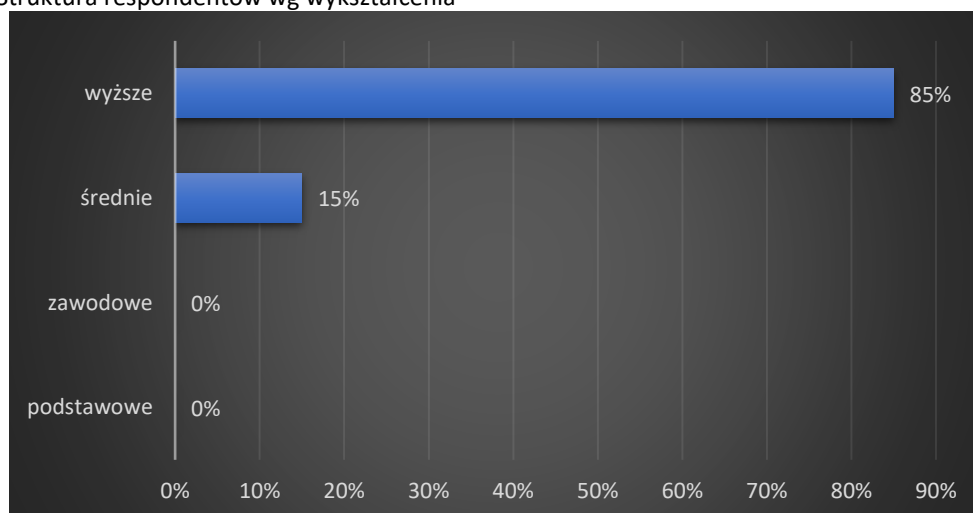
Wykres 72 Struktura respondentów wg miejsca zamieszkania

Źródło: Opracowanie własne

Wśród respondentów zdecydowanie przeważały osoby z wykształceniem wyższym 85%.
Osoby z wykształceniem średnim stanowiły 15%.

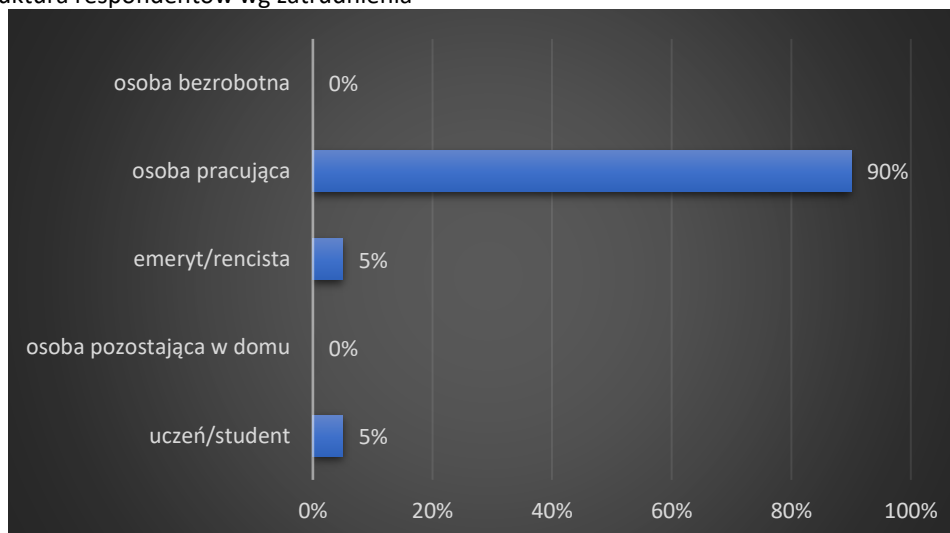
Wykres 73 Struktura respondentów wg wykształcenia

Źródło: Opracowanie własne

Pod względem sytuacji na rynku pracy najliczniejszą grupę stanowiły osoby pracujące 90% respondentów. Pozostałe wyodrębnione grupy to: uczniowie/studenci 5% oraz renciści/emeryci 5%.

Wykres 74 Struktura respondentów wg zatrudnienia

Źródło: Opracowanie własne

Autorzy badania uznali za istotne, aby w pierwszej kolejności zapytać ankietowanych o konieczność realizacji programu ożywienia społeczno-gospodarczego gminy Adamów w ramach Gminnego Programu Rewitalizacji. Jest to niezwykle ważne z punktu widzenia całego procesu, gdyż partycypacja społeczna stanowi filar działań na różnych jego etapach (diagnozowanie, programowanie, wdrażanie, w tym finansowanie, monitorowanie i ewaluacja). W związku z tym, już na samym wstępie istnieje potrzeba zbadania podejścia społeczności lokalnej do tego zagadnienia. Dzięki temu możliwe jest poznanie opinii mieszkańców na temat niezbędności zaangażowania się organów gminy w tego rodzaju zadania oraz określenie ewentualnej skali niezadowolenia.

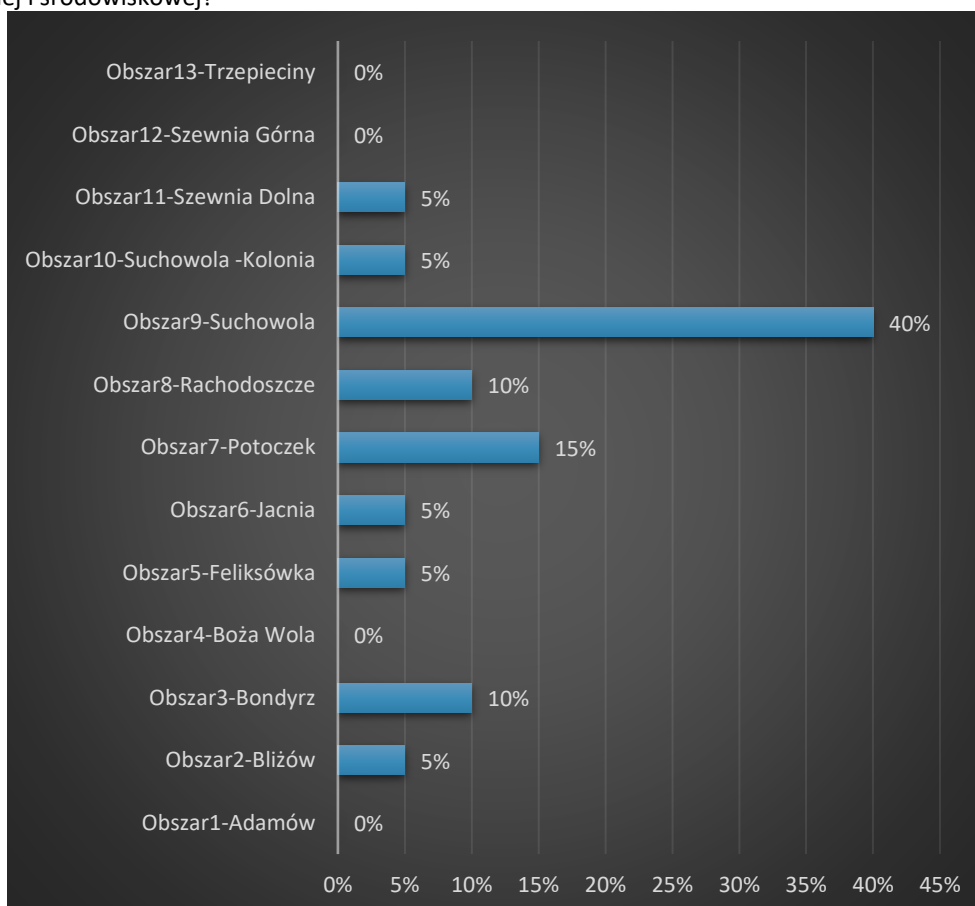
Ankietowani biorący udział w badaniu w liczbie 100% odpowiedzieli twierdząco na pytanie o konieczność przeprowadzenia działań rewitalizacyjnych na terenie gminy Adamów. Dowodzi to o ich przeświadczeniu w zakresie różnego rodzaju problemów, którym należy zaradzić. Zgodnie z wolą respondentów niezbędne jest przeprowadzenie komplementarnych i skoordynowanych przedsięwzięć wpływających na poprawę sytuacji społeczno-gospodarczej gminy.

U podstaw całego procesu rewitalizacji leży niezbędność prawidłowego zdiagnozowania występujących problemów oraz wskazania obszaru, który charakteryzuje się największą koncentracją negatywnych zjawisk i procesów. Taki właśnie obszar może stanowić przedmiot

Gminnego Programu Rewitalizacji. W związku z tym pytania zostały skonstruowane w taki sposób, aby dawały obraz sytuacji nie w całej gminie, lecz w wybranej przez respondenta jednostce analitycznej (obszarze referencyjnym).

W pierwszej kolejności ankietowani zostali zapytani, który z obszarów według subiektywnych odczuć mieszkańców, cechuje się szczególną koncentracją różnego rodzaju problemów w sferze społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej i środowiskowej. W opinii badanych, najbardziej problematycznym obszarem na terenie gminy Adamów jest 9 obszar referencyjny Suchowola. Przedmiotowy obszar został wskazany przez 40% respondentów. Wśród obszarów o szczególnym natężeniu niekorzystnych zjawisk, wymienionych przez mieszkańców gminy, znalazły się również – obszar nr 7-Potoczek uzyskał 15% oraz Rachodoszcze i Bondyż (10%).

Wykres 75 Pytanie 2 - Która z wyznaczonych jednostek referencyjnych (analitycznych), Pani/Pana zdaniem, cechuje się szczególną koncentracją różnego rodzaju problemów w sferze społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej i środowiskowej?

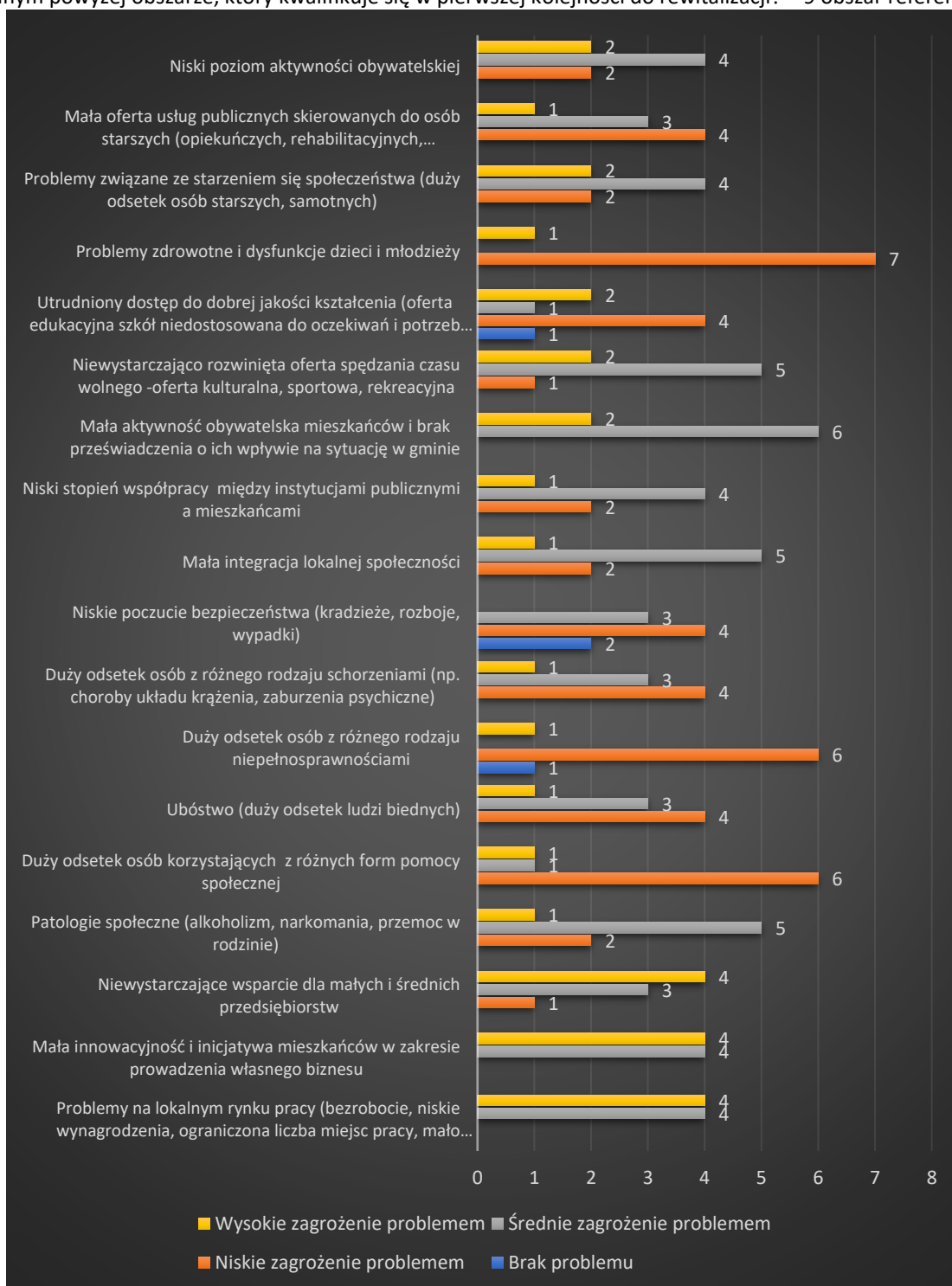
Źródło: Opracowanie własne

W dalszej kolejności badani zostali poproszeni o wskazanie intensywności występowania problemów społeczno-gospodarczych a także problemów technicznych, środowiskowych

i przestrzenno-funkcjonalnych dla wybranych obszarów referencyjnych. Na poniższych wykresach zaprezentowano wyniki ankietyzacji dla wybranych jednostek analitycznych.

➤ OBSZAR REFERENCYJNY 9 - SUCHOWOLA

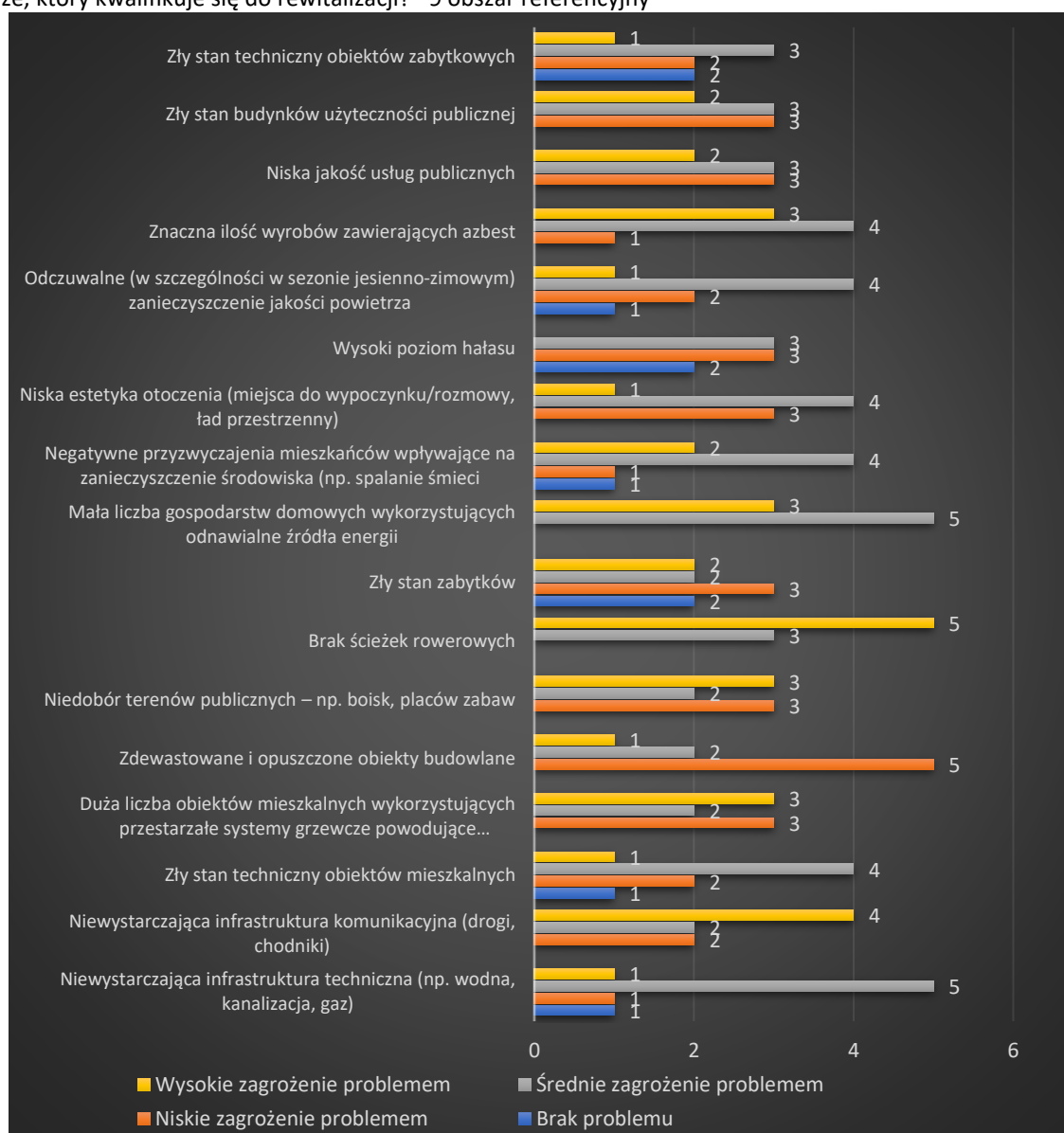
Wykres 76 Odpowiedzi udzielone na pytanie: Jakie problemy społeczno-gospodarcze Pan/i zdaniem występują na wybranym powyżej obszarze, który kwalifikuje się w pierwszej kolejności do rewitalizacji? – 9 obszar referencyjny

Źródło: Opracowanie własne

Analiza udzielonych przez respondentów odpowiedzi wskazuje, iż w 9 obszarze referencyjnym najbardziej odczuwalne są problemy związane z małą aktywnością obywatelską mieszkańców i brakiem przeświadczenia o ich wpływie na sytuację w gminie, małą integracją lokalnej społeczności, niewystarczająco rozwinięta oferta spędzania czasu wolnego - oferta kulturalna, sportowa, rekreacyjna oraz patologie społeczne (alkoholizm, narkomania, przemoc w rodzinie).

Wykres 77 Jakie problemy techniczne, przestrzenne i środowiskowe Pana/i zdaniem występują na wybranym obszarze, który kwalifikuje się do rewitalizacji? – 9 obszar referencyjny

Źródło: Opracowanie własne

Wśród głównych problemów pozostałych analizowanych sfer znajdują się: niewystarczająca infrastruktura komunikacyjna (drogi, chodniki), niewystarczająca liczba ścieżek rowerowych oraz mała liczba gospodarstw domowych wykorzystujących odnawialne źródła energii.

5. Wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji

Zgodnie z art. 10 ustawy o rewitalizacji, jako obszar rewitalizacji wyznacza się obszar gminy obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, który:

- cechuje się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk ze sfery społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej,
- posiada istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego i na którym gmina zamierza prowadzić rewitalizację,
- nie przekracza obszarowo 20% powierzchni gminy,
- jest zamieszkiwany przez maksymalnie 30% ogólnej liczby mieszkańców.

Rewitalizacja stanowi formę specjalnej interwencji publicznej, mającą na celu ulokowanie w relatywnie krótkim czasie możliwie wielu zasobów na ograniczonym terenie w celu wywołania samopodtrzymujących się impulsów rozwojowych. Aby osiągnąć założone cele, musi być mocno skoncentrowana i ograniczona terytorialnie.

Na podkreślenie zasługuje fakt, iż objęcie 30% społeczności zamieszkującej rozległe tereny gminy działaniami rewitalizacyjnymi może utrudniać zachowanie zasady koncentracji środków na rozwiązywaniu zdiagnozowanych problemów. Z drugiej strony, objęcie obszarem rewitalizacji większej powierzchni o relatywnie niskim wskaźniku zaludnienia, właściwie uniemożliwia prowadzenie skutecznej i skoncentrowanej terytorialnie interwencji w ramach rewitalizacji. Stąd rekomendacje, według których obszarem rewitalizacji należy obejmować obszary o znacznie mniejszej powierzchni gminy, przy jednocześnie relatywnie wyższych wskaźnikach zaludnienia.

Zgodnie z przyjętą metodologią do obszaru zdegradowanego włączone zostały wszystkie te jednostki referencyjne, w których wskaźnik syntetyczny natężenia zjawisk kryzysowych w sferze społecznej osiągnął wartość wyższą niż 0 oraz dla których zidentyfikowano (na zasadzie 0-1) przynajmniej jedno negatywne zjawisko w przynajmniej jednej z 4 sfer wskazanych w art. 9 ust. 1 pkt 1-4. O występowaniu negatywnego zjawiska decyduje fakt uzyskania sumy punktów na poziomie wyższym od 0 w ramach badanych wskaźników.

Tabela 27 Wyniki przeprowadzonej analizy delimitacyjnej

Obszar referencyjny	Wartość syntetycznego wskaźnika kryzysu zjawisk społecznych	Sfera gospodarcza	Sfera środowiskowa	Sfera techniczna	Sfera przestrzenno-funkcjonalna
Adamów	4,05	0	0	1	4
Bliżów	7,48	2	1	5	3
Bondyryz	4,83	2	1	4	3
Boża Wola	2,25	1	1	4	1
Feliksówka	-9,44	2	0	2	2
Jacnia	-2,86	1	1	3	3
Potoczek	5,48	0	1	2	1
Rachodoszcze	0,11	0	1	2	2
Suchowola	8,52	2	1	2	2
Suchowola -Kolonja	3,42	1	1	4	2
Szewnia Dolna	-5,31	2	1	3	2
Szewnia Górna	-10,88	2	0	3	2
Trzepieciny	-7,65	2	1	1	1

Źródło: Opracowanie własne

Zgodnie z powyższym zestawieniem jako obszar zdegradowany wyznaczono teren składający się następujących jednostek referencyjnych:

- 1) Adamów – powierzchnia: 429,4963 ha; liczba ludności: 375 osób,
- 2) Bliżów- powierzchnia: 385,2851 ha; liczba ludności: 198 osób,
- 3) Bondyryz- powierzchnia: 559,8089 ha; liczba ludności: 659 osób,
- 4) Boża Wola – powierzchnia: 310,4687 ha; liczba ludności: 256 osób,
- 5) Potoczek – powierzchnia: 297,6911 ha; liczba ludności: 192 osoby,
- 6) Rachodoszcze – powierzchnia: 450,3343 ha; liczba ludności: 271 osoby,
- 7) Suchowola – powierzchnia: 1 020,5532 ha; liczba ludności: 954 osoby,
- 8) Suchowola-Kolonja – powierzchnia: 460,8788 ha; liczba ludności: 354 osoby.

Łączna powierzchnia obszaru zdegradowanego wynosi: 3 914,5164 ha, co stanowi: 35,37% całkowitej powierzchni gminy Adamów (11 067,2994 ha). Natomiast łączna liczba mieszkańców obszaru zdegradowanego wynosi: 3 259 osób, co stanowi: 69,89% wszystkich mieszkańców gminy (4 663 osób).

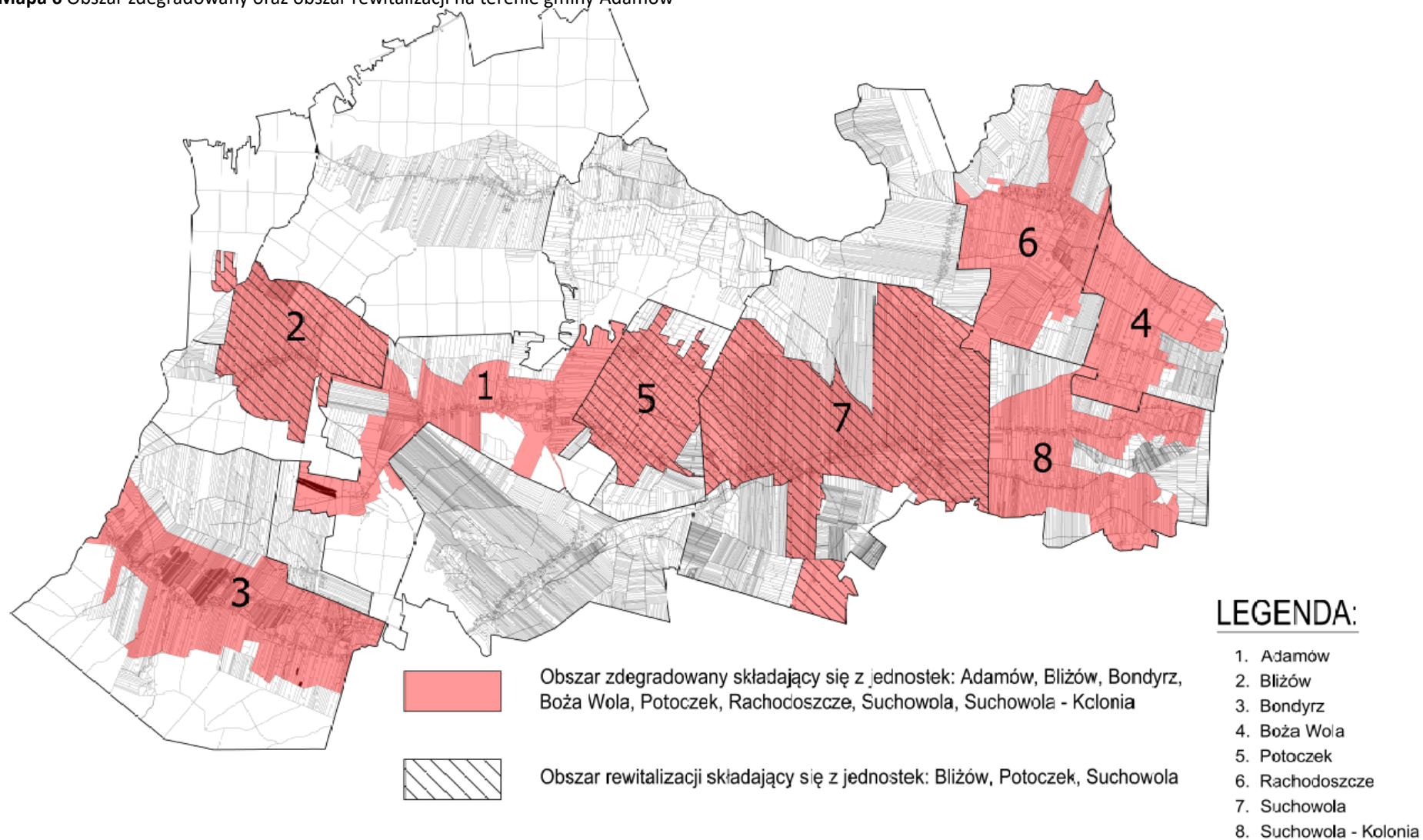
Zgodnie z wymogami ustawy obszar rewitalizacji obejmuje całość lub część obszaru zdegradowanego, który charakteryzuje się szczególną koncentracją zjawisk kryzysowych. Dodatkowo ustawodawca wprowadził obostrzenia co do maksymalnej powierzchni obszaru rewitalizacji względem całej gminy oraz maksymalnej liczby mieszkańców zamieszkujących obszar rewitalizacji względem populacji jednostki samorządu terytorialnego. W świetle ustawy powierzchnia obszaru rewitalizacji nie może przekraczać 20% powierzchni gminy i nie może on być zamieszkały przez więcej niż 30% liczby mieszkańców gminy. Uwzględniając kryteria ustawowe, niemożliwym jest wskazanie całego obszaru zdegradowanego, jako obszaru rewitalizacji, ze względu na ograniczenia powierzchniowe i ludnościowe. W związku z tym dokonano selekcji obszarów i wybrano w pierwszej kolejności te, które charakteryzują się największą (zgodnie z kryterium sumarycznego wskaźnika niekorzystnych zjawisk społecznych) koncentracją problemów w sferze społecznej i współwystępującymi problemami pozostałych 4 sfer.

W wyniku przeprowadzonych analiz wyznaczono obszar rewitalizacji składający się z następujących jednostek referencyjnych:

- 1) Bliżów- powierzchnia: 385,2851 ha; liczba ludności: 198 osób,
- 2) Potoczek – powierzchnia: 297,6911 ha; liczba ludności: 192 osoby,
- 3) Suchowola – powierzchnia: 1 020,5532 ha; liczba ludności: 954 osoby.

Wyznaczano obszar rewitalizacji o łącznej powierzchni: 1 703,5294 ha (17,035294 km²), co stanowi 15,39% całkowitej powierzchni gminy, co mieści się w dopuszczalnym wskaźniku 20% powierzchni jednostki samorządu terytorialnego. Dodatkowo, obszar ten zamieszkały jest przez 1 344 mieszkańców, co stanowi 28,82% całej populacji gminy Adamów (2021 r.). Na koniec 2022r. dane ludnościowe dotyczące wyznaczonego obszaru rewitalizacji kształtowały się w następujący sposób: 1 348 mieszkańców obszaru rewitalizacji, co stanowi 29,27% wszystkich mieszkańców gminy (liczba mieszkańców gminy w 2022 r.: 4 605 osób).

Mapa 6 Obszar zdegradowany oraz obszar rewitalizacji na terenie gminy Adamów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy w Adamowie (źródło: mapa zasadnicza)

Wyznaczony obszar rewitalizacji charakteryzuje się największym natężeniem niekorzystnych zjawisk społecznych, m.in. dużym udziałem osób korzystających z pomocy społecznej ze względu na złą sytuację materialną, rodzin ubogich i dysfunkcyjnych. W ramach prowadzonej analizy w wybranych jednostkach referencyjnych wartość sumarycznego wskaźnika natężenia niekorzystnych zjawisk społecznych przybrała największą wartość (Bliźów: 7,48, Potoczek: 5,48 oraz Suchowola: 8,52). Na wyznaczonym obszarze rewitalizacji zamieszkuje 45,28% wszystkich mieszkańców gminy Adamów pobierających świadczenia z GOPS, w tym: 43,75% osób pobierających świadczenia z tytułu ubóstwa, 43,48% osób pobierających świadczenia z tytułu bezrobocia, 52,63% osób pobierających świadczenia z tytułu niepełnosprawności: 66,67% osób pobierających świadczenia z tytułu alkoholizmu, 50% osób pobierających świadczenia z tytułu przemocy w rodzinie, 59,09% osób pobierających świadczenia z tytułu długotrwałej lub ciężkiej choroby. W granicach obszaru rewitalizacji zamieszkuje 14,29% wszystkich mieszkańców gminy mających założoną Niebieską Kartę. Obszar ten zamieszkiwany jest przez 16,67% dzieci i młodzieży do 17 roku życia korzystających z dożywiania oraz 33,33% mieszkańców zgłoszonych do Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Analizy wskaźnikowe wykazały, iż na obszarze rewitalizacji występuje duży problem bezrobocia: obszar ten zamieszkuje 30,99% wszystkich osób bezrobotnych zarejestrowanych w PUP w Zamościu, 42,25% długotrwale bezrobotnych, 25,93% zarejestrowanych bezrobotnych powyżej 50 roku życia, 28,95% zarejestrowanych bezrobotnych poniżej 30 roku życia oraz 50,00% wszystkich zarejestrowanych bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych. Sytuacja na rynku pracy jedną z przyczyn niskiej atrakcyjności osiedleńczej obszaru i wysokiego natężenia problemu emigracji ludzi młodych i wykształconych. Problem niskiej aktywności społecznej i uczestnictwa w życiu obywatelskim potwierdzają dane dotyczące wskaźników prezentujących frekwencje w wyborach (Bliźów i Potoczek poniżej średnie frekwencji w gminie) czy liczbę organizacji społecznych prowadzących działalność na rzecz społeczności lokalnej (wartość wskaźnika liczby funkcjonujących organizacji społecznych przypadających na 100 mieszkańców w 2021 r. w zakresie obszaru rewitalizacji kształtuje się na poziomie: 0,37 czyli poniżej średnie gminy wynoszącej: 0,49). Obszar ten charakteryzuje się również problemami w zakresie bezpieczeństwa publicznego. Na terenie tym zanotowano: 11,76% wszystkich przestępstw popełnionych na terenie gminy, 12,09% popełnionych wykroczeń, 15,42% wszystkich zrealizowanych interwencji Policji (w tym 5,56% interwencji związanych z zakłóceniem porządku publicznego oraz 17,50% tzw. interwencji domowych).

Wyniki przeprowadzonej analizy świadczą, iż sytuację w sferze gospodarczej w wyznaczonym obszarze rewitalizacji, należy ocenić jako niezadowalającą. Wskaźnik liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą przypadających na 100 mieszkańców w 2021 r. w zakresie wyznaczonego obszaru rewitalizacji kształtuje się na poziomie: 0,60, co stanowi wartość niższą niż średnia dla obszaru całej gminy (0,69). Również wskaźniki obrazujący zmianę liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą przypadająca na 100 mieszkańców w latach 2017-2021 r. kształtuje się na poziomie niższym niż średnia gminy (obszar rewitalizacji: 38,39; gmina: 50,48).

Wyznaczony obszar rewitalizacji boryka się również z problemami w sferze środowiskowej. Na terenie wyznaczonego obszaru rewitalizacji nadal znajduje się 33,30% całkowitej masy szkodliwego azbestu wymagającego utylizacji na terenie gminy. O słuszności postawionej tezy świadczą również dane dotyczące wartości wskaźnika obrazującego masę azbestu pozostałą do utylizacji przypadająca na 100 mieszkańców w 2021 r. Wartość analizowanego wskaźnika dla obszaru całej gminy wynosi: 90 948, natomiast dla wyznaczonego obszaru rewitalizacji jest znacznie większa i kształtuje się na poziomie: 105 075.

Obszar rewitalizacji boryka się także z problemami w zakresie sfery technicznej. Na jego terenie znajduje się łącznie 540 budynków mieszkalnych, w tym zaledwie 15,56% z nich wykorzystuje odnawialne źródła energii (przy średniej gminy wynoszącej: 16,56%). W 74,81% tychże budynków wykorzystywane są nieefektywne źródła ciepła. W obrębie obszaru rewitalizacji znajduje się 9 z wszystkich 31 budynków użyteczności publicznej będących w zasobie gminy Adamów. Cztery z nich wymaga przeprowadzenia pilnych prac termomodernizacyjnych, a całość wymaga dostosowania do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

W trakcie przeprowadzonej analizy zauważono również problemy w sferze przestrzenno-funkcjonalnej. Na terenie obszaru rewitalizacji łączna długość dróg lokalnych wynosi: 67,7 km, w tym: niemal 72,81% z nich wymaga podjęcia pilnej interwencji. Wartość wskaźnika obrazującego udział dróg lokalnych wymagających interwencji kształtuje się więc na poziomie wyższym niż średnia gminy (69,56%). 49,80% wszystkich istniejących punktów świetlnych jest nieefektywnych i wymaga wymiany na nowe energooszczędne. W obrębie wyznaczonego obszaru rewitalizacji odnotowano 16% wszystkich zdarzeń drogowych mających miejsce na terenie gminy. Na wyznaczonym obszarze rewitalizacji ulokowanych jest: 64,11% wszystkich terenów publicznych w gminie. W tym, 96,02% wymaga podjęcia pilnej interwencji (przy średniej wartości wskaźnika obrazującego udział terenów publicznych wymagających podjęcia interwencji dla

gminy: 92,46%). Tereny wymagające podjęcia działań położone na obszarze rewitalizacji stanowią 66,59% wszystkich zdiagnozowanych terenów wymagających działania w gminie Adamów.